

Powiat Tucholski

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA
POWIATU TUCHOLSKIEGO
NA LATA 2025-2029**

Tuchola, 2024 rok

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2025-2029

ZAMAWIAJĄCY:

Powiat Tucholski
ul. Poczтова 7
89-500 Tuchola

WYKONAWCA:

TERRA PROJEKT
Danuta Mazurczak, Joanna Witkowska S.C.
ul. Zamkowa 4a/1, 62-070 Dąbrówka
tel. +48 692 290 324, +48 883 855 117
biuro@terraprojekt.pl, www.terraprojekt.pl

Spis treści

1. WYKAZ SKRÓTÓW	8
2. WSTĘP	10
2.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.....	10
2.2. METODYKA SPORZĄDZANIA PROGRAMU I JEGO STRUKTURA.....	10
2.3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE PROGRAMU.....	10
3. STRESZCZENIE	11
4. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU	12
5. OCENA STANU ŚRODOWISKA.....	16
5.1. OCHRONA PRZYRODY.....	16
5.1.1. Rezerваты przyrody.....	17
5.1.2. Parki krajobrazowe.....	19
5.1.3. Obszary chronionego krajobrazu (OChK).....	19
5.1.4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.....	20
5.1.5. Użytki ekologiczne.....	20
5.1.6. Pomniki przyrody.....	20
5.1.7. Obszary Natura 2000.....	21
5.1.1. Inne obszary cenne przyrodniczo	24
5.1.2. Tereny zieleni	25
5.1.3. Zagrożenia dla przyrody.....	25
5.2. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ LASÓW.....	27
5.2.1. Zagrożenia dla lasów	28
5.3. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	29
5.3.1. Zagrożenia dla gleb.....	30
5.4. OCHRONA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH.....	31
5.4.1. Zagrożenia dla zasobów naturalnych.....	33
5.5. OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	33
5.5.1. Zaopatrzenie mieszkańców w ciepło.....	33
5.5.2. Jakość powietrza atmosferycznego	34
5.5.3. Zagrożenia dla powietrza	37
5.6. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	39
5.6.1. Ograniczenia wykorzystania energii odnawialnej	42
5.7. OCHRONA WÓD.....	43
5.7.1. Wody podziemne.....	43
5.7.2. Wody płynące	46
5.7.3. Zbiorniki wodne	53
5.7.4. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę	56
5.7.5. Odprowadzanie ścieków komunalnych	59
5.7.6. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	62
5.7.7. Zapobieganie podtopieniom i suszom.....	63
5.7.8. Zagrożenia dla wód powierzchniowych i podziemnych	67
5.8. OCHRONA PRZED HAŁASEM	70
5.8.1. Zagrożenie hałasem.....	74
5.9. OCHRONA PRZED ODDZIAŁYWANIEM PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH	74
5.9.1. Zagrożenie promieniowaniem elektromagnetycznym	75
5.10. RACJONALNA GOSPODARKA ODPADAMI.....	76
5.10.1. Systemy gospodarki odpadami	76
5.10.2. Rodzaje, źródła powstawania, ilość i jakość wytworzonych odpadów	77
5.10.3. Odpady azbestowe.....	78
5.10.4. Zagrożenia dla funkcjonowania racjonalnej gospodarki odpadami	80
5.11. PRZECIWDZIAŁANIE POWAŻNYM AWARIOM I KLĘSKOM ŻYWIOŁOWYM	80
5.12. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU.....	81
5.13. EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA	84
5.13.1. Realizacja edukacji ekologicznej na terenie powiatu	84
6. EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	88
7. ANALIZA SWOT.....	97
8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA I WSKAŹNIKI REALIZACJI.....	102
9. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU.....	108
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA I NAKŁADY NA REALIZACJĘ DZIAŁAŃ W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU TUCHOLSKIEGO	120

11. SYSTEM INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.	120
12. PROCEDURY MONITORINGU, PRZEGLĄDU STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ JEGO AKTUALIZACJI.	120
13. WYKAZ INTERESARIUSZY ZAANGAŻOWANYCH W PRACĘ NAD PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.	121
14. DOKUMENTY ŚRODOWISKOWE	121

SPIS TABEL

Tabela 1 Liczba mieszkańców powiatu tucholskiego w latach 2020-2023	14
Tabela 2 Podmioty gospodarcze według sekcji i działów PKD na terenie powiatu tucholskiego (dane z dnia 30.06.2024 r.)	15
Tabela 3 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminach powiatu tucholskiego	16
Tabela 4 Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu tucholskiego	20
Tabela 5 Wykaz pomników przyrody w gminach powiatu tucholskiego	21
Tabela 6 Zmiany powierzchni leśnych w powiecie tucholskim w latach 2020-2023	27
Tabela 7 Powierzchnia lasów w gminach powiatu tucholskiego	27
Tabela 8 Powierzchnia odnowień lasów na terenie powiatu tucholskiego	28
Tabela 9 Wyniki badań kategorii agronomicznej, odczynu gleby i potrzeby ich wapnowania na terenie powiatu tucholskiego w latach 2022-2023	29
Tabela 10 Wyniki badań zasobności gleby w makroelementy w przebadanych próbkach gleb na terenie powiatu tucholskiego w latach 2022-2023	30
Tabela 11 Zasoby złóż naturalnych na terenie powiatu tucholskiego	31
Tabela 12 Wykaz obowiązujących koncesji na wydobycie kopalin na terenie powiatu tucholskiego	32
Tabela 13 Wykaz decyzji o uznaniu rekultywacji za zakończoną	32
Tabela 14 Tereny na których rekultywacja nie została zakończona – decyzje o ustaleniu kierunku rekultywacji	32
Tabela 15 Korzystający z sieci gazowniczej na terenie gmin powiatu tucholskiego	34
Tabela 16 Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia	35
Tabela 17 Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin	35
Tabela 18 Wykaz minielektrowni wodnych na terenie powiatu tucholskiego	42
Tabela 19 Wykaz i ocena JCWPd wydzielonych na terenie powiatu tucholskiego	45
Tabela 20 Monitoring wód podziemnych w 2022 r.	46
Tabela 21 Wykaz cieków przepływających przez powiat tucholski	46
Tabela 22 Wykaz JCWP na terenie powiatu tucholskiego	47
Tabela 23 Klasyfikacja i ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie powiatu tucholskiego wykonana za lata 2022 i 2023	52
Tabela 24 Wykaz jednolitych części wód zbiornikowych i jeziornych na terenie powiatu tucholskiego	53
Tabela 25 Klasyfikacja stanu jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych na terenie powiatu tucholskiego wykonana za lata 2022 i 2023	55
Tabela 26 Wykaz kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli na terenie powiatu tucholskiego	55
Tabela 27. Infrastruktura wodociągowa w gminach powiatu tucholskiego w latach 2020 i 2023	56
Tabela 28 Wykaz wodociągów komunalnych na terenie powiatu tucholskiego	57
Tabela 29 Charakterystyka ujęć wody na terenie powiatu tucholskiego	58
Tabela 30 Infrastruktura kanalizacyjna w gminach powiatu tucholskiego latach 2020 i 2023	59
Tabela 31 Wykaz zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu tucholskiego	60
Tabela 32 Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie powiatu tucholskiego	60
Tabela 33 Jakość ścieków surowych i oczyszczonych w komunalnych oczyszczalniach ścieków na terenie powiatu tucholskiego	61
Tabela 34 Charakterystyka aglomeracji na terenie powiatu tucholskiego (stan na koniec 2022 r.)	62
Tabela 35 Zużycie wody na cele gospodarki w latach 2020 i 2023	62
Tabela 36 Zużycie wody ogółem na 1 mieszkańca w gospodarstwie domowym w gminach powiatu tucholskiego w latach 2020 i 2023	63
Tabela 37 Wykaz budowli piętrzących na terenie powiatu tucholskiego	63
Tabela 38 Infrastruktura melioracyjna w gminach powiatu tucholskiego	67
Tabela 39 Ruch kołowy na drogach wojewódzkich przebiegających przez powiat tucholski w 2020 r. – Generalny Pomiar Ruchu	71
Tabela 40 Wyniki pomiaru hałasu w Tucholi przy DW 240	73
Tabela 41 Wyniki pomiarów hałasu drogowego w ramach analiz porealizacyjnych w 2021 roku, gdzie obowiązują dopuszczalne poziomy hałasu	73
Tabela 42 Ilość stacji bazowych telefonii komórkowej na terenie powiatu tucholskiego	75

Tabela 43 Charakterystyka instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w Bładowie	76
Tabela 44 Charakterystyka składowiska odpadów komunalnych w Bładowie	76
Tabela 45 Wykaz składowisk odpadów na terenie powiatu tucholskiego.....	76
Tabela 46 Ilość odpadów zabranych/odebranych w poszczególnych gminach powiatu tucholskiego w latach 2022-2023	77
Tabela 47 Rodzaj i ilość zebranych odpadów z terenu powiatu tucholskiego	77
Tabela 48 Wskaźniki w zakresie gospodarowania odpadami uzyskane w gminach powiatu tucholskiego w 2023 r.	78
Tabela 49 Ilość wyrobów azbestowych w gminach na terenie powiatu tucholskiego.....	79
Tabela 50 Ilość usuniętych wyrobów azbestowych w latach 2018-2022.....	80
Tabela 51 Efekty realizacji „Programu ochrony środowiska Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028”	89
Tabela 52 Obszar interwencji: ochrona klimatu i jakość powietrza	97
Tabela 53 Obszar interwencji: ochrona przed hałasem.....	97
Tabela 54 Obszar interwencji: pola elektromagnetyczne	98
Tabela 55 Obszar interwencji: gospodarowanie wodami.....	98
Tabela 56 Obszar interwencji: gospodarka wodno-ściekowa	99
Tabela 57 Obszar interwencji: zasoby geologiczne	99
Tabela 58 Obszar interwencji: gleby	99
Tabela 59 Obszar interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów.....	100
Tabela 60 Obszar interwencji: zasoby przyrodnicze.....	100
Tabela 61 Obszar interwencji: nadzwyczajne zagrożenia środowiska i adaptacja do zmian klimatu	101
Tabela 62 Obszar interwencji: edukacja i świadomość ekologiczna mieszkańców	101
Tabela 63 Cele ekologiczne i wskaźniki monitorowania Programu	103
Tabela 64 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań własnych Powiatu (W) wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2029	109
Tabela 65 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań monitorowanych (M) wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2029	112

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie powiatu tucholskiego oraz podział administracyjny	13
Rysunek 2 Regionalizacja fizyczno-geograficzna.....	14
Rysunek 3 Zmiana liczby ludności powiatu tucholskiego w latach 2020-2023.....	15
Rysunek 4 Formy ochrony przyrody na terenie powiatu tucholskiego.....	17
Rysunek 5 Obszary Natura 2000 na terenie powiatu tucholskiego	22
Rysunek 6 Zasięg i położenie Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie	25
Rysunek 7 Zasoby energii wiatrowej w Polsce	41
Rysunek 8 Usłonecznienie w Polsce w kWh/m ²	41
Rysunek 9 Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 128 na terenie powiatu tucholskiego ...	44
Rysunek 10 Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych nr 28, 36 i 37	45

1. Wykaz skrótów

b.d. – brak danych,
 BEiŚ – Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”,
 CRFOP – Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody,
 DSRK – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju,
 dB – decybele,
 DW – droga wojewódzka,
 DK – droga krajowa,
 Dz.U. – dziennik ustaw,
 GIOŚ – Główny Inspektor Ochrony Środowiska,
 GPR – Generalny Pomiar Ruchu,
 GUS – Główny Urząd Statystyczny,
 BDL – Bank Danych Lokalnych,
 GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
 JCWP – jednolite części wód,
 JCWPd – jednolite części wód podziemnych,
 JST – jednostka samorządu terytorialnego,
 KOBiZE – Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami,
 KPPSP – Komenda Państwowej Powiatowej Straży Pożarnej,
 KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
 MŚ – Ministerstwo Środowiska,
 n.b. – nie badano,
 NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 OSN – obszary szczególnie narażone,

OSCh-R – Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza,
OZE – odnawialne źródła energii,
OUG – Okręgowy Urząd Górniczy,
OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju,
PEP 2030 – Polityka Ekologiczna Państwa 2030
PGW – Plan gospodarowania wodami,
POŚ – program ochrony środowiska,
PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych,
PSSE – Państwowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna,
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna,
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska,
UE – Unia Europejska;
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
WIOŚ – Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska,
ZDW – Zarząd Dróg Wojewódzkich

2. Wstęp

2.1. Podstawa prawna opracowania

Podstawą prawną opracowania Programu ochrony środowiska jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.), który zobowiązuje powiaty (w tym wypadku Zarząd Powiatu Tucholskiego) do opracowania Programu ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych do realizacji polityki ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 324 ze zm.).

Program ochrony środowiska, po zaopiniowaniu przez zarząd województwa uchwalany jest przez radę powiatu (tj. Radę Powiatu Tucholskiego). Poprzedni Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” został przyjęty uchwałą Nr XXVI/189/2021 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 28 stycznia 2021 r.

2.2. Metodyka sporządzania Programu i jego struktura

Program ochrony środowiska nie jest aktem prawa miejscowego, ma charakter kierunkowy. Wyznaczone i opisane w nim zadania są wytyczną dla realizowania polityki środowiskowej na terenie powiatu, stawiając jednocześnie szereg zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych do wykonania w ciągu kolejnych lat do 2029 roku.

Niniejszy Program dokonuje aktualizacji przyjętych założeń określonych w poprzednim programie, które wynikają z dostosowania do nowych przepisów prawnych i wymogów w zakresie ochrony środowiska oraz nowych uwarunkowań społecznych i gospodarczych.

Efektom realizacji Programu będzie utrzymanie dobrego stanu środowiska naturalnego oraz jego poprawa jak również wdrożenie efektywnego zarządzania środowiskiem na terenie powiatu. Przedstawione zasady monitorowania Programu przez określone wskaźniki umożliwią kontrolę i ocenę stanu realizacji założonych działań.

Niniejszy Program opracowany został zgodnie z *Wytycznymi*, przygotowanymi przez Ministerstwo Środowiska, które skonsultowano z Państwową Radą Ochrony Środowiska, urzędami marszałkowskimi, Związkiem Powiatów Polskich, Unią Metropolii Polskich, Związkiem Miast Polskich i Związkiem Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej.

2.3. Uwarunkowania zewnętrzne Programu

Fundamenty nowego systemu zarządzania rozwojem kraju zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 324 ze zm.) oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie pn. Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. W obecnym systemie do głównych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, należą:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP2030)
- Polityka energetyczna Polski do 2040 roku.
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK);
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2028;
- Krajowy Program Ochrony Powietrza w Polsce;
- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS),
- Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

Dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym, takie jak:

- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2022-2030,
- Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028,
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego,
- Fundusze europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027,
- Program ochrony powietrza,
- Strategia terytorialna obszaru prowadzenia polityki terytorialnej Tucholi.

Cele środowiskowe powyższych dokumentów zamieszczono w załączniku nr 1 na końcu dokumentu.

3. Streszczenie

Opracowanie Programu ochrony środowiska wynika z art. 17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.). Poprzedni Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028” został przyjęty uchwałą Nr XXVI/189/2021 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 28 stycznia 2021 r.

Program ochrony środowiska Powiatu Tucholskiego jest podstawowym instrumentem do realizacji zadań własnych, które będą w całości lub w części finansowane ze środków będących w dyspozycji Powiatu oraz zadań monitorowanych przez Powiat.

Program oparty jest na wielu strategiach, programach, politykach, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju.

Program został przygotowany w oparciu o „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” opracowane przez Ministerstwo Środowiska (Warszawa 2015). Przestrzeń formalną oraz prawną dla opracowania powiatowego programu ochrony środowiska stwarzają zarówno dokumenty szczebla krajowego, wojewódzkiego, jak i lokalnego. Spójność z obszarami i celami wyznaczonymi w innych dokumentach gwarantuje skorelowanie działań w zakresie ochrony środowiska na wszystkich szczeblach polityki środowiskowej powiatu.

Jednym z elementów Programu jest analiza aktualnego stanu środowiska oraz infrastruktury ochrony środowiska. Stanowi ona element wyjściowy do określenia głównych obszarów zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, dla których konieczne jest podjęcie działań naprawczych. Do opracowania założeń Programu podstawę stanowiły głównie dane: powiatu, gmin, WIOŚ, GUS, Urzędu Marszałkowskiego, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Opracowane na podstawie analizy stanu środowiska obszary interwencji i cele szczegółowe stwarzają ramy realizacji zadań, mających na celu dążenie do sukcesywnej poprawy stanu środowiska na terenie powiatu, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne źródeł zanieczyszczeń, ochronę i rozwój walorów środowiska, a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami przy uwzględnieniu konieczności ochrony środowiska. Program ochrony środowiska dla Powiatu Tucholskiego jest zbieżny z założeniami Programu ochrony środowiska dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2022-2030 oraz Polityki Ekologicznej Państwa 2030 (PEP 2030).

W Programie powiatowym określono następujące obszary interwencji, cele ekologiczne oraz kierunki interwencji:

OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA

Cel: Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu

- Zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji;
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń wprowadzanych z instalacji grzewczych;
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych;
- Zmniejszenie punktowej emisji zanieczyszczeń;
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

ZAGROŻENIE HAŁASEM

Cel: Zmniejszenie zagrożenia ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego

Kierunki:

- Ograniczenie emisji hałasu komunikacyjnego;
- Działania administracyjno-kontrolne w zakresie ochrony przed hałasem;

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Cel: Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych na poziomach nieprzekraczających wartości dopuszczalnych

- Ochrona przed ponadnormatywną emisją promieniowania elektromagnetycznego.

GOSPODAROWANIE WODAMI

Cel: Osiągnięcie i utrzymanie co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych

- Ograniczenie poboru i strat wody;
- Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń.

Cel: Ochrona przed skutkami zjawisk ekstremalnych

- Ograniczenie zasięgu i skutków podtopień, powodzi oraz suszy;
- Zwiększenie retencji wodnej,
- Renaturyzacja rzek i przywracanie im pierwotnych kształtów.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Cel: Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej

- Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki;
- Rozbudowa infrastruktury oczyszczania ścieków, w tym realizacja programów sanitacji w zabudowie rozproszonej.

ZASOBY GEOLOGICZNE

Cel: Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów geologicznych

- Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin.

GLEBY

Cel: Ochrona i racjonalne wykorzystanie gleb.

- Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym.

GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW

Cel: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, polegająca na zapobieganiu powstawania odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia, recyklingu i innych metodach odzysku oraz zmniejszenia poziomu składowania masy odpadów komunalnych

- Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi;
- Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne.

ZASOBY PRZYRODNICZE

Cel: Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych

- Ochrona obszarów i gatunków cennych pod względem przyrodniczym;
- Tworzenie i zachowanie zielonej infrastruktury;
- Ochrona zasobów leśnych.

ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI:

Cel: Ochrona przed poważnymi awariami i zagrożeniami naturalnymi

- Rozwój systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cel: Świadome społeczeństwo w zakresie ochrony środowiska

- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wpływ na zmianę ich zachowań w kierunku proekologicznym.

Dla poszczególnych celów przyjęto kierunki interwencji, z których część ma charakter synergiczny, to znaczy, że realizacja zadań wyznaczonych w obrębie jednego komponentu, może się przyczynić do zaspokojenia potrzeb, czy też poprawy stanu środowiska w obrębie innego komponentu. Należy podkreślić, że wskazana w Programie lista działań, nie wyklucza realizacji przedsięwzięć nie ujętych w harmonogramie, a które mieszczą się w ramach określonych kierunków interwencji Programu. Realizowane zadania w ramach POŚ będą monitorowane i realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy administracji państwowej, służby i inspekcje. Zarząd Powiatu będzie oceniał, co dwa lata stopień wdrożenia Programu i co dwa lata będzie przygotowywał raport z wykonania Programu. Katalog wskaźników monitorowania efektów POŚ pod kątem zmian stanu środowiska został opracowany w oparciu o Wytoczne Ministerstwa Środowiska. Niezwykle ważnym elementem Programu jest harmonogram rzeczowo-finansowy działań planowanych do realizacji do roku 2029. Wskazuje on również na możliwe źródła finansowania planowanych działań.

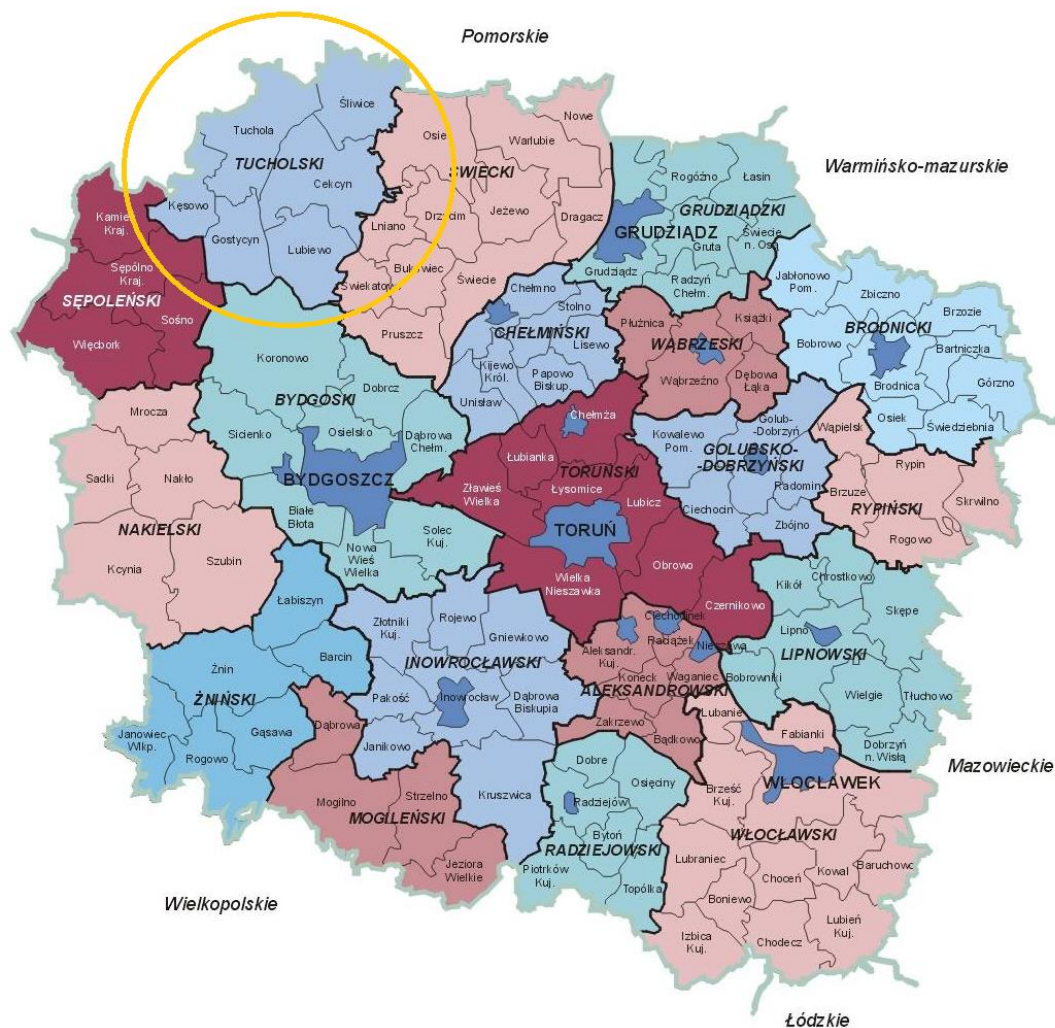
4. Charakterystyka obszaru

Powiat tucholski położony jest w najbardziej wysuniętej na północ części województwa kujawsko-pomorskiego. Sąsiaduje z powiatami: sępoleńskim, bydgoskim, świeckim w województwie kujawsko-pomorskim oraz powiatami starogardzkim i chojnickim w województwie pomorskim.

Według danych GUS powiat zajmuje powierzchnię 107 538 ha (1 075 km²) stanowiąc 5,9% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Wśród wszystkich 19 powiatów ziemskich zajmuje 7 miejsce pod względem powierzchni terenu. W skład powiatu tucholskiego wchodzi 6 gmin, w tym:

- gmina miejsko-wiejska Tuchola,
- gminy wiejskie: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo i Śliwice.

Rysunek 1 Położenie powiatu tucholskiego oraz podział administracyjny

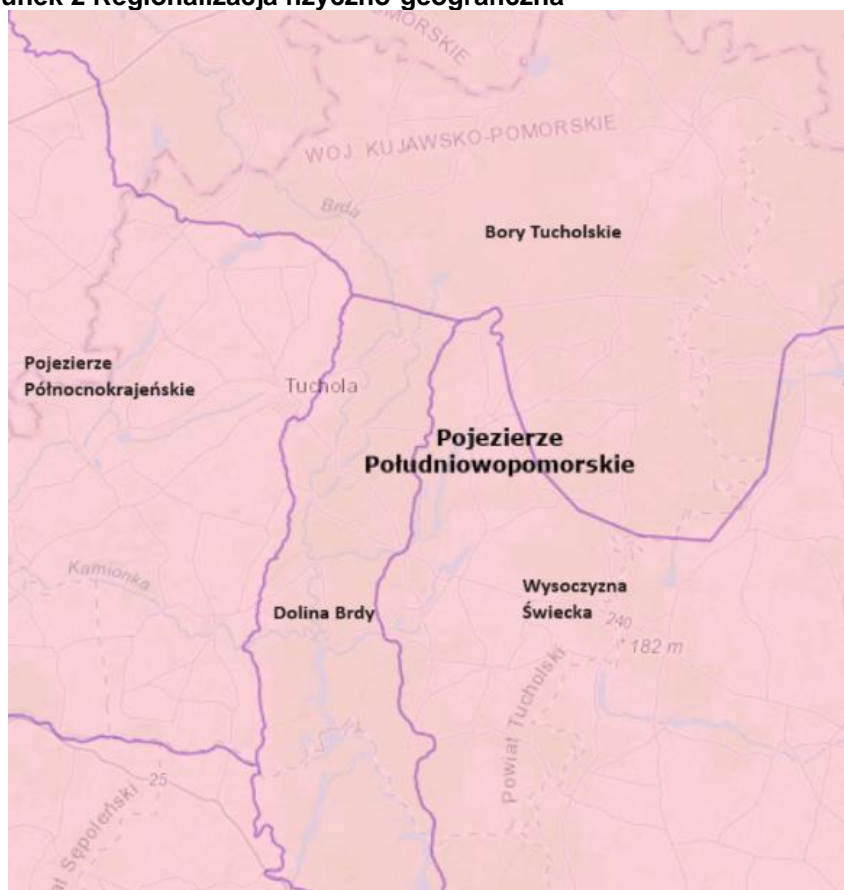

Źródło: GUS

Według podziału na regiony fizycznogeograficzne z 2018 r. opublikowanego w czasopiśmie „Geographia Polonica”, obszar powiatu tucholskiego położony jest w makroregionie Pojezierze Południowopomorskie (314.6-7), w obrębie mezoregionów: Bory Tucholskie (314.71), Wysoczyzna Świecka (314.73), Dolina Brdy (314.72), Pojezierze Północnokrajęńskie (314.69).

Powiat tucholski znajduje się w zasięgu wpływów klimatu kontynentalnego. Według „Atlasu klimatu Polski w latach 1991-2020” średnioroczna temperatura w powiecie wynosi ok. 8,5°C przy rozpiętości średnich wieloletnich miesięcznych od -1,5°C do ok. 19°C. Najniższe średnie temperatury notowane są z reguły w styczniu i lutym, a najwyższe w lipcu i sierpniu. Średni wieloletni roczny opad wynosi ok. 550 mm, a w poszczególnych latach wahał się od 450 do 800 mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio 40 dni w miesiącach zimowych. Średnia roczna suma usłonecznienia wynosi ok 1800 godz. Średnia roczna wartość ciśnienia wynosi 1015,5 hPa. Średnia prędkość wiatru wynosi w skali roku 3,5 m/s przy niewielkich wahaniami średniej miesięcznej od około 2,5 m/s w miesiącach letnich do nieco ponad 4 m/s w miesiącach zimowych. Przeważają wiatry wiejące z kierunków zachodnich.

Rysunek 2 Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Źródło: geologia.pgi.gov.pl

Największą powierzchnię w strukturze użytkowania gruntów zajmują na terenie powiatu grunty leśne, które stanowią 48,7%. W następnej kolejności są użytki rolne, które zajmują 41,7% powierzchni powiatu, natomiast grunty pod wodami stanowią 3,1% powierzchni powiatu.

Według danych GUS w 2023 r. powiat tucholski zamieszkiwało 46 917 osób. Pod względem liczby ludności, powiat zajmuje dwunaste miejsce w województwie wśród powiatów ziemskich.

Tabela 1 Liczba mieszkańców powiatu tucholskiego w latach 2020-2023

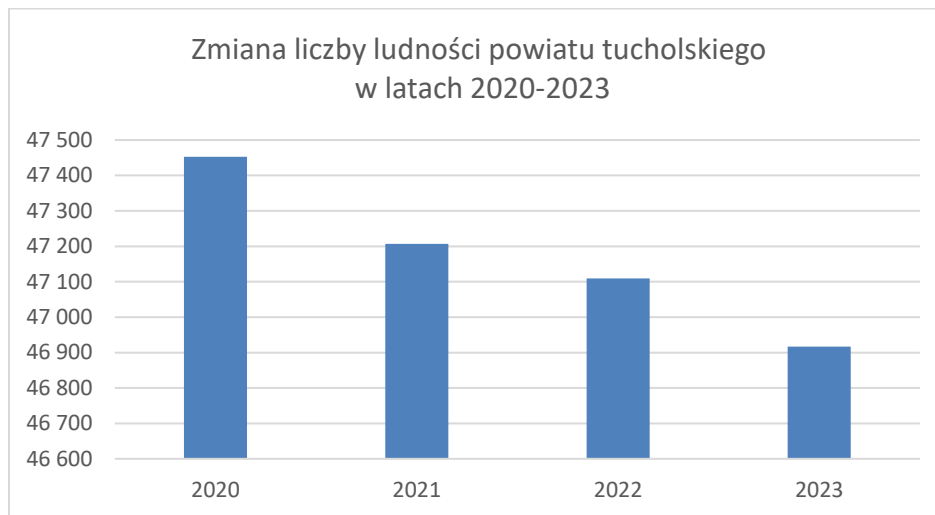
Jednostka administracyjna	Liczba ludności w latach			
	2020	2021	2022	2023
Gmina Cekcyn	6 752	6 745	6 773	6 792
Gmina Gostycyn	5 007	4 965	4 930	4 887
Gmina Kęsowo	4 229	4 203	4 213	4 217
Gmina Lubiewo	5 850	5 794	5 842	5 817
Gmina Śliwice	5 564	5 568	5 607	5 615
Gmina Tuchola, w tym:	20 051	19 932	19 744	19 589
- Tuchola miasto	13 437	13 351	13 134	12 969
- obszar wiejski	6 614	6 581	6 610	6 620
Powiat tucholski - razem	47 453	47 207	47 109	46 917

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z BDL GUS wg stanu na 31.12.2023 r.

Wśród gmin powiatu najwięcej mieszkańców stanowi społeczność gminy Tuchola (41,7%), najmniej gminy Kęsowo (8,9%).

Gęstość zaludnienia powiatu kształtuje się na poziomie 43,6 os./km², zdecydowanie mniej niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego, która wynosi 111,1 os./km².

Wskaźnik przyrostu naturalnego ludności jest ujemny i wynosi -2,51/1000 osób i jest wyższy niż średnia w województwie kujawsko-pomorskim, który jest również ujemny i wynosi -4,4/1000 osób.

Rysunek 3 Zmiana liczby ludności powiatu tucholskiego w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, 2023 r.

Z danych GUS wynika również, że w 2023 r. 20,6% ludności powiatu stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, 57,2% w wieku produkcyjnym, a 22,2% w wieku poprodukcyjnym. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast odsetek ludności w wieku produkcyjnym spada. Z kolei liczba osób w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta.

Według danych GUS (stan na koniec czerwca 2024 r.) na terenie powiatu zarejestrowanych było 4 386 podmiotów gospodarczych.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowo podział podmiotów na sekcje.

Tabela 2 Podmioty gospodarcze według sekcji i działów PKD na terenie powiatu tucholskiego (dane z dnia 30.06.2024 r.)

Podmioty wg sekcji i działów PKD	Liczba podmiotów gospodarczych
	Powiat tucholski
A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	208
B - górnictwo i wydobywanie	0
C - przetwórstwo przemysłowe	465
D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	12
E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	21
F - budownictwo	965
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	731
H - transport i gospodarka magazynowa	213
I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	107
J - informacja i komunikacja	72
K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	77
L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	154
M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	271
N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	137
O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	69
P - edukacja	134
Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	252
R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	92
S - pozostała działalność usługowa	381
U - organizacje i zespoły eksterytorialne	0
Ogółem	4 386

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Dominującymi sektorami gospodarki w powiecie tucholskim są: budownictwo, handel hurtowy i detaliczny i przetwórstwo przemysłowe, które stanowią w sumie 49% wszystkich podmiotów działających na terenie powiatu.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie tucholskim na koniec maja 2024 r. kształtowała się na poziomie 10,3% i była wyższa niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego (7%) i średnia krajowa (5%). Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie maju 2024 wyniosła 1 719 osób.

5. Ocena stanu środowiska

5.1. Ochrona przyrody

Podstawowymi aktami prawa z zakresu ochrony dziedzictwa przyrodniczego oraz ochrony i kształtowania środowiska na terytorium Polski są ustawy: o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.) oraz Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.).

Powiat tucholski charakteryzuje się wysokim udziałem obszarów chronionych, których powierzchnia wynosi 68 165,67 ha, co stanowi 63,4% powierzchni powiatu. Pod tym względem powiat zajmuje drugie po powiecie sępoleńskim miejsce w województwie. Średni udział powierzchni chronionych województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 32,2%. Na jednego mieszkańca powiatu przypada 14 529 m² obszarów prawnie chronionych. Obszary prawnie chronione występują we wszystkich gminach powiatu tucholskiego. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenach poszczególnych gmin przedstawia poniższa tabela.

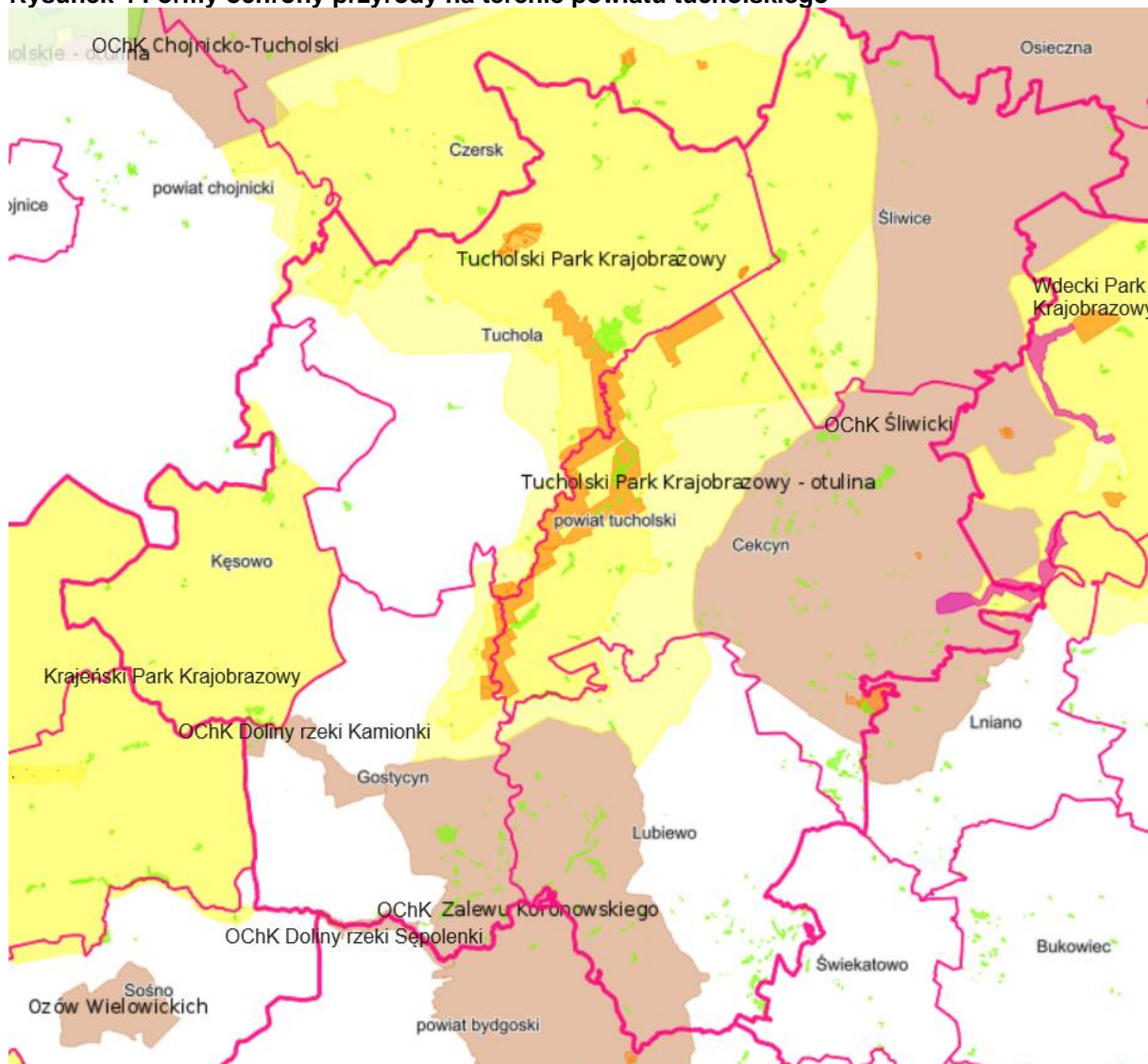
Tabela 3 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w gminach powiatu tucholskiego

Lp.	Gmina	Powierzchnia obszarów chronionych [ha]	Udział procentowy w powierzchni gminy/powiatu [%]
1	Cekcyn	20 029,78	79,1
2	Gostycyn	4 782,26	35,2
3	Kęsowo	8 673,45	79,4
4	Lubiewo	6 422,36	39,5
5	Śliwice	15 497,03	88,7
6	Tuchola	12 760,79	53,2
	Powiat tucholski	68 165,67	63,4

Źródło: GUS BDL 2023 r.

Formy ochrony przyrody na terenie powiatu tworzą: 8 rezerwatów przyrody, 3 parki krajobrazowe, 4 obszary chronionego krajobrazu, 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, oraz 3 obszary Natura 2000.

Rysunek 4 Formy ochrony przyrody na terenie powiatu tucholskiego

- park krajobrazowy
- obszar chronionego krajobrazu
- rezerwat przyrody
- użytek ekologiczny
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

5.1.1. Rezerваты przyrody

Na terenie powiatu tucholskiego znajduje się 8 rezerwatów przyrody:

Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa z dnia 18 czerwca 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r. Nr 59, poz. 719). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie rezerwatu "Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego" (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 5365). Jest rezerwatem leśnym, typu florystycznego, o powierzchni 113,61 ha, położonym częściowo na terenie gminy Cekcyn, posiada otulinę o powierzchni 12,34 ha. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych najliczniejszego na niżu stanowiska cisa pospolitego *Taxus baccata*. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 22/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego" (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 311, poz. 3394) zmieniony Zarządzeniami Regionalnego Dyrektora ochrony Środowiska.

Bagno Grzybna – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M. P. z 1982 r. Nr 10, poz. 74). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 0210/3/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Bagno Grzybna" (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 2238). Jest rezerwatem torfowiskowym typu fitocenotycznego, o powierzchni 6,2600 ha, położonym w całości na terenie gminy Tuchola, posiada otulinę o powierzchni 6,38 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie śródleśnego torfowiska z roślinnością charakterystyczną dla torfowisk wysokich i przejściowych. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 0210/4/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Bagno Grzybna" (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 2239).

Jezioro Zdręczno – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1982 r. Nr 10, poz. 74). Obecnie obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 stycznia 2024 r. zmieniające zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Zdręczno” (Dz. Urz. z 2024 r. poz. 613). Jest rezerwatem wodnym typu fitocenotycznego, o powierzchni 22,19 ha, położonym w całości na terenie gminy Tuchola. Celem ochrony jest zachowanie jeziora eutroficznego z wodnymi i szuwarowymi zespołami roślinnymi oraz torfowiska z roślinami chronionymi i reliktowymi. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 4/2024 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Jezioro Zdręczno.

Jeziorka Kozie – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. z 1984 r. Nr 15, poz. 108). Obecnie obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jeziorka Kozie” (Dz. Urz. z 2024 r. poz. 612). Jest rezerwatem torfowiskowym typu fitocenotycznego, o powierzchni 12,07 ha, położonym w całości na terenie gminy Tuchola. Celem ochrony jest zachowanie zarastających jezior z typowo wykształconym zespołem roślinności torfowiska wysokiego. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 23/2022 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu "Jeziorka Kozie" dot. 5-letnich zadań ochronnych.

Źródła Rzeki Stążki – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1994 r. Nr 5, poz. 47). Obecnie obowiązuje Zarządzenie Nr 0210/22/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Źródła Rzeki Stążki" (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 2702). Jest rezerwatem krajobrazowym typu biocenotycznego i fizjocenotycznego, o powierzchni 250,12 ha, położonym na terenie gminy Cekcyn. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych fragmentu doliny rzeki Stążki wraz z jej źródłami o wyjątkowych walorach widokowych. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 0210/23/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 listopada 2013 r. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Źródła Rzeki Stążki" (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 3484).

Dolina Rzeki Brdy – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 września 1994 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1994 r. Nr 51, poz. 433). Obecnie obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 października 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody Dolina Rzeki Brdy (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 3568). Jest rezerwatem krajobrazowym o powierzchni 1691,65 ha, położonym na terenie gmin: Gostycyn, Cekcyn, Tuchola - obszar wiejski, Tuchola – miasto. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych doliny rzeki Brdy o wyjątkowych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 17/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Dolina Rzeki Brdy" (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 311, poz. 3389).

Bagna nad Stążką – utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 94/99 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 maja 1999 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody pod nazwą "Bagna nad Stążką" (Dz. Urz. z 1999 r. Nr 36, poz. 268). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 stycznia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Bagna nad Stążką” (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 320). Jest rezerwatem torfowiskowym typu fitocenotycznego, o powierzchni 478,45 ha, położonym w całości na terenie gminy Cekcyn. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie torfowisk wraz z lasami, położonych w rozlewiskach rzeki Stążki, z typowo wykształconymi zespołami roślinnymi torfowisk niskich, przejściowych i wysokich wraz z unikalną florą. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Nr 19/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Bagna nad Stążką" (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 311, poz. 3391).

Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko – utworzony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1996 r. Nr 2, poz. 29). Obecnie obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko” (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 5179). Jest rezerwatem florystycznym, o powierzchni 4,25 ha, położonym w całości na terenie gminy Cekcyn. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska cisa pospolitego. Posiada ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r. plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko” (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 5183).

5.1.2. Parki krajobrazowe

Na terenie powiatu tucholskiego znajdują się fragmenty trzech parków krajobrazowych:

Krajeński Park Krajobrazowy – utworzony na podstawie Rozporządzenia nr 24/98 Wojewody Bydgoskiego z dnia 17 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą Krajeński Park Krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego Nr 61, poz. 344 z dnia 5 października 1998 r.). Obowiązującym aktem prawnym jest Uchwała nr XLII/717/18 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 marca 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 1477). Powierzchnia całkowita parku wynosi 74 985,6 ha, fragment położony jest w zachodniej części powiatu na terenie gminy Kęsowo.

Park posiada opracowany plan ochrony przyjęty Rozporządzeniem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 8/2009 z dnia 27 maja 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 57 z dnia 1 czerwca 2009 r. poz. 1173). Plan ten jest ważny do 2028 r.

Tucholski Park Krajobrazowy – utworzony został na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy nr 71/IX/85 z dnia 09 grudnia 1985 roku w sprawie utworzenia Tucholskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Bydg. Nr 11, poz. 440). Aktualnym aktem prawnym normalizującym funkcjonowanie parku jest rozporządzenie Nr 38/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 03 grudnia 2004 roku w sprawie Tucholskiego Parku Krajobrazowego w części położonej w województwie kujawsko-pomorskim (Dz. Urz. Woj. Kuj.- Pom. Nr 120, poz. 2018) oraz rozporządzenie Nr 59/2006 Wojewody Pomorskiego z dnia 15 maja 2006 roku w sprawie Tucholskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 58, poz. 3951). Łączna powierzchnia parku wynosi 36 983 ha, w tym 25 660 ha w wojew. kujawsko-pomorskim; Położony jest na terenie powiatu tucholskiego w gminach: Lubiewo, Gostycyn, Cekcyn i Tuchola. Posiada wyznaczoną otulinę o powierzchni 15 946 ha położoną na terenach gmin: Śliwice, Cekcyn, Lubiewo, Gostycyn, Tuchola.

Posiada ustanowiony Rozporządzeniem Nr 2/2009 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 kwietnia 2009 r. Plan ochrony dla Tucholskiego Parku Krajobrazowego.

Wdecki Park Krajobrazowy – utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 52/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 16 lutego 1993 r. w sprawie utworzenia parku krajobrazowego pod nazwą „Wdecki Park Krajobrazowy”. Obecnie obowiązującym aktem w tej sprawie jest Rozporządzenie Nr 29/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 listopada 2004 r. w sprawie Wdeckiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2004 r. Nr 111, poz. 1888). Łączna powierzchnia wynosi 19 177,24 ha. Częściowo położony jest na terenie powiatu tucholskiego w gminach: Cekcyn (281,62 ha) i Śliwice (300,31 ha). Posiada wyznaczoną otulinę o powierzchni 4 609,15 ha wyznaczoną poza granicami powiatu. Objęty został ochroną ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Park nie posiada planu ochrony.

5.1.3. Obszary chronionego krajobrazu (OChK)

Na terenie powiatu tucholskiego wyznaczone zostały cztery obszary chronionego krajobrazu. Utworzone zostały na podstawie Rozporządzenia nr 9/1991 Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 czerwca 1991 r. w sprawie utworzenia 22 obszarów krajobrazu chronionego w województwie bydgoskim (Dz. Urz. Woj. Bydg. z dnia 10 września 1991 r. Nr 17, poz. 127). Są to:

OChK Zalewu Koronowskiego – całkowita powierzchnia obszaru wynosi 27 742,38 ha; częściowo położony jest na terenie powiatu tucholskiego w granicach gmin: Lubiewo (6 011,93 ha) i Gostycyn (3 315,37 ha). Obszar ten położony jest na obszarze Doliny Brdy, do której od wschodu przylega Równina Świecka, od zachodu natomiast Pojezierze Krajeńskie. Charakteryzuje się wybitnymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi. Malowniczość przyrodniczo-krajobrazowa tego obszaru wynika z występowania na jego powierzchni doliny rzeki Brdy, Zbiornika Koronowskiego, znacznej ilości jezior, lasów oraz urozmaiconego ukształtowania hipsometrycznego powierzchni. Obecnie obowiązuje Uchwała Nr Uchwała nr IX/182/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 września 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego (Dz. Urz. z 2019 r. poz. 4757).

OChK Doliny rzeki Kamionki – całkowita powierzchnia obszaru wynosi 637,09 ha; w całości położony jest na terenie powiatu tucholskiego w granicach gminy Gostycyn. Obszar leży pomiędzy Krajeńskim Parkiem Krajobrazowym a Obszarem Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego i obejmuje dolinę Kamionki wraz z otaczającymi ją łąkami, szuwarami, a w części zachodniej także lasami. Obszar jest wcięty w dość bogato urzeźbioną Wysoczyznę Krajeńską, charakteryzującą się krajobrazem młodoglacjalnym. Obecnie obowiązuje Uchwała nr XI/251/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 13 listopada 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Kamionki (Dz. Urz. z 2019 r. poz. 6117).

OChK Doliny rzeki Sępolenki - powierzchnia obszaru wynosi 299,73 ha; częściowo położony jest na terenie powiatu tucholskiego w granicach gminy Gostycyn (119,67 ha). Obszar leży pomiędzy Krajeńskim Parkiem Krajobrazowym a Obszarem Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego i obejmuje morfologiczną dolinę rzeki Sępólna (Sępolenka) - wciętej w Pojezierze Krajeńskie oraz kompleksy leśne przylegające do rzek. Obecnie obowiązuje Uchwała nr VI/117/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 maja 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Sępolenki (Dz. Urz. z 2019 r. poz. 3067).

Śliwicki OChK - powierzchnia obszaru wynosi 27 433,8 ha; częściowo położony jest na terenie powiatu tucholskiego w granicach gmin: Lubiewo (14,14 ha), Cekcyn (12 467,22 ha) i Śliwice (10 072,13 ha). Jest to jeden z większych obszarów chronionych położonych na terenie Borów Tucholskich. Dominuje krajobraz równiny sandrowej z pagórkami morenowymi i nielicznymi wydmy. Występują bardzo dobre warunki dla zbierania runa leśnego. Walory rekreacyjne obniża jednak niewielki udział wód powierzchniowych. Na terenie Śliwickiego OChK znajdują się 3 rezerваты przyrody: „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego” w Wierzchlesie, Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetki i rezerwat przyrody „Jezioro Martwe”. Obecnie obowiązuje uchwała nr XXIII/343/20 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r. w sprawie Śliwickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2020 r. poz. 3284).

5.1.4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie powiatu tucholskiego znajdują się fragmenty dwóch zespołów przyrodniczo-krajobrazowych:

Dolina Rzeki Ryszki – powierzchnia - 358,41 ha, częściowo położony na terenie gminy Cekcyn. Dolina rzeki Ryszki wcięta w równinę sandrową Borów Tucholskich, zróżnicowana pod względem florystyczno - fitosocjologicznym. Otoczenie rzeki stanowią dobrze zachowane zbiorowiska leśne, torfowisko wysokie oraz ekstensywnie używane łąki.

Dolina Rzeki Prusiny – łączna powierzchnia 234,29 ha, częściowo położony na terenie gminy Śliwice. Szczególnym celem ochrony ZPK "Dolina Rzeki Prusiny" jest ochrona wieloplanowej mozaiki krajobrazowej. Fragment doliny rzeki Prusiny otoczony lasem o charakterze Fraxino - Ulmetum campestris na dnie doliny, Aceri - Tiliatum na zboczach i Leucobryo - Pinetum na wierzchowinie.

5.1.5. Użytki ekologiczne

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) na terenie powiatu tucholskiego znajduje się 448 użytków ekologicznych.

Tabela 4 Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu tucholskiego

Lp.	Gmina	Liczba użytków ekologicznych
1	Cekcyn	177
2	Gostycyn	52
3	Kęsowo	17
4	Lubiewo	104
5	Śliwice	49
6	Tuchola	52
	Powiat tucholski	448

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

5.1.6. Pomniki przyrody

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) na terenie powiatu tucholskiego znajduje się 170 pomników przyrody. Według danych GUS BDL – 173 pomniki przyrody.

Tabela 5 Wykaz pomników przyrody w gminach powiatu tucholskiego

Lp.	Gmina	Liczba pomników przyrody
1	Cekcyn	72
2	Gostycyn	18
3	Kęsowo	10
4	Lubiewo	16
5	Śliwice	14
6	Tuchola	40
	Powiat tucholski	170

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

5.1.7. Obszary Natura 2000

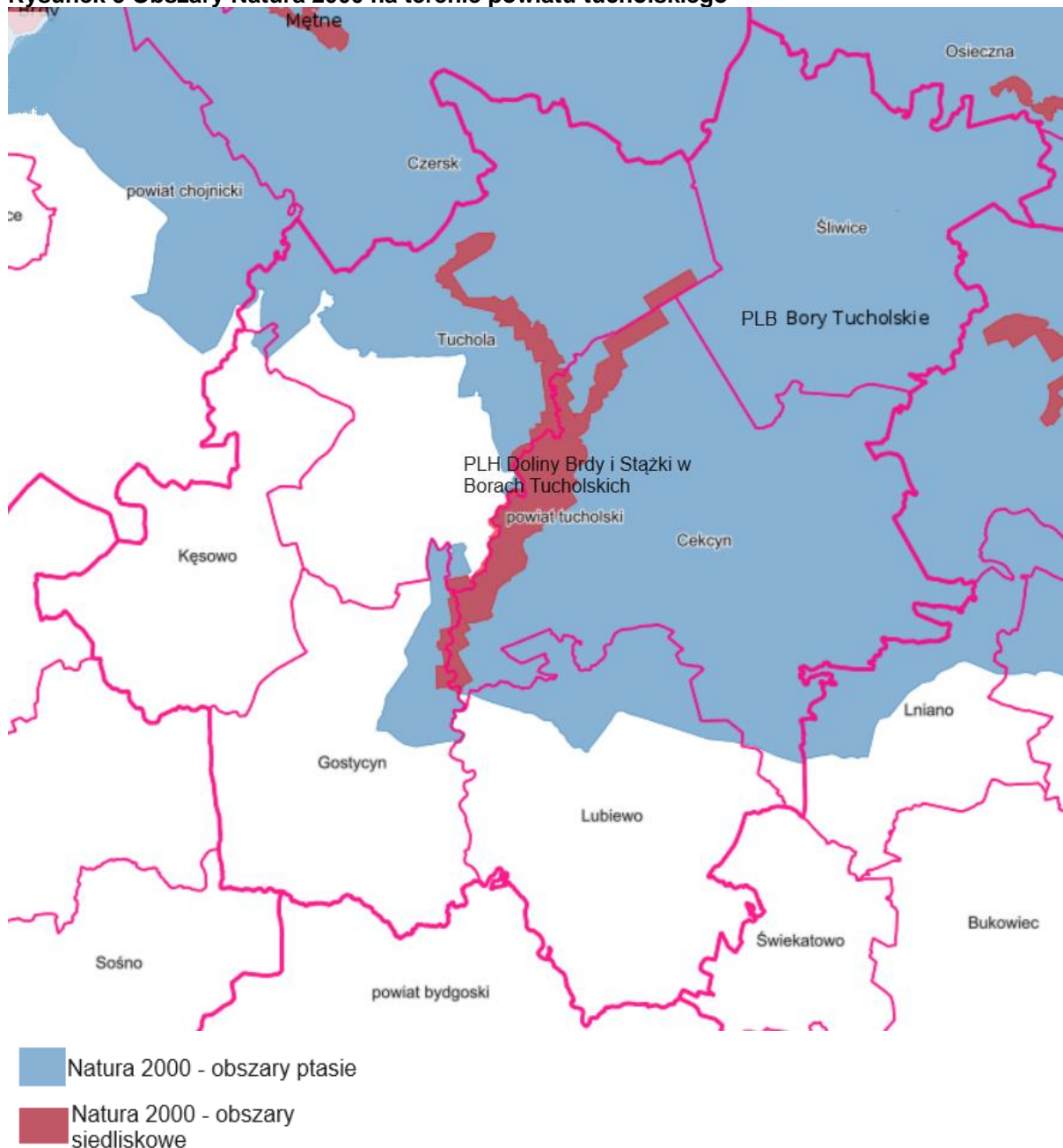
Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla 9 regionów biogeograficznych. W Polsce występują 2 regiony: kontynentalny (96% powierzchni kraju) i alpejski (4% powierzchni kraju). Dla każdego kraju określa się listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne.

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, która została zmieniona na Dyrektywę 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Przepisy zostały przetransponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 ze zm.). Dla obszarów specjalnej ochrony ptaków obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133 ze zm.).

Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (PLB) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (PLH).

Na terenie powiatu tucholskiego występują specjalne obszary ochrony siedlisk: PLH040023 Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich, PLH040034 Kościół w Śliwicach oraz obszar specjalnej ochrony ptaków PLB220009 Bory Tucholskie. Obszary Natura 2000 zajmują ponad połowę powierzchni powiatu.

Rysunek 5 Obszary Natura 2000 na terenie powiatu tucholskiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

PLH040023 Doliny Brdy i Stażki w Borach Tucholskich – w całości położony na terenie powiatu tucholskiego w granicach obszarów gmin: Gostycyn, Cekcyn i Tuchola o łącznej powierzchni 3948,35 ha. Fragment Tucholskiego Parku Krajobrazowego, obejmujący doliny Brdy i Stażki - w większości już chronione w rezerwach przyrody. Rzeźba terenu jest wynikiem ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Na przedpolu lądolodu powstawały rozległe równiny piaszczyste (sandry). Rzeźba terenu z jednej strony jest ściśle związana z działalnością akumulacyjną samego lodowca lub jego wód, z drugiej natomiast jest wynikiem intensywnej działalności erozyjnej wód roztopowych oraz wytapiania się martwych brył lodu. Głównymi rzekami występującymi w obszarze są Brda i Stażka. Rzeki charakteryzują się krętym biegiem, tworzą liczne zakola – meandry. Ponadto koło miejscowości Świt, zarówno na brzegu Brdy, jak i w jej nurcie, występuje szczególnie duże nagromadzenie głazów, pochodzących z rozmytej przez wody sandrowe gliny morenowej.

Przedmiotem ochrony obszaru są następujące siedliska przyrodnicze:

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion* - 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne;

7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe);

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*)

7210 Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*);

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzowisk i miechowisk

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*);

*91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne);

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*); Przedmiotem ochrony obszaru jest roślina sierpowiec błyszczący (*Drepanocladus (Hamatocaulis) vernicosus*).

Przedmiotem ochrony wyznaczonego obszaru są zwierzęta (inne niż ptaki): boleń, bóbr europejski, głowacz białopłetwy, koza, minóg strumieniowy, traszka grzebieniasta, wydra.

Nie zidentyfikowano oddziaływań negatywnych mających wpływ na wydzielony obszar.

Posiada opracowany plan zadań ochronnych na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich PLH040023 (Dz. Urz. Woj. Kuj. Pom. Poz. 1404 z 2014 r.).

PLH040034 Kościół w Śliwicach – w całości położony na terenie gminy Śliwice o powierzchni 0,11 ha. Przedmiotem ochrony jest strych kościoła p.w. świętej Katarzyny Aleksandryjskiej położonego w Śliwicach. Zlokalizowany w centrum wsi kościół pochodzi z 1830 r. Wieś położona jest na obszarze Borów Tucholskich, 16 km na południowy wschód od Czerska. Charakterystycznym elementem rzeźby tego terenu, są liczne jeziora rynnowe i wytopiskowe oraz obszary wydumowe. Typową jednostkę morfologiczną tworzą sandry jako efekt akumulacyjnej działalności wód lodowcowych. Na obszarze gminy dominują grunty leśne stanowiące ponad 65% ogółu powierzchni. Bezpośrednie otoczenie kościoła to zwarta zabudowa wiejska. Wieś wraz z otoczeniem tworzy jeden z największych bezleśnych obszarów Borów Tucholskich. Słabe gleby obszaru wykształciły się na piaskach sandru i jego wyspach morenowych. Duży udział stanowią kwaśne murszaste gleby dolin cieków wodnych i bezodpływowych zagłębień. Otoczenie leśne stanowią drzewostany o charakterze gospodarczym. Naturalne zbiorowiska roślinne związane są z bogatymi ekosystemami wodnymi i torfowiskowymi rozwijającymi się wzdłuż rzeki Prusiny (prawy dopływ Wdy) i licznych jezior. Istotne znaczenie przyrodnicze mają również mniejsze cieki: Brzezinka, Śliwiczka, Zwierzynka i Golionka oraz związane z nimi łąki.

Zgodnie z Kryteriami wyboru schronień nietoperzy do ochrony w ramach polskiej części sieci Natura 2000, obiekt uzyskał 25 punktów, dlatego daje to podstawy do włączenia go do sieci Natura 2000. Dodatkową motywacją włączenia tego obiektu do sieci jest fakt, że jest to jedyna aktualnie znana kolonia rozrodcza nocka dużego w woj. kujawsko - pomorskim i jedna z największych w północno-wschodniej części zasięgu populacji tego gatunku w Europie.

Nie zidentyfikowano oddziaływań negatywnych mających wpływ na wydzielony obszar. Z oddziaływań pozytywnych mających wpływ na obszar jest istniejąca zabudowa.

Posiada opracowany plan zadań ochronnych na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kościół w Śliwicach PLH040034 (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. poz. 3880 z 2016 r.) zmienione Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 listopada 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kościół w Śliwicach PLH040034.

PLB220009 Bory Tucholskie – częściowo położony na terenie powiatu tucholskiego w gminach: Cekcyn, Tuchola, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo i Śliwice. Całkowita powierzchnia – 322 535,87 ha.

Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowo-pomorskiego. W jego skład wchodzi następujące mezoregiony: Bory Tucholskie, wschodnia część Równiny Charzykowskiej, północno-wschodnia część Pojezierza Krajeńskiego, północna część Doliny Brdy oraz północna część Wysoczyzny świeckiej. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, przede wszystkim bory sosnowe. Typowy obszar młodoglacjalny, obejmujący w większości jałowe piaski. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaicona, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny. Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują ok. 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy; sporo jest jezior oligotroficznych i mezotroficznych, nieliczne są eutroficzne, a torfowiskom towarzyszą dystroficzne. W sumie jest ok. 60 jezior; największe Charzykowskie - 1363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite - 43 m. Lasy (ok. 70% obszaru) to głównie bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też grądy, lasy bukowo-dębowe, łęgi i olsy. Liczne torfowiska. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają ok. 15% terenu. Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd.

W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu 107 gatunków ptaków. W okresie lęgowym obszar zasiedla co

najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), kania czarna (PCK), kania ruda (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęs, tracz długodzioby (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje błotniak stawowy. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) łabędzia krzykliwego (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku). Największe w skali regionu skupienie jezior lobeliowych. Bogata lichenoflora. Dobrze zachowane torfowiska i zbiorowiska leśne. Stanowiska licznych gatunków rzadkich i zagrożonych, w tym gatunków reliktowych. Bogata chiropterofauna.

Największym zagrożeniem dla wydzielonego obszaru wskazuje się: tereny zabudowane, infrastrukturę sportową i rekreacyjną oraz sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze.

Posiada opracowany plan zadań ochronnych na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 (Dz. Urz. Woj. Kuj. Pom. poz. 1183 z 2015 r.).

5.1.1. Inne obszary cenne przyrodniczo

Powiat tucholski odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi, w tym krajobrazowymi, ze względu na wysoką bioróżnorodność oraz mnogość form ukształtowania terenu będącą rezultatem procesów i zjawisk przyrodniczych kształtujących oblicze tego terenu przed kilkunastoma tysiącami lat (procesy glacialne i fluwioglacialne). Ponadto powiat postrzegany jest jako obszar o wyjątkowo wysokiej jakości środowiska również ze względu na bardzo niski stopień zanieczyszczenia przemysłem oraz mały stopień zanieczyszczeń napływających z zewnątrz.

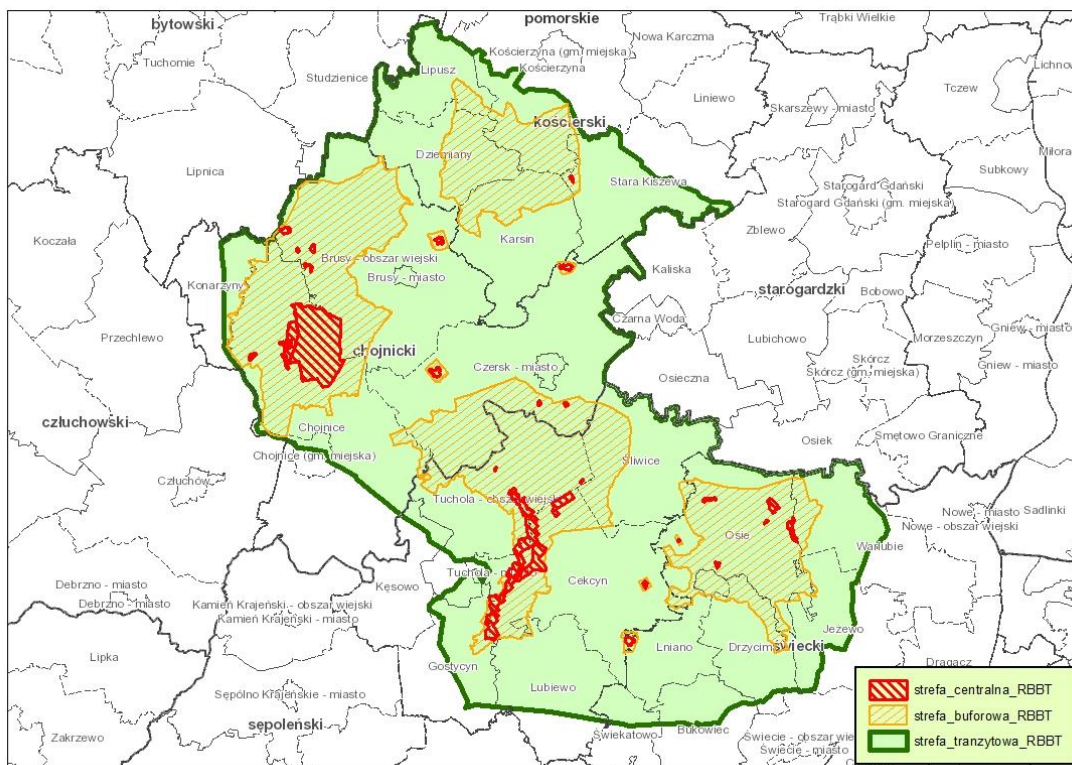
Przez teren powiatu tucholskiego przebiega fragment korytarza ekologicznego o randze krajowej i międzynarodowej tzw. główny korytarz północny (GKPn), w skład którego wchodzi korytarz GKPn-16 Bory Tucholskie, korytarz północny KPn-17A Bory Tucholskie – Dolina Noteci i korytarz północny KPn-17B Krajna. Korytarze ekologiczne wyznaczone zostały przez IBS PAN w 2012 r. dla swobodnej migracji zwierząt. Zachowanie korytarzy ekologicznych zapewnia ciągłość między obszarami prawnie chronionymi. Granice korytarzy ekologicznych, w większości przypadków, pokrywają się z granicami rozległych kompleksów leśnych, które w koncepcji przebiegu korytarzy ekologicznych na terenie Polski są uznane (w przypadku spełnienia odpowiednich kryteriów funkcjonalno-przestrzennych) za tzw. obszary węzłowe (OW). Obszary węzłowe są terenami, które duże drapieżniki są w stanie stale zasiedlać, a nie wykorzystywać ich jedynie jako miejsc okresowego pobytu w trakcie migracji. Wykazana potrzeba uwzględniania korytarzy ekologicznych w procesie planowania przestrzennego powinna skutkować ich włączeniem do dokumentów planistycznych sporządzanych na różnych poziomach.

Korytarze ekologiczne powinny być traktowane jako elementy sieci ekologicznych. Wśród działań mających na celu ich ochronę wskazane jest uwzględnianie w planach ogólnych oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów zapewniających warunki utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska w celu umożliwienia migracji gatunków roślin, grzybów i zwierząt.

Powiat tucholski położony jest w obrębie utworzonego w 2010 r. przez UNESCO największego w Polsce Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie. Celem ich tworzenia jest ochrona różnorodności biologicznej oraz umożliwienie obserwowania zmian ekologicznych w skali całej planety. Powołuje się je by promować i pokazywać zrównoważony związek pomiędzy człowiekiem i biosferą. Przyjęcie do elitarnej sieci rezerwatów biosfery jest potwierdzeniem, że dany teren godny jest ochrony nie tylko w skali kraju, ale także w skali światowej.

Powierzchnia całkowita Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie wynosi ok. 320 tys. ha. Swoją powierzchnią obejmuje gminy z województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego. Podzielony jest na trzy strefy: rdzenną, buforową i tranzytową. Nadanie temu obszarowi międzynarodowej rangi, marki rozpoznawalnej na całym świecie z pewnością przyczyni się do promocji Borów Tucholskich jako obszaru, na którym rozwój ekonomiczny idzie w parze z ochroną przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego w myśl szeroko pojętego zrównoważonego rozwoju.

Rysunek 6 Zasięg i położenie Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie

Źródło: <https://pnbt.gov.pl/rezerwat-biosfery-bory-tucholskie>

5.1.2. Tereny zieleni

Ważną rolę w otwartym krajobrazie powiatu, zwłaszcza na terenach o mniejszej lesistości, odgrywiają: zadrzewienia śródpolne, przydrożne, zieleń przywodna, zieleń parkowa, cmentarna, zieleńce, sady i ogrody przydomowe, które spełniają nie tylko funkcję krajobrazową, ale także ochronną. Wpływają na kształtowanie lokalnego klimatu obszarów, na których występują i oprócz niewątpliwymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi zieleń ta ma znaczenie mikroklimatyczne, wiatrochronne i glebochronne.

Na terenie powiatu (wg BDL GUS z 2023 r.) znajduje się łącznie 67,63 ha terenów zielonych, w tym: 2 parki spacerowo-wypoczynkowych o powierzchni 6,02 ha, 23 zieleńce o powierzchni 8,4 ha, 17 ha zieleni ulicznej, 10,71 ha zieleni osiedlowej, 49 cmentarzy o powierzchni 25,5 ha. W porównaniu do 2019 r. przybyło 7,67 ha terenów zielonych (wzrost o 11,3%).

5.1.3. Zagrożenia dla przyrody

Największym zagrożeniem dla przyrody jest silna urbanizacja, komunikacja lub intensywne rolnictwo powodujące postępującą degradację przyrody i zubożenie składu gatunkowego. Niekorzystne zmiany liczebności i składu gatunków roślin i zwierząt wynikają najczęściej z wadliwego zarządzania przestrzenią: szybkiego, niekontrolowanego rozwoju miast, osadnictwa rozprzestrzeniającego się w obrębie terenów wartościowych przyrodniczo lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie, przecinania korytarzy ekologicznych przez infrastrukturę transportową, unifikacji i ubożenia krajobrazów. Istotne są także zmiany w rolnictwie – zarówno intensyfikacja upraw w kierunku rolnictwa wielkopowierzchniowego, jak i zaniechanie tradycyjnego użytkowania rolniczego prowadzą do zaniku ekosystemów związanych z tradycyjną gospodarką rolną i utraty tradycyjnych krajobrazów rolniczych, stanowiących siedlisko wielu gatunków.

Występujące w obrębie powiatu obszary cenne przyrodniczo pod względem występowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt wymagają podejścia planistycznego, aby nie utraciły swych wartości przyrodniczych.

Różnorodność biologiczna stanowi dziedzictwo, a jej zachowanie jest warunkiem zapewnienia dostępu do bogactwa przyrody dla przyszłych pokoleń. Zaburzenie stabilności ekosystemów może doprowadzić do wielopłaszczyznowych negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa.

Zagrożeniami dla przyrody są również: zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia wód powierzchniowych, zła gospodarka wodna, która prowadzi do obniżenia poziomu wód gruntowych, nielegalne wycinanie roślin, „dzikie wysypiska odpadów”, kłusownictwo, nieprawidłowa gospodarka leśna, nadmierna presja turystyczna.

Problemem może być niedostateczna wiedza na temat stanu drzew pomnikowych, co może skutkować niewykonaniem niezbędnych prac pielęgnacyjnych i w konsekwencji doprowadzić do utraty walorów przyrodniczych.

W wielu miejscach na świecie w tym również w Polsce dramatycznie zmniejsza się liczebność i różnorodność owadów. Spadek ten wystąpił nawet w bardzo silnie urozmaiconym krajobrazie, zapewne bardziej odpornym na presję ze strony rolnictwa niż częste w pewnych regionach Polski tereny z wielkimi polami uprawnymi, pozbawionymi zadrzewień śródpolnych.

Efektom presji rolnictwa jest też regulacja rzek i osuszenie mokradł po to, by uzyskać przestrzeń dla produkcji rolnej. Monitoring wód pokazuje, że 70-90% rzek w Polsce ma zły stan ekologiczny, a rzeka to nie tylko środowisko wodne, ale również strefa przejścia – mokradła będące domem dla mnóstwa owadów, które spędzają etap larwalny w wodzie, a etap imago – na lądzie. Owady są grupą łączącą dwa światy, stanowią pokarm dla wielu gatunków płazów, gadów, ptaków i ssaków. 60% gatunków ptaków opiera swoją dietę na owadach. Wśród owadów są roślinożercy, drapieżniki, pasożyty i parazytoidy oraz saprofagi, rozkładające materię organiczną. Stanowią wielką część pokarmu wielu zwierząt. Skoro owadów jest coraz mniej, to i zwierząt odżywiających się nimi będzie, (a badania wykazały, że już jest) coraz mniej. Oprócz tego owady zapylają, są budowniczymi, biorą udział w krążeniu substancji w glebie itp. Zatem kryzys w świecie owadów pociąga za sobą podobne zjawisko wśród kręgowców. Bez owadów czeka szybki kres naszej cywilizacji.

Za wymieranie owadów odpowiedzialne są: sposób produkcji żywności - rolnictwo wielkoobszarowe, produkcja mięsa oraz urbanizacja, a co za tym idzie zmiany klimatu. Usuwa się ostoje, takie jak zadrzewienia śródpolne, mokradła, małe ciekie, skarpy itd., a oprócz tego zmienia się chemizm środowiska (przez stosowanie nawozów) i bardzo często osusza tereny cenne przyrodniczo – podmokłe i wilgotne łąki czy mokradła. A ponadto kilka razy w ciągu sezonu wegetacyjnego wybija się na polu wszystko lub większość tego co nie jest rośliną uprawną: owady insektycydami, a rośliny towarzyszące uprawom (czyli tzw. chwasty) – herbicydami. Nie tylko rolnictwo ma wpływ na owady. Zgubne dla owadów jest również lubowanie się ludzi w "utrzymywaniu porządku": usuwanie zwalonych drzew, liści jesienią, koszenie traw przydrożnych.

Zagrożeniem dla lasów jest wjeżdżanie na ich teren pojazdami terenowymi: quadami oraz samochodami i motocyklami typu „offroad”. Niszczony jest w ten sposób poszycie leśne, młode nasadzenia oraz uruchamiane trudno odwracalne procesy erozyjne. Płoszona jest również zwierzyna leśna.

Działania

Jednym z priorytetów Polityki Ekologicznej Państwa 2030 jest ochrona dziedzictwa przyrodniczego Polski m.in. poprzez podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju, w tym doskonalenie systemu ochrony przyrody, zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, utrzymanie i odbudowę funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka. Należy dążyć do umocnienia systemu ochrony przyrody, w tym usprawnić zarządzanie siecią Natura 2000. Potrzebne jest uzupełnienie sieci rezerwatów w sposób, który zapewni ich reprezentatywność względem różnorodności zasobów przyrodniczych w powiecie i zachowa tereny najcenniejsze. Należy kontynuować proces planowania zadań ochronnych lub tworzenia planów ochrony dla wymagających tego form ochrony przyrody, ponadto należy doskonalić system ocen oddziaływania inwestycji na środowisko. Zlikwidowanie przyczyn utraty zasobów różnorodności biologicznej, wynikających z działań społecznych i gospodarczych, wymaga spójnej polityki i bardziej efektywnego włączenia różnorodności biologicznej do głównego nurtu całej sfery działalności Państwa, w tym do wszystkich sektorów, zwłaszcza takich jak rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo i gospodarka wodna, które w sposób bezpośredni i pośredni wpływają na stan zasobów różnorodności biologicznej. Sieć Natura 2000 powinna stać się stymulatorem wzrostu, a nie barierą rozwoju gospodarczego. Dlatego w lasach objętych siecią Natura 2000 prowadzona jest zrównoważona gospodarka leśna, której efektywność zagwarantuje połączenie planów urzędzenia lasu z planami ochrony obszarów Natura 2000.

Konieczne jest również dostosowanie norm systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz wprowadzenie zmian w zarządzaniu obszarami objętymi ochroną. Działania do realizacji zaplanowane w ramach Polityki Ekologicznej Państwa (PEP) będą ukierunkowane przede wszystkim na zahamowanie spadku różnorodności biologicznej. Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia związane z zachowaniem różnorodności biologicznej, rozwojem błękitno-zielonej infrastruktury oraz projekty dotyczące ochrony in-situ lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Niezbędne jest całościowe ujmowanie w procedurze planowania przestrzennego gmin i dokumentach planistycznych problematyki ochrony przyrody, w tym gatunków chronionych.

Stan drzew będących pomnikami przyrody winien być zdiagnozowany, a drzewa w zależności od potrzeb poddane zabiegom pielęgnacyjnym, zapewniającym ich utrzymanie w odpowiednim stanie fitosanitarnym. W dalszym ciągu należy utrzymać, ale też wzbogacić o nowe obszary zieleni urządzonej, zwłaszcza wzdłuż ulic i dróg, a także poza granicami miejscowości.

Ważnym zadaniem jest również ochrona ekspozycji panoram miejscowości poprzez wytyczanie i zachowywanie osi widokowych i widoków sylwet miejscowości.

W związku z postępującymi zmianami klimatu niezbędne są również działania adaptacyjne w miastach, które pozwolą na ograniczenie szkód i strat finansowych powstałych za sprawą ekstremalnych zjawisk klimatycznych. Przeszkodą zarówno w przeciwdziałaniu skutkom ulewnych deszczy jak i tworzeniu się miejskich wysp ciepła jest „zabetonowanie” polskich miast. Minimalizowaniu efektu miejskim wyspom ciepła może służyć wprowadzanie zieleni do przestrzeni miejskiej, niekoniecznie w postaci dużych parków, a raczej niewielkich zieleńców, dachowych ogrodów, pokrytych roślinnością ścian i innych elementów architektury.

Rozwiązanie problemu z wymieraniem owadów jest trudne i kosztowne. Można je rozwiązać poprzez ograniczenie i zakazy stosowania insektycydów, a także stworzenia instrumentów wspierających restytucję ekosystemów w tym przywrócenie terenów mokradeł nadrzecznych, gdzie na niewielkich stosunkowo obszarach skumulowane są liczne usługi ekosystemowe: retencja wody, wiązanie węgla, oczyszczanie wód powierzchniowych i zabezpieczanie przed eutrofizacją. Jest tam ogromne bogactwo owadów wodnych i lądowych, a jednocześnie to tarliska ryb, szlaki migracji ptaków itp. Jeśli nie ma nad rzeką upraw, którym grozi podtopienie, to i nie ma konieczności powstrzymywania tych podtopień. Można odtwarzać tereny zalewowe, zatrzymać prostowanie i pogłębianie rzek, czy tzw. "prace utrzymaniowe". Należy również zadbać o pozostawienie obrzeży pól przyrodzie. Tak samo ważną rolę co mokradła pełnią zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne na terenach rolniczych. Przyrodnicy rekomendują tylko 2-3% powierzchni na tego typu obrzeża, to warunek konieczny powodzenia w zachowaniu czegokolwiek innego niż rośliny uprawne.

W miastach zalecane jest tworzenia łąk kwietnych zamiast trawników zwłaszcza wzdłuż torów i dróg. Łąki kwietne obniżają temperaturę w mieście, zasiane między ruchliwymi ulicami pełnią funkcję antysmogową. Ich utrzymanie jest dużo tańsze niż krótko przyciężonych trawników. Ponadto stanowią schronienie dla wielu zwierząt, żyjących w mieście, owadów, małych ssaków i ptaków.

5.2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Powiat tucholski jest najbardziej zalesionym powiatem w województwie. Lasy zajmują powierzchnię 52 405,97 ha, stanowiąc 48,7% obszaru powiatu. Dla porównania, lesistość województwa jest niższa i wynosi 23,5%.

Tabela 6 Zmiany powierzchni leśnych w powiecie tucholskim w latach 2020-2023

Powiat tucholski	Jedn.	2020	2021	2022	2023
powierzchnia lasów	Ha	52 353,09	52 350,64	52 391,95	52 405,97
lesistość	%	48,7	48,7	48,7	48,7

Źródło: BDL GUS 2023

Lasy dominują w gminach Cekcyn (68,6%) i Śliwice (67,1%). W pozostałych gminach zajmują mniej niż połowę powierzchni obszaru.

Tabela 7 Powierzchnia lasów w gminach powiatu tucholskiego

Lp.	Gmina	Powierzchnia lasów [ha]	Lesistość [%]
1	Cekcyn	17 354,72	68,6
2	Gostycyn	3 962,09	29,2
3	Kęsowo	1 318,37	12,1
4	Lubiewo	6 793,42	41,7
5	Śliwice	11 727,84	67,1
6	Tuchola	11 249,53	46,9
	Powiat tucholski	52 405,97	48,7

Źródło: BDL GUS 2023

Zdecydowana większość gruntów leśnych jest własnością Skarbu Państwa. Do prywatnych właścicieli należy 6 974,98 ha gruntów leśnych. Nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa sprawuje Starosta, który gospodarkę leśną prowadzi na podstawie uproszczonego planu urządzenia lasu lub inwentaryzacji stanu lasu. Na podstawie zawartych porozumień Starosta powierza nadleśnictwom nadzór nad gospodarką leśną dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa.

Obszar powiatu leży w granicach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, w granicach Nadleśnictw: Tuchola, Zamrzenica, Woziwoda, Trzebciny i Rytel.

Nadleśnictwa Tuchola, Trzebciny i Woziwoda wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie”. Ideą LKP jest odgrywanie wiodącej roli w zakresie proekologicznej gospodarki leśnej, aktywnych form ochrony przyrody, badań naukowych i edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa czy testowania działań rozwiązań później wprowadzonych w całych Lasach Państwowych. Jednym z celów LKP jest promocja proekologicznej gospodarki leśnej, prowadzonej na przygotowanych do tego celu obiektach.

Na terenie powiatu przeważają siedliska borowe, w tym głównie borów świeżych i mieszanych świeżych. W mniejszej ilości występują siedliska lasowe (ok. 11%). Dominują bory sosnowe, ale występują też lasy liściaste: buczyny, olsy, łęgi, grądy – nawet w czystej, naturalnej postaci. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna (95%), która ma niewielkie wymagania co do żyzności gleb. Wśród pozostałych największy udział mają: brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy, olsza czarna, modrzew europejski i świerk pospolity, ale zdarzają się również: jodła pospolita, jarzab brekinia czy cis pospolity.

Na terenie powiatu tucholskiego ponad 8,14 tys. ha lasów pełni rolę lasów ochronnych, co stanowi 15,5% powierzchni leśnej powiatu. Lasy te pełnią głównie funkcje: lasów wodochronnych, lasów glebochronnych, ostoi zwierząt, lasów nasienne.

Nadleśnictwa w ramach swej działalności prowadzą zalesienia i odnowienia lasów. Efektem prowadzonych zalesień jest powstanie nowej uprawy leśnej. Zalesiając wprowadzany jest las na grunt, który wcześniej lasem nie był. Zalesienie gruntów zwłaszcza niskich klas bonitacyjnych podnosi ich wartość ekonomiczną, zwiększa udział lasów, a ściśle określone sposoby zakładania upraw leśnych i dobór gatunków drzew, wpływają korzystnie na zwiększenie bioróżnorodności.

Prace odnowieniowe polegają na ponownym wprowadzeniu roślinności leśnej na gruncie będącym niedawno również lasem.

W latach 2021-2024 Nadleśnictwa prowadziły tylko odnowienia lasów, które objęły 2 138,07 ha. Zadań zalesieniowych nie prowadzono.

Tabela 8 Powierzchnia odnowień lasów na terenie powiatu tucholskiego

Powierzchnia odnowień [ha]					
Lp.	Nadleśnictwo	2021	2022	2023	2024
1.	Zamrzenica	326,0	140,49	121,13	80,74
2.	Trzebczyna	44,04	29,97	67,23	28,23
3.	Woziwoda	153,11	113,18	172,67	41,85
4.	Tuchola	173,84	178,29	241,41	98,45
5.	Rytel	10,76	79,15	33,53	4,0
	Razem	707,75	541,08	635,97	253,27

Źródło: Nadleśnictwa

Zalesienia i odnowienia mogą być prowadzone również na gruntach niestanowiących własność Skarbu Państwa. Utrudnieniem do zalesienia gruntów rolnych przez ich właścicieli są przepisy dotyczące ochrony terenów objętych Naturą 2000. Na terenach położonych w granicach Natury 2000 występuje zakaz zalesiania gruntów. Odstępstwo od tego zakazu może nastąpić tylko poprzez uzyskanie stosownej decyzji wydanej przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

5.2.1. Zagrożenia dla lasów

Lasy oddziałują na rozmiar retencji naturalnej w zlewniach, zatrzymując wody opadowe. Poziom lesistości ma istotny wpływ na bilans wodny terenu. Lasy są istotnym elementem stabilizacji klimatu globalnego oraz lokalnego, ponieważ pochłaniają dwutlenek węgla. Pomimo pozytywnego krajowego trendu, osiągnięcie wartości docelowej zalesienia 30% powierzchni kraju może być zagrożone z powodu malejącej powierzchni dostępnych gruntów do zalesień. Lasy zagrożone są skutkami zmian klimatu ze strony zwiększonego ryzyka wystąpienia pożarów. Wpływ zmian klimatu może wpłynąć na skład gatunkowy drzewostanów oraz ich kondycję. Osłabione drzewa będą bardziej podatne na uszkodzenia od wiatru oraz częściej pojawiających się huraganów.

Największe oddziaływanie na środowisko przyrodnicze związane jest z działalnością człowieka. Osobny problem stanowi nielegalne pozyskiwanie drewna na opał, choinek i stoiszu oraz nielegalna zrywka wartościowych drzew na cele tartaczne (tarcica, okleiny). Drzewa są niekiedy niszczone poprzez nacinanie ich kory. Poważny problem stanowi także zaśmiecanie lasów przez okolicznych mieszkańców i turystów, powstawanie dzikich wysypisk śmieci i odpadów pobudowanych.

Zagrożeniem dla składu gatunkowego drzew stanowią szkodniki i pasożyty, które wywołują choroby, przede wszystkim w przypadku posadzonych monokultur, które sprzyjają ich rozprzestrzenianiu. W ostatnich latach na terenie powiatu wzrosła ilość drzew zasiedlonych przez kornika ostrozębnego (*Ips acuminatus*) oraz jemiolę rozpięchłą (*Viscum album ssp. austriacum*) – często spotykana na sośnie. Jemioly samodzielnie przeprowadzają fotosyntezę, a od gospodarza – drzewa, pobierają wodę wraz z solami mineralnymi. Szkodliwy wpływ jemioly na drzewa uwidacznia się w przypadku masowego opanowania. Obecność jemioly może zakłócić gospodarkę wodną drzew (przez zwiększenie transpiracji) i przyczynić się tym do silnego osłabienia drzew, doprowadzając do szybkiego zamierania całych drzewostanów. Aby zapobiec tym zjawiskom, do zalesień wprowadza domieszki innych gatunków drzew.

Negatywny wpływ na drzewa ma niewątpliwie zanieczyszczenie powietrza, które niszczy tkanki roślin lub wpływa na ograniczenie fotosyntezy. W większym stopniu dotyka ono drzew iglastych. Jego wpływ jest większy w pobliżu tras komunikacyjnych oraz ośrodków przemysłowych.

Wypalanie traw w pobliżu lasów to kolejne zagrożenie. Innym zagrożeniem jest niewłaściwa gospodarka leśna tzn. pozyskanie drewna w ilości przekraczającej możliwości produkcyjne drzewostanu, gospodarka rabunkowa oraz nielegalne wycinki drzewostanów pod działalność deweloperską (usuwanie całych drzewostanów) czy ruch turystyczny.

Nie bez znaczenia będzie wpływ zmian klimatu na skład gatunkowy drzewostanów oraz ich kondycję. Osłabienie drzewostanów obserwowane jest na terenie całego kraju. Drzewa będą bardziej podatne na uszkodzenia powodowane wiatrem. Wskazane jest podjęcie dalszych działań na rzecz zrównoważonej gospodarki leśnej, zapewnienia dostatecznej ilości wody w lasach oraz ewentualnej przebudowy składu gatunkowego lasów.

5.3. Ochrona powierzchni ziemi

Gleby powiatu powstały z osadów polodowcowych i holoceńskich. Obszary o uboższych glebach, najczęściej wytworzonych z piasków lub na terenach o znacznych spadkach, porastają lasy, gleby żyzniejsze wykorzystywane są w większości jako grunty rolne.

Na terenie powiatu przeważają gleby rdzawe bielcowane zlokalizowane w północnej, wschodniej i centralnej części analizowanego obszaru. Znacznym areałem odznaczają się również gleby płowe odgórnie oglejone położone w części zachodniej powiatu. W części centralnej gmin Lubiewo i Cekcyn występują gleby płowe właściwe. Gleby płowe bielcowane zajmują niewielkie powierzchnie na terenie gmin Tuchola, Gostycyn i Cekcyn.

W obrębie wysoczyzny falistej i pagórkowatej przeważają gleby niższych klas bonitacyjnych (4 i 5). Najślabsze gleby związane są z wyspami morenowymi na sandrze oraz z użytkowanymi terenami krajobrazu fluwioglacjalnego (gminy Śliwice, Cekcyn). Stosunkowo dużą powierzchnię gleby wysokich klas bonitacyjnych zajmują w gminach: Gostycyn i Tuchola (2Bw, 2B).

Powiat tucholski charakteryzuje się najniższym udziałem użytków rolnych (41,7% powierzchni terenu) w województwie.

Badania gleb dla potrzeb doradztwa nawozowego w zakresie zakwaszenia (odczyn), zasobności w makroelementy tj. fosforu, potasu i magnezu oraz mikroelementy tj. bor, mangan, miedź, cynk, żelazo wykonywane są również przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Bydgoszczy.

W latach 2022-2023 na zlecenie indywidualnych rolników z terenu powiatu tucholskiego przeprowadzono badania gleb w 412 gospodarstwach rolnych, na powierzchni 12 362 ha użytków rolnych, skąd pobrano łącznie 5 011 próbek.

Przebadane próbki wykazały, że zdecydowana większość przebadanych gleb zaliczono do kategorii średniej. Jednym z podstawowych wskaźników oceny gleb jest jej odczyn. Zależy on od rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. W przebadanych próbkach stwierdzono ok. 32% gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych (odczyn pH poniżej 5,5). Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów i fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin jak również ułatwiają przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawia właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym. Według badań OSCh-R w Bydgoszczy około 23% użytków rolnych powiatu wymaga wapnowania w stopniu koniecznym i potrzebnym. Natomiast dla 61% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Tabela 9 Wyniki badań kategorii agronomicznej, odczynu gleby i potrzeby ich wapnowania na terenie powiatu tucholskiego w latach 2022-2023

Powiat tucholski					
Kategoria agronomiczna	%	Odczyn	%	Potrzeby wapnowania	%
Bardzo lekka	7	Bardzo kwaśny	11	Konieczne	11
Lekka	41	Kwaśny	21	Potrzebne	12
Średnia	47	Lekko kwaśny	37	Wskazane	16
Ciężka	4	Obojętny	21	Ograniczone	18
Organiczna	1	Zasadowy	10	Zbędne	43

Źródło: Na podstawie danych z OSCh-R w Bydgoszczy

Zawartość w glebie przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest ważnym wskaźnikiem pozwalającym ustalić poziom racjonalnego nawożenia. Procentowy udział zbadanych próbek gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_5) na terenie powiatu dla użytków rolnych wynosił 41%, natomiast bardzo wysoką i wysoką zawartość fosforu wykryto w 34% próbek. Gleby o niskiej i bardzo niskiej zasobności w P_2O_5 wymagają intensywnego nawożenia tym składnikiem zależnie od składu granulometrycznego i pH gleby oraz poszczególnych gatunków roślin.

Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosił 36%, a wysokiej i bardzo wysokiej 29%. Gleby o bardzo niskiej, niskiej i średniej zasobności w przyswajalny potas wymagają stosowania zwiększonych dawek tego składnika w postaci nawożenia mineralnego. Zasobność gleb powiatu w magnez jest dość wysoka, odsetek gleb wskazujących nadmiar tego składnika wystąpił w 37% próbek. Bardzo niską i niską zawartość magnezu stwierdzono w 27% próbek.

Tabela 10 Wyniki badań zasobności gleby w makroelementy w przebadanych próbkach gleb na terenie powiatu tucholskiego w latach 2022-2023

Powiat tucholski					
Zawartość fosforu	%	Zawartość potasu	%	Zawartość magnezu	%
Bardzo niska	10	Bardzo niska	12	Bardzo niska	7
Niska	31	Niska	24	Niska	20
Średnia	25	Średnia	35	Średnia	36
Wysoka	16	Wysoka	15	Wysoka	21
Bardzo wysoka	18	Bardzo wysoka	14	Bardzo wysoka	16

Źródło: Na podstawie danych z OSCh-R w Bydgoszczy

W gminie Tuchola, w m. Legbąd znajduje się punkt monitoringu krajowego, gdzie prowadzone są cykliczne badania gleb, które wykonuje IUNG w Puławach. „Monitoring chemizmu gleb ornych Polski” stanowi podsystem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem badań jest obserwacja zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. Ostatnie badania przeprowadzone zostały w 2020 r.

W ustawie Prawo ochrony środowiska określono zasady ochrony powierzchni ziemi, sposób identyfikacji zanieczyszczeń, rejestr historycznych zanieczyszczeń oraz remediacji. Historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi to zanieczyszczenie powierzchni ziemi, które zaistniało przed 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed tą datą. Ocenia się je na podstawie przekroczenia dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie lub w ziemi, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Władający powierzchnią ziemi (tj. właściciel nieruchomości), który stwierdził historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi na swoim terenie ma obowiązek zgłosić ten fakt regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska. W tym celu starosta ma obowiązek prowadzić identyfikację potencjalnych historycznych zanieczyszczeń m.in. poprzez ustalenie działalności, które były prowadzone na danym terenie przed 30 kwietnia 2007 r. i które z dużym prawdopodobieństwem mogły spowodować historyczne zanieczyszczenia. Na tej podstawie starosta sporządza wykaz potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi i kolejno przekazuje go do RDOŚ. Na terenie powiatu tucholskiego występują 4 potencjalne historyczne zanieczyszczenia powierzchni ziemi zlokalizowane na terenie gmin: Cekcyn, Tuchola i Śliwice (2 miejsca).

5.3.1. Zagrożenia dla gleb

Zagrożeniem dla gleb są nielegalne wysypiska odpadów, proces przekształcania gruntów rolnych pod zabudowę w związku z rozbudową zabudowy mieszkaniowej.

Znaczący wpływ na jakość gleb ma gospodarka rolna. W gospodarce rolnej istotne znacznie dla jakości gleb ma dobór roślin uprawnych, częstotliwość wykonywania orki oraz innych zabiegów agrotechnicznych. Rośliny wieloletnie np. trawy, lucerna zabezpieczają przed spływem powierzchniowym i wymywaniem gleb. Mniej skuteczną ochronę stanowią rośliny ozime np. żyto, rzepak, jeszcze mniejszą zboża jare.

Za najpoważniejsze zagrożenia generowane przez rolnictwo uznaje się niewykorzystane w produkcji rolniczej biogenne związki azotu i fosforu, które mogą przedostawać się do wód gruntowych i otwartych, a w przypadku azotu ulatniać do atmosfery. Ich deficyt natomiast może prowadzić do zmniejszenia produktywności i degradacji gleb.

Obecnie trudno sobie wyobrazić rolnictwo bez nawożenia. Stosowanie nawozów jest głównym czynnikiem plonotwórczym, warunkującym rozwój produkcji rolniczej. Od stosowanej jego ilości w znacznej mierze zależą uzyskiwane efekty gospodarcze. Jednak nadużywanie lub nieumiejętne stosowanie nawozów prowadzi do akumulacji składników szkodliwych w glebie oraz przenoszenia ich do łańcucha pokarmowego zwierząt i ludzi.

Wzrasta udział gospodarstw ekologicznych w powierzchni użytków rolnych, chociaż wartość ta pozostaje w dalszym ciągu niższa niż średnia w krajach UE.

Emisja pyłów pochodzących z motoryzacji powoduje zanieczyszczenie gleb głównie ołowiem i tlenkami azotu. W miarę upływu czasu następuje znaczna ich kumulacja w glebach bezpośrednio przyległych do dróg.

Posypywanie nawierzchni dróg solami powoduje silne zasolenie gleb i gruntów w pobliżu szlaków komunikacyjnych.

Działania

Naturalny proces glebotwórczy jest niezwykle powolny, a wytworzenie ok. 1 cm warstwy próchnicznej gleby trwa od 100 do 400 lat. Z tego względu glebę uważa się za zasób w praktyce nieodnawialny, który powinien podlegać szczególnej ochronie na rzecz przyszłych pokoleń.

Ochrona produktywności gruntów rolnych będzie polegała przede wszystkim na zapobieganiu wyłaczania gleb z użytkowania rolniczego, zapobieganiu erozji gleb i utracie zawartości materii organicznej w glebach.

W celu ochrony gleb przed degradacją niezbędne jest racjonalne wykorzystanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz preferowanie nawozów naturalnych np. obornika oraz wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR).

W ostatnich latach rośnie świadomość ekologiczna i popyt na produkty rolnicze o wysokiej jakości i pochodzące z lokalnych źródeł. Powiat tucholski oferuje potencjał dla rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności organicznej. Rolnicy mogą wykorzystać tę tendencję, aby dostosować swoją produkcję do wymagań rynku i osiągnąć wyższą wartość dodaną.

5.4. Ochrona zasobów geologicznych

Powiat tucholski zgodnie z podziałem Polski na jednostki geologiczne położony jest w obrębie platformy waryscyjskiej, której podłoże stanowią utwory paleozoiczne sfałdowane w orogenezach kaledońskiej i waryscyjskiej, a które obecnie są przykryte ciągłą i grubą pokrywą osadów permu i mezozoiku, a także osadami kenozoicznymi¹.

Na terenie powiatu tucholskiego występują złoża surowców mineralnych, głównie kruszyw naturalnych (piaski, żwiry), torfów, gytii oraz kredy. Ich rozmieszczenie na analizowanym terenie jest nierównomierne.

Na terenie gminy Kęsowo eksploatowane jest złożo gazu ziemnego.

Udokumentowane zasoby złóż kopalni na terenie powiatu tucholskiego według opracowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny Bilansu zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2023 r. znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 11 Zasoby złóż naturalnych na terenie powiatu tucholskiego

Gmina	Nazwa złoża	Stan zagosp. złoża	Zasoby (mln. m ³)		wydobycie
			Geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Gaz ziemny					
Kęsowo	Tuchola	E	270.66	231.84	28.98
Zasoby (tys. t)					
Gmina	Nazwa złoża	Stan zagosp. złoża	Geologiczne bilansowe	przemysłowe	wydobycie
Piaski i żwiry					
Lubiewo	Cierplewo I	E	449	-	22
Kęsowo	Kęsowo I/A	E	252	-	42
Kęsowo	Kęsowo II	E	1418	1418	25
Kęsowo	Kęsowo III	E	316	-	6
Kęsowo	Kęsowo IV	R	361	-	-
Śliwice	Linówek	Z	60	-	-
Tuchola	Mały Mędromierz	E	127	-	8
Tuchola	Tuchola*	Z	125	-	-
Tuchola	Tuchola I*	Z	240	-	-
Tuchola	Tuchola III	T	1421	1421	-
Tuchola	Tuchola IV	E	179	-	0
Tuchola	Tuchola V	E	487	386	50
Tuchola	Tuchola VI	E	251	-	3
Kreda jeziorna					
Kęsowo	Piastoszyn I	Z	224	-	-
Zasoby (tys. m³)					
Gmina	Nazwa złoża	Stan zagosp. złoża	Geologiczne bilansowe	przemysłowe	wydobycie
Piaski kwarcowe					
Tuchola	Tuchola	R	6638.00	-	-
Torf dla celów rolniczych					
Cekcyn	Iwiec I	Z	98.77	-	-
Kęsowo	Piastoszyn I	Z	33.00	-	-

E – złożo eksploatowane

R - złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo,

T – złożo zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Z – złożo, z którego wydobycie zostało zaniechane

¹ Aleksandrowicz S. W. 1999: Budowa Geologiczna [w] Starkel L. [red.] Geografia Polski. Środowisko Przyrodnicze, PWN, Warszawa.

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2023 r.

Obecnie na terenie powiatu tucholskiego obowiązuje dziesięć koncesji na wydobycie kopaliny - 7 koncesji wydanych przez Starostę Powiatu Tucholskiego i 3 wydane przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Tabela 12 Wykaz obowiązujących koncesji na wydobycie kopaliny na terenie powiatu tucholskiego

Lp.	Nazwa złoża/ położenie	Powierzchnia objęta eksploatacją [ha]	Rodzaj kopaliny	Numer decyzji koncesyjnej, data wydania	Termin ważności koncesji
Koncesje wydane przez Starostę Powiatu Tucholskiego					
1.	TUCHOLA IV/1, gm. Tuchola	1,54	Kruszywo naturalne	OŚ.6522.8.2014 16.05.2014	30.04.2039
2.	CIERPLEWO I, gm. Lubiewo	1,988		ZP 7510-3/2003 22.04.2003	31.12.2035
3.	KĘSOWO III, gm. Kęsowo	1,9942		OŚ.6522.1.2011/23.2012 13.09.2012	31.12.2026
4.	TUCHOLA VI gm. Tuchola	1,97		OŚ.6522.28.2023 06.10.2023 r.	31.12.2053
5.	KĘSOWO I/A, gm. Kęsowo	1,74		OŚ.6522.5.2017 19.04.2017	31.03.2057
6.	KĘSOWO IV, gm. Kęsowo	1,988		OŚ.6522.2.2019 27.03.2019	27.03.2030
7.	MAŁY MĘDROMIERZ, gm. Tuchola	1,1129		OŚ.6522.18.2020	31.12.2030
Koncesje wydane przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego					
1.	TUCHOLA III, gm. Tuchola	14,98	Kruszywo naturalne	87/W/98 z 24.03.1998 r.	31.12.2035 r.
2.	KĘSOWO II, gm. Kęsowo	12,53		194/W/09 z 19.02.2010 r.	31.12.2049 r.
3.	TUCHOLA V	4,07		342/W/2022 z 08.03.2022 r.	31.12.2062

Źródło: Starostwo Powiatowe w Tucholi, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82) w odniesieniu do działalności górniczej, starosta po wcześniejszym uzyskaniu opinii właściwego dyrektora okręgowego urzędu górniczego wydaje decyzje o uznaniu rekultywacji za zakończoną. W latach 2021-2024 Starosta Tucholski wydał dwie tego rodzaju decyzje oraz 3 decyzje o ustaleniu kierunku rekultywacji. Wykaz decyzji znajduje się w poniższych tabelach.

Tabela 13 Wykaz decyzji o uznaniu rekultywacji za zakończoną

Lp.	Wydane decyzje Starosty Tucholskiego o uznaniu rekultywacji za zakończoną w latach 2016-2019	Nazwa obszaru	Powierzchnia terenu zrekultywowanego
1.	GN.6122.5.2021 z dnia 08.12.2021 r. – dla terenów ujętych pod inwestycję pn. „Zagospodarowanie złoża gazu ziemnego Tuchola”	Złoże gazu ziemnego Tuchola - 3, Tuchola - 4 w m. Obrowo /gm. Kęsowo	3,8580 ha
2.	GN.6122.1.2023 z dnia 9.06.2023 r.	Złoże TUCHOLA IVA/ gm. Tuchola	1,4714 ha

Źródło: Powiat Tucholski

Tabela 14 Tereny, na których rekultywacja nie została zakończona – decyzje o ustaleniu kierunku rekultywacji

Lp.	Wydane decyzje Starosty Tucholskiego o kierunku rekultywacji w latach 2021-2024	Nazwa obszaru	Powierzchnia terenu do rekultywacji
1.	GN.6122.2.2022 z dnia 27.05.2022 r., - kierunek rolniczy	TUCHOLA IV/1/ gm. Tuchola	1,5423 ha
2.	GN.6122.4.2021 z dnia 08.09.2021 r. - kierunek rolniczy	Złoże gazu ziemnego Tuchola - 3, Tuchola - 4 w m. Obrowo/gm. Kęsowo	1,4970 ha

3.	GN.6122.3.2021 z dnia 8.09.2021 r. – kierunek rolniczy	Złoże gazu ziemnego Tuchola -3, Tuchola - 4 w m. Obrowo/gm. Kęsowo	3,8580 ha
----	---	--	-----------

Źródło: Powiat Tucholski

5.4.1. Zagrożenia dla zasobów naturalnych

Każda działalność górnicza oddziałuje w mniejszym lub większym stopniu negatywnie na środowisko przyrodnicze. Eksploatacja złóż (w tym) kruszyw naturalnych jest powodem różnego rodzaju negatywnych oddziaływań na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego. Natężenie i zasięg przeobrażeń zależą od warunków geologiczno-górnicznych występowania złóż kruszyw naturalnych, stosowanych metod wydobywania i przeróbki kopaliny, czasu trwania eksploatacji a następnie kierunku rekultywacji i zagospodarowania wyrobisk, a także od odporności środowiska na wpływ tej działalności.²

Eksploatacja surowców mineralnych na terenie powiatu tucholskiego ma obecnie niewielki wpływ na środowisko, ponieważ obejmuje niewielkie obszary i skala przekształceń terenu jest nieznaczna. Kształtowanie polityki w zakresie ich zagospodarowania wymaga wspólnych działań podmiotów gospodarczych, samorządów lokalnych oraz organów administracji publicznej.

Na terenie powiatu nie zidentyfikowano terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi ani terenów, na których występują te ruchy.

Działania

Eksploatacja kopaliny powinna być podejmowana po przeprowadzeniu dogłębnej analizy skutków społecznych, ekonomicznych i ekologicznych tej działalności. Eksploatacja surowców jest racjonalna tylko wówczas, gdy oprócz kopaliny głównej pozyskiwane są również wszystkie kopaliny towarzyszące.

Ochrona niezagospodarowanych złóż kopaliny polega na takim zagospodarowaniu terenów występowania złóż w szczególności tych, których eksploatacja nie została jeszcze podjęta, aby nie wprowadzać zabudowy lub inwestycji liniowych, które mogłyby w przyszłości utrudnić bądź uniemożliwić ich eksploatację. Wydobywanie kopaliny może bowiem przynieść wymierne i znaczące korzyści gospodarcze nie tylko dla samorządów gmin, na których terenie kopaliny występują, ale również, z racji tworzenia miejsc pracy i wnoszonych opłat, dla całego województwa i państwa.

5.5. Ochrona powietrza atmosferycznego

5.5.1. Zaopatrzenie mieszkańców w ciepło

Na terenie powiatu tucholskiego wg danych GUS - Bank Danych Lokalnych w 2022 r. znajdowało się 50 kotłowni na paliwo stałe i gazowe, w tym 28 na terenach miast i 22 na terenach wiejskich. Długość sieci ciepłowniczej wynosiła 8,4 km. W analizowanym okresie na cele komunalno-bytowe sprzedano 68 413 GJ energii cieplnej, w tym 39 229 GJ dla budynków mieszkalnych i 29 184 GJ dla urzędów i instytucji. W porównaniu do roku 2020 sprzedaż ciepła wzrosła o 2,8%.

Centralny system ciepłowniczy istnieje na terenie miasta Tuchola. Największym źródłem ciepła na terenie miasta jest Zakład Energetyki Ciepłej.

Zaopatrzenie w ciepło odbywa się z dwóch kotłowni na ul. Wincentego Witosa 4 i ul. Kościuszki 13 o łącznej mocy cieplnej zainstalowanej 14,6 MW, w tym 3 kotły służą do spalania gazu i oleju, natomiast 2 kotły do spalania gazu.

Na pozostałych obszarach powiatu potrzeby, głównie osób prywatnych, z zakresu ciepłownictwa zaspokajane są poprzez mniejsze kotłownie oraz indywidualne instalacje grzewcze, które wykorzystują różnorodne rodzaje paliw stałych t.j. gaz ziemny, węgiel, drewno i olej opałowy.

Wyposażenie w sieć gazową na terenie powiatu tucholskiego nadal pozostaje na niskim poziomie. Z danych GUS za 2022 r. wynika, że z sieci gazowej korzysta 28,8% ogółu ludności powiatu. Poziom gazyfikacji najwyższy jest na terenie gminy Tuchola i wynosi 57,2% oraz na terenie gminy Cekcyn – 24,6%. W pozostałych gminach sieć gazownicza praktycznie nie istnieje lub jest zdecydowanie gorzej rozwinięta. W odniesieniu do 2020 r. liczba osób korzystających z sieci gazowej wzrosła o 0,7%. Ogólna długość czynnej sieci gazowej na terenie powiatu wynosi 160,8 km i w stosunku do roku 2020 przybyło 11 km. Wykonano 2 467 szt. przyłączy gazu do budynków, co stanowi wzrost o 8,6% zakładanych przyłączy w stosunku do 2020 r. Gospodarstwa domowe zużyły 29 868,3 MWh gazu, z czego 86,5% zostało wykorzystane do

² Źródło: Wpływ eksploatacji kruszyw naturalnych na środowisko przyrodnicze, Jadwiga Król-Korczak, Górnictwo i Geoinżynieria, 2005 r.

ogrzewania mieszkań. W porównaniu do roku 2020 r., ogólne zużycie gazu spadło o 19,5%, natomiast na cele grzewcze wzrosło o 26%.

Tabela 15 Korzystający z sieci gazowniczej na terenie gmin powiatu tucholskiego

Gmina	2020				2022			
	Długość sieci [m]	Osoba	% korzystających z sieci	Zużycie gazu MWh	Długość sieci [m]	Osoba	% korzystających z sieci	Zużycie gazu MWh
Cekcyn	25 622	1 485	22,0	3 193,6	29 831	1 663	24,6	4 673,6
Gostycyn	5 718	14	0,3	0,0	6 942	13	0,3	0,0
Kęsowo	9 511	14	0,3	0,0	9 511	14	0,3	0,0
Lubiewo	28 517	521	8,9	792,1	28 570	553	9,5	954,1
Śliwice	0	15	0,3	0,0	360	15	0,3	0,0
Tuchola	80 582	11 418	56,9	20 062,3	85 663	11 301	57,2	24 240,6
Powiat tucholski	149 950	13 467	28,4	24 048,0	160 877	13 559	28,8	29 868,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych

5.5.2. Jakość powietrza atmosferycznego

O jakości powietrza decyduje wielkość i przestrzenny rozkład emisji ze wszystkich źródeł z uwzględnieniem przepływów transgranicznych i przemian fizykochemicznych zachodzących w atmosferze.

Stan powietrza w województwie jest uwarunkowany przez emisję energetyczną i technologiczną. Wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza oraz ich rodzaj zależą przede wszystkim od struktury i wielkości zużycia paliw w gospodarce, ich jakości, a także od stosowanych technologii produkcji. Powiat tucholski charakteryzuje się niskim stopniem uprzemysłowienia, co przekłada się na stan powietrza.

W powiecie znajdują się zakłady przemysłowe z procesami technologicznymi, które emitują substancje do powietrza atmosferycznego określone w odpowiednich pozwoleniach na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza. W latach 2021-2024 Starosta Powiatu Tucholskiego wydał łącznie sześć pozwoleń, natomiast Marszałek – trzy tego typu pozwolenia (dla jednego zakładu). Każdego roku WIOŚ przeprowadza kontrole w powyższych zakładach. W latach 2022-2023 WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził 23 kontrole w zakładach na terenie powiatu tucholskiego pod względem przestrzegania przepisów w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza, podczas których nie stwierdzono nieprawidłowości.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu tucholskiego jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), z komunikacji (emisja liniowa) oraz z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie oraz na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu, komunikacja samochodowa. Zakłady przemysłowe o istotnej emisji niezorganizowanej lub emitowanej poprzez niskie emitory mogą również bezpośrednio wpływać na jakość powietrza w ich sąsiedztwie.

Spalanie węgla w domach jest jednym z głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza w Polsce, ponieważ proces ten wiąże się z emisją dużych ilości pyłów oraz zawartych w pyłe metali ciężkich (w tym ołowiu) i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (w tym benzo(a)pirenu), które są substancjami rakotwórczymi. W procesie spalania węgla do atmosfery uwalniane są również tzw. prekursorzy pyłów siarczanowych, które także mają negatywny wpływ na zdrowie człowieka.³

Na emisję niską składają się również zanieczyszczenia pochodzące z transportu drogowego, zwłaszcza na terenach przyległych do głównych tras komunikacyjnych. Pojazdy emitują gazy spalinowe zawierające głównie dwutlenek węgla, tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory oraz pyły zawierające związki ołowiu, niklu, miedzi, kadmu. Oddziaływanie komunikacji na środowisko wykazuje tendencję rosnącą. W ostatnich latach nastąpił dynamiczny wzrost liczby pojazdów poruszających się po drogach. Na drogach obserwuje się również duży ruch tranzytowy.

Wypełniając obowiązek wynikający z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. 2024 r. poz. 54 ze zm.), Główny Inspektorat Ochrony Środowiska wykonał ocenę jakości powietrza za rok 2023 opracował ocenę roczną jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim zgodnie z podziałem województwa na strefy aglomeracja bydgoska, miasto Toruń i Włocławek i strefa kujawsko-pomorska (w której zlokalizowany jest powiat tucholski).

Na terenie powiatu tucholskiego w m. Zielonka znajduje się stacja pomiarowa w ramach państwowego monitoringu powietrza atmosferycznego, na której prowadzone były pomiary składu pyłu zawieszonego PM10 pod kątem zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA):

³ Źródło: Spalanie węgla w domowych piecach, zagrożenia zdrowotne, Health and Environment Alliance (HEAL)

benzo(a)antracenu, benzo(b)fluorantenu, benzo(i)fluorantenu, benzo(k)fluorantenu, indeno(1,2,3-cd)pirenu i dibenzo(a,h)antracenu. Na stacji Zielonka prowadzony jest ponadto monitoring prekursorów ozonu oraz monitoring składu chemicznego pyłu zawieszonego PM_{2,5}, rtęci w stanie gazowym oraz depozycji metali ciężkich i WWA.

Roczna ocena jakości powietrza pozwala uzyskać informacje na temat stężeń: dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, benzenu, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, pyłu zawieszonego PM₁₀, benzo(a)pirenu, arsenu, kadmu, niklu, ołowiu i ozonu. Uzyskane informacje umożliwiły sklasyfikowanie strefy w oparciu o przyjęte kryteria, ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin, tj. poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych dla ozonu, poziomy alarmowe oraz poziomy informowania dla niektórych substancji w powietrzu.

Ocena jakości powietrza w 2023 r. przeprowadzona z uwzględnieniem kryteriów ochrony zdrowia wykazała, iż w strefie kujawsko-pomorskiej, do której zalicza się powiat tucholski wystąpiły przekroczenia stężenia średniego dla roku dla benzo(a)pirenu. Ze względu na stwierdzone przekroczenia dopuszczalnego poziomu substancji przypisano klasę C. Dostrzegalna jest wysoka zmienność sezonowa wartości stężeń benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ - w sezonie grzewczym wielkości stężeń są dużo wyższe niż w okresie letnim. Najwyższe stężenia odnotowuje się na terenach, gdzie dominuje tzw. niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków. Wysokie stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ w sezonie grzewczym decydują o wystąpieniu przekroczenia poziomu docelowego. Należy jednak zaznaczyć, że zaliczenie strefy do klasy C dla danego zanieczyszczenia nie oznacza złej sytuacji na terenie całej strefy – a jest jedynie sygnałem, że w strefie istnieją obszary wymagające podjęcia i prowadzenia działań na rzecz poprawy jakości powietrza pod kątem rozważanego zanieczyszczenia.

Dla pyłu PM_{2,5} wykonano klasyfikację pod kątem dotrzymania poziomu dopuszczalnego II fazy (20 µg/m³), która od 2020 roku jest obowiązującym poziomem normatywnym. W 2023 roku w województwie kujawsko-pomorskim poziom dopuszczalny fazy II (20 µg/m³) nie został przekroczony w żadnej strefie i wszystkie strefy otrzymały klasę A1. W ocenie wykonano również klasyfikację dodatkową, uwzględniającą średnioroczny poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM_{2,5} obowiązujący do roku 2020 (faza I – 25 µg/m³). W odniesieniu do poziomu 25 µg/m³, wszystkie strefy oceniane na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego, również zakwalifikowano do klasy A.

W przypadku pyłu zawieszonego PM₁₀ klasyfikacja opiera się na dwóch wartościach kryterialnych: wartości średnich rocznych stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz liczby dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego przez średnie stężenia dobowe. W przypadku obydwu kryteriów wszystkie strefy otrzymały klasę A, co oznacza, że w żadnej ze stref nie zarejestrowano przekroczenia wartości średniorocznej określonej na poziomie 40 µg/m³, również poziom dopuszczalny dla stężeń 24-godzinnych (prawo dopuszcza 35 dni z przekroczeniem stężenia średniodobowego 50 µg/m³) nie został przekroczony na żadnej ze stacji pomiarowych w województwie kujawsko-pomorskim. Ze względu na brak przekroczeń wartości kryterialnych wszystkie strefy zaliczono do klasy A.

Zastosowana w ocenie metoda szacowania wykazała przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu na obszarze wszystkich stref podlegających ocenie. W związku z powyższym wszystkie strefy zostały zakwalifikowane do klasy D2. Z kolei rozkład przestrzenny liczby dni z przekroczeniem poziomu docelowego ozonu – średnia z 3 lat, opracowany z wykorzystaniem metody szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla roku 2023 nie wykazał przekroczeń na obszarze żadnej ze stref województwa.

Tabela 16 Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Strefa kujawsko-pomorska /powiat tucholski	Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji											
	NO ₂	SO ₂	CO	C ₆ H ₆	Pył PM _{2,5}	Pył PM ₁₀	B(a)P	As	Cd	Ni	Pb	O ₃
	A	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim w 2023 r., GIOŚ

Strefa kujawsko-pomorska ze względu na ochronę roślin uzyskała klasę A ze względu na SO₂, NO_x i ozon O₃.

W strefie przekroczony jest poziom celu długoterminowego dla ozonu O₃ (6000 µg/m³×h), w związku z tym strefę zaliczono do klasy D2. Termin osiągnięcia poziomu celu długoterminowego określono w przepisach prawnych na 2020 rok.

Tabela 17 Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

strefa kujawsko-pomorska/ powiat tucholski	Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji		
	NO _x	SO ₂	O ₃
	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2023, GIOŚ

Zaliczenie strefy do klasy C dla danego zanieczyszczenia oznacza konieczność wyznaczenia obszarów przekroczeń i zakwalifikowania strefy do opracowania programów ochrony powietrza. Obowiązek określania programów ochrony powietrza wynika z art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.). Programy określa się dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy. Programy mają na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów i poziomów docelowych substancji w powietrzu. Obecnie obowiązuje program przyjęty Uchwałą nr LIX/804/23 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszanego PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej – aktualizacja.

Program ochrony powietrza jest elementem polityki ekologicznej regionu, stąd zaproponowane w nim działania muszą być zintegrowane z istniejącymi planami, programami, strategiami, innymi słowy wpisując się w realizację celów makroskalowych oraz celów regionalnych i lokalnych. Konieczne jest przy tym uwzględnienie uwarunkowań gospodarczych, ekonomicznych i społecznych.

Oprócz punktów monitoringu powietrza wyznaczonego przez GIOŚ, na terenie powiatu tucholskiego znajduje się 9 sensorów Syngeos, Airly i innych operatorów do pomiaru stanu jakości powietrza. Zlokalizowane są one w gminach: Tuchola (4 szt.), Lubiewo (2 szt.), Cekcyn (1 szt.), Gostycyn (1 szt.) i Śliwice (1 szt.). Sensory umożliwiają monitorowanie stanu powietrza w czasie rzeczywistym. Sensory mierzą m.in.: poziom stężenia pyłów zawieszonych PM_{2.5} oraz PM₁₀, temperaturę powietrza, ciśnienie atmosferyczne oraz wilgotność powietrza. Dane odczytać można za pomocą mapy online na stronie <https://panel.syngeos.pl/> oraz <https://airly.eu/map/pl>. Mapy dostępne są również w aplikacjach na telefon komórkowy.

W celu ochrony zdrowia mieszkańców oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania zanieczyszczeń na środowisko, Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął w dniu 24 czerwca 2019 r. uchwałę Nr VIII/136/19 w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Powyższa uchwała weszła w życie z dniem 1 września 2019 r. i zawiera ograniczenia w zakresie stosowania określonych paliw stałych, a także wskazuje harmonogram wymiany źródeł ciepła na paliwa stałe, na terenie całego obszaru województwa kujawsko-pomorskiego. W dniu 30 sierpnia 2021 r. Sejmik Województwa Kujawsko - Pomorskiego przyjął uchwałę Nr XXXV/510/21 zmieniającą uchwałę w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko – pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. W dniu 30 listopada 2023 r. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego podał do publicznej wiadomości informację o odstąpieniu od projektu uchwały zmieniającej uchwałę Nr VIII/136/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. W związku z rezygnacją ze zmian w zakresie wyznaczenia innych niż dotychczas przyjęte, terminów użytkowania indywidualnych źródeł ciepła, kalendarium wdrażania nowych zasad przedstawia się następująco:

- od 1 września 2019 r. istnieje obowiązek posiadania świadectwa jakości używanego paliwa stałego,
- od 1 września 2019 r. obowiązuje zakaz palenia węglem brunatnym oraz mułami i flotokonzentratami węglowymi (także ich pochodnymi), miałem węglowym (najgorszej jakości o frakcji do 3 mm) i mokrą biomasą (np. niesezonowanym drewnem mającym w stanie roboczym powyżej 20% wilgotności),
- od 1 stycznia 2024 r. obowiązuje zakaz eksploatacji tzw. pozaklasowych kotłów grzewczych (poniżej 3. klasy),
- od 1 stycznia 2024 r. obowiązuje zakaz użytkowania ogrzewaczy pomieszczeń na paliwa stałe (np. kominków) niemieszczących się w standardach emisji i efektywności energetycznej,
- od 1 stycznia 2028 r. nastąpi zakaz eksploatacji kotłów grzewczych poniżej 5. klasy.

Od 2018 roku funkcjonuje program „Czyste Powietrze”. To kompleksowy program, którego celem jest zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery w wyniku spalania paliw stałych. Beneficjenci to osoby fizyczne, będące właścicielami/współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą. Dotacje w województwie kujawsko-pomorskim realizowane są za pośrednictwem i przy udziale środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

Program przewiduje dofinansowanie m.in. na:

- demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz zakup i montaż innego źródła ciepła,
- zakup i montaż pompy ciepła typu powietrze-woda albo gruntowej pompy ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu,
- demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych),
- zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,
- zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),

- dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny (pod warunkiem wykonania ocieplenia przegród budowlanych), dokumentacja projektowa, ekspertyzy.

Dokumentem wyznaczającym konkretne cele w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gminach jest Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN). Wszystkie gminy z terenu powiatu tucholskiego posiadają tego typu dokumenty. Plany są ściśle związane z realizacją zapisów Programów ochrony powietrza. PGN to strategiczny dokument, który wyznacza kierunki dla gminy w zakresie działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych, w takich obszarach jak: transport publiczny i prywatny, budownictwo publiczne, gospodarka przestrzenna, zaopatrzenie w ciepło i energię, gospodarka odpadami. Zaproponowane do realizacji zadania mają na celu: zmniejszenie emisji CO₂ w stosunku do roku bazowego, wzrost udziału energii odnawialnej w zużywanej energii końcowej, ograniczenie zużycia energii końcowej przez odbiorców, obniżenie poziomu emisji zanieczyszczeń do atmosfery. PGN zostały opracowane z myślą o mieszkańcach, aby dał widoczne efekty ekologiczne i ekonomiczne: powietrze lepszej jakości, oszczędność energii i pieniędzy, a także możliwość dofinansowania podejmowanych działań inwestycyjnych.

Narzędziem wspierającym wymianę starych kotłów grzewczych jest Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków – CEEB. Ewidencja pomoże zidentyfikować źródła niskiej emisji oraz będzie wspierać działania w wymianie kopciuchów, a tym samym walkę ze smogiem. Utworzenie Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB), to jedno z następstw nowelizacji ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów. Złożenie deklaracji w CEEB jest obowiązkowe. Każdy właściciel lub zarządca budynku ma obowiązek złożyć deklarację z informacją o zainstalowanym źródle ciepła i spalania paliw do 1 MW. Według informacji z gmin do CEEB zgłoszono:

- gm. Cekcyn – 2 108 budynków, czyli 82% wszystkich budynków,
- gm. Gostycyn – 1 234 budynki,
- gm. Kęsowo – 1 018 budynków,
- gm. Lubiewo – 1 755 budynków, tj. 80%,
- gm. Śliwice – 2 067 budynków,
- gm. Tuchola – 4 114 budynków, tj. 96%.

5.5.3. Zagrożenia dla powietrza

Ocena jakości powietrza przeprowadzona z uwzględnieniem kryteriów ochrony zdrowia wykazała, iż w strefie kujawsko-pomorskiej, w skład której wchodzi powiat tucholski, wystąpiły przekroczenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10, którego stężenia wykazywały sezonowe wahania. W sezonie grzewczym wielkości stężeń substancji były wysokie, natomiast w okresie letnim znacznie niższe. Powiat znajduje się w strefie, dla której nie są spełnione wymagania określone dla dotrzymania poziomu docelowego (maksymalnie 25 dni z przekroczeniami w roku) i długoterminowego dla wartości ozonu (120 µg/m³), który miał zostać osiągnięty w 2020 r.

Głównym źródłem zanieczyszczeń są najczęściej przestarzałe, niskoenergetyczne paleniska domowe ogrzewane paliwami stałymi często złej jakości w piecach nie spełniających żadnych standardów emisyjnych, w których można spalić nie tylko odpady węglowe (muł i miał), ale także zwykłe śmieci. Czynniki te przyczyniają się do tworzenia zjawiska niskiej emisji. Niska emisja jest zjawiskiem szczególnie szkodliwym – wprowadzane do powietrza zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstania stwarzając lokalne niebezpieczeństwo związane ze smogiem (zazwyczaj są to miejsca zwartej zabudowy mieszkalnej, o słabym przewietrzaniu).

Mimo zwiększenia dostępności infrastruktury gazowniczej, powiat nadal posiada niski stopień zgazyfikowania wynoszący 28,8%. Wciąż są nieruchomości, których właściciele pomimo istniejącej sieci gazowniczej nie zdecydowali się – najczęściej z przyczyn ekonomicznych – na wymianę pieca węglowego na bardziej ekologiczny. Na zwiększoną emisję zanieczyszczeń, zwłaszcza w okresie grzewczym, ma również wpływ (szczególnie w przypadku starszej zabudowy) niedostateczny stan budynków oraz brak podejmowanych działań związanych z termomodernizacją. Brak wykorzystania jakichkolwiek alternatywnych źródeł energii wiąże się z dużą emisją do atmosfery zanieczyszczeń pochodzących z wykorzystywania energii nieodnawialnej.

Problemem w zakresie zagrożeń powietrza jest wciąż niska świadomość części społeczeństwa w zakresie zachowań proekologicznych, jak również w określonych przypadkach ubóstwo i zła wola (spalanie odpadów) oraz prawo skutkujące dopuszczeniem do obrotu handlowego niskiej jakości paliw stałych i tanich pieców tzw. „kopciuchów”.

Kolejnym, coraz większym problemem mającym wpływ na wielkość zjawiska niskiej emisji jest „dogrzewanie” budynków kominkami opalonymi drewnem. Zjawisko dosyć powszechne jesienią i wiosną, gdy w chłodniejsze dni (również często z przyczyn ekonomicznych) nie są włączane piece gazowe instalacji C.O., a źródłem ciepła jest palone w kominkach drewno. W przypadku zwłaszcza nowych osiedli domów jednorodzinnych, o stosunkowo zwartej zabudowie na niewielkich parcelach, gdzie wyposażenie budynku w kominek jest standardem – sumaryczna emisja pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 z takich terenów do atmosfery z instalacji opalanych drewnem jest znaczna.

Na poziomy stężenie zanieczyszczeń wpływ mają także: emisja punktowa (przemysł na terenie powiatu) i emisja liniowa (transport drogowy). W ostatnich latach nastąpił dynamiczny wzrost liczby samochodów

poruszających się na drogach, co przekłada się na zwiększony wpływ oddziaływania ruchu samochodowego na środowisko.

Działania

Elementem polityki ekologicznej regionu są programy ochrony powietrza. Zaproponowane w nim działania muszą być zintegrowane z istniejącymi planami, programami, strategiami i innymi słowy wpisywać się w realizację celów makroskalowych oraz celów regionalnych i lokalnych. Konieczne jest przy tym uwzględnienie uwarunkowań gospodarczych, ekonomicznych i społecznych.

Szczególną rolę we wdrażaniu polityki państwa w zakresie ciepłownictwa ma zaangażowanie władz samorządowych i lokalne planowanie energetyczne, ze względu na to, że potrzeby ciepłe pokrywa się w miejscu zamieszkania. Konieczne jest zaktywizowanie gmin, powiatów oraz województw do planowania energetycznego skutkujące przede wszystkim racjonalną gospodarką energetyczną oraz rozwojem czystych źródeł energii i poprawą jakości powietrza. Planowanie powinno opierać się o realną współpracę jednostek samorządu terytorialnego, wykorzystując możliwości lokalnych synergii, a nie wyłącznie w celu realizacji obowiązku.

Kierunki działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczenia powietrza szkodliwymi substancjami, dla których wystąpiły przekroczenia tj. benzo(a)pirenu i ozonu powinny być realizowane kompleksowo w ramach programów ochrony powietrza dla poszczególnych stref województwa.

Aby ograniczyć emisję ze źródeł powierzchniowych konieczne jest wprowadzenie zmian w zakresie sposobu ogrzewania czy to w budynkach użyteczności publicznej czy zabudowie jedno lub wielorodzinnej na terenie strefy kujawsko-pomorskiej.

Ograniczenie niskiej emisji można osiągnąć poprzez: zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą m.in. poprzez termomodernizację budynków, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, podłączenie do lokalnych sieci ciepłych, wymianę dotychczasowych kotłów węglowych na nowe o wyższej sprawności lub zastąpienie ich kotłami opalanymi gazem ziemnym albo zastosowanie ogrzewania elektrycznego, względnie indywidualnych źródeł energii odnawialnej (panele fotowoltaiczne i pompy ciepła), które wpływają na ograniczanie emisji pyłu zawieszonego PM10.

Ograniczenie emisji liniowej jest osiągane głównie poprzez poprawę stanu technicznego pojazdów poruszających się po drogach. Parametry techniczne pojazdów będą się sukcesywnie poprawiać wskutek dostosowywania do wymogów prawnych – nowe pojazdy są rejestrowane pod warunkiem spełniania określonych norm emisyjnych. Podejmowanie działań mających na celu stosowanie zachęt do wymiany pojazdów na bardziej przyjazne środowisku. Istotny jest również rozwój i zwiększanie efektywności systemu transportu publicznego oraz wspieranie rozwiązań proekologicznych w zakresie transportu (np. wspieranie stacji ładowania pojazdów elektrycznych, budowa węzłów przesiadkowych, rozwój systemów transportu elektrycznego bądź rowerowego: „car-sharing”, „rower gminny” itp.).

W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych, w tym w przedsiębiorstwach energetycznych, wpływ będą miały: ograniczenie emisji pyłu zawieszonego PM10 poprzez optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości zanieczyszczeń, stosowanie wysokoefektywnych technik ochrony atmosfery gwarantujących zmniejszenie emisji substancji do powietrza, stopniowe dostosowywanie instalacji do wymogów emisyjnych zawartych w Dyrektywie 2010/75/UE (IED), stosowanie odnawialnych źródeł energii i zmniejszenie strat przesyłu energii.

W zakresie edukacji ekologicznej jednostki samorządu terytorialnego powinny podjąć działania polegające na:

- kształtowaniu właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości, prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów połączonych z informacją na temat kar administracyjnych za spalanie paliw niekwalifikowanych i odpadów,
- uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,
- promocja nowoczesnych, niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz źródeł energii odnawialnej,
- wspieranie przedsięwzięć propagujących model konsumpcji zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony powietrza.

W zakresie planowania przestrzennego istotne jest:

- uwzględnianie w planie ogólnym oraz w planach miejscowych sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszonego PM10 poprzez działania polegające na: wprowadzaniu zieleni ochronnej i urządzonej oraz niekubaturowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych miast (place, skwery),
- zachowaniu istniejących terenów zieleni i wolnych od zabudowy celem lepszego przewietrzania miast, ustalaniu sposobu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem instalowania ogrzewania niskoemisyjnego w nowo planowanej zabudowie,
- zapewnieniu obsługi transportem zbiorowym na etapie tworzenia planów miejscowych i wydawania decyzji o warunkach zabudowy, w decyzjach środowiskowych dla budowy i przebudowy dróg:
- zalecenie stosowania wzdłuż ciągów komunikacyjnych pasów zieleni w pasach drogowych (z roślin o dużych zdolnościach fitoremediacyjnych),

- zalecenie stosowania ekranów akustycznych.

W celu ograniczenia zanieczyszczenia światłem, należy stosować nie tylko energooszczędne rozwiązania, ale uwzględniać odpowiedni kształt oprawy lampy, aby światło kierowane było pod latarnię, a nie oświetlało niebo. Poza tym istotna jest również barwa światła, tzw. zimna barwa – jest bardzo niekorzystna dla ludzi. Często też z uwagi na zbyt dużą moc ich światło odbija się od nawierzchni, zwiększając poziom zanieczyszczenia światłem. Zalecane są lampy ledowe o tzw. świetle bursztynowym i temperaturze barwowej, znanej jako „ciepły LED”, czyli poniżej 3000 K. Te nieco mniej wpływają na środowisko nocne.

5.6. Odnawialne źródła energii

Rosnące zapotrzebowanie na energię wynikające z rozwoju cywilizacyjnego oraz troska o środowisko, powodują zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w zużyciu energii jest jednym z trzech priorytetowych obszarów polityki klimatyczno-energetycznej UE. Zgodnie z szacunkami Komisji Europejskiej, udział OZE dla Polski na 2030 r. wynosi 31%. Wg GUS w 2022 r. udział OZE w końcowym zużyciu energii brutto w Polsce wyniósł 16,81%. Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w ciepłownictwie i chłodnictwie 22,71% natomiast w transporcie 5,53%.⁴

Według raportu „Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2023” 10% energii pochodzi ze źródeł odnawialnych, z czego aż 8% z biomasy (drewna). Energia wodna, fotowoltaika, energia wiatrowa, geotermalna i otoczenia pokryły łącznie 2% potrzeb energetycznych. W 2022 r. wyprodukowano 36,8 TWh energii elektrycznej z OZE – to o 20% więcej niż w 2021 r. Za ponad połowę produkcji z OZE (53%) w 2022 r. odpowiedzialna była energetyka wiatrowa, udział fotowoltaiki wyniósł 22%, a biomasy 12%. Największy wzrost, poza fotowoltaiką, odnotowano w generacji z elektrowni wiatrowych – o 222%. To wzrost z 6 TWh w 2013 r. do 19,4 TWh w 2022 r. Spadek odnotowano we współspalaniu biomasy (o 57%) oraz w generacji wodnej (o 19%).⁵

OZE stanowi alternatywę dla tradycyjnych, pierwotnych nieodnawialnych nośników energii (paliw kopalnych). Ich zasoby uzupełniają się w naturalnych procesach, co praktycznie pozwala traktować je jako niewyczerpalne. Ponadto pozyskiwanie energii z tych źródeł jest, w porównaniu do źródeł tradycyjnych (kopalnych), bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Wykorzystywanie OZE w znacznym stopniu zmniejsza szkodliwe oddziaływanie energetyki na środowisko naturalne, głównie poprzez ograniczenie emisji szkodliwych substancji, zwłaszcza gazów cieplarnianych.⁶

Od dnia 1 lipca 2016 r. obowiązuje ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1436 ze zm.), która wprowadza regulacje dotyczące m.in. zasad i warunków wykonywania działalności w zakresie wytwarzania energii odnawialnej, mechanizmów wspierających inwestycje w OZE oraz zasad realizacji krajowego planu działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych. Przepisy są skierowane do wytwórców energii z OZE oraz całej branży działającej na rzecz rozwoju instalacji OZE – producentów urządzeń, projektantów i instalatorów oraz podmiotów finansujących przedmiotowe inwestycje. Celem proponowanych rozwiązań jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, czego skutkiem powinno być w perspektywie długofalowej zapewnienie stałego dostępu do energii dla odbiorców końcowych, przy jednoczesnym utrzymaniu się cen energii na możliwie niskim poziomie. Przyspieszenie rozwoju odnawialnych źródeł energii pozwoli na zwiększenie udziału produkcji energii elektrycznej z OZE, co stanowi ważny argument w perspektywie osiągnięcia celów w 2030 roku.

Energia geotermalna

Przez energię geotermalną należy rozumieć naturalne ciepło Ziemi nagromadzone w skałach i wodach. Największe możliwości, z punktu widzenia efektywności odzysku ciepła mają wody geotermalne.

W województwie kujawsko-pomorskim występuje spory potencjał geotermalny. Całkowite zasoby dyspozycyjne energii geotermalnej na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego wynoszą 1.36 E+18 J/rok. Jest to ponad 20% wszystkich zasobów dyspozycyjnych w Polsce, przy powierzchni województwa ok. 7%. Do wód geotermalnych zalicza się ciepło o temperaturze przynajmniej 20° C. Jednym z największych problemów wód geotermalnych w województwie jest prawdopodobnie ich zbyt niska temperatura, aby je

⁴ Energia ze źródeł odnawialnych w 2022 r. GUS

⁵ Transformacja energetyczna w Polsce. Edycja 2023. Forum Energii

⁶ Źródło Główny Urząd Statystyczny, Energia ze źródeł odnawialnych w 2020 r.

wykorzystać w elektrowniach geotermalnych. Zbyt słabo także jest rozpoznany potencjał zbiorników hydrotermalnych na obszarze województwa.⁷

Niezależnie od występowania naturalnych basenów sedymentacyjnych wypełnionych gorącymi wodami podziemnymi coraz powszechniej stosowane są pompy ciepła. Pompy ciepła to urządzenia proekologiczne pozwalające na zmniejszenie kosztów ogrzewania domów. Umożliwiają wykorzystanie ciepła niskotemperaturowego oraz odpadowego do ogrzewania, wentylacji i przygotowania ciepłej wody użytkowej. Zasada ich działania jest prosta i analogiczna do zasady działania lodówki. Pompa ciepła pobiera energię (ciepło) z powietrza lub ziemi z zewnątrz budynku, kumuluje je do odpowiedniej wysokości i przekazuje do wymiennika ciepła. Pozyskana energia może być przeznaczona na ogrzanie wody użytkowej lub budynku. Podstawową zaletą wyróżniającą pompy ciepła od innych systemów grzewczych jest to, że 75% energii potrzebnej do celów grzewczych czerpanych jest bezpłatnie z otoczenia, a pozostałe 25% stanowi prąd elektryczny. Dużą barierą w ich stosowaniu jest wciąż jeszcze wysoka cena. W okresie niskich temperatur zewnętrznych praca pompy jest wspomagana innym źródłem ciepła.

Program „Moje Ciepło”, który rozpoczął się w maju 2022 r., jest kolejną po programie „Mój Prąd” propozycją Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do osób fizycznych. Dotacje przysługują na zakup i montaż powietrznych, wodnych i gruntowych pomp, zakupionych nie wcześniej niż 1 stycznia 2021 r. i wykorzystywanych albo do samego ogrzewania domu albo w połączeniu z jednoczesnym zapewnianiem ciepłej wody użytkowej.

Energia wiatru

Dla uzyskania realnych wielkości energii użytecznej z wiatru wymagane jest występowanie odpowiednio silnych wiatrów (o prędkości powyżej 4 m/s) o stałym natężeniu.

Zgodnie z podziałem wprowadzonym przez Ośrodek Meteorologii IMGW, powiat tucholski leży w III korzystnej strefie zasobów energii wiatrowej, co oznacza, że na jego terenie występują sprzyjające warunki meteorologiczne dla rozwoju tego rodzaju energetyki.

Większa część powiatu charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji. Ponadto powiat posiada urozmaicone ukształtowanie powierzchni terenu, gdzie najkorzystniejsze warunki fizjograficzne dla rozwoju energetyki wiatrowej występują na wyniesionych i odsłoniętych obszarach wysoczyznowych. Możliwości lokalizacji instalacji OZE wykorzystujących siłę wiatru do wytwarzania energii są jednak zróżnicowane w poszczególnych gminach. Ze względu na dużą lesistość (48,7%) oraz liczne formy ochrony przyrody, którymi objęto 63,4% obszaru powiatu oraz obszary Natura 2000, można uznać, że powiat tucholski posiada umiarkowane warunki pod inwestycje wiatrowe.

Zgodnie z art.13 ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 ze zm.) sejmiki poszczególnych województw uchwalają audyty krajobrazowe. Audyt krajobrazowy jest opracowaniem o funkcji poznawczej i edukacyjnej sporządzanym na poziomie regionalnym. Pozwala uzyskać wiedzę o krajobrazach występujących na obszarze województwa, ich cechach charakterystycznych, ich wartościach i potrzebach ochrony. Poprzez sformułowane rekomendacje i wnioski w audycie krajobrazowym wskazuje się na sposoby kształtowania krajobrazów w celu przeciwdziałania utracie ich walorów. Rekomendacje stanowią także swego rodzaju dobre praktyki gospodarowania przestrzenią. Ich wdrażanie w szczególności w gminnych dokumentach planistycznych pozwoli z jednej strony na ochronę zachowanych dotąd walorów, a z drugiej strony na minimalizowanie zagrożeń i negatywnych przekształceń, które już nastąpiły w przestrzeni. W kluczowych „Zasadach ochrony krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim”, zawarto m.in. zapis odnośnie do lokalizowania odnawialnych źródeł energii w szczególności elektrowni wiatrowych i fotowoltaicznych z poszanowaniem walorów krajobrazowych, które powinny być respektowane w polityce przestrzennej na terenie całego województwa. Audyt krajobrazowy województwa kujawsko-pomorskiego został przyjęty Uchwałą Nr LXI/851/23 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 września 2023 r.

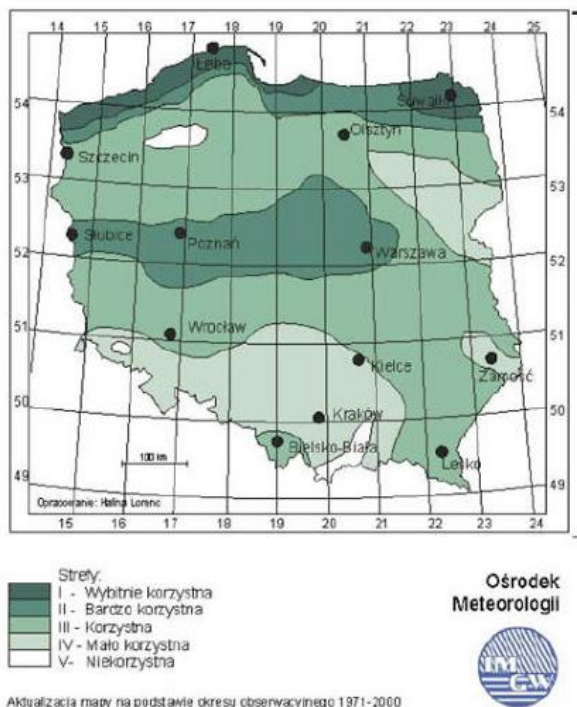
Część gmin z terenu powiatu tucholskiego nie wyznaczyła obszarów pod budowę elektrowni wiatrowych o mocy powyżej 100 kW, ze względu na występowanie obszarów przyrodniczo cennych w tym obszarów Natura 2000 oraz walory krajobrazowe. Są to gminy Cekcyn i Lubiewo. Pomimo istniejących już elektrowni wiatrowych w gminie Tuchola, w dokumencie planistycznym nie wyznaczono nowych obszarów pod budowę tego typu instalacji.

Na terenie gminy Gostycyn budowa elektrowni wiatrowych możliwa jest w zachodniej części gminy, w gminie Kęsowo wyznaczono konkretne lokalizacje w północno-wschodniej części gminy.

W ostatnich latach ze względu na niekorzystne przepisy dotyczące lokalizacji instalacji wiatrowych żadna z gmin nie wydała decyzji środowiskowych dla tych inwestycji.

⁷ Stan i perspektywy rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie kujawsko-pomorskim. Arkadiusz Czwołek, Stowarzyszenie Instytut Copernicanum, 2023 r.

Rysunek 7 Zasoby energii wiatrowej w Polsce

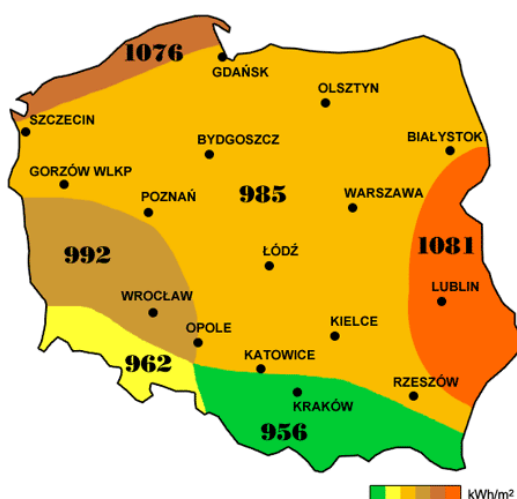

Źródło: według IMiGW

Energia słoneczna

Według danych literaturowych gęstość promieniowania słonecznego docierającego do Ziemi wynosi od 800 do 2 300 kWh/m² rocznie. Dla Europy średnia wartość to 1 200 kWh/m² /rok, a dla Polski – ok. 1 000 kWh/m² /rok. Najbardziej uprzywilejowanymi rejonami Polski pod względem napromieniowania słonecznego jest południowa część województwa lubelskiego. Centralna Polska, tj. około 50% powierzchni kraju uzyskuje napromieniowanie rzędu 1022–1048 kWh/m² /rok, a południowe, wschodnie i północne tereny kraju – 1000 kWh/m² /rok i mniej. Pod względem potencjału słonecznego województwo kujawsko-pomorskie sytuuje się trochę poniżej średniej krajowej. Średnie nasłonecznienie na obszarze województwa pozwala uzyskać energię na poziomie 1100-1150 kWh/m².

Rysunek 8 Usłonecznienie w Polsce w kWh/m²

Źródło: <https://ecosystemprojekt.pl>

W gminach powiatu tucholskiego dopuszcza się realizację indywidualnych lub zbiorczych systemów wykorzystujących energię słoneczną.

Energię słoneczną wykorzystuje się w:

- kolektorach słonecznych,

- instalacjach fotowoltaicznych,
- oświetleniu solarnym,
- sygnalizacji solarnej.

Wsparcie finansowe udzielane jest przez NFOŚiGW w ramach programu „Mój Prąd”. Dotacja przeznaczona jest dla osób fizycznych wytwarzających energię elektryczną na własne potrzeby. Finansowanie obejmuje systemy fotowoltaiczne o zainstalowanej mocy 2-10kWp. Program wspiera zakup magazynów energii, ciepła oraz systemów zarządzania energią.

We wszystkich gminach znajdują się mikroinstalacje zamontowane głównie na budynkach mieszkalnych oraz obiektach użyteczności publicznej. Coraz częściej pojawiają się również farmy fotowoltaiczne.

W latach 2021-2024 wydane zostały przez Gminy decyzje środowiskowe na budowę instalacji fotowoltaicznych, w tym:

- Gmina Cekcyn: 4 decyzje na budowę instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 3 MW,
- Gmina Gostycyn: 8 decyzji na budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy 177 MW,
- Gmina Kęsowo: 3 decyzje na budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy 33 MW,
- Gmina Lubiewo: 9 decyzji na budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy do 73 MW,
- Gmina Śliwice: 2 decyzje na budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy do 4,5 MW,
- Gmina Tuchola: 10 decyzji na budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy 48 MW.

Elektrownie wodne

Na terenie powiatu znajduje się 6 minielektroni wodnych o łącznej mocy 0,686 MW. Ich wykaz znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 18 Wykaz minielektroni wodnych na terenie powiatu tucholskiego

Lp.	Gmina	Miejscowość	Właściciel elektrowni wodnej	Moc [MW]
1	Gostycyn	Karczewo 1 gm. Gostycyn	Jan Pospiszyl	0,048
2	Gostycyn	Kamienica gm. Gostycyn	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe KAMAL s. c.	0,04
3	Tuchola	Piszczek gm. Tuchola pow. Tucholski	Firma wielobranżowa „Nosiński”	0,018
4	Tuchola	Zielonka gm. Tuchola	GPEC ENERGIA Sp. z o.o.	0,53
5	Śliwice	Śliwiczy	Bogdan Falkiewicz	0,025
6	Śliwice	Łoboda	nieczynna	0,025

Źródło: Zarząd Zlewni w Chojnicach

Energia z biomasy i biogazu

Województwo kujawsko-pomorskie ma jeden z najwyższych potencjałów biomasy w kraju. Łączna moc instalacji opartych na biomase wynosi tu 177,225 MW.

Biogaz pozyskuje się z biomasy, głównie z instalacji przeróbki odpadów zwierzęcych lub roślinnych, z oczyszczalni ścieków lub składowisk odpadów. Województwo kujawsko-pomorskie dysponuje również jednym z największych w kraju potencjałów pozyskiwania energii z biogazu.

Na terenie powiatu nie ma czynnych biogazowni. Z kolei biomasa wykorzystywana jest do ogrzewania niektórych budynków samorządowych oraz w gospodarstwach domowych.

5.6.1. Ograniczenia wykorzystania energii odnawialnej

Z uwagi na uwarunkowania klimatyczne, przyrodnicze, gospodarcze i przestrzenne, zwłaszcza rozwój obszarów mieszkalnych, położenie powiatu sprzyja rozwojowi małych indywidualnych instalacji wykorzystujących OZE (instalacje fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła). Jak wynika z opracowanych dokumentów planistycznych, gminy Gostycyn i Kęsowo mają potencjał do budowy instalacji takich jak farmy wiatrowe i farmy fotowoltaiczne w wyznaczonych w dokumentach planistycznych miejscach.

Obecnie na terenie powiatu w coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia odnawialna. W najbliższej perspektywie możliwy jest jej dalszy rozwój. Należy dążyć do osiągnięcia założonych poziomów zużycia energii odnawialnej – co najmniej 31% do końca 2030 r.

Na poziomie samorządu działania związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii polegać będą na podnoszeniu świadomości mieszkańców oraz stworzeniu dogodnych warunków lokalizacyjnych dla potencjalnych inwestorów.

Wykorzystanie energii odnawialnej nie powoduje zanieczyszczeń, ogranicza emisję gazów cieplarnianych, a jednak powoduje pewne problemy i nie pozostaje bez negatywnego wpływu na środowisko. Spora część terenów o korzystnych warunkach wiatrowych jest wyłączona z możliwości ich użytkowania

poprzez różnego typu formy ochrony przyrody, zabudowania czy niedostępność terenu w postaci kompleksów leśnych.

Wykluczeniem rozwoju dużych instalacji z uwagi na uwarunkowania przestrzenne są:

- obszary objęte ochroną prawną,
- obszary Natura 2000,
- miejsca cenne dla ptaków w okresie lęgowym i podczas wędrówki (głównie przy lokalizacji elektrowni wiatrowych), trasy migracji zwierząt (szczególnie ryb – przy lokalizacji małych elektrowni wodnych),
- tereny zabudowane,
- układy dolinne rzek,
- lasy,
- strefy rolno-leśne,
- ograniczenia społeczne – niechęć przed dużymi instalacjami w sąsiedztwie,
- warunki geologiczne (m.in. przy wykorzystaniu energii geotermalnej).

Zgodnie z „Tymczasowymi wytycznymi dotyczącymi oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze” elektrownie wiatrowe nie należy lokalizować w odległości mniejszej niż 200 m od granicy lasu i niebędących lasem skupisk drzew o powierzchni 0,1 ha lub większej oraz odległości mniejszej niż 200 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych wykorzystywanych przez nietoperze.

Ograniczeniem dla rozwoju energetyki z pozyskiwania biomasy, biogazu i biopaliw tak jak w przypadku energetyki wiatrowej mogą być obszary objęte ochroną prawną. Rozwój jest także uwarunkowany występowaniem i możliwością pozyskiwania zasobów surowcowych, ograniczony jest czynnikami ekonomicznymi, zapotrzebowaniem na biomasę na rynku lokalnym oraz sytuacją na rynku żywnościowym.

Ograniczeniem dla lokalizowania kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych jest jedynie ich miejsce usytuowania na obiekcie. W przypadku dużych powierzchni instalacji przemysłowych niezbędne jest ich umieszczenie w gminnych dokumentach planistycznych.

Ograniczeniem dla pozyskania energii geotermalnej są w głównej mierze wysokie koszty wierceń.

Barierami rozwoju odnawialnych źródeł energii oprócz aspektów przyrodniczo-lokalizacyjnych są przede wszystkim: ograniczone możliwości finansowania inwestycji przez przedsiębiorców, prawne regulacje wsparcia, trudności administracyjno-proceduralne oraz problemy z funkcjonowaniem sieci przesyłowych i brak niedrogich magazynów energii.

Należy zaznaczyć, że rozwój energii odnawialnej wiąże się ze zwiększeniem bezpieczeństwa energetycznego kraju, stabilizacją rynku energii oraz powstaniem nowych miejsc pracy. Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii zamiast paliw kopalnych jest najbardziej efektywnym sposobem na ograniczenie emisji szkodliwych gazów cieplarnianych do atmosfery. Ich zastosowanie przynosi efekt ekologiczny zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej.

5.7. Ochrona wód

5.7.1. Wody podziemne

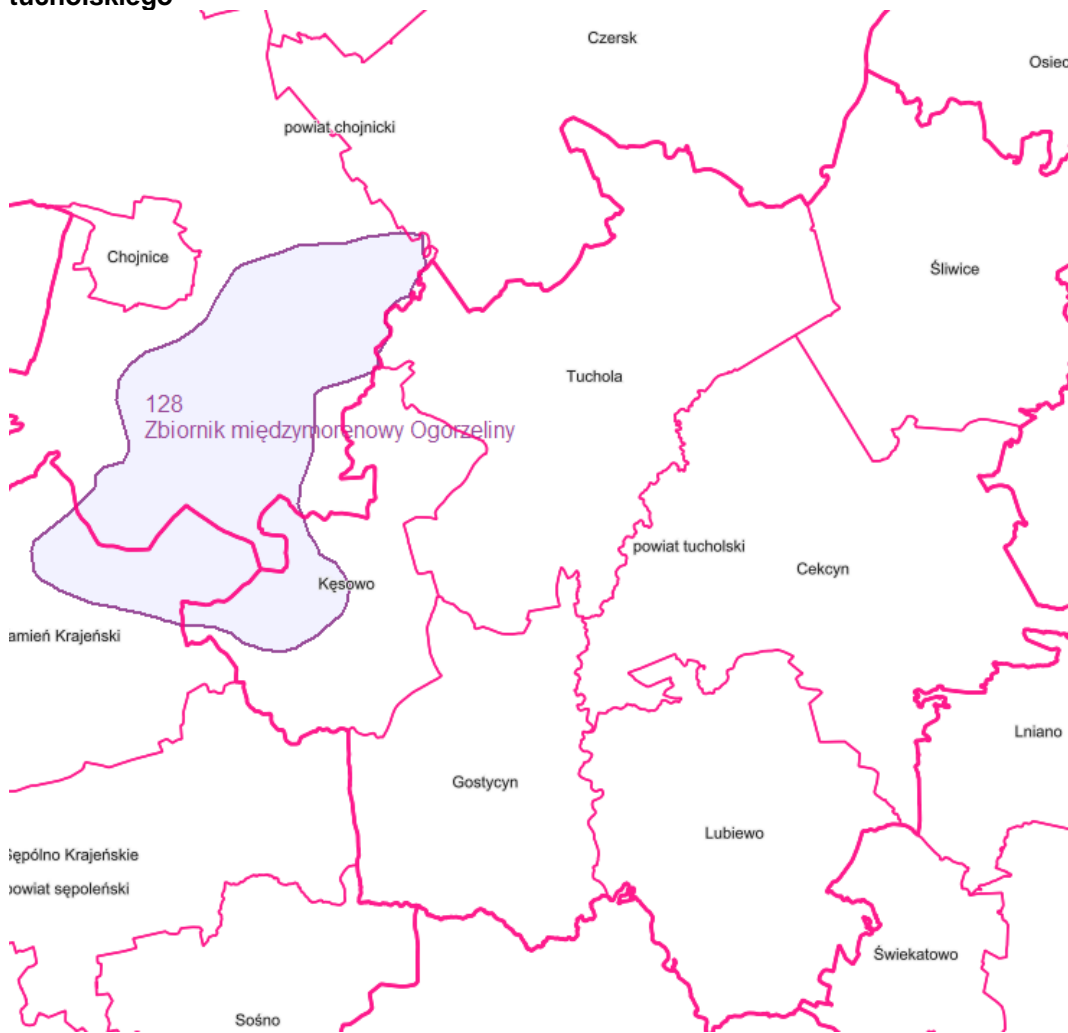
W województwie kujawsko-pomorskim wody podziemne do celów użytkowych wydobywane są z warstw: czwartorzędu, neogenu, paleogenu, kredy i jury. Ponad 75% zapotrzebowania pokrywane jest z piętra czwartorzędowego, które ma też największe udokumentowane zasoby. Występuje ono najczęściej na głębokości od kilku do 60 m. Głębokość zalegania warstw wodonośnych z paleogenu i neogenu wynosi najczęściej od 50 do 150 m. Z warstw tych eksploatowane są wody w okolicach Tucholi.

W celu ochrony zasobów wód podziemnych o najwyższej wartości użytkowej, zwłaszcza na terenach pozbawionych osadów izolujących warstwę wodonośną od powierzchni terenu, wydzielono tzw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. Są to zbiorniki o zasobach znaczących w skali kraju, wymagające ochrony prawnej.

Na obszarze powiatu występuje fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych położony w zachodniej części gminy Kęsowo oraz przy granicy gminy Tuchola. Zbiornik międzymorenowy Ogorzeliny GZWP nr 128 obejmuje powierzchnię ok. 180 km². Jest zbiornikiem czwartorzędowym, typu porowego. Zasoby dyspozycyjne tego zbiornika oszacowano na poziomie 32,8 tys. m³/d. Średnia głębokość ujęć wody w jego obrębie waha się w granicach 50-60 m. Zbudowany jest z osadów piaszczysto-żwirowych stadiału górnego zlodowacenia Wisły o miąższościach 10–30 m. Zalegają one pod kompleksem glin zwałowych ostatniego zlodowacenia. Na części obszaru poziom ten pozostaje w bezpośredniej więzi hydraulicznej z wyżej ległym poziomem i oraz z niższym ległym III poziomem wodonośnym. Na większej części obszaru II poziom wodonośny jest dobrze izolowany od powierzchni terenu. Jakość wód GZWP Ogorzeliny mieści się ogólnie w klasie Ia i Ib, lokalnie II. Woda nie wymaga uzdatniania lub jedynie prostego lokalnie w zakresie żelaza tudzież manganu. Są to wody słabo zmineralizowane o mineralizacji ogólnej w przedziale 200–500 mg/dm³, lekko zasadowe, średnio twarde. Skład chemiczny jest stabilny, brak zanieczyszczeń antropogenicznych. Wynika to z dużej głębokości do poziomu zbiornikowego i jego stosunkowo dobrej izolacji. Na terenie GZWP nr 128 nie ma dużych zakładów przemysłowych. Zagrożenie dla jakości wód podziemnych może stanowić brak kanalizacji zbiorczej we wsiach oraz stosunkowo duża liczba wysypisk odpadów komunalnych. Potencjalnym

zagrożeniem jest też działalność rolnicza i hodowlana. Obszary najbardziej podatne na zanieczyszczenie zajmują niewielką powierzchnię zbiornika. W celu ochrony wód podziemnych zbiornika wyznaczono obszar ochronny o powierzchni 202 km², obejmujący w znacznej mierze podmokłe i słabo zagospodarowane użytki zmeliorowane oraz tereny leśne. Wydzielono 4 rejony ochronne. Rejon 1 obejmuje m.in. Tucholski Park Krajobrazowy, gdzie nie proponuje się, żadnych zakazów uznając, że zapisy dotyczące wymienionych parków w sposób wystarczający będą chronić wody podziemne i powierzchniowe. Rejon 2 to tereny rolnicze oraz obszary zwartej zabudowy wiejskiej o wysokiej odporności poziomu zbiornikowego na zanieczyszczenie. Tu proponuje się wprowadzić zakazy dotyczące gospodarki ściekowej, składowania odpadów promieniotwórczych, wprowadzania środków chemicznych do wód powierzchniowych oraz lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska. Te oraz inne zakazy zaproponowano dla rejonu 3, obejmującego tereny rolnicze oraz obszary zwartej zabudowy wiejskiej charakteryzujące się średnią odpornością poziomu zbiornikowego, a także rejonu 4, którego ochrona jest niezwykle istotna z uwagi na bezpieczeństwo wód GZWP, a także na konieczność ochrony wód powierzchniowych, które są naturalnym bogactwem regionu z uwagi na jego atrakcyjność turystyczno-wypoczynkową.⁸

Rysunek 9 Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 128 na terenie powiatu tucholskiego

Źródło: geoportal.gov.pl

Wody podziemne ze względu na określone założenie gospodarowania ich zasobem zostały podzielone na Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd). W ramach prac nad przygotowaniem drugiej aktualizacji Planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy przeprowadzono przegląd granic JCWPd oraz aktualizację ich charakterystyk. Opracowano podział na 174 JCWPd, który obowiązuje w latach 2022-2027.

⁸ Informator PSH Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce, FIG, PIB, Warszawa 2017

Jest on oparty na poprzednim podziale na 172 jednostki obowiązującym w latach 2016-2021. Zgodnie z nowym podziałem powiat tucholski położony jest w obrębie JCWPd nr: 28, 36 i 37 regionu Dolnej Wisły.

Stan chemiczny wszystkich wydzielonych JCWPd określono jako dobry, zarówno ze względu na stan ilościowy i stan chemiczny. Stwierdzono, że JCWPd nie są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. W porównaniu do 2016, stan wód nie zmienił się.

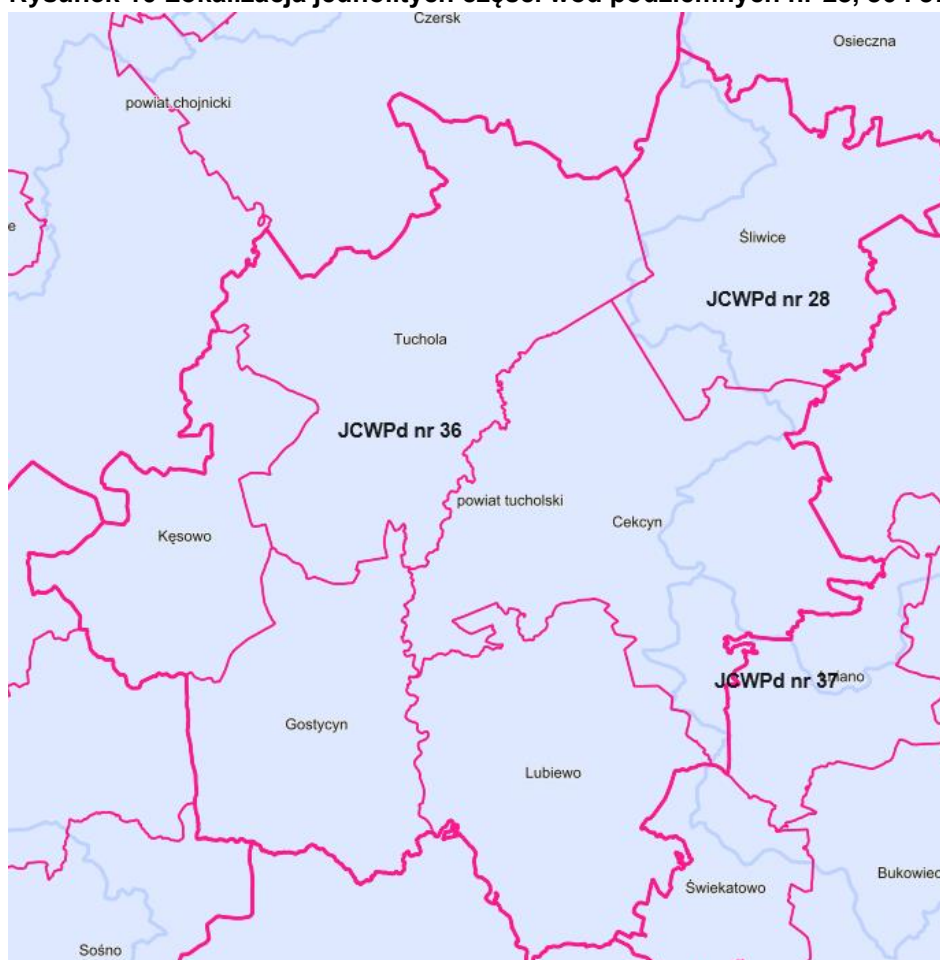
Tabela 19 Wykaz i ocena JCWPd wydzielonych na terenie powiatu tucholskiego

Nr JCWPd	Ocena stanu			Ocena ryzyka
	ilościowego	chemicznego	stan jcwpd	
28	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
36	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
37	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: II Aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Celem środowiskowym dla powyższych JCWPd jest dobry stan chemiczny i dobry stan ilościowy. Stan ilościowy obrazuje wpływ poboru wody na części wód podziemnych. Natomiast stan chemiczny odnosi się do parametrów fizykochemicznych wód podziemnych (zarówno traktowanych jako zanieczyszczenia, jak i skażenie).

Rysunek 10 Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych nr 28, 36 i 37

Źródło: geoportal.gov.pl

Stan wód podziemnych

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych związanych z osiągnięciem dobrego stanu ekologicznego, określonego przez Ramową Dyrektywę Wodną (RDW).

W ubiegłych latach Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny jakości wód podziemnych. Ostatnie badania w ramach monitoringu diagnostycznego wód podziemnych na terenie powiatu tucholskiego przeprowadzone zostały w 2022 r. w

dwóch punktach kontrolnych w zasięgu JCWPd nr 36. W m. Piła (gm. Gostycyn) stwierdzono wody III klasy (zadawalającej jakości), natomiast w m. Zalesie (gm. Cekcyn) wody I klasy (bardzo dobrej jakości). Wyniki końcowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Monitoring wód podziemnych w 2022 r.

Miejscowość	Gmina	JCWPd	Stratygrafia	Głębokość do stropu warstwy wodonośnej [m]	Końcowa klasa jakości
Piła	Gostycyn	36	NgM	46	III
Zalesie	Cekcyn	36	Q	8	I

Q – czwartorzęd

NgM – neogen (Miocen)

Źródło: Monitoring jakości wód podziemnych w 2022, GIOŚ

Ocena jakości wód została wykonana w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2019. poz. 2148). Rozporządzenie definiuje dobry i słaby stan chemiczny wód podziemnych. Wody klas I - III reprezentują dobry stan chemiczny, a IV i V słaby stan chemiczny.

5.7.2. Wody płynące

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, w szczególności warunki geologiczne i geomorfologiczne ukształtowane w okresie ostatniego zlodowacenia, analizowany teren odznacza się rozbudowanym systemem rzek i strumieni oraz występowaniem licznych naturalnych zbiorników wodnych.

Oś hydrologiczną powiatu tucholskiego wyznacza rzeka Brda. Większa część terenu powiatu odwadniana jest za pośrednictwem rozwiniętej sieci dopływów tej rzeki. Mniejsza, wschodnia część powiatu (niemal cała gmina Śliwice i część gminy Cekcyn) znajduje się w obrębie zlewni rzeki Wdy. Na szczególną uwagę zasługuje też zbudowany w XIX wieku system hydrotechniczny Wielkiego Kanału Brdy. Pod względem podziału hydrograficznego kraju powiat tucholski położony jest w całości w dorzeczu Wisły.

Zestawienie wszystkich cieków przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Wykaz cieków przepływających przez powiat tucholski

Lp.	Nazwa ciek	Długość na terenie powiatu [km]
1.	Szumiąca	7,74
2.	Rakówka	15,646
3.	Stążka	15,434
4.	Ryszka	14,114
5.	Struga Mukrz	2,553
6.	Brda	48,914
7.	Duży Wytrych	7,346
8.	Mały Wytrych	3,465
9.	Struga Ciechocińska	9,818
10.	Struga Kicz	21,62
11.	Kamionka	18,623
12.	Sępolenka	3,169
13.	Brzeźnica	6,872
14.	Golionka	3,508
15.	Prusina	13,071
16.	Śliwiczka	10,779
17.	Zwierzynka	18,077
18.	Bielska Struga	7,457
19.	Czerska Struga	7,556
20.	Graniczek	4,415
21.	Kanał Węgomia	4,415
22.	Rów V	1,629
23.	Rzepiczna	3,359
24.	Struga Raciąż	4,600
25.	Struga Stobno	2,375
26.	Wielki Kanał Brdy	15,852
27.	Rów Trutnowski	14,888

28.	Zamrzonka	11,900
	Powiat - razem	299,195

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – RZGW w Gdańsku

Łączna długość cieków wodnych na terenie powiatu wynosi 299,195 km. Instytucją zajmującą się zarządzaniem i utrzymaniem tych cieków stanowiących wody publiczne jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) określa zasady gospodarowania wodą w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Na jej podstawie wszystkie kraje członkowskie zobowiązane są do osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych.

W Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) wyznaczono następujące cele środowiskowe dla wód powierzchniowych:

- zapobieganie pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych,
- ochrona i poprawa wszystkich sztucznych i silnie zmienionych części wód w celu osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych najpóźniej w ciągu 15 lat od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy,
- wdrażanie koniecznych środków w celu stopniowego redukcji zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi i zaprzestanie lub stopniowe eliminowanie emisji, zrzutów i strat niebezpiecznych substancji priorytetowych.

Transpozycji przepisów RDW do prawodawstwa polskiego dokonano przede wszystkim poprzez ustawę Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1087 ze zm.) oraz rozporządzenia wykonawcze. Ustawa ta stanowi podstawę prawną i merytoryczną do realizacji Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie badania wód powierzchniowych.

Podstawowymi dokumentami planistycznymi według RDW są Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym.

Od dnia 17.02.2023 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. Stanowi ona podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych, usprawniającym proces osiągania lub utrzymania dobrego stanu wód oraz związanych z nimi ekosystemów, a także wskazującym na konieczność wprowadzenia racjonalnych zasad gospodarowania wodami w przyszłości. W aPGW szczegółowo opisano zagadnienia związane z osiąganiem celów środowiskowych dla poszczególnych typów wód powierzchniowych, wód podziemnych oraz obszarów chronionych. Cele środowiskowe ustalone zostały dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), podziemnych (JCWPd) i obszarów chronionych.

Na terenie powiatu wydzielono 20 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych (JCWP). Wykaz JCWP znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 22 Wykaz JCWP na terenie powiatu tucholskiego

Aktualny kod nazwa JCWP	Nazwa i kod poprzednich JCWP w latach 2016-2021	Status JCWP	Typ JCWP	Główne źródła presji	Ocena stanu wód i ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW200010292749 Sępólna	Bez zmian zasięgu, poprzednia nazwa Sępólna z jeziorami Lutowskim i Sępoleńskim	NAT	PNp	Presje troficzne: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe)	umiarkowany stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego
RW200010292789 Sucha	Bez zmian zasięgu, poprzednia nazwa Sucha z jeziorem Suskim Wielkim	SZCW	PNp	p. troficzne: nawożenie i depozycja oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe), p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	umiarkowany potencjał ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych
RW2000172929129 Kręgiel	Bez zmian	NAT	P_poj	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	umiarkowany stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200009292529 Czerska Struga	Bez zmian	NAT	PN	p. troficzne: odpływ miejski (wody opadowe), p. hydromorfologiczne: budowle piętrzące - rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski	słaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

				brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo; nieznanne (substancje zakazane);	
RW200009294514 Dopływ spod Szlachty	Bez zmian	NAT	PN	p. troficzne: źródła bytowe i komunalne (rozproszone), p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski;	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200016292699 Kamionka od jez. Mochel do ujścia	Bez zmian zasięgu, poprzednia nazwa Kamionka od wypływu z jez. Mochel do ujścia	NAT	Rz_org	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	umiarkowany stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW20001029249 Raciąska Struga	Bez zmian zasięgu, poprzednia nazwa Raciąska Struga z jeziorami Spierewnik, Grochowskie, Stobno	SZCW	PNp	p. troficzne: źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznanne (substancje zakazane);	słaby potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200010292569 Kicz	Bez zmian, poprzednia nazwa (Kicz z jeziorem Żalińskim	NAT	PNp	p. troficzne: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), p. hydromorfologiczne: budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	słaby stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW20001129254521 Wielki Kanał Brdy	Bez zmian	SCW	RzN	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rolnictwo, leśnictwo	słaby potencjał ekologiczny, stan chemiczny dobry, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200011292799 Brda od zb. Myłof do zb. Koronowo	Zmieniona (złączone i podzielone), poprzednia nazwa: RW200002929739 (Brda od wpływu do zb. Koronowo do wypływu ze zb. Smukała); RW200020292599 (Brda od wypływu z jez. Kosobudno do wpływu do zb. Koronowo)	NAT	RzN	p. chemiczne: rozproszone - rolnictwo, leśnictwo	dobry stan ekologiczny, stan chemiczny dobry, ogólny dobry stan wód, zagrożona
RW200017292549 Bielska Struga	Bez zmian	NAT	P_poj	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski	Brak możliwości dokonania oceny, zagrożona

				brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	
RW200010294589 Brzezianek	Bez zmian, poprzednia nazwa Brzezianek z jeziorami Ocypel Wielki i Długie	NAT	PNp	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki pozostałe, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane);	slaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW20000929465 Prusina z Dopływem z Lińska	Bez zmian, Poprzednia nazwa Prusina z jez. Okonińskim do dopł. z Lińska	NAT	PN	p. troficzne: odpływ miejski (wody opadowe), p. hydromorfologiczne: budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki pozostałe, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo; nieznane (substancje zakazane);	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW20001129469 Prusina od Dopływu z Lińska do ujścia	Bez zmian	NAT	RzN	p. troficzne: odpływ miejski (wody opadowe) oraz nawożenie i depozycja, p. hydromorfologiczne: budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW2000112947199 Wda od Brzezianka do zb. Żur	zmieniona (złączone i podzielone) RW2000029477 (Wda od Prusiny do dopł. z Drzycimia ze zb. Żur i Gródek); RW200020294599 (Wda od Brzezianka do Prusiny)	NAT	RzN	p. troficzne: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane);	stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW20001729259299 Szumionka	Bez zmian	SZCW	P_poj	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	slaby potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200010292729 Bysławska Struga	Bez zmian	NAT	PNp	p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	dobry stan ekologiczny, zagrożona
RW200010294719299 Ryszka	zmieniona (wydłużona), poprzednia nazwa: RW2000172947149 (Ryszka z jeziorami Błądzimskie i Ostrowite)	NAT	PNp	p. troficzne: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe), p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne i rzeki pozostałe,	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona

				p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo; nieznane (substancje zakazane);	
RW200009292589 Ruda	Bez zmian	NAT	PN	p. troficzne: odpływ miejski (wody opadowe), p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki pozostałe,	umiarkowany stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona
RW200010294949 Wyrwa	Bez zmian, Poprzednia nazwa Wyrwa z jeziorami Zalewskim i Branickim Dużym	NAT	PNp	p. troficzne: nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe, p. hydromorfologiczne: prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne,	umiarkowany stan ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona

NAT – naturalna część wód

SZCW – silnie zmieniona część wód

SCW – sztuczna część wód

PNp – potok lub strumień nizinny piaszczysty,

Rz_org - Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk

P_poj – potok w systemie rzeczno-jeziorowym Pojezierzy

PN – potok lub strumień nizinny

P – zbiornik przejściowy,

RzN – rzeka nizinna

Źródło: II Aktualizacja Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (2022 r.)

Oprócz JCWP Sępólna wszystkie wyznaczone na terenie powiatu tucholskiego jednolite części wód powierzchniowych są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Celami środowiskowymi dla wyznaczonych JCWP są:

- dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych dla JCWP: RW200010292749 Sępólna, RW200011292799 Brda od zb. Myłof do zb. Koronowo, RW200010294589 Brzeżanek, RW200009292589 Ruda, RW200010292729 Bysławska Struga,
- dobry stan/potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dla JCWP: RW200009292529 Czerska Struga, RW200009294514 Dopływ spod Szlachty, RW20001029249 Raciąska Struga, RW200010292569 Kicz, RW20000929465 Prusina z Dopływem z Lińska, RW20001129469 Prusina od Dopływu z Lińska do ujścia, RW200010294719299 Ryszka, RW200010294949 Wyrwa,
- umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości) dla JCWP RW2000172929129 Kręgiel
- dobry potencjał ekologiczny dla JCWP: RW200010292789 Sucha, RW20001129254521 Wielki Kanał Brdy, RW20001729259299 Szumionka,
- dobry stan ekologiczny dla JCWP: RW200016292699 Kamionka od jez. Mochel do ujścia, RW200017292549 Bielska Struga,
- dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Wda w obrębie JCWP (dla węgorza europejskiego) dla JCWP RW2000112947199 Wda od Brzeżanek do zb. Żur
- dobry stan chemiczny dla JCWP: RW200010292749 Sępólna, RW200010292789 Sucha, RW2000172929129 Kręgiel, RW200009294514 Dopływ spod Szlachty, RW200016292699 Kamionka od jez. Mochel do ujścia, RW200010292569 Kicz, RW200010294589 Brzeżanek, RW2000112947199 Wda od Brzeżanek do zb. Żur, RW20001729259299 Szumionka, RW200010294719299 Ryszka, RW200009292589 Ruda, RW200010294949 Wyrwa, RW200010292729 Bysławska Struga,
- stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry dla JCWP: RW200009292529 Czerska Struga,

RW20001129254521 Wielki Kanał Brdy, RW200011292799 Brda od zb. Myłof do zb. Koronowo, RW200017292549 Bielska Struga.

- stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry dla JCWP: RW20001029249 Raciąska Struga, RW20000929465 Prusina z Dopływem z Lińska, RW20001129469 Prusina od Dopływu z Lińska do ujścia.

Zgodnie z definicją, dobry stan/potencjał ekologiczny występuje wtedy, gdy wszystkie wskaźniki jakości wód należące do elementów biologicznych osiągają stan dobry, natomiast elementy fizykochemiczne i hydromorfologiczne muszą umożliwiać osiągnięcie dobrego stanu przez elementy biologiczne. Dobry potencjał ekologiczny oznacza stan silnie zmienionej lub sztucznej części wód, sklasyfikowanej zgodnie z odpowiednimi przepisami załącznika V RDW. Przy ocenie potencjału ekologicznego wód uwzględnia się biologiczne, hydromorfologiczne oraz fizykochemiczne elementy jakości wód. W odniesieniu do elementów biologicznych, zostaje określony dobry potencjał, gdy obecne są niewielkie zmiany w wartościach biologicznych elementów jakości w porównaniu do wartości przyjętych dla maksymalnego potencjału ekologicznego. Natomiast elementy fizykochemiczne i hydromorfologiczne muszą umożliwiać osiągnięcie dobrego potencjału przez elementy biologiczne. Dobry stan chemiczny natomiast oznacza stan jednolitej części wód, w której żadna z wartości stężeń zanieczyszczeń chemicznych, w tym tzw. substancji priorytetowych, nie przekracza dopuszczalnych stężeń maksymalnych i średniorocznych. Określenie „stan chemiczny” odnosi się do naturalnych, silnie zmienionych i sztucznych części wód.

Cele środowiskowe dla JCWP zostały zdefiniowane poprzez przypisanie parametrów charakteryzujących dobry stan/potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny, czyli wartości poszczególnych wskaźników biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych oraz chemicznych.

Stan wód płynących

Obowiązek badania i oceny jakości wód powierzchniowych wykonywany jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Obowiązek wynika z art. 155a ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz.1087 ze zm.) przy czym zgodnie z ust. 3 tego artykułu badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów fizykochemicznych, chemicznych i biologicznych należą do kompetencji właściwego organu inspektora ochrony środowiska.

Celem wykonywania badań jest stworzenie podstaw do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu wód oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem, w tym ochrony przed eutrofizacją powodowaną wpływem sektora bytowo-komunalnego i rolnictwa oraz ochrony przed zanieczyszczeniami przemysłowymi, w tym zasoleniem i substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego zgodnie z cyklem gospodarowania wodami, wynikającym z przepisów prawa krajowego, transponujących wymagania Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE.

Do głównych czynników, które negatywnie wpływają na środowisko wodne, zaliczamy:

- źródła punktowe – ścieki odprowadzane w zorganizowany sposób systemami kanalizacyjnymi, pochodzące głównie z zakładów przemysłowych i z aglomeracji miejskich;
- zanieczyszczenia obszarowe – zanieczyszczenia spłukiwane opadami atmosferycznymi z terenów zurbanizowanych, nieposiadających systemów kanalizacyjnych oraz z obszarów rolnych i leśnych;
- zanieczyszczenia liniowe – zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego, wytwarzane przez środki transportu i spłukiwane z powierzchni dróg lub torfowisk oraz pochodzące z rurociągów, gazociągów, kanałów ściekowych, osadowych.

Ścieki z terenu powiatu tucholskiego ujmowane są w system kanalizacyjny i trafiają głównie do komunalnych oczyszczalni ścieków. Istotnym źródłem presji na środowisko wodne na terenie powiatu jest niezorganizowana lub źle funkcjonująca gospodarka ściekowa zwłaszcza na obszarach wiejskich. W ostatnich latach prowadzone są działania związane z sanitacją tych terenów. W porównaniu z rokiem 2020 stopień skanalizowania zwiększył się o 0,6%. Można stwierdzić, że tym samym zmniejszyła się ilość ścieków, która trafiała bezpośrednio do wód i gruntu oraz z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych.

Zagrożeniem dla wód są również spływy powierzchniowe zanieczyszczeń, obciążone głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) pochodzenia rolniczego.

Badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych od 2018 r. należą do kompetencji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i są realizowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

Zgodnie z podziałem jednolitych części wód, w 2022 r. oceniono jedenaście jednolitych części wód na terenie powiatu tucholskiego, w tym dziesięć punktów kontrolnych zlokalizowanych było na terenie powiatu tucholskiego, natomiast w 2023 r. kontrolą objęto siedem JCWP w tym cztery zlokalizowane były na terenie powiatu. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 23 Klasyfikacja i ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie powiatu tucholskiego wykonana za lata 2022 i 2023

Nazwa ocenianej JCWP	Nazwa punktu kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizyko-chem. (grupa 3.1-3.5)	Klasa Elementów fiz-chem. Specyficzne zanieczysz. Syntetyczne 3.6
2022				
Brda od zb. Myłof do zb. Koronowo	Brda – Piła Młyn (gm. Gostycyn)	3	2	2
Bysławska Struga	Bysławska Struga - ujście do Zb. Koronowskiego, Zamrzenia (gm. Lubiewo)	2	2	-
Czerska Struga	Czerska Struga - ujście do Brdy, Lutomski Młyn (gm. Czersk)	4	>2	2
Kamionka od jez. Mochel do ujścia	Kamionka - ujście do Zb. Koronowskiego, Kamienica (gm. Gostycyn)	3	>2	-
Kicz	Kicz - ujście do Brdy, Piszczek (gm. Tuchola)	5	>2	2
Raciąska Struga	Raciąska Struga - ujście do Brdy, Nadolnik (gm. Tuchola)	5	2	2
Ruda	Ruda - ujście do Brdy, Świt (gm. Cekcyn)	3	>2	-
Sępólna	Sępólna - ujście do Zbiorn. Koronowskiego, Motyl (gm. Gostycyn)	3	>2	2
Sucha	Sucha - Sucha Młyn (gm. Lubiewo)	3	>2	-
Szumionka	Szumionka - Piła Młyn (gm. Gostycyn)	4	2	2
Wielki Kanał Brdy	Wielki Kanał Brdy – Legbąd (gm. Tuchola)	5	1	2
2023				
Bysławska Struga	Bysławska Struga - ujście do Zb. Koronowskiego, Zamrzenia (gm. Lubiewo)	5	-	-
Ruda	Ruda - ujście do Brdy, Świt (gm. Cekcyn)	-	1	-
Sucha	Sucha - Sucha Młyn (gm. Lubiewo)	Brak możliwości klasyfikacji z powodu braku ryb	-	-
Prusina z Dopywem z Lińska	Prusina - Leśnictwo Zimne Zdroje (gm. Osieczna)	-	1	-
Brda od zb. Myłof do zb. Koronowo	Brda - Piła Młyn (gm. Gostycyn)	3	-	-
Brzeżanek	Brzeżanek – Szłaga (gm. Osiek)	3	2	1
Dopyw spod Szlachty	Dopyw spod Szlachty – Jastrzębie (gm. Osieczna)	5	>2	1

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych za lata 2022 i 2023 GIOŚ

W latach 2022-2023 w 15 punktach przebadano elementy biologiczne. Wody pod tym względem zakwalifikowano od 2 do 5 klasy: w jednym punkcie na Bysławskiej Strudze w 2022 r. wody odpowiadały 2 klasie w siedmiu zanotowano wody 3 klasy, w dwóch punktach – 4 klasy, w pięciu punktach – 5 klasy.

Klasę elementów fizykochemicznych w grupie 3.1.-3.5. określono dla 15 lokalizacji, w tym 1 klasę wód stwierdzono w trzech punktach kontrolnych – Wielki Kanał Brdy w 2022 r. oraz Ruda i Prusina z Dopywem z Lińska w 2023 r., 2 klasę odnotowano w pięciu lokalizacjach, natomiast poniżej 2 klasy (>2) – w 7 punktach kontrolnych.

Dziewięć JCWP skontrolowano pod względem elementów fizykochemicznych (specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne 3.6). Wody dobrej jakości (2 klasę) pod tym względem stwierdzono w siedmiu

punktach kontrolnych, natomiast w dwóch (Brzeżanek oraz Dopływ spod Szlachty) wystąpiły wody bardzo dobrej jakości (1 klasa).

W ostatnich dwóch latach nie dokonano oceny stanu ekologicznego i stanu chemicznego wód powierzchniowych.

5.7.3. Zbiorniki wodne

Na terenie powiatu znajduje się ponad 80 jezior, przy czym największa ich koncentracja występuje w gminach Lubiewo, Cekcyn i Tuchola. Wśród największych powyżej 50 ha powierzchni można wymienić: Wielkie Cekcyńskie, Okrągłe (Ślepe), Okonińskie, Stobno, Białe, Szpitalne, Długie, Strzyżyny Wielkie, Żalno (Żalińskie), Grochowskie i Gwiazda.

Na terenie powiatu tucholskiego wyznaczonych zostało 14 jednolitych części wód jeziornych. Wykaz znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 24 Wykaz jednolitych części wód zbiornikowych i jeziornych na terenie powiatu tucholskiego

Aktualny kod nazwa JCWP	Nazwa i kod poprzednich JCWP w latach 2016-2021	Status JCWP	Typ JCWP	Główne źródła presji	Ocena stanu wód i ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW200022292931 Zbiornik Koronowo	Nowo wyznaczona, poprzednia nazwa: RW200002929739 (Brda od wpływu do zb. Koronowo do wpływu ze zb. Smukała)	P	SZCW	presje troficzne: brak możliwości skutecznego odwrócenia zmian hydromorfologicznych, brak alternatyw dla pełnionych funkcji p. hydromorfologiczne: brak możliwości skutecznego odwrócenia zmian hydromorfologicznych, brak alternatyw dla pełnionych funkcji	umiarkowany potencjał ekologiczny, ogólny zły stan wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych
LW20380 Ślepe	Bez zmian, poprzednia nazwa: Okrągłe	WSd_b	NAT	p. troficzne: rolnictwo i depozycja, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznanne (substancje zakazane)	zły stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
LW20371 Spierewnik	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	stan chemiczny dobry, bez oceny ogólnej, niezagrożona
LW20383 Białe	Bez zmian	WSd_b	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	stan chemiczny dobry, bez oceny ogólnej, niezagrożona
LW20395 Cekcyńskie Wielkie	Bez zmian, Poprzednia nazwa Cekcyńskie	WSd_a	NAT	-	stan chemiczny dobry, bez oceny ogólnej, niezagrożona
LW20437 Suskie Wielkie	przywrócona	WSd_b	NAT	p. chemiczna: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	brak oceny, niezagrożona
LW20408 Szpitalne	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznanne (substancje zakazane)	stan chemiczny poniżej dobrego, zły ogólny stan wód, zagrożona
LW20410 Bysławskie	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	stan chemiczny dobry, bez oceny ogólnej, zagrożona
LW20397 Gwiazda	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	stan chemiczny dobry, bez oceny ogólnej, zagrożona
LW20376 Stobno	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. troficzne: rolnictwo i depozycja; odpływ miejski, p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, Leśnictwo; nieznanne (substancje zakazane)	zły stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
LW20381 Długie	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów	dobry stan ekologiczny, stan

				zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
LW20532 Okonińskie	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane)	umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
LW20547 Zaleskie	Bez zmian	WSd_b	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, Leśnictwo	zły stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, zagrożona
LW20439 Świekatowskie	Bez zmian	WSd_a	NAT	p. chemiczne: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; nieznane (substancje zakazane)	stan chemiczny poniżej dobrego, ogólny zły stan wód, niezagrożona

SZCW – sztuczne części wód

NAT – naturalne części wód

P – zbiornik przejściowy,

WSd_b - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera, polimiktyczne,

WSd_a - Jezioro na podłożu wapiennym, o dużej wartości współczynnika Schindlera,

Źródło: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły

Według oceny APGW dorzecza Wisły, pod względem stanu/potencjału ekologicznego oceniono łącznie sześć jednolitych części wód jeziornych/zbiornikowych, w tym jedna wyznaczona jcwj jeziorna wykazuje dobry stan ekologiczny, dwie JCWP LW – umiarkowany stan ekologiczny, trzy – zły stan ekologiczny. Pod względem stanu chemicznego oceniono w sumie dwanaście JCWP LW, w tym: pięć wykazało stan chemiczny dobry, siedem – stan poniżej dobrego. Ogólny zły stan wód stwierdzono w ośmiu JCWP LW. Nie oceniono jednej JCWP LW. Zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych jest dziewięć jednolitych części wód jeziornych.

Celami środowiskowymi dla wyznaczonych JCWP zbiornikowych (RWr) i jeziornych (LW) są:

- umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [makrobezkręgowce bentosowe]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności dla migracji ichtiofauny dla JCWP RWr RW200022292931 Zbiornik Koronowo,
- dobry stan ekologiczny dla: LW20380 Ślepe, LW20371 Spierewnik, LW20383 Białe, LW20395 Cekcyńskie Wielkie, LW20437 Suskie Wielkie, LW20408 Szpitalne, LW20410 Bysławskie, LW20397 Gwiazda, LW20376 Stobno, LW20381 Długie, LW20532 Okonińskie, LW20547 Zaleskie, LW20439 Świekatowskie
- stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [związki tributylocyny (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry dla JCWP RWr RW200022292931 Zbiornik Koronowo
- stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry dla JCWP LW20380 Ślepe, LW20371 Spierewnik, LW20383 Białe, LW20437 Suskie Wielkie, LW20410 Bysławskie, LW20397 Gwiazda, LW20376 Stobno, LW20381 Długie, LW20532 Okonińskie, LW20547 Zaleskie
- dobry stan chemiczny dla: LW20395 Cekcyńskie Wielkie, LW20408 Szpitalne, LW20439 Świekatowskie

Stan jezior

W latach 2022 i 2023 w ramach realizacji programu monitoringu wód powierzchniowych województwa kujawsko-pomorskiego zostały zrealizowane badania wód jezior, w zakresie elementów biologicznych, obserwacji i fizykochemicznych. Na terenie powiatu tucholskiego monitoringiem objęto cztery JCWP jeziornych. Wyniki monitoringu wód jeziornych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25 Klasyfikacja stanu jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych na terenie powiatu tucholskiego wykonana za lata 2022 i 2023

Nazwa ocenianej JCWP LW	Nazwa punktu kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizyko-chem. (grupa 3.1-3.5)	Klasa Elementów fiz-chem. Specyficzne zanieczysz. Syntetyczne 3.6
2022				
LW20408 Szpitalne	Jez. Szpitalne - głęboćzek	3	2	>2
LW20547 Zaleskie	Jez. Zaleskie - głęboćzek	4	>2	2
2023				
LW20532 Okonińskie	Jez. Okonińskie - głęboćzek	3	2	2
LW20381 Długie	Jez. Długie - głęboćzek	3	2	2

Źródło: Monitoring i ocena jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych za lata 2022 i 2023 GIOŚ

W ramach monitoringu wód jeziornych w latach 2022 i 2023 zbadano cztery jednolite części wód jeziornych (JCWP LW). Przebadane JCWP LW w zakresie elementów biologicznych wykazały wody w 3-4 klasie. W klasie elementów fizykochemicznych (grupa 3.1.-3.5.) wody zakwalifikowano do 2 dobrej klasy w trzech punktach kontrolnych, natomiast poniżej dobrego (>2) wystąpiły wody w jednym punkcie kontrolnym. W klasie elementów fizykochemicznych – specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych 3.6., wody o dobrej 2 klasie wystąpiły w trzech punktach kontrolnych, poniżej dobrego w jednym punkcie. W ostatnich latach nie badano elementów chemicznych oraz potencjału ekologicznego wód jeziornych.

Stan kąpielisk i miejsc wyznaczonych do kąpieli

Na terenie powiatu tucholskiego w 2024 r. funkcjonowało 5 kąpielisk oraz 4 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli. Na wszystkich kąpieliskach stwierdzono doskonałą jakość wody, natomiast w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli woda była przydatna do kąpieli.

Wykaz kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli (mowdk) znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 26 Wykaz kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli na terenie powiatu tucholskiego

I.p.	gmina	miejsowość kąpieliska/miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpieli (mowdk)	jakość wody	infrastruktura
1	Cekcyn	kąpielisko w Cekcynie na J. Wielkim Cekcyńskim	bieżące oceny - woda przydatna do kąpieli; klasyfikacja wody z wyników 4-letnich - jakość doskonała	dobry stan techniczny i sanitarny
2	Gostycyn	kąpielisko w Gostycynie na J. Środkowym	bieżące oceny - woda przydatna do kąpieli; klasyfikacja wody z wyników 4-letnich - jakość doskonała	dobry stan techniczny i sanitarny
3	Kęsowo	mowdk w Kęsowie na J. Kęsowo	bieżące oceny - woda przydatna do kąpieli	dobry stan techniczny i sanitarny
		mowdk w Żalnie na J. Żalno	bieżące oceny - woda przydatna do kąpieli	dobry stan techniczny i sanitarny

4	Lubiewo	kąpielisko w Bysławiu na J. Bysławskim	bieżące oceny - woda przydatna do kąpeli; klasyfikacja wody z wyników 4-letnich - jakość doskonała	dobry stan techniczny i sanitarny
5	Śliwice	kąpielisko w Łobodzie na J. Trzcianno	bieżące oceny - woda przydatna do kąpeli; klasyfikacja wody z wyników 4-letnich - jakość doskonała	dobry stan techniczny i sanitarny
6	Tuchola	kąpielisko w Tucholi na J. Głębocek	bieżące oceny - woda przydatna do kąpeli; klasyfikacja wody z wyników 4-letnich - jakość doskonała	dobry stan techniczny i sanitarny
		mowdk w Białej na J. Białym punkt K-1	bieżące oceny - woda przydatna do kąpeli	dobry stan techniczny i sanitarny
		mowdk w Białej na J. Białym punkt K-2	bieżące oceny - będzie wydana na kilka dni przed otwarciem	-

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Tucholi

5.7.4. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę

Według danych GUS na koniec 2023 r. na terenie powiatu tucholskiego długość sieci wodociągowej wynosiła 875,7 km. Do budynków doprowadzonych było łącznie 11 571 sztuk przyłączy. W 2022 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,5% mieszkańców powiatu tj. ponad 44,5 tys. osób. Średnia wartość wskaźnika zwodociągowania dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 95,6%. Powiat pod tym względem zajmuje dwunastą pozycję wśród powiatów ziemskich w województwie. Zmiany w zakresie infrastruktury wodociągowej na terenie powiatu tucholskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Infrastruktura wodociągowa w gminach powiatu tucholskiego w latach 2020 i 2023

Gmina	2020				2023			
	Sieć wodociągowa	Przyłącza	Podłączenia do sieci	Stopień zwod.	Sieć wodociągowa	Przyłącza	Podłączenia do sieci*	Stopień zwod.*
	[km]	[szt.]	[osoba]	[%]	[km]	[szt.]	[osoba]	[%]
Gm. Cekcyn	207,0	2 036	6 626	98,1	207,3	2 177	6 653	98,2
Gm. Gostycyn	99,5	1 324	4 884	97,5	99,5	1 358	4 811	97,6
Gm. Kęsowo	93,7	758	4 094	96,8	96,4	787	4 083	96,9
Gm. Lubiewo	170,4	1 720	5 698	97,4	173,5	1 782	5 694	97,5
Gm. Śliwice	117,4	1 577	5 018	90,2	122,8	1 709	5 087	90,7
Gm. Tuchola	173,1	3 599	18 452	92,0	176,2	3 758	18 183	92,1
Powiat tucholski	861,1	11 014	44 772	94,4	875,7	11 571	44 511	94,5

*dane za 2022 r.

Źródło: opracowano na podstawie danych GUS BDL

W latach 2020-2023 na terenie powiatu tucholskiego kontynuowano inwestycje, w ramach których przybyło 14,6 km sieci wodociągowej w gminach, a liczba przyłączy wodociągowych wzrosła o 557 sztuk. Nieznacznie spadła (o 4,1%) ilość dostarczonej wody dla gospodarstw domowych, która w 2020 r. wyniosła 1 832,7 tys. m³, a w 2023 r. 1 453,8 tys. m³.

W latach 2020-2023 odnotowano (wg GUS) 342 awarie sieci wodociągowych. Awaryjność sieci wodociągowych wskazuje na niedostateczny stan techniczny urządzeń służących do uzdatniania i przesyłu wody. W konsekwencji awarii sieci wodociągowych dochodzi do strat i marnowania wyprodukowanej wody. W 2023 r. w wyniku awarii straty wody wyniosły 558,1 tys. m³, co stanowiło 38% łącznej ilości dostarczonej wody.

Jakość dostarczanej wody do mieszkańców gmin powiatu tucholskiego spełnia wymagania rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294).

Na terenie powiatu występują fragmenty azbestowo-cementowej sieci wodociągowej:

- gmina Cekcyn – 6 000 m, planowany termin usunięcia 2035 r.,
- gmina Gostycyn – 10 000 m, planowany termin usunięcia 2032 r.,
- gmina Kęsowo – 800 m, planowany termin usunięcia 2032 r.,
- gmina Lubiewo – 260 m, planowany termin usunięcia 2030 r.,
- gmina Śliwice – 350 m, sukcesywna wymiana w ramach inwestycji lub wymiany w trakcie awarii.

Zbiorowe zaopatrzenie ludności powiatu w wodę opiera się na wodzie pochodzącej z ujęć podziemnych z utworów trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Woda do spożycia prowadzona jest za pośrednictwem 16 wodociągów publicznych zlokalizowanych na terenie powiatu tucholskiego.

Stan techniczny wodociągów w zależności od gminy określany jest od średniego do dobrego.

Tabela 28 Wykaz wodociągów komunalnych na terenie powiatu tucholskiego

I.p.	gmina	miejsowość stacji uzdatniania wody (wodociąg)	jakość wody	ilość osób korzystająca z wodociągu
1	Cekcyn	Cekcynek	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	4378
		Wielkie Budziska	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	2438
2	Gostycyn	Pruszcz	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	3782
		Wielki Mędromierz	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	1196
		Piła	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	143
3	Kęsowo	Kęsowo	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	2748
		Piastoszyn	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	1639
4	Lubiewo	Lubiewo	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	1250
		Bysław	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	3979
		Sucha	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	691
5	Śliwice	Śliwice	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	5170
6	Tuchola	Tuchola	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	14730
		Raciąż	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	1341
		Stobno	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	839
		Kiełpin	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	657
		Legbąd	zgodna z rozporządzeniem, bez przekroczeń w 2023 r.	239

Źródło: PSSE Tuchola

Krótki opis czynnych wodociągów komunalnych na terenie powiatu znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 29 Charakterystyka ujęć wody na terenie powiatu tucholskiego

Miejsce ujęcia wody	Stratygrafia	Liczba studni	Średnia wydajność ujęcia wody m ³ /h	Ustanowiona strefa ochrony bezpośr. /pośr.	miejscowości obsługiwane przez wodociąg	Pobór wody na koniec 2022 r. W tys. m ³	Pobór wody na koniec 2023 r. W tys. m ³
Gmina Cekcyn							
Cekcynek	Q	2	58,5	bezpośrednia	Bieszewo, Cekcyn, Cękcynek, Dębowiec, Gołabek, Huta Mała, Iwiec, Knieja, Kosowo, Kowalskie Błota, Kruszka, Lubińsk, Łosiny, Nowy Sumin, Okoninek, Ostrowo, Stary Sumin, Wierzchucin, Wysoka, Zalesie, Zamarte, częściowo Brzozie, Madera, Mikołajskie, Pustelnia, Siwe bagno, Skrajna, Stary Wierzchucin, Szklana Huta, Wielkie Gacno, Wrzosowisko	147,158	192,508
W. Budziska	Q, Tr	3	44,3	bezpośrednia	Wielkie Budziska, Krzywogoniec, Małe Gacno, Wielkie Gacno, Ludwichowo, Trzebciny, Zdroje, Brzozie, Mikołajskie, Zielonka, Suchom, Lisiny i Małe Budziska	271,005	132,107
Gmina Gostycyn							
Piła	Tr/Ng	1	17,0	bezpośrednia i pośrednia	Piła, Wielki Mędromierz	109,34	89,36
Pruszcz	Q	3	41,1	bezpośrednia i pośrednia	Pruszcz, Bagienica Gostycyn, Kamienica, Mała Klonia, Wielka Klonia	251,51	222,85
Wielki Mędromierz	Q	2	17,6	bezpośrednia i pośrednia	Wielki Mędromierz, Łyskowo, Przyrowa, Gostycyn	87,61	91,03
Gmina Kęsowo							
Kęsowo	Q	2	105 (1 studnia)	bezpośrednia	Adamkowo, Bralewnica, Brzuchowo, Drożdżenic, Jeleńcz, Kęsowo, Krajenki, Ludwichowo, Obrowo, Pamiętowo, Przymuszewo, Sicity, Sicinki, Tuchółka, Wieszczyce	149,4	144,4
Piastoszyn	Q	3	1a: 55 2: 68 3:40	bezpośrednia	Grochowo, Nowe Żalno, Piastoszyn, Żalno	83,5	82,0
Gmina Lubiewo							
Bysław	Q	2	27 i 75	bezpośrednia	Bysław, Bysławek, część m. Lubiewice, Minikowo, Klonowo, Szumiąca, Płazowo	218	228
Lubiewo	Q	2	38 i awaryjna	bezpośrednia	Lubiewo, Lubiewice, Bruchniewo, Trutnowo	30	51
Sucha	Q	1	43	bezpośrednia	Sucha, Cierplewo, część m. Bruchniewo	32	57
Gmina Śliwice							
Śliwice	Q	3	840	bezpośrednia	Śliwice, Śliwiczki, Łaski Zazdrość, Lińsk, Główka Okoniny, Okoniny Nadj. Lisiny Kamionka, Jabłonka, Brzozowe Błota, Rosochatka, Lipowa, Lubocień. Brzeźno, Linówek, Łoboda	316,325	334,383
Gmina Tuchola							
Tuchola	Q	7	2876	bezpośrednia	Tuchola, Przy Szosie Bydgoskiej, Przy Szosie Sępoleńskiej, Mały Mędromierz, Wysoka	783,36	785,46

					Wieś, Huby, Bładowo, Słupy, Białowieża, Jesionowo, Kiełpin-Wybudowania		
Raciąż	Q	1	285,5	bezpośrednia	Raciąż, Borki, Stobno-Borki, Lubierzyn, Nadolna Karczma, Wysoka	59,80	60,98
Stobno	Q	2	193	bezpośrednia	Stobno, Stobno-Tajwan, Pod Komorzą, Mała Komorza, Wielka Komorza, Dąbrówka	27,96	27,46
Kiełpin	Q	2	111	bezpośrednia	Kiełpin, Wiśniówka, Kiełpin - Stegny	32,63	33,53
Legbąd	Q	2	60	bezpośrednia	Legbąd, Brody	7,13	8,56

Tr – trzeciorzęd

Q – czwartorzęd

Źródło: Ankietyzacja Gmin

Jakość wód przeznaczonych do spożycia przez mieszkańców

Warunki i zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 537 ze zm.). Wymagania, jakim powinna odpowiadać jakość wody i sposób sprawowania nadzoru zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 poz. 2294).

Badania jakości wód przeznaczonych do spożycia prowadzi Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tucholi. Wszystkie nadzorowane wodociągi w 2023 r. dostarczały wodę odpowiadającą wymaganiom Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody do spożycia przez ludzi z dnia 7 grudnia 2017 r. (Dz. U. 2017, poz. 2294).

5.7.5. Odprowadzanie ścieków komunalnych

Według danych GUS na koniec 2023 r. na terenie powiatu tucholskiego długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 480,3 km. Liczba przyłączy prowadzących do budynków stanowiła 8 018 szt. W 2022 r. (wg danych GUS) z sieci kanalizacyjnej korzystało ponad 34,5 tys. mieszkańców tj. 73,4% ludności powiatu. Udział korzystających z systemu kanalizacyjnego na terenie powiatu tucholskiego był w tym czasie wyższy od wartości dla województwa kujawsko-pomorskiego, dla którego wskaźnik wynosił 70,6%. Powiat tucholski jest najlepiej skanalizowanym powiatem ziemskim w województwie.

Wśród gmin najlepiej skanalizowana jest gmina Tuchola 83,5% i gmina Kęsowo 85,4%. Wskaźnik skanalizowania pozostałych gmin utrzymuje się poniżej 80%. Najślabiej skanalizowaną gminą jest Lubiewo 48,2%.

W latach 2020-2023 zauważalny jest również rozwój infrastruktury kanalizacyjnej na terenie powiatu. W stosunku do roku 2020 przybyło 11,1 km sieci kanalizacyjnej oraz 461 przyłączy prowadzących do budynków. Pomimo rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej ilość ścieków odprowadzonych siecią kanalizacyjną spadła o 9,6%. W 2023 r. z terenu powiatu odprowadzono siecią kanalizacyjną łącznie 1 050 tys. m³ ścieków bytowych. W latach 2021-2023 odnotowano 475 awarii sieci kanalizacyjnej.

Stan techniczny urządzeń kanalizacyjnych w większości gmin oceniany jest jako dostateczny lub dobry. Szczegółowe informacje na temat infrastruktury kanalizacyjnej zawarte są w poniższej tabeli.

Tabela 30 Infrastruktura kanalizacyjna w gminach powiatu tucholskiego latach 2020 i 2023

Gmina	2020				2023			
	Długość sieci kanalizacyjnej	Przyłącza	Podłączenia do sieci	Stopień skanalizowania	Długość sieci kanalizacyjna	Przyłącza	Podłączenia do sieci*	Stopień skanalizowania*
	[km]	[szt.]	[osoba]	[%]	[km]	[szt.]	[osoba]	[%]
Cekcyn	96,0	1 468	4 600	68,1	101,0	1 613	4 741	70,0
Gostycyn	73,1	907	3 682	73,5	73,1	929	3 643	73,9
Kęsowo	63,9	569	3 562	84,2	64,0	633	3 597	85,4
Lubiewo	49,6	793	2 768	47,3	50,1	827	2 813	48,2
Śliwice	50,3	1 009	3 205	57,6	54,0	1 052	3 286	58,6
Tuchola	136,3	2 811	16 739	83,5	138,1	2 964	16 493	83,5
Powiat-razem	469,2	7 557	34 556	72,8	480,3	8 018	34 573	73,4

*Dane za 2022 r.

Źródło: Źródło: opracowano na podstawie danych GUS BDL

Ponadto na terenie powiatu znajdują się odcinki kanalizacji deszczowej: w gm. Tuchola – 51,08 km, gm. Śliwice – 12,7 km, gm. Lubiewo – 3,661 km, gm. Cekcyn – 3,5 km.

W miejscowościach, w których sieć kanalizacyjna nie istnieje oraz pozostali niepodłączeni do sieci mieszkańcy ścieki gromadzą w zbiornikach bezodpływowych lub oczyszczają je w przydomowych oczyszczalniach ścieków. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r., poz. 1225) zbiorniki bezodpływowe mogą być stosowane tylko na działkach budowlanych, gdzie nie ma podłączenia do sieci kanalizacyjnej bądź nie ma takiej możliwości. Z kolei ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 399 ze zm.) nakłada na gminy obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych oraz komunalnych osadów ściekowych. Według danych ankietowych z Gmin na terenie powiatu znajdują się 2 707 zbiorników bezodpływowych i 1 077 przydomowych oczyszczalni ścieków. Wykaz zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w gminach powiatu tucholskiego znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 31 Wykaz zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu tucholskiego

Gmina	Liczba zbiorników bezodpływowych	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
Gm. Cekcyn	591	165
Gm. Gostycyn	309	64
Gm. Kęsowo	178	83
Gm. Lubiewo	390	391
Gm. Śliwice	468	141
Gm. Tuchola	771	233
Powiat tucholski	2 707	1 077

Źródło: dane ankietowe

Zarówno ścieki z systemu kanalizacji sanitarnej jak i odbierane z indywidualnych zbiorników bezodpływowych odprowadzane są do oczyszczalni ścieków. Wykaz komunalnych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu znajduje się w kolejnej tabeli.

Tabela 32 Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie powiatu tucholskiego

Gmina/ administrator	Lokalizacja	miejscowości obsługiwane	liczba mieszk. korzyst. z oczyszczalni	rodzaje oczyszczalni	przepustowość m ³ /dobę	RLM	bezpśredni odbiornik ścieków oczyszczonych
Tuchola	Tuchola, ul. Świecka 96A	Miasto Tuchola, obszar wiejski gminy Tuchola, Gminy: Cekcyn, Kęsowo, Gostycyn, Koronowo	29 420	mechaniczno-biologiczno-chemiczna	3 659	35000	Rz. Kicz
Śliwice	Śliwice, ul. Podleśna 1	Śliwice, Śliwiczki, Rosochatka, Lińsk, Okoniny Nadj.	3 550	Mechaniczno-biologiczna	600	6370	Rów melioracyjny
Lubiewo	Bysław	Bysław, Bysławek, Klonowo, Lubiewo, Sucha, Klonowo, Minikowo, Zamrzenica	2 989	Mechaniczno-biologiczna	520	5200	Rów melioracyjny
Gostycyn	Przyrowa	Przyrowa	100	Biologiczna oczyszczalnia ścieków	15	150	ziemia – rów w granicach działki nr ewid. 131/5 obręb Przyrowa, miejscowość Przyrowa
Gostycyn	Przyrówka	Przyrówka	25	Biologiczna oczyszczalnia ścieków	3,75	40	ziemia – rów w granicach działki nr ewid. 64 obręb Przyrowa ,

							miejsowość Przyrówka
--	--	--	--	--	--	--	-------------------------

Źródło: ankietyzacja Gmin i zakładów komunalnych

Jakość ścieków surowych doprowadzanych do gminnych oczyszczalni i odprowadzanych ścieków oczyszczonych w 2023 roku została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 33 Jakość ścieków surowych i oczyszczonych w komunalnych oczyszczalniach ścieków na terenie powiatu tucholskiego

Wskaźnik jakości	Średnie roczne wartości wskaźników za rok 2023		Normy*
	w ściekach dopływających do oczyszczalni	w ściekach odpływających z oczyszczalni	
Oczyszczalnie ścieków w aglomeracji			
<i>Komunalna oczyszczalnia ścieków w Tucholi</i>			
BZT5 [mgO ₂ /l]	513,33	6,58	15 mgO ₂ /l
ChZT [mgO ₂ /l]	1305,42	56,85	125 mgO ₂ /l
zawiesiny ogólne [mg/l]	608,33	10,87	35 mg/l
azot ogólny [mg N/l]	112,60	13,96	15 mg N/l
fosfor ogólny [mg P/l]	15,94	1,10	2 mg P/l
<i>Komunalna oczyszczalnia ścieków w m. Śliwice</i>			
BZT5 [mgO ₂ /l]	400	6,5	25 mgO ₂ /l
ChZT [mgO ₂ /l]	1009	54,8	125 mgO ₂ /l
zawiesiny ogólne [mg/l]	345	10,1	35 mg/l
<i>Komunalna oczyszczalnia ścieków w m. Lubiewo - Bysław</i>			
BZT5 [mgO ₂ /l]	594,17	5,41	25 mgO ₂ /l
ChZT [mgO ₂ /l]	1996,33	43,65	125 mgO ₂ /l
zawiesiny ogólne [mg/l]	1272,50	6,63	35 mg/l
azot ogólny [mg N/l]	134,02	11,10	15 mg N/l
fosfor ogólny [mg P/l]	19,08	1,13	2 mg P/l
Oczyszczalnie ścieków poza aglomeracją			
<i>Oczyszczalnia ścieków w m. Przyrówka (gm. Gostycyn)</i>			
BZT5 [mgO ₂ /l]	405,00	10,55	40 mgO ₂ /l
ChZT [mgO ₂ /l]	5211,75	62,08	150 mgO ₂ /l
zawiesiny ogólne [mg/l]	1215,00	18,80	50 mg/l
<i>Oczyszczalnia ścieków w m. Przyrówka (gm. Gostycyn)</i>			
BZT5 [mgO ₂ /l]	1002,50	11,25	40 mgO ₂ /l
ChZT [mgO ₂ /l]	6195,75	84,23	150 mgO ₂ /l
zawiesiny ogólne [mg/l]	1702,50	23,93	50 mg/l

*Najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników lub minimalne procenty redukcji zanieczyszczeń podano zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1311)

Z analizy wielkości wskaźników w ściekach oczyszczonych odprowadzanych do odbiorników wynika, że jakość zanieczyszczeń wypływających z oczyszczalni mieści się w normach wyznaczonych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1311).

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy Rady Unii Europejskiej z dnia 21 maja 1991 roku (91/271/EWG) dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych jest *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Celem Programu, przez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. W projekcie VI Aktualizacji KPOŚK 2022 wyznaczone zostały cele do roku 2027.

Głównym celem AKPOŚK 2022 jest określenie nakładów inwestycyjnych w obszarze gospodarki ściekowej niezbędnych do uzyskania przez aglomeracje o RLM ≥ 2000 zgodności z warunkami dyrektywy 91/271/EWG. Przyjęto, że efekt ekologiczny zostanie osiągnięty do końca roku 2027, jeśli w tym terminie zakończone zostaną zaplanowane inwestycje w zakresie: budowy sieci kanalizacyjnej (pod warunkiem

podłączenia wszystkich deklarowanych mieszkańców również do końca 2027 r.), modernizacji sieci kanalizacyjnej, likwidacji oczyszczalni ścieków, modernizacji gospodarki osadowej na oczyszczalni ścieków.

Na terenie powiatu tucholskiego funkcjonuje sześć aglomeracji wodno-ściekowych. Łączna rzeczywista liczba mieszkańców tych aglomeracji na terenie powiatu wynosi 40229 mieszkańców. Aglomeracje obsługiwane są przez trzy oczyszczalnie ścieków. Ponadto część gminy Śliwice wchodzi w skład aglomeracji Czersk (PLPM013).

Tabela 34 Charakterystyka aglomeracji na terenie powiatu tucholskiego (stan na koniec 2022 r.)

Id. nazwa Aglomeracji /gminy w aglomeracji	*liczba RLM	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego	liczba mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych	liczba mieszkańców korzystająca z przydomowych oczyszczalni	% skanalizowania aglomeracji
PLKP504 Cekcyn	5 712	5 027	18	42	97,51
PLKP069 Gostycyn	5 247	5 191	0	0	99,65
PLKP012 Tuchola	18 179	16 289	160	82	97,29
PLKP601 Kęsowo	3 497	3 440	23	0	99,34
PLKP081 Lubiewo	3 222	3 159	50	13	98,04
PLKP054 Śliwice	4 372	3 067	95	19	94,84
PLPM013 Czersk (Czarna Woda, Śliwice)	21 312	15 623	0	34	98,16

z.b. – zbiorniki bezodpływowe

p.o.ś. – przydomowe oczyszczalnie ścieków

*zgodnie z obowiązującą uchwałą

Źródło: Sprawozdanie z Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za 2022 r.

5.7.6. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. jest dokumentem ustanawiającym ramy działania Unii Europejskiej w dziedzinie polityki wodnej. Określa ramy ochrony wód w celu racjonalnego gospodarowania ich zasobami, które mają służyć m.in. zaspokojeniu zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu.

W 2023 r. zużycie wody z sieci wodociągowej na potrzeby ludności na terenie powiatu tucholskiego wyniosło 3 628,3 tys. m³ i było wyższe niż w 2020 roku o 1,3%. Pod tym względem powiat zajmuje 11 miejsce w województwie. Przemysł na terenie powiatu pochłania 0,9% ogólnego zużycia wody, natomiast na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych zużywa się 48,8% ogólnego zużycia wody. Na eksploatację sieci wodociągowej zużyto 50,2% wody, w tym 79,7% w gospodarstwach domowych. Z tego wynika, że 20,2% wody wykorzystano m.in. na płukanie naprawionych odcinków sieci po awariach. Ilość marnowanej wody mogłaby być mniejsza, gdyby stan techniczny urządzeń wodociągowych był lepszy. W przypadku gmin, najwyższe zużycie wody występuje w gminie Tuchola, natomiast najniższe w gminie Kęsowo. W porównaniu z 2020 r. w gminach Lubiewo i Tuchola nastąpił wzrost zużycia wody. W pozostałych gminach zużycie wody spadło.

Tabela 35 Zużycie wody na cele gospodarki w latach 2020 i 2023

Gmina	2020					2023				
	1	2	3	4	4a	1	2	3	4	4a
	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³	tys. m ³
Cekcyn	263,6	0	0	263,6	256,9	247,6	0	0	247,6	239,3
Gostycyn	881,7	0	634	247,7	150,4	877,8	0	656	221,8	141,2
Kęsowo	175,9	0	0	175,9	146,7	172,1	0	0	172,1	139,1
Lubiewo	199,3	9	0	190,3	174,6	219,8	13	0	206,8	188,4
Śliwice	225,8	0	0	225,8	193,6	219,3	14	0	205,3	154,6
Tuchola	1 834,4	0	1 105	729,4	594,8	1 891,7	7	1 115	769,7	591,2
Powiat tucholski	3 580,7	9	1 739	1 832,7	1 517,0	3 628,3	34	1 771	1 823,3	1 453,8

Wzrost zużycia w stosunku do roku 2020

spadek zużycia w stosunku do roku 2020

1 – zużycie ogółem,

2 – w przemyśle,

- 3 – napelnianie i uzupełnianie stawów rybnych
 4 - eksploatacja sieci wodociągowej,
 4a - eksploatacja sieci wodociągowej - gospodarstwa domowe
 Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych

Średnie zużycie wody (wg danych GUS) w powiecie tucholskim w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gospodarstwie domowym kształtowało się w 2023 r. na poziomie 77,2 m³. Dla porównania, średni wskaźnik w województwie wynosił 113,4 m³/mieszkańca. Wynik ten wskazuje na najniższe zużycie wody na jednego mieszkańca i klasyfikuje powiat (wśród powiatów ziemskich) na ósmym miejscu w województwie.

Tabela 36 Zużycie wody ogółem na 1 mieszkańca w gospodarstwie domowym w gminach powiatu tucholskiego w latach 2020 i 2023

Gmina	Wskaźnik zużycia wody w m3 na 1 mieszkańca w 2020 r.	Wskaźnik zużycia wody w m3 na 1 mieszkańca w 2023 r.
Cekcyn	39,2	36,4
Gostycyn	176,5	178,9
Kęsowo	41,3	41,0
Lubiewo	34,3	37,7
Śliwice	40,6	39,1
Tuchola	91,2	96,1
Powiat tucholski	75,4	77,2
Woj. kujawsko-pomorskie	108,6	113,4
wzrost zużycia w stosunku do roku 2019		
spadek zużycia w stosunku do roku 2019		

Źródło: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych

5.7.7. Zapobieganie podtopieniom i suszom

Na terenie powiatu poważne zagrożenia powodziowe mogą wystąpić jedynie w przypadku spłotu niekorzystnych zjawisk hydrologicznych.

W wyniku wstępnej oceny ryzyka powodziowego wyznaczono obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (ONNP) od strony rzeki Kamionka oraz Brdy. Zasięg ONNP obejmuje gminy: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo i Tuchola. Dla powyższych obszarów sporządzone zostały mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego.

W granicach powiatu nie występują urządzenia przeciwpowodziowe.

Działania związane z zapobieganiem negatywnym skutkom powodzi są niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców obszarów zagrożonych oraz warunkują one rozwój osadnictwa. Wyznaczone wzdłuż rzek ciągi ekologiczne podlegają ograniczeniom w zagospodarowaniu oraz całkowitemu zakazowi zabudowy. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z ustawą Prawo wodne zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych;
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk.

Działaniom w zakresie ograniczania skutków powodzi powinna towarzyszyć świadomość nieuchronności tego zjawiska oraz możliwości zwiększenia częstotliwości występowania powodzi np. w wyniku zmian klimatu.

Na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat nie obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne, jednakże należy mieć na uwadze, że zagrożenie wystąpienia powodzi o takim prawdopodobieństwie jest realne.

Na terenie powiatu znajdują się budowle piętrzące, które regulują poziom wód i prędkość ich przepływu. Wykaz urządzeń piętrzących znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 37 Wykaz budowli piętrzących na terenie powiatu tucholskiego

Lp.	Rodzaj i nr budowli	Lokalizacja/gmina	Wysokość piętrzenia	Informacja o stanie technicznym, rok budowy lub rok modernizacji
1.	Jaz w km 12+819 (Prusina)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
2.	Jaz w km 17+801 (Prusina)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
3.	Zastawka w km 0+093 (rz. Śliwiczka)	Śliwice	z uwagi na prace polowe obecnie nie	dostateczny

			występuje piętrzenie	
4.	Zastawka w km 0+803 (rz. Śliwiczka)	Śliwice	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
5.	Przepust z piętrzeniem. w km 1+121 (rz. Śliwiczka)	Śliwice	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
6.	Zastawka w km 8+317 (rz. Śliwiczka)	Śliwice	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
7.	Przepust z piętrzeniem w km 16+617 (rz. Ryszka)	Cekcyn	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
8.	Przepust z piętrzeniem w km 17+184 (rz. Ryszka)	Cekcyn	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
9.	Przepust z piętrzeniem w km 19+966 (rz. Ryszka)	Cekcyn	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dobry/ po remoncie
10.	Przepust z piętrzeniem w km 20+952 (rz. Ryszka)	Cekcyn	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
11.	Próg stabilizujący lustro wody w j. Tuchółka w km 14+017 (Struga Kicz)	Kęsowo	0,36 m	dostateczny
12.	Próg stabilizujący lustro wody j. Żalno w km 19+338 (Struga Kicz)	Kęsowo	0,2 m	dobry
13.	Próg stabilizujący lustro wody j. Głębołek w km 21+615 (Struga Kicz)	Kęsowo	0,2 m	dobry
14.	Próg stabilizujący lustro wody j. Obrowo w km 9+203 (Duży Wytrych)	Kęsowo	b.d.	Do odbudowy
15.	Zastawka – nawodnienie łąk w km 1+110 (Struga Stobno)	Tuchola	brak możliwości piętrzenia	do odbudowy
16.	Przepust z piętrzeniem stabilizująca lustro wody j. Stobno w km 2+351 (Struga Stobno)	Tuchola	brak możliwości piętrzenia	do odbudowy
17.	Przepust z piętrzeniem - nawodnienie łąk w km 1+288 (Rzepiczna)	Tuchola	0,4 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	zły/do remontu
18.	Przepust z piętrzeniem - nawodnienie łąk w km 2+479 (Rzepiczna)	Tuchola	0,6 z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny
19.	Stopień betonowy - redukcja spadku w km 2+863 (Rzepiczna)	Tuchola	b.d.	dobry
20.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 1+550 (Graniczek)	Tuchola	0,8 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dobry /po remoncie

21.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 2+980 (Graniczek)	Tuchola	0,8 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dobry /po remoncie
22.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 3+872 (Graniczek)	Tuchola	0,8 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dobry /po remoncie
23.	Przepust z piętrzeniem - nawodnienie łąk w km 4+494 (Graniczek)	Tuchola	0,8 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dostateczny/
24.	Przepust z piętrzeniem - nawodnienie łąk w km 11+640 (Zwierzynka)	Śliwice	Brak możliwości piętrzenia	do remontu
25.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 13+153 (Zwierzynka)	Śliwice	brak możliwości piętrzenia	do remontu
26.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 15+545 (Zwierzynka)	Śliwice	0,9 m z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	do remontu
27.	Zastawka betonowa - nawodnienie łąk w km 16+782 (Zwierzynka)	Śliwice	brak możliwości piętrzenia	do remontu
28.	Zastawka betonowa stabilizująca lustro wody w j. Okrągłe w km 18+059 (Zwierzynka)	Śliwice	b.d.	do remontu
29.	Jaz betonowy – nawodnienie łąk w km 2+015 (Kanał Węgornia)	Tuchola	z uwagi na prace polowe obecnie nie występuje piętrzenie	dobry
30.	Jaz na rzece Kamionka w km 10+523	Gostycyn	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
31.	Jaz na rzece Kamionka w km 12+817	Gostycyn	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
32.	Jaz na rzece Bielska Struga w km 5+560	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
33.	Przepust z piętrzeniem w km 0+321 (R-27)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
34.	Przepust z piętrzeniem w km 0+019 (R-47)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
35.	Przepust z piętrzeniem w km 0+011 (R-52)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
36.	Przepust z piętrzeniem w km 0+041 (R-53a)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
37.	Przepust z piętrzeniem w km 0+027 (R-94)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
38.	Przepust z piętrzeniem w km 0+400 (R-94)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
39.	Przepust z piętrzeniem w km 0+453 (R-C)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
40.	Przepust z piętrzeniem w km 4+891 (R-F)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
41.	Przepust z piętrzeniem w km 2+412 (R-F)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	
42.	Przepust z piętrzeniem w km 1+254 (R-F)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli	

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

43.	Przepust z piętrzeniem w km 0+679 (R-F)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
44.	Przepust z piętrzeniem w km 1+720 (R-G)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
45.	Przepust z piętrzeniem w km 1+233 (R-G)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
46.	Przepust z piętrzeniem w km 0+629 (R-G)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
47.	Przepust z piętrzeniem w km 0+629 (R-G)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
48.	Przepust z piętrzeniem w km 0+629 (R-G)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
49.	Przepust z piętrzeniem w km 1+540 (R-L)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
50.	Przepust z piętrzeniem w km 1+352 (R-L)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
51.	Przepust z piętrzeniem w km 0+895 (R-P)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
52.	Przepust z piętrzeniem w km 0+461 (R-R)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
53.	Przepust z piętrzeniem w km 0+000 (R-R-2)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
54.	Przepust z piętrzeniem w km 0+635 (R-S)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
55.	Przepust z piętrzeniem w km 0+072 (RŁ1)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
56.	Przepust z piętrzeniem w km 0+128 (RŁ2)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
57.	Przepust z piętrzeniem w km 0+527 (Rów III)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
58.	Zastawka w km 4+415 (r-I)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
59.	Zastawka w km 3+718 (R-D)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
60.	Zastawka w km 0+163 (R-F46)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
61.	Zastawka w km 4+967 (R-D)	Kęsowo	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
62.	Zastawka w km 3+289 (R-W)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
63.	Zastawka w km 3+090 (R-F)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
64.	Zastawka w km 1+711 (R-P)	Śliwice	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
65.	Zastawka w km 0+728 (R-R-1)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
66.	Zastawka w km 0+028 (Doprowadzalnik G)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
67.	Zastawka w km 0+013 (Rów III)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
68.	Zastawka w km 0+005 (b-1)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
69.	Zastawka w km 0+007 (b-2)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
70.	Zastawka w km 0+008 (b-3)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
71.	Zastawka w km 0+008 (b-4)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli

72.	Zastawka w km 0+010 (b-5)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
73.	Zastawka w km 0+008 (b-6)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
74.	Zastawka w km 0+010 (b-7)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
75.	Zastawka w km 0+011 (b-8)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
76.	Zastawka w km 0+048 (Doprowadzalnik O)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
77.	Zastawka w km 0+031 (Doprowadzalnik K)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
78.	Zastawka w km 0+574 (Doprowadzalnik K)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
79.	Zastawka w km 0+519 (R-L2)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
80.	Zastawka w km 0+411 (R-K6-1)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
81.	Zastawka w km 0+000 (Doprowadzalnik E)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli
82.	Zastawka w km 0+000 (Doprowadzalnik D)	Tuchola	Własność prywatna, PGW Wody Polskie nie utrzymują budowli

Źródło: Nadzór Wodny w Tucholi

Więszym zagrożeniem dla terenu powiatu jest występowanie suszy. Cechy klimatu terenu powiatu stwarzają wyraźne ograniczenia, związane z deficytem opadów atmosferycznych, co również negatywnie wpływa na zasoby wodne.

Główną rolę odbiorników nadmiaru wody na obszarach użytków rolnych pełnią rowy melioracyjne. Łączna długość rowów melioracyjnych na terenie powiatu wynosi 838,9 km. Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych wynosi 10 802,46 ha.

Rowy melioracyjne zaliczane są do urządzeń melioracji wodnych, pełnią bardzo ważną rolę w regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz w ochronie użytków rolnych przed powodzią ze względu na prawidłowe funkcjonowanie niezbędna jest ich prawidłowa konserwacja. Brak konserwacji rowów melioracyjnych może doprowadzić do podtopień oraz całkowitego ich zaniku. Właściwa melioracja gruntów rolniczych przynosi w bardzo krótkim czasie wymierne korzyści dla wszystkich. Prawidłowe stosunki wodne w glebie dają poprawę plonów, natomiast dobrze rozwinięta eksploatacja melioracji zapobiega zalewaniu gruntów. Działania związane z nieprawidłową naprawą systemów melioracyjnych mogą również nieść negatywne skutki. Mogą wiązać się z osuszaniem terenów chronionych w tym siedlisk przyrodniczych czy siedlisk roślin i zwierząt chronionych. Szczególne zagrożenie stwarza to dla lasów bagiennych i zarośli łęgowych występujących w dolinach rzecznych.

Tabela 38 Infrastruktura melioracyjna w gminach powiatu tucholskiego

Gmina	Długość rowów melioracyjnych [km]	Długość rurociągów [km]	Powierzchnia gruntów zmeliorowanych ha
Cekcyn	139,8	1,292	1053,72
Gostycyn	60,4	25,2	1244,00
Kęsowo	173,8	10,32	2301,05
Lubiewo	131,6	9,148	1426,95
Śliwice	153,9	0,9	1147,65
Tuchola	179,4	20,895	3629,09
Powiat – razem	838,9	67,755	10 802,46

Źródło: Zarząd Zlewni Chojnice

5.7.8. Zagrożenia dla wód powierzchniowych i podziemnych

Analizując powyższe zapisy należy stwierdzić, że zagrożeniem dla wód podziemnych i powierzchniowych na terenie powiatu są:

- eutrofizacja wód wywołana zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych i rolniczych;
- produkcja rolna oraz stosowanie nawozów oraz gnojowicy;
- spływy z terenów przemysłowych;
- odprowadzanie bezpośrednio do gruntu wód opadowych i roztopowych;

- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe oraz źle wybudowane bądź źle funkcjonujące przydomowe oczyszczalnie ścieków powodujące skażenie wód podziemnych;
- marnowanie wody w związku ze złym stanem technicznym urządzeń wodociągowych;
- zaniedbanie stanu instalacji melioracji szczegółowej;
- zabiegi regulacji naturalnych brzegów cieków.

Na stan jakości wód podziemnych, podobnie jak na wody powierzchniowe, ma wpływ presja antropogeniczna związana z zanieczyszczeniami różnego pochodzenia, w zależności od rejonów powiatu. Są to zanieczyszczenia związane z procesami zabudowy powierzchni (m.in. zanieczyszczenia wzdłuż dróg), użytkowaniem rolniczym (stosowanie nawozów i środków ochrony roślin – głównie azotany, fosforany, chlorki; nawadnianie pól ściekami i osadami itp.) oraz rozwojem innych form działalności gospodarczej (metale ciężkie).

Wyniki monitoringu stanu wód powierzchniowych z ubiegłych lat wskazują, że jednolite części wód powierzchniowych wyznaczone na terenie powiatu tucholskiego nie osiągają stanu dobrego. Zły stan wód ogranicza wykorzystanie wód rzek, cieków i zbiorników na cele rolnicze (nawodnienia) i przemysłowe (produkcja). Stan chemiczny i ilościowy wód podziemnych w obrębie wyznaczonych JCWPd nr 28, 36 i 37 określono jako dobry, dlatego stwierdzono, że nie są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. W porównaniu do 2016, stan wód nie zmienił się.

Oceniając tendencje zmian jakości wód powierzchniowych należy pamiętać, że o ich stanie decydują nie tylko wskaźniki fizykochemiczne, ale również biologiczne i hydromorfologiczne. Oznacza to, że przywrócenie czystości wodom powierzchniowym nie spowoduje automatycznie dobrego stanu wód. Przywrócenie właściwych dla danej części wód elementów biologicznych jest procesem długotrwałym.

Określenie tendencji zmian w przypadku wód podziemnych jest dość trudne, ponieważ zmiany w nich zachodzą powoli i skutki działań chroniących wody w perspektywie kilku lat mogą być niewidoczne.

Problemem z zanieczyszczeniem wód jest nieprawidłowe pozbywanie się ścieków przez właścicieli nieruchomości posiadających nieszczelne zbiorniki bezodpływowe. Niewłaściwa eksploatacja tego rodzaju urządzeń i instalacji prowadzi do emisji zanieczyszczeń do gruntu i wód. Jednym z problemów jest również wyrównanie dysproporcji pomiędzy liczbą ludności korzystającą z wodociągu i ludności korzystającej z kanalizacji, zwłaszcza na terenach wiejskich. Nieoczyszczone ścieki komunalne trafiają do wód lub do ziemi powodując ich zanieczyszczenie.

Głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych są zanieczyszczenia wprowadzane do nich wraz z wodami opadowymi, co szczególnie dotyczy terenów zurbanizowanych. Ważne jest, aby wody opadowe odprowadzane były do kanalizacji deszczowej, a nie ogólnospławnej, w celu minimalizacji obciążeń oczyszczalni ścieków.

Spływy powierzchniowe z tras komunikacyjnych są szczególnie niebezpieczne po długich okresach bezdeszczowych. Spływająca z ulic i powierzchni dachowych woda zbiera cząstki zanieczyszczeń na nich osadzone. Istotne jest w tym przypadku zastosowanie urządzeń odwadniających łącznie z systemami podczyszczającymi.

Problemem może być stara, skorodowana kanalizacja ogólnospławna, która pełni rolę kanalizacji deszczowej. Nadmierny ruch i obciążenie dróg przez przejeżdżające pojazdy ciężarowe powoduje uszkodzenie rur cementowych. Biorąc to pod uwagę oraz widoczne zmiany klimatu w tym przewidywane obfite opady można stwierdzić, że uszkodzona kanalizacja nie będzie pełnić swojej roli, spowoduje wręcz zniszczenia infrastruktury drogowej, zapadanie się dróg oraz wymywanie piasku.

Problemem stanowią także nieodpowiednio utrzymane studnie oraz brak obowiązku likwidacji nieeksploatowanej już studni.

Na terenie powiatu znajduje się ok. 17,41 km sieci wodociągowej wykonanej z rur cementowo-azbestowych. W przypadku eksploatacji sieci wodociągowej wykonanej z rur cementowo-azbestowych, z opinii WHO wynika, iż pył azbestowy wdychany wraz z powietrzem do płuc stanowi zagrożenie zdrowotne, natomiast narażenie ludności korzystającej z wody przewodzonej rurami azbestowo-cementowymi jest praktycznie żadne. Eksperti WHO nie widzą konieczności natychmiastowej eliminacji już istniejących instalacji azbestowo-cementowych. Mogą być one eksploatowane do czasu ich technicznego zużycia, tym bardziej, że w miarę eksploatacji sieci, przewody wodociągowe pokrywają się od wewnątrz osadami, które stanowią dodatkową warstwę ochronną przed kontaktem z wodą. W przypadku wymiany całych odcinków sieci wodociągowej należy pozostawić je w gruncie, gdyż przewody zabezpieczone są asfaltem lub innymi tworzywami przed działaniem agresywnych wód gruntowych, a tym samym są odizolowane od środowiska. Zgodnie z obowiązującymi przepisami azbest należy usunąć do 2032 r.

Duży problem stanowią stare urządzenia do uzdatniania i przesyłu wody, których stan techniczny może budzić wiele zastrzeżeń. Brak kontroli i monitoringu sieci wodociągowych przyczynia się do licznych awarii i związanych z nimi ogromnymi stratami wody. W latach 2021-2023 na cele eksploatacji sieci wodociągowych w powiecie tucholskim wykorzystano 7 265,4 tys. m³ wody, w tym 5 860,3 tys. m³ wody zużyto w gospodarstwach domowych. Z powyższego wynika, że 1 405,1 tys. m³ wody zostało zużyte przez zakłady wodociągowe na cele własne, do usuwania awarii sieci wodociągowych, płukania sieci, a część wody została bezpowrotnie utracona w wyniku jej nieracjonalnego zużycia z przyczyn zależnych i niezależnych od zarządzającego siecią wodociągową. Ocenienie strat wody często jest trudne lub niemożliwe z uwagi na ograniczoną ilość i wiarygodność danych uzyskanych z zakładów wodociągowych. Według danych GUS wynika, że tylko w 2023 r. straty wody określono na 558,1 tys. m³, co daje udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody na poziomie 38%.

Również wprowadzanie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych wiąże się ze zwiększaniem ich trofii (żywności), a co za tym idzie pogorszeniem jakości wód, co wpływa na zły stan fizykochemiczny i biologiczny wód płynących, przejawiający się słabym stanem wód powierzchniowych.

Na stan czystości wód duży wpływ mają również zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł rolniczych. Wielkość dopływu zanieczyszczeń przedostających się poprzez spływy powierzchniowe z terenów użytkowanych rolniczo zależy od: sposobu zagospodarowania zlewni, intensywności nawożenia, przepuszczalności geologicznych utworów powierzchniowych i warunków meteorologicznych. W ten sposób do wód dostają się związki biogenne, środki ochrony roślin oraz wypłukiwane frakcje gleby. Poważnym zagrożeniem dla jakości wód jest niewłaściwe stosowanie nawozów naturalnych: gnojowicy i obornika, a także rolnicze wykorzystywanie ścieków i osadów ściekowych bez zachowania wymogów ochrony środowiska.

Poważnym problemem występującym w skali kraju są pojawiające się coraz częściej susze i niedobory wody, które związane są ze zmianami klimatu. Polska jest w grupie państw, którym grozi deficyt wody. Według ONZ roczna wielkość zasobów wody poniżej 1,7 tys. m³ na mieszkańca powoduje tzw. stres wodny, czyli sytuację, w której wody jest za mało, aby zaspokoić potrzeby ludzi i środowiska albo woda jest niezdatna do picia. Tymczasem odnawialne zasoby wody na mieszkańca w Polsce spadły z 1,8 m³ rocznie w 1972 r. do 1,6 m³ rocznie w 2017 roku. Na terenie Unii Europejskiej gorzej pod tym względem jest tylko w Czechach, na Cyprze i na Malcie.

Zwiększone zapotrzebowanie na wodę zwłaszcza na cele rolnictwa, przemysłu i konsumpcję, prowadzi do zwiększonego korzystania z zasobów wodnych, co w powiązaniu z występującymi na tym obszarze warunkami atmosferycznymi, zwłaszcza niskimi opadami może prowadzić do nadmiernej eksploatacji zasobów wód pitnych oraz stwarza potrzebę podnoszenia świadomości w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą.

W ostatnich latach na obszarze Polski występowały wszystkie trzy etapy suszy: atmosferyczna, glebowa i hydrologiczna. Brak wystarczającej ilości opadów i będąca jego konsekwencją susza atmosferyczna powodowała spadek stanów wód w rzekach oraz występowanie niżówek hydrologicznych na znacznych odcinkach polskich rzek. W konsekwencji zwiększył się udział zasilania cieków z zasobów podziemnych, co prowadziło do obniżenia zwierciadła wód podziemnych i występowania niżówki hydrologicznej na znacznych obszarach kraju.

Również rozwój mieszkalnictwa wpływa na ilość wody retencjonowanej w glebie. Wody opadowe i roztopowe z terenów utwardzonych i zabudowanych trafiają często do sieci kanalizacyjnej bądź bezpośrednio do cieków wodnych. Przyczynia się to do zmniejszenia ilości wody zasilającej wody podziemne, a co za tym idzie zmniejszenia zasobów tych wód.

Negatywny wpływ na wody podziemne ma również osuszanie terenów, powodując obniżenie ich poziomu. Skutkuje to wysychaniem studni oraz przyspieszeniem spływu wód, przez co zmniejsza się retencja.

Negatywnym skutkiem zmian klimatycznych są coraz częściej pojawiające się gwałtowne opady powodujące „powódź błyskawiczną”. Analizy prowadzone przez IMGW-PIB wskazują, że do końca XXI w. w większości polskich miast wzrośnie prawdopodobieństwo wystąpienia opadów dobowych powyżej 20 i 30 mm. Funkcjonująca w miastach kanalizacja deszczowa – często przestarzała i niewłaściwie konserwowana – nie jest przystosowana do zmieniających się warunków klimatycznych. Dodatkowo wybetonowane powierzchniowo wzmocniają zagrożenia związane z opadami deszczu. W efekcie woda zaczyna gromadzić się na ulicach i wdzierać do niżej położonych miejsc takich jak tunele czy piwnice.

Odbiorem nadmiaru wody oraz utrzymaniem odpowiedniego poziomu wilgoci w gruntach rolniczych służą rowy melioracyjne, których stan techniczny często jest niezadowolający, a przez wieloletnie zaniedbania nie spełniają już swej roli.

Działania

Polityka UE zmierza do osiągnięcia co najmniej dobrego stanu lub potencjału wszystkich jednolitych części wód, co wynika z Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). Polska wdraża postanowienia RDW oraz innych dyrektyw z nią powiązanych w opracowanych dokumentach planistycznych, takich jak: Plan gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, Krajowy Program oczyszczania ścieków komunalnych, Plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy. Ponadto, zgodnie z postanowieniami dyrektywy powodziowej, planuje się i wdraża działania mające na celu redukcję ryzyka powodziowego określone w stosownych dokumentach (w planach zarządzania ryzykiem powodziowym).

W aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy uwzględniane są działania dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych podziemnych i obszarów chronionych, które powinny zostać wdrożone w celu poprawy lub utrzymania stanu wód. Kluczowymi działaniami są te wynikające z porządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin, oraz związane z drożnością cieków. Na znaczeniu zyskują również działania, obejmujące renaturyzacja cieków oraz kształtowanie krajobrazów sprzyjających zatrzymywaniu wody w środowisku.

W celu poprawy stanu środowiska wodnego działania powinny się również koncentrować na obowiązkowej ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz egzekucji obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej. Dodatkowo – kontynuowanie budowy kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w celu zwiększenia dostępności mieszkańców do kanalizacji sanitarnej.

Priorytetowe są działania na rzecz pełnego skanalizowania gmin, a w obszarach, gdzie jest to ekonomicznie i technicznie nieuzasadnione, zapewnienie indywidualnych rozwiązań np. w postaci przydomowych oczyszczalni ścieków.

W celu zmniejszenia zapotrzebowania na wodę należy zachęcać mieszkańców do instalowania systemów gromadzenia i wykorzystania wody deszczowej. Retencjonowanie wody chroni zasoby wód podziemnych, ograniczając zużycie wody z sieci wodociągowej i ze studni. Nie bez znaczenia jest także ograniczenie odpływu do sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz rowów i cieków wodnych. Zgromadzona deszczówka może być wykorzystywana m.in. do podlewania trawnika, ogrodu, a także do celów gospodarczo-bytowych np.: splukiwanie WC, prania czy sprzątania. W tym celu coraz więcej gmin w Polsce wprowadza dotacje na dofinansowanie kosztów zakupu i montażu urządzeń wchodzących w skład systemu deszczowego do gromadzenia i wykorzystywania wód opadowych lub kosztów modernizacji istniejącej instalacji w celu podłączenia systemu do gromadzenia wody deszczowej.

Wody Polskie przy współpracy z samorządami i spółkami wodnymi zrzeszającymi rolników planują wprowadzić Program Nawodnień Rolniczych którego celem jest przywracanie dwukierunkowych funkcji obiektów melioracyjnych, na funkcje nawadniająco-odwadniające. Ponadto planowane są prace rewitalizacyjne przywracające zdolność retencyjną istniejących zbiorników retencyjnych oraz prace planistyczne nad budową nowych zbiorników.

W dalszym ciągu niezbędna jest modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia ludności w wodę oraz zapewnienie najwyższej jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Ważnym aspektem w kwestii oszczędzania zasobów wód oraz jednoczesnego ograniczania wyrobów plastikowych jest rezygnacja z kupowania wody w plastikowych butelkach. Za tym pozytywnym trendem przemawiają względy zarówno ekonomiczne, jak i ekologiczne. Ponadto plastik rozkłada się od stu do nawet tysiąca lat. Picie kranówki to coraz bardziej powszechna praktyka w wielu urzędach, w których władze nie tylko zachęcają mieszkańców do picia wody z kranu, ale również sami ją piją, serwują gościom, a zamiast plastikowych kubków używane są szklanki. Dzbanki z kranówką można zobaczyć m.in. na komisjach, sesjach czy konferencjach prasowych. Do dystrybutorów w poszczególnych wydziałach dołączane są kubki papierowe.

Spływ azotu z pól do wód podziemnych i powierzchniowych można ograniczyć poprzez racjonalne dozowanie i limitowanie środków plonotwórczych na użytkach rolnych. Przed niekontrolowanym przedostawaniem się niebezpiecznych substancji do wód zapobiega również odpowiednie przechowywanie nawozów naturalnych. Budowa szczelnych zbiorników na gnojówkę oraz uszczelnionych płyt obornikowych pozwala na ograniczenie tego zagrożenia.

W celu utrzymania prawidłowych stosunków wodnych niezbędne są regularne prace konserwacyjne na rowach melioracyjnych, ciekach naturalnych, utrzymanie w należyтым stanie urządzeń przeciwpowodziowych oraz budowa, przebudowa i konserwacja zbiorników pełniących funkcje małej retencji.

Po zmianie ustawy Prawo wodne możliwa jest budowa zbiorników retencyjnych położonych w całości na gruntach rolnych do 1 ha i głębokości nieprzekraczającej 3 m, bez pozwoleń wodnoprawnych, co wobec zmieniających się warunków klimatycznych jest działaniem bardzo istotnym, ponieważ może się to przyczynić do łagodzenia skutków suszy jak i powodzi.

Ze względów przyrodniczych zaleca się brak ingerencji w regulację koryt rzek, utrzymanie ich w jak najbardziej naturalnym stanie, zachowanie starorzeczy i ułatwienie rzekom meandrowania oraz tam, gdzie to możliwe przywracanie naturalnego kształtu rzekom.

Dla zwiększenia retencyjności wód zaleca się wprowadzenie zieleni w strefach wododziałowych, zaniechanie regulacji cieków polegającej na prostowaniu i skracaniu biegów, zaniechaniu osuszania terenu, ograniczeniu spływów powierzchniowych z pól poprzez biologiczną zabudowę cieków, stosowanie fitomelioracji polegającej na wprowadzeniu zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

W Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wpisuje się Program przeciwdziałania niedoborowi wody. SPA 2020 przewiduje działania z zakresu retencji w ramach kierunków działań poświęconych sektorowi gospodarki wodnej, miejskiej polityce przestrzennej oraz ochronie różnorodności biologicznej i gospodarce leśnej.

W celu zmniejszenia skutków „powodzi błyskawicznych” należy przede wszystkim chronić naturalne ekosystemy, takie jak lasy, obszary podmokłe, małe zbiorniki wodne, łąki i zielone nieużytki, które spowalniają spływ wód opadowych, chronią gleby i zwiększają możliwości retencyjne zlewni. Nie należy pozwalać na betonowanie miast. Im więcej będzie tam zieleni, tym większa szansa, uniknięcia katastrofalnej powodzi opadowej. Należy również pamiętać o utrzymaniu i właściwej rozbudowie miejskiej kanalizacji deszczowej.

5.8. Ochrona przed hałasem

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.) definiuje podstawowe pojęcia z zakresu ochrony przed hałasem jak:

- emisja, przez którą rozumie się wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi, energie, takie jak hałas czy wibracje;
- hałas, przez który rozumie się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16.000 Hz;
- poziom hałasu, przez który rozumie się równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku A (L_{Aeq}), wyrażonego w decybelach [dB], będącego poziomem uśrednionym w funkcji czasu, w odniesieniu do jednej doby. Dopuszczalne wartości poziomów dźwięku w środowisku określa załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz. U. z 2014 r., poz. 112).

Dla poszczególnych terenów wyróżnionych ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje określono równoważny poziom dźwięku dla pory dnia wyrażony wskaźnikiem $L_{Aeq D}$ - dopuszczalny poziom hałasu w godzinach 6:00 – 22:00 oraz dla pory nocy wskaźnikiem $L_{Aeq N}$ - dopuszczalny poziom hałasu w godzinach 22:00 – 6:00. Powyższe rozporządzenie określa również dopuszczalne wartości wskaźników długookresowych L_{DWN} i L_N dla poszczególnych rodzajów źródeł hałasu, które mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem. Podstawą określenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla danego terenu jest zakwalifikowanie go do określonej kategorii, terenów chronionych akustycznie przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, o czym mówi art. 114 ustawy prawo ochrony środowiska.

Rozporządzenie wyznacza wartości wskaźników długookresowych, po przekroczeniu których konieczne jest wprowadzenie działań niwelujących ponadnormatywną emisję hałasu tj. budowa zabezpieczeń akustycznych czy zmiany organizacyjne ruchu drogowego. Obecnie obowiązujące wartości dopuszczalnych poziomów hałasu mieszczą się w przedziałach:

- w przypadku wskaźników krótkookresowych: dla równoważnego poziomu dźwięku w porze dnia $L_{Aeq D}$ 50-68 dB, dla równoważnego poziomu dźwięku w porze nocy $L_{Aeq N}$ 45-60 dB;
- w przypadku wskaźników długookresowych: L_{DWN} - uwzględniający porę dnia, wieczoru oraz nocy 45-70 dB i L_N - uwzględniający porę nocy 40-65 dB.

Klimat akustyczny na decydującym stopniu zależy od urbanizacji i ukształtowania terenu oraz źródła emitowanego hałasu, tj.:

- hałasu komunikacyjnego od dróg i linii kolejowych, który rozprzestrzenia się na odległe obszary ze względu na rozległość źródeł;
- hałasu przemysłowego obejmującego swym zasięgiem najbliższe otoczenie;
- hałasu komunalnego towarzyszącego obiektom sportu, rekreacji i rozrywki.

Ze względu na powszechność występowania, znaczny zasięg oddziaływania oraz liczbę narażonej ludności, podstawowym źródłem uciążliwości akustycznych dla środowiska jest hałas komunikacyjny.

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg oraz organizacja ruchu drogowego.

Źródła hałasu komunikacyjnego na terenie powiatu tucholskiego są związane przede wszystkim z eksploatacją dróg. Przez obszar powiatu przebiegają drogi wojewódzkie o łącznej długości 75,458 km, w tym:

- droga wojewódzka nr 240; dł. odcinka 20,530 km,
- droga wojewódzka nr 241; dł. odcinka 17,347 km,
- droga wojewódzka nr 237; dł. odcinka 37,581 km.

Sieć komunikacyjną uzupełniają drogi powiatowe o długości 397,953 km oraz drogi gminne.

Przez teren powiatu tucholskiego przebiegają dwie linie kolejowe: nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia, nr 208 Działdowo – Chojnice i nr 241 Tuchola - Koronowo.

Pośrednio do oceny narażenia na hałas ze źródeł komunikacyjnych na danym obszarze mogą posłużyć wyniki z Generalnego Pomiaru Ruchu (GPR), które przeprowadzane są co 5 lat.

Tabela 39 Ruch kołowy na drogach wojewódzkich przebiegających przez powiat tucholski w 2020 r. – Generalny Pomiar Ruchu

Droga	Nr drogi	Opis odcinka		Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych							
		Dł. (km)	Nazwa	O	M	SoM	Lsc	Scbp	Sczp	A	C
DW	237	18,194	Granica województwa – Tuchola DW 240	2383	34	1850	319	47	118	7	8
DW	237	0,200	Tuchola przejście 1: granica miasta-DW 240	4371	48	3690	438	62	102	20	11
DW	237	1,000	Tuchola przejście 2: ul. Świecka DW 240 – DW 241	8057	72	7074	696	89	102	19	5
DW	237	21,000	Tuchola /DW 241 – Mąkowsko DK 25/	5004	63	4241	434	107	115	23	21
DW	240	10,896	Granica województwa – Tuchola /DW 237/	7461	57	5398	799	273	902	24	8
DW	240	1,300	Tuchola, przejście 1: DW 237 – DW 237	12745	113	10003	1182	328	1053	51	15
DW	240	2,738	Tuchola, przejście 2: DW 237 – granica miasta	12195	99	9687	1057	339	972	26	15
DW	240	20,462	Tuchola DW 241 - Błądzim	7373	67	5328	688	251	995	19	19

DW	241	27,400	Tuchola DW 237 – Sępólno Krajeńskie /DK25/	1690	20	1261	284	24	92	3	6
	Spadek natężenia ruchu w odniesieniu do pomiarów z 2015 r.										
	Wzrost natężenia ruchu w odniesieniu do pomiarów z 2015 r.										

O - ogółem; **M** - motocykle; **SoM** - samochody osobowe (mikrobusy); **Lsc** - lekkie samochody ciężarowe; **Scbp** - samochody ciężarowe bez przyczepy; **Sczp** - samochody ciężarowe z przyczepą; **A** - autobusy; **C** - ciągniki rolnicze;

Z przeprowadzonego w 2020 r. Generalnego Pomiaru Ruchu (GPR) wynika, że najbardziej uczęszczaną trasą w powiecie była droga wojewódzka nr 240, po której poruszało się od 7,6 tys. do 12,7 tys. pojazdów na dobę. Na pozostałych trasach natężenie ruchu było mniejsze i wynosiło od 2,3 tys. do 8,0 tys. pojazdów na dobę na DW nr 237 oraz 1,7 tys. pojazdów na DW nr 241.

Porównując wyniki GPR z 2015 r. można zauważyć, że na wszystkich analizowanych odcinkach dróg w powiecie ruch zwiększył się. Wyjątkiem jest droga wojewódzka nr 241, gdzie nastąpił spadek natężenia ruchu o 11%. Najwyższy wzrost natężenia ruchu zanotowano na drodze wojewódzkiej nr 237 – średnio o 20%, natomiast na DW 240 nastąpił wzrost średnio o 11,5%.

Wykazano, że na niemal wszystkich odcinkach dróg, samochody ciężarowe w strumieniu przejeżdżających pojazdów stanowiły średnio 5% pojazdów. Jedyne na drodze wojewódzkiej nr 240 było ich więcej i stanowiły ok 13,5% wszystkich pojazdów. Rodzaj pojazdu ma duże znaczenie dla emisji hałasu. Istnieje zależność, że im większy pojazd, tym wyższy poziom hałasu, ponieważ potrzebują one często dużo większych i mocniejszych silników.

Mimo niewątpliwych osiągnięć przemysłu samochodowego, pozwalających na stosowanie rozwiązań konstrukcyjnych, zmniejszających uciążliwość akustyczną pojazdów, rozbudowa sieci dróg i rosnące natężenie ruchu powodują coraz większą presję na środowisko. Wieloletnie badania wskazują na zwiększanie się obszarów poddanych nadmiernemu oddziaływaniu hałasu i niepokojące zmniejszanie powierzchni terenów o korzystnych warunkach akustycznych. Analiza danych GUS na przestrzeni lat 2006 – 2022 wykazuje stały wzrost ogólnej liczby pojazdów, w tym liczby pojazdów osobowych. W 2022 r. w Polsce zarejestrowanych było 26,457 mln samochodów osobowych, co oznacza wzrost o 50,5% w stosunku do roku 2006.⁹

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.) dla dróg, po których przejeżdża ponad 3 mln pojazdów rocznie istnieje obowiązek stworzenia strategicznej mapy hałasu. Mapy te stanowią podstawę do opracowania programu działań ograniczających uciążliwość akustyczne, ponadto dostarczają również istotnej wiedzy na temat klimatu akustycznego otoczenia przedmiotowych odcinków dróg, poprzez ujęcie poziomów emisji, imisji i wrażliwości akustycznej obszarów, jak również poziomów przekroczeń wartości dopuszczalnych określonych wskaźnikami L_{DWN} i L_N . Mapy te są podstawą do opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem (POŚpH). Strategiczne mapy hałasu sporządza zarządca drogi co 5 lat i przedkłada marszałkowi właściwego województwa oraz Generalnemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Programy ochrony środowiska przed hałasem mają na celu zapewnienie jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej lub na poziomie wartości dopuszczalnej. Natomiast na obszarach, gdzie normy nie są dotrzymane należy dążyć do zmniejszenia hałasu do co najmniej dopuszczalnego.

W 2021 r. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy sporządził strategiczną mapę hałasu dla dróg wojewódzkich po których przejeżdża ponad 3 mln pojazdów rocznie. Mapa objęła dwa fragmenty dróg wojewódzkich nr 237 i 240 na terenie powiatu tucholskiego:

- DW 237: Tuchola /przejście 1: DW 237 - DW237/ o długości 1,3 km,
- DW 240: Tuchola /przejście 2: DW 237 - gr. miasta/ o długości 2,738 km.

Analiza wykazała, że liczba osób znajdujących się w zasięgach oddziaływania hałasu drogowego większego niż dopuszczalny w powiecie tucholskim wyrażone wskaźnikiem L_{DWN} w przedziale hałasu od 55,0-59,9 dB wynosi 500 osób, w przedziale poziomu hałasu od 60,0-64,9 dB wynosi 500 osób, w przedziale hałasu 65,0-69,9 dB wynosi 300 osób. Natomiast liczba osób znajdujących się w zasięgach oddziaływania hałasu drogowego większego niż dopuszczalny dla wskaźnika L_N wynosi: dla poziomu hałasu w przedziale 50,0-54,9 dB – 500 osób, w przedziale 55,0-59,9 dB – 400 osób, w przedziale 60,0-64,9 dB - 100 osób.

Dla powiatu tucholskiego obowiązuje Program ochrony środowiska przed hałasem (POH) przyjęty Uchwałą Nr III/72/24 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 17 czerwca 2024 r. w sprawie określenia programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa kujawsko-pomorskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 3839). Niniejszy dokument jest sporządzany na podstawie danych ze strategicznych map hałasu. Nadrzędnym celem Programu jest stworzenie mniej hałaśliwego i zrównoważonego środowiska, podniesienie świadomości społeczeństwa na temat negatywnych skutków hałasu oraz wdrażanie i promowanie działań mających na celu jego ograniczenie, przy czym jest to działanie wieloletnie, którego realizacja stała się obowiązkiem krajów członkowskich Unii Europejskiej. Na terenie powiatu występują przekroczenia norm hałasu obejmujące głównie tereny mieszkaniowe na terenie Tucholi. Przy definiowaniu

⁹ Źródło: Transport - wyniki działalności w 2022 r., GUS

działań naprawczych uwzględniono ujęte w planach ZDW w Bydgoszczy inwestycje eliminujące w przyszłości przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu na odcinkach objętych POH, w szczególności: budowa obwodnicy Tucholi.

W 2022 r. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy zlecił pomiary hałasu w następujących punktach kontrolnych dla dróg wojewódzkich na terenie powiatu tucholskiego:

- DW240 km 21+400 Tuchola Przejście 1,
- DW240 km 24+200 Tuchola Przejście 2.

Wyniki pomiarów znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 40 Wyniki pomiaru hałasu w Tucholi przy DW 240

Nazwa odcinka	Wartość równoważnego poziomu dźwięku A, dla czasu odniesienia $TL_{Aeq} T$ [dB] – pora dnia	Wartość równoważnego poziomu dźwięku A, dla czasu odniesienia $TL_{Aeq} T$ [dB] – pora nocy
DW240 km 21+400 Tuchola Przejście 1	68,5	59,2
DW240 km 24+200 Tuchola Przejście 2	67,4	63,1

Źródło: ZDW w Bydgoszczy – sprawozdanie z badań hałasu EKKOM sp. z o.o. Laboratorium Badawcze

Punkty pomiarowe były zlokalizowane na terenach niepodlegających ochronie akustycznej, dla których nie obowiązują dopuszczalne poziomy hałasu.

W latach 2021-2022 GIOŚ przeprowadził pomiary hałasu w ramach analiz porealizacyjnych wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 240 w m.: Rudzki Most, Tuchola, Płazowo, Szumiąca i Bysław. Pomiary wykonane zostały na terenach chronionych, na których obowiązują normy hałasu wyznaczone dla wskaźników krótkookresowych (L_{AeqD} i L_{AeqN}) oceny klimatu akustycznego.

Tabela 41 Wyniki pomiarów hałasu drogowego w ramach analiz porealizacyjnych w 2021 i 2022 roku, gdzie obowiązują dopuszczalne poziomy hałasu

Numer drogi	Miejscowość	Punkt pomiarowy	Równoważny poziom dźwięku L_{AeqD} 6 ⁰⁰ -22 ⁰⁰	Równoważny poziom dźwięku L_{AeqN} 22 ⁰⁰ -6 ⁰⁰	Przekroczenie [dB]	
					L_{AeqD}	L_{AeqN}
2021 r.						
240	Rudzki Most	Ul. Świecka	68,2	64,9	7,2	8,9
240	Tuchola	Ul. Cegielniana 24	68,2	63,6	7,2	7,6
240	Tuchola	Ul. Cegielniana 8	64,6	60,7	3,6	4,7
240	Tuchola	Ul. Świecka 87	62,4	58,7	1,4	2,7
240	Tuchola	Ul. Świecka	63,7	60,0	2,7	4,0
2022 r.						
240	Tuchola	Ul. Cegielniana 20	66,6	61,2	*	*
240	Tuchola	Ul. Cegielniana 10A	62,5	57,2	1,5	1,2
240	Tuchola	Ul. Świecka 87	60,9	55,8	-	-
240	Tuchola	Ul. Świecka 90A	62,0	56,6	1,0	0,6
240	Tuchola	Ul. Świecka 107	66,7	61,8	1,7	5,8
240	Płazowo (gm. Lubiewo)	Płazowo 2D	56,5	50,6	-	-
240	Płazowo (gm. Lubiewo)	Płazowo 26	56,9	51,4	-	-
240	Szumiąca (gm. Lubiewo)	Szumiąca 2	63,3	58,8	2,3	2,8
240	Bysław (gm. Lubiewo)	Bysław 62	59,3	55,1	-	-

Przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku

* Punkt pomiarowy zlokalizowano na terenie, gdzie nie obowiązują dopuszczalne poziomy hałasu, określone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Źródło: Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2021

Analiza wyników pomiarów hałasu drogowego, wykonanych w ramach analiz porealizacyjnych w 2021 i 2022 r., wykazała występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu we wszystkich pięciu punktach pomiarowych na DW 240 zarówno w porze nocy oraz w porze dnia w pomiarach wykonanych w 2021 r. Największe przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu wystąpiło przy drodze nr 240 w miejscowości Rudzki Most (8,9 dB w porze nocy). Z kolei pomiary wykonane w 2022 r. wykazały przekroczenia w czterech punktach na DW 240 z dziewięciu wyznaczonych na terenie powiatu tucholskiego. Najwyższe przekroczenie wystąpiło na DW 240 przy ul Świeckiej 107 (5,8 dB w porze nocnej).

Uciążliwość akustyczną powodują również obiekty prowadzące działalność gospodarczą (hałas przemysłowy). Większość podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie powiatu powoduje emisję hałasu uciążliwą tylko dla najbliższego otoczenia. Uciążliwości te dotyczą najczęściej mniejszej liczby mieszkańców i są stosunkowo łatwiejsze do ograniczenia, niż w przypadku uciążliwości hałasu drogowego lub kolejowego, poprzez działania administracyjno-prawne. Pomimo zmniejszenia emisji do poziomu bliskiego wartości dopuszczalnych, nadal część zakładów jest uciążliwa dla okolicznych mieszkańców. Zmniejszenie emisji hałasu do wartości dopuszczalnych, nie zawsze przynosi oczekiwane rezultaty dla wszystkich mieszkańców, ponieważ odczucie hałasu jest mocno subiektywne i nie zawsze będzie takie samo. Z tego też powodu badania emisji hałasu przeprowadzają akredytowane jednostki pomiarowe przy użyciu specjalistycznego sprzętu, z uwzględnieniem min. warunków meteorologicznych i tła akustycznego.

Organem prowadzącym działalność kontrolną w zakresie hałasu przemysłowego jest Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Przeprowadzane kontrole wynikają zarówno z planowej działalności jak i zgłoszonych interwencji. W latach 2022-2023 przeprowadzono 1 kontrolę w zakresie emisji hałasu do środowiska na terenie gminy Tuchola, po których nie stwierdzono naruszeń obowiązujących norm.

W 2023 r. po wykonaniu badania hałasu impulsowego dzwonów kościelnych Starosta wydał decyzję o dopuszczalnym poziomie hałasu.

5.8.1. Zagrożenie hałasem

Duże zagrożenie hałasem oraz emisją spalin ze strony systemu komunikacyjnego na terenie powiatu tucholskiego występuje głównie wzdłuż głównych tras komunikacyjnych, zwłaszcza DW 240, gdzie wykazano przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku. Problem ten może dotyczyć również dróg niższej kategorii.

Wzrost liczby pojazdów przyczynia się do powiększania obszarów poddanych nadmiernemu oddziaływaniu hałasu i niepokojącego zmniejszania powierzchni terenów o korzystnych warunkach akustycznych. Utrzymanie odpowiednich norm hałasu w środowisku będzie możliwe, gdy wdrożone zostaną wystarczające rozwiązania techniczne, jak i planistyczne związane z właściwym projektowaniem nowej infrastruktury komunikacyjnej oraz inwestycje w komunikację zbiorową.

Działania

Niezbędna jest dalsza modernizacja istniejących dróg, budowa obwodnic oraz proponowanie alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych takich jak transport zbiorowy (kolejowy i autobusowy) i rowerowy. Inwestycje drogowe polegające na budowie obwodnic w tym obwodnicy miasta Tuchola wpłyną na poprawę stanu akustycznego na terenach zabudowanych w otoczeniu przebiegających dróg.

Konieczne jest zapewnienie funkcjonowania połączeń kolejowych oraz dalszy jej rozwój dający możliwość sprawnej komunikacji mieszkańcom powiatu z innymi miejscowościami. Pomocna w tym celu może być rozbudowa infrastruktury kolejowej, w tym tworzenie nowych przystanków kolejowych oraz parkingów typu park&ride, kiss&ride itp. Niezbędna jest również dalsza rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.

Hałas komunikacyjny można zmniejszać poprzez: zmniejszenie natężenia ruchu, ograniczenie prędkości ruchu, ekrany akustyczne, nasadzenia roślinności izolującej hałas, ciche nawierzchnie (asfalt porowaty (PA), dwuwarstwowe nawierzchnie porowate, MNU- mieszanka o nieciąglym uziarnieniu lub SMA-mastyks grysowy, mieszanka z dodatkiem gumy). Zastosowanie jednocześnie różnych metod ochrony zarówno w strefie emisji jak i w strefie imisji (odbioru) hałasu pozwala na uzyskanie lepszej ochrony przed hałasem drogowym i niekiedy przed innymi niekorzystnymi oddziaływaniami.

Do działań tych należy włączyć także w razie potrzeby budowę ekranów akustycznych oraz zabezpieczenie i modernizację budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej szczególnie narażonych na hałas, pod kątem zabezpieczeń akustycznych, głównie poprzez montaż okien dźwiękoszczelnych.

Konieczne jest także prowadzenie przez GIOŚ badań klimatu akustycznego, co pozwoli na podjęcie działań prowadzących do zmniejszenia jego uciążliwości.

5.9. Ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Do najpowszechniejszych źródeł promieniowania elektromagnetycznego należą linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, stacje radiowe i telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej.

Przez teren powiatu przebiegają dwie linie wysokiego napięcia 110 KV Tuchola – Chojnice i Tuchola - Żur. Odbiorcy na terenie powiatu zasilani są ze stacji WN/SN 110/15 kV (GPZ) „Czersk” i WN/SN 110/15 kV (GPZ) „Tuchola”. Dystrybucją energii elektrycznej na terenie powiatu zajmuje się ENEA Operator Sp. z o.o. Oddział Dystrybucji w Bydgoszczy.

Najbardziej rozpowszechnione źródła promieniowania to m.in. anteny baz telefonii komórkowej, które pracują w paśmie 900 MHz, 1800 MHz, 2600 MHz i w wyższych częstotliwościach, anteny radioliniowe emitujące w sposób ciągły w paśmie częstotliwości od 88 GHz do 107 GHz, - anteny radiostacji telewizyjnych emitujących w paśmie częstotliwości od 181 MHz do 694 MHz.

Na terenie powiatu tucholskiego zlokalizowanych jest 66 stacji bazowych telefonii komórkowej. Przed rozpoczęciem użytkowania instalacji, jej prowadzący ma obowiązek wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, a następnie zgłoszenia jej do starosty powiatu, w którym się znajduje. Sprawozdania z pomiarów przekazuje się do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Tabela 42 Liczba stacji bazowych telefonii komórkowej na terenie powiatu tucholskiego

Gmina	Ilość stacji bazowych telefonii komórkowej
Cekcyn	12
Gostycyn	5
Kęsowo	5
Lubiewo	15
Śliwice	8
Tuchola	21
Powiat tucholski	66

Źródło: Starostwo Powiatowe w Tucholi

Urządzenia Wi-Fi i inne umożliwiające radiowy dostęp do sieci internetowej są nowym źródłem emitującym pola elektromagnetyczne do środowiska. Ze względu na bardzo szybki wzrost liczby tych urządzeń, udział ich w emisji pól elektromagnetycznych do środowiska może znacząco wzrosnąć. System jest praktycznie otwarty dla każdego i nie można ocenić liczby urządzeń (każdy, kto chce mieć radiowy dostęp do internetu, może go kupić i używać).

Od 1 stycznia 2020 r. obowiązuje Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448), natomiast Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 17 lutego 2020 r. w sprawie sposobów sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (t. j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2630) ma na celu „prawidłowe i obiektywne” przeprowadzanie pomiarów poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku, odpowiednie do rodzajów instalacji, co do których sprawdzane jest dotrzymanie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W m. Tuchola w 2021 r. zlokalizowano punkty kontrolne w ramach stałej sieci monitoringu pomiaru pól elektromagnetycznych: przy ul. Pocztowej 8a i Plac Wolności 8 w kategorii miasta w przedziale 20-50 tys. mieszkańców natomiast w 2023 r. punkt kontrolny znajdował się przy Placu Wolności 8. Różnica w liczbie punktów pomiarowych względem 2021 roku, wynika ze zmian liczby mieszkańców w Tucholi, w której liczba mieszkańców zmniejszyła się do niecałych 20 tysięcy, co oznacza, że wyznacza się tam 1 punkt pomiarowy (zamiast 2 jak w poprzednim cyklu). Wyniki pomiarów poziomu emisji pól elektromagnetycznych w tych punktach były poniżej progu dopuszczalnego.

W ramach monitoringu badawczego, prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2021 i 2023 roku, na terenie powiatu tucholskiego, punkty pomiarowe zlokalizowane były w miejscowościach: Lubiewo ul. Józefa Hallera 9, Gostycyn ul. Szkolna 15, Kęsowo ul. Sportowa 11. Wartości wskaźnikowe poziomu emisji pól elektromagnetycznych dla składowej elektrycznej również były poniżej progu dopuszczalnego.

5.9.1. Zagrożenie promieniowaniem elektromagnetycznym

Liczba urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne bardzo szybko wzrasta, dlatego istotna jest kontrola wpływających zgłoszeń i wyników pomiaru pól elektromagnetycznych. Występujące konflikty związane z rozwojem instalacji wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne powinny być uwzględniane w zapisach w planach ogólnych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin. W przypadku budowy nowych urządzeń i obiektów emitujących pola elektromagnetyczne, ich lokalizację należy wybierać w oparciu o zapotrzebowanie użytkowników oraz małą ingerencję w otaczające je środowisko.

Bardzo istotnym działaniem z zakresu ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest dalsza kontynuacja monitoringu poziomu pól elektromagnetycznych oraz zapewnienie jego wysokiej jakości.

5.10. Racjonalna gospodarka odpadami**5.10.1. Systemy gospodarki odpadami**

Głównym aktem prawnym regulującym gospodarkę odpadami jest ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 ze zm.). Ustawa określa hierarchię sposobów postępowania z odpadami: zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, odzysk i unieszkodliwianie odpadów.

Zebrane odpady komunalne zagospodarowywane są w instalacjach do przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie powiatu tucholskiego znajduje się jedna tego rodzaju instalacja oraz składowisko odpadów komunalnych w Bładowie. Lista wszystkich instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych z terenu województwa prowadzona jest przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego i zamieszczona jest w Biuletynie Informacji Publicznej. Charakterystyka instalacji z terenu powiatu tucholskiego znajduje się w poniższych tabelach.

Tabela 43 Charakterystyka instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w Bładowie

Rodzaj instalacji	Rodzaj odpadu	Zdolności przerobowe rocznie	Ilość odpadów przetworzonych w [Mg]	
		[Mg/rok]	2022	2023
Tucholska Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Bładowie – Instalacja komunalna	Opady komunalne i pokrewne	25000	23 340,68	162 74,67

Źródło: Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi

Tabela 44 Charakterystyka składowiska odpadów komunalnych w Bładowie

Rodzaj instalacji	Pojemność całkowita [m ³]	Wolna pojemność [m ³]	Masa zeskładowanych odpadów [Mg]	Masa przyjętych odpadów [Mg]	
				2022	2023
Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bładowie	252 000	117 870	90 172,89	125 71,96	7 454,53

Źródło: Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi

Oprócz czynnego składowiska odpadów komunalnych w Bładowie, na terenie powiatu tucholskiego znajdują się nieczynne składowiska, na których proces rekultywacji został już zakończony.

Tabela 45 Wykaz składowisk odpadów na terenie powiatu tucholskiego

Składowisko, lokalizacja	Termin zaprzestania składowania odpadów	Termin zakończenia rekultywacji
Składowisko odpadów inne niż niebezpieczne i obojętne w m. Bładowo, gm. Tuchola 89-500 Tuchola	Kwatera nr I – 03.11.1999 r.	2027 r.
	Kwatera nr II – 03.11.1999 r.	2015 r.
	Kwatera nr 1 – brak danych o terminie zaprzestania składowania odpadów	31.12.2027 r.
Składowisko odpadów inne niż niebezpieczne i obojętne w m. Bysławek, gm. Lubiewo	Brak danych o terminie zaprzestania składowania odpadów	31.12.2015 r.
Składowisko odpadów inne niż niebezpieczne i obojętne w m. Rosochatka, gm. Śliwice	Brak danych o terminie zaprzestania składowania odpadów	30.06.2015 r.

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Kontrole prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami u podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów prowadzi WIOŚ w Bydgoszczy. W latach 2022-2023 przeprowadzono 30 kontroli w zakładach, pod względem przestrzegania przepisów w zakresie gospodarki odpadami. Naruszenia wykryte podczas kontroli dotyczyły głównie niezgodności stanu faktycznego z uregulowaniami formalnoprawnymi.

5.10.2. Rodzaje, źródła powstawania, ilość i jakość wytworzonych odpadów

Odpady komunalne, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1587 ze zm.), to odpady powstające w gospodarstwach domowych oraz odpady pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter i skład są podobne do odpadów z gospodarstw domowych, w szczególności niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne i odpady selektywnie zebrane:

- a) z gospodarstw domowych, w tym papier i tektura, szkło, metale, tworzywa sztuczne, bioodpady, drewno, tekstylia, opakowania, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory oraz odpady wielkogabarytowe, w tym materace i meble, oraz
- b) ze źródeł innych niż gospodarstwa domowe, jeżeli odpady te są podobne pod względem charakteru i składu do odpadów z gospodarstw domowych

– przy czym odpady komunalne nie obejmują odpadów z produkcji, rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, zbiorników bezodpływowych, sieci kanalizacyjnej oraz z oczyszczalni ścieków, w tym osadów ściekowych, pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz odpadów budowlanych i rozbiórkowych; niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne pozostają niesegregowanymi (zmieszanymi) odpadami komunalnymi, nawet jeżeli zostały poddane przetwarzaniu odpadów, ale przetwarzanie to nie zmieniło w sposób znaczący ich właściwości.

Odpady komunalne powstają przede wszystkim w gospodarstwach domowych oraz w obiektach infrastruktury, takich jak: handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, szkolnictwo, targowiska, zakłady produkcyjne w części socjalnej i inne.

Główny strumień odpadów komunalnych stanowią niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, które pod względem składu morfologicznego często zawierają różne rodzaje odpadów niebezpiecznych. Z informacji przedstawionych przez Gminy w sprawozdaniach rocznych przekazywanych Marszałkowi Województwa i WIOŚ wynika, że w 2023 r. z terenu powiatu tucholskiego zebrano łącznie 14 534,77 Mg odpadów komunalnych, w tym 7 271,26 Mg zmieszanych (niesegregowanych) odpadów komunalnych (20.03.01). Na jednego mieszkańca przypadają 287 kg odpadów.

Informacje na temat podstawowych rodzajów odpadów komunalnych i zebranych selektywnie z terenu powiatu tucholskiego w 2022 i 2023 r. przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 46 Ilość odpadów zabranych/odebranych w poszczególnych gminach powiatu tucholskiego w latach 2022-2023

Lp.	Gmina	Masa zebranych/odebranych odpadów [Mg]	
		2022	2023
1	Cekcyn	1 995,022	1 933,741
2	Gostycyn	1 526,5672	1 481,1598
3	Kęsowo	1 018,48	1 048,6546
4.	Lubiewo	2 061,1838	1 709,1075
5.	Śliwice	1 767,23	1 336,95
6.	Tuchola	7 094,268	7 025,158
Powiat – razem		15 462,751	14 534,7709

Źródło: gminne analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi w latach 2022 i 2023.

Tabela 47 Rodzaj i ilość zebranych odpadów z terenu powiatu tucholskiego

Rodzaj zebranych odpadów	Ilość zebranych odpadów	
	Masa [Mg]	
	2022	2023
Odpady biodegradowalne	2 115,46	2 169,18
Odpady opakowaniowe	2 520,378	2 357,77
Odpady budowlane i rozbiórkowe	649,8	354,4
Odpady wielkogabarytowe	629,295	521,58
Odpady niebezpieczne	32,058	29,428
Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	13,412	15,58
Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne 20 03 01	7 707,7	7 271,26
Inne odpady	1 794,648	1 815,5729
Razem	15 462,751	14 534,7709

Źródło: gminne analizy stanu gospodarki odpadami w latach 2022 i 2023

Najważniejsze zadania w gospodarowaniu odpadami komunalnymi, wynikające z konieczności ochrony środowiska, prowadzą się do minimalizacji powstawania odpadów i maksymalizacji ich zagospodarowania oraz ograniczania do koniecznego minimum składowania odpadów w środowisku. W 2023 r. w sposób selektywny zebrano na terenie powiatu: 2 169 Mg odpadów biodegradowalnych które

stanowiły 14,9% wszystkich zebranych odpadów, 2 357,77 Mg odpadów opakowaniowych –16,2%, 354,4 Mg odpadów budowlanych – 2,4%, 521,28 Mg wielkogabarytowych – 3,6%. Odpady niesegregowane (zmieszane) w 2023 r. stanowiły 50% wszystkich odpadów komunalnych. W porównaniu do roku 2022 ilość zebranych odpadów komunalnych spadła o 6%.

Znaczna ilość odpadów biodegradowalnych jest bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, gdzie powstające odpady są często kompostowane w przydomowych kompostownikach. W odniesieniu do poszczególnych gmin, wyposażenie w przydomowe kompostowniki wygląda następująco:

- gmina Cekcyn – 73% mieszkańców budynków jednorodzinnych,
- gmina Gostycyn – 952 mieszkańców budynków jednorodzinnych,
- gmina Kęsowo – 502 mieszkańców budynków jednorodzinnych,
- gmina Lubiewo – 891 mieszkańców budynków jednorodzinnych, co stanowi 79,85%,
- gmina Śliwice – 3401 mieszkańców budynków jednorodzinnych, czyli 21%.
- gmina Tuchola – 47,3% mieszkańców budynków jednorodzinnych,

Systemem gospodarowania odpadami objęci są wszyscy właściciele nieruchomości.

Na podstawie ustawy z dnia z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2024 r. poz. 399 ze zm.) został określony poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, jaki zobowiązane są osiągnąć gminy. W 2023 r. poziom określono na co najmniej 35% wagowo. W kolejnych latach poziom wyznaczono na co najmniej:

- 45% wagowo - za rok 2024;
- 55% wagowo - za rok 2025;
- 56% wagowo - za rok 2026;
- 57% wagowo - za rok 2027.

Osiągnięty poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w 2023 r. w gminach powiatu tucholskiego:

- gmina Cekcyn – 46,67%,
- gmina Gostycyn – 31,6%,
- gmina Kęsowo – 28,97%
- gmina Lubiewo – 42,66%
- gmina Śliwice – 53,44%,
- gmina Tuchola – 37,74%.

Poziom uzyskanych w 2023 r. przez Gminy pozostałych wskaźników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 48 Wskaźniki w zakresie gospodarowania odpadami uzyskane w gminach powiatu tucholskiego w 2023 r.

Gmina	Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania [%]	Stosunek masy odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcenia do odebranych i zebranych odpadów komunalnych [%]	Poziom składowania odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych [%]
Cekcyn	15,87	5,26	-
Gostycyn	6,667	0,0547	28,14
Kęsowo	5,38	-	-
Lubiewo	6,38	0,085	15,533
Śliwice	6,71	-	-
Tuchola	3,76	0,0077	33,4

Źródło: gminne analizy stanu gospodarki odpadami w latach 2022 i 2023

Oprócz zbiórki odpadów „u źródła” istnieje możliwość przekazania odpadów problemowych do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK). Takie punkty funkcjonują we wszystkich gminach powiatu. Do punktu można oddawać odpady problemowe w tym m.in. opakowaniowe, wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz rozbiórkowe. PSZOK przyjmuje odpady bezpłatnie od właścicieli nieruchomości, którzy uiszczają opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

W kompetencji organów gmin leżą również kwestie związane z utrzymaniem czystości i porządku na swoim terenie. Gminy otrzymując informacje o nielegalnym pozbywaniu się odpadów komunalnych zobligowane są interweniować w tej sprawie zobowiązując właścicieli nieruchomości do natychmiastowego usunięcia odpadów z zaewidencjonowanego miejsca. W latach 2021-2024 tylko na terenie gminy Tuchola usunięto 0,32 Mg odpadów z jednego dzikiego składowiska odpadów na podstawie wydanej decyzji w sprawie likwidacji nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych.

5.10.3. Odpady azbestowe

Szczególnego rodzaju zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i dla środowiska stanowią odpady zawierające azbest. Włókna azbestowe oddziałują szkodliwie m.in. na drogi oddechowe człowieka, powodując wiele schorzeń, w tym nowotwory. Ze względu na szkodliwe działanie, odpady zawierające

azbest traktowane są jako odpady niebezpieczne, w związku z czym podlegać muszą specjalnym procedurom, zapewniającym bezpieczne usuwanie, transport i utylizację.

Wyeliminowanie zagrożenia azbestem wynika z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKzA), który przyjęty został uchwałą Rady Ministrów nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r., zmieniony uchwałą Rady Ministrów nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r.

Zgodnie z obowiązującym POKzA zadaniem własnym gminy jest organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych a także pochodzących z budżetu gminy.

Do zadań gmin należy również przyjmowanie od osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania oraz przekazywanie tej informacji do marszałka województwa za pośrednictwem Bazy Azbestowej. Baza Azbestowa jest darmowym i obowiązkowym narzędziem informatycznym dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Jest ona dostępna także dla wszystkich zainteresowanych tematyką bezpiecznego wycofywania z użytkowania wyrobów azbestowych. Baza jest prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii i stanowi jedno z narzędzi monitorowania zadań wynikających z POKzA¹⁰. Aktualne dane z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest są podstawą do ubiegania się o środki finansowe na usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31) na właścicielu, zarządcy bądź użytkowniku nieruchomości, na której znajdują się wyroby zawierające azbest ciąży obowiązek sporządzenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania. Informację sporządza właściciel, zarządca lub użytkownik w dwóch egzemplarzach. Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację do Gminy, natomiast podmioty prawne, przedsiębiorcy przedkładają informację bezpośrednio marszałkowi województwa. Drugi egzemplarz należy przechować przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji. Uaktualnioną informację należy składać corocznie do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy.

W związku z obowiązkiem usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. każda gmina powinna posiadać opracowany Program usuwania azbestu. Wszystkie gminy z terenu powiatu tucholskiego posiadają swój Program.

Na podstawie danych z Bazy Azbestowej oszacowano, że na terenie powiatu tucholskiego znajduje się ok. 21 222,76 Mg wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia, w tym 17 484,045 Mg będących własnością osób fizycznych oraz 3 738,715 Mg należących do osób prawnych.

Oprócz tradycyjnych pokryć dachowych wykonanych z azbestu, na terenie powiatu tucholskiego znajdują się fragmenty sieci wodociągowej wykonanej z rur azbestowo-cementowych o łącznej długości ok. 17,41 km, zlokalizowane niemal we wszystkich gminach:

- gmina Cekcyn – 6 000 m,
- gmina Gostycyn – 10 000 m,
- gmina Kęsowo – 800 m,
- gmina Lubiewo – 260 m,
- gmina Śliwice – 350 m.

Ilość wyrobów azbestowych w poszczególnych gminach prezentuje poniższa tabela.

Tabela 49 Ilość wyrobów azbestowych w gminach na terenie powiatu tucholskiego

Gmina	Zinwentaryzowane w kg			Unieszkodliwione w kg			Pozostał do unieszkodliwienia w kg		
	Razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
Cekcyn	3 129 428	3 068 743	60 685	845 392	822 867	22 525	2 284 036	2 245 876	38 160
Gostycyn	5 996 691	2 884 087	3 112 604	771 487	770 017	1 470	5 225 204	2 114 070	3 111 134
Kęsowo	2 998 614	2 707 438	291 176	364 808	364 478	330	2 633 806	2 342 960	290 846
Lubiewo	6 951 694	6 732 450	219 244	1 025 375	1 004 596	20 779	5 926 319	5 727 854	198 465
Śliwice	2 823 625	2 752 720	70 905	574 372	558 322	16 050	2 249 253	2 194 398	54 855
Tuchola	3 822 146	3 768 196	53 950	918 004	909 309	8 695	2 904 142	2 858 887	45 255

¹⁰ Podstawa prawna:

Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1450)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 25).

Gmina	Zinventaryzowane w kg			Unieszkodliwione w kg			Pozostał do unieszkodliwienia w kg		
	Razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
Powiat- razem	25 722 198	21 913 634	3 808 565	4 499 438	4 429 589	69 850	21 222 760	17 484 045	3 738 715

Źródło: na podstawie <http://www.bazaazbestowa.gov.pl/> (stan na 28.08.2024 r.).

Według danych ankietowych w latach 2021-2024 z terenu poszczególnych gmin usunięto łącznie 1 679,65 Mg odpadów azbestowych. Środki finansowe na ten cel pochodziły głównie z WFOŚiGW w Toruniu oraz z budżetów Gmin.

Ilość usuniętych wyrobów azbestowych w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 50 Ilość usuniętych wyrobów azbestowych w latach 2021-2024

Gmina	2021	2022	2023	2024*
	Mg	Mg	Mg	Mg
Cekcyn	107,08	90,16	115,84	36,58
Gostycyn	68,06	67,23	68,97	70,77
Kęsowo	42,43	42,74	49,24	15,96
Lubiewo	114,07	88,52	67,02	73,64
Śliwice	49,04	77,52	77,87	89,48
Tuchola	94,59	53,68	84,53	34,63
Powiat – razem	475,27	419,85	463,47	321,06

*do czerwca 2024

Źródło: Ankietyzacja Gmin

5.10.4. Zagrożenia dla funkcjonowania racjonalnej gospodarki odpadami

Największym wyzwaniem dla gmin jest osiągnięcie odpowiednich poziomów odzysku surowców, zgodnie z zapisami w wojewódzkim planie gospodarki odpadami oraz wywiązywanie się z nałożonych na gminy obowiązków określonych w ustawie o odpadach i w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Problemem jest zwiększająca się ilość wytwarzanych odpadów komunalnych oraz rosnące koszty zagospodarowania odpadów.

Gospodarowanie odpadami może w sposób istotny wpływać na środowisko przyrodnicze oraz zdrowie ludzi. Ograniczanie ich wytwarzania w dobie zwiększającej się produkcji i konsumpcji jest istotnym warunkiem zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko oraz jednym z zasadniczych wyzwań stojących przed wytwórcami i konsumentami. Ich unieszkodliwienie poprzez składowanie jest przejawem nieefektywnego gospodarowania zasobami, powodującym dodatkowo emisję zanieczyszczeń do atmosfery, gleby, wody, utratę powierzchni pod składowiska czy obniżenie estetycznych walorów krajobrazu. Dopiero powtórne wykorzystanie odpadów, odzyskanie lub poddanie ich recyklingowi sprawia, iż mogą one stać się potencjalnym zasobem, przyczyniając się w ten sposób do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych w celu wytworzenia produktów, a tym samym efektywniejszego gospodarowania zasobami.

Działania

Najważniejsze zadania w gospodarowaniu odpadami komunalnymi, wynikające z konieczności ochrony środowiska, sprowadzają się do minimalizacji powstawania odpadów i maksymalizacji ich zagospodarowania oraz ograniczania do koniecznego minimum składowania odpadów w środowisku, czyli wprowadzenie gospodarki o obiegu zamkniętym. Wytwarzanie odpadów powinno być jak najbardziej zminimalizowane. Odpady – jeżeli już powstaną – powinny być traktowane jako surowce wtórne. Wyzwaniem dla gmin jest również objęcie wszystkich mieszkańców systemem odbioru i selektywnej zbiórki odpadów. W tym celu nadal niezbędna jest edukacja ekologiczna mieszkańców.

W celu ograniczenia ilości odpadów biodegradowalnych gminy powinny zachęcać mieszkańców domów jednorodzinnych do zakładania kompostowników. Kompostowanie jest łatwe i można je prowadzić w każdym gospodarstwie domowym. Jest to też bardzo tani sposób na uzyskanie cennego nawozu a także troska o środowisko.

Ze względu na ilość wyrobów azbestowych oraz wysokie koszty związane z usuwaniem tych odpadów niezbędna jest pomoc finansowa przez pozyskiwanie dotacji z funduszy ochrony środowiska lub funduszy unijnych.

5.11. Przeciwdziałanie poważnym awariom i klęskom żywiołowym

Poważną awarią w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska jest zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do

natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstanie takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Do potencjalnych zagrożeń mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowych należy zaliczyć przede wszystkim:

- pożary;
- katastrofy, awarie i niekontrolowane przenikanie różnych substancji do środowiska naturalnego;
- transport kolejowy – ryzyko skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi, tj. amoniakiem, chlorem, kwasem siarkowym, kwasem azotowym;
- transport drogowy i kolejowy – ryzyko skażenia przez rozszczelnienie cystern z substancjami ropopochodnymi i gazem płynnym oraz amoniakiem i chlorem;
- awarie urządzeń technicznych w zakładach przemysłowych;
- klęski żywiołowe, anomalie pogodowe (susze, huragany, intensywne opady, powodzie).

Na terenie powiatu tucholskiego nie występują zakłady przemysłowe o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR) ani zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR), jak również brak zakładów przemysłowych, które stanowiłyby zagrożenie dla środowiska.

KPPSP w Tucholi w latach 2022-2023 przeprowadziła łącznie 5 kontroli w miejscach gromadzenia odpadów na terenie powiatu:

- ul. dr. Karasiewicza 3, 98-500 Tuchola,
- ul. Ogrodowa 21, 89-511 Cekcyn,
- Plaskosz 9, 89-500 Tuchola,
- teren Ośrodka Produkcyjnego Tuchola zlokalizowanego w Sicinkach na działce nr ewid. 33, obręb Kęsowo, gmina Kęsowo - ORLEN Upstream Sp. z o.o. ul. Bielańska 12, 00-85 Warszawa,
- ul. Przemysłowa 8, 89-510 Bysław.

W latach 2022-2023 na terenie powiatu miały miejsce 574 zdarzenia, w tym miejscowe zagrożenia w postaci huraganowych i silnych wiatrów, gwałtowne opady atmosferyczne i zalania, podczas których wymagana była interwencja straży pożarnej. W tym czasie nie wystąpiły zdarzenia związane z poważnymi awariami.

5.12. Adaptacja do zmian klimatu

W celu uniknięcia najpoważniejszych zagrożeń związanych ze zmianą klimatu, a zwłaszcza nieodwracalnych skutków na wielką skalę, globalne ocieplenie powinno zostać ograniczone do maksymalnie 2°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej.

Niezależnie od scenariuszy ocieplenia i skuteczności działań łagodzących, wpływ zmiany klimatu będzie w najbliższych dziesięcioleciach coraz bardziej odczuwalny ze względu na opóźnione skutki wcześniejszych i obecnych emisji gazów cieplarnianych. Biorąc pod uwagę szczególny charakter skutków zmiany klimatu na terytorium UE i ich szeroki zakres, środki w zakresie adaptacji muszą zostać podjęte na wszystkich poziomach – lokalnym, regionalnym i krajowym.

Konieczność opracowania strategii adaptacyjnej (Strategicznego Planu Adaptacyjnego) wynika ze stanowiska rządu przyjętego w dniu 19 marca 2010 roku przez Komitet Europejski Rady Ministrów jako wypełnienie postanowień dokumentu strategicznego Komisji Europejskiej – Białej Księgi [COM (2009) 147] ws. adaptacji do zmian klimatu. Zgodnie z tym stanowiskiem rządu Strategia obejmuje:

- przygotowanie do adaptacji sektorów najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu, tj. rolnictwa i obszarów wiejskich; zasobów i gospodarki wodnej, strefy wybrzeża i obszarów morskich, zdrowia człowieka, zwierząt i roślin oraz niektórych sektorów gospodarczych;
- włączenie strategii adaptacyjnych do strategii i polityk społeczno-gospodarczych na poziomie kraju i regionów oraz sektorów, zwłaszcza do programów rozwoju regionalnego;
- wymianę informacji o wdrażanych przedsięwzięciach i zwiększanie świadomości społeczeństwa.

Wysiłki na rzecz dostosowania się do skutków zmian klimatu powinny być zatem podejmowane jednocześnie z realizowanymi działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych. Właściwie dobrana paleta działań zmniejszających wrażliwość na zmiany klimatyczne będzie stanowić istotny czynnik stymulujący wzrost efektywności i innowacyjności gospodarki.

Istotą działań adaptacyjnych podejmowanych zarówno przez podmioty publiczne, jak i prywatne, poprzez realizację inwestycji w infrastrukturę i technologie, a także zmiany zachowań. Zmiany klimatu należy postrzegać jako potencjalne ryzyko, które powinno być brane pod uwagę przy tworzeniu planów inwestycyjnych.

Skutkiem ocieplania się klimatu jest wzrost występowania groźnych zjawisk pogodowych i katastrof naturalnych takich jak: powodzie, fale upałów, susze, nawalne deszcze i burze, silne wiatry, katastrofalne opady śniegu, fale mrozu, podnoszący się poziom mórz, sztormy, intruzja wód zasolonych.

Ocena wrażliwości i skutki zmiany klimatu na poszczególne sektory:

Rolnictwo

Rolnictwo należy do tych obszarów gospodarki, które są lub będą znacząco dotknięte negatywnymi skutkami zmiany klimatu. Większe ryzyko utraty plonów i pogorszenie ich jakości może spowodować zmniejszenie produkcji rolniczej, czego konsekwencją może być niestabilna sytuacja ekonomiczna w

rolnictwie. Konieczne jest zatem z jednej strony zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych wynikających ze zmian klimatu, z drugiej zaś strony wsparcie odbudowy zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych lub katastrof, potencjału produkcyjnego.

Zasoby i gospodarka wodna

Zasoby wód powierzchniowych są szczególnie wrażliwe na warunki klimatyczne, przede wszystkim na wahania opadów i parowanie. W ostatnich latach odnotowano wzrost częstotliwości występowania wezbrań, a jednocześnie wyraźny wzrost odpływu i to zarówno w półroczu zimowym, jak i letnim.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w powiecie tucholskim występują głównie od strony rzeki Kamionka oraz Brdy. Zasięg ONNP obejmuje gminy: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo i Tuchola. Dla powyższych obszarów sporządzone zostały mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego.

Częstotliwość przepływów maksymalnych rzek o prawdopodobieństwie 1% (woda stuletnia) wzrosła dwukrotnie w latach 1981–2000 w porównaniu z latami 1961–1980. Średnia roczna liczba dni z pokrywą śnieżną w obu okresach prognostycznych wykazuje tendencję spadkową. Wyniki wszystkich analizowanych modeli klimatycznych symulują wzrost temperatury wody. W przemyśle, energetyce i gospodarce komunalnej wdrażanie mniej wodochłonnych technologii i bardziej efektywne wykorzystywanie zasobów spowoduje, że zużycie wody w tych sektorach będzie spadać. Jedynym sektorem, w którym średnie roczne potrzeby wodne wykazują stałą tendencję rosnącą jest rolnictwo. Wraz z rozwojem technicznym rolnictwa będzie rosła jego efektywność ekonomiczna, pociągając za sobą zwiększone zużycie wody. Potrzeby wodne są zróżnicowane regionalnie i są funkcją strategii rozwojowych.

Bioróżnorodność

Wrażliwość gatunków i siedlisk jest nie tylko uwarunkowana zmianami temperatury czy opadów, lecz także zmianami częstotliwości i amplitudy zjawisk ekstremalnych, takich jak powódzie, wichury, ulewy. Wpływ wymienionych warunków spowoduje zmiany w zasięgu występowania gatunków, wielkości populacji, parametrach rozrodu, a w konsekwencji całej bioróżnorodności. Spodziewane ocieplenie się klimatu spowoduje intensyfikację migracji gatunków z Europy Południowej, z równoczesnym wycofywaniem się tych gatunków, które nie są przystosowane do wysokich temperatur i suszy latem, a dobrze znoszą ostre mrozy. Podobnie wysoka wrażliwość na zmiany w środowisku wodnym cechuje siedliska z grupy torfowisk, trzęsawisk i źródeł śródłądowych. Zmiany w reżimie opadowym i wzrost ewapotranspiracji w połączeniu z antropogenicznym odwodnieniem ich stanowi istotne zagrożenie dla tych siedlisk. Zanik bagien, małych zbiorników wodnych, a także potoków i małych rzek jest największym zagrożeniem dla licznych gatunków, które bądź to bezpośrednio bytują na tych terenach, bądź korzystają z nich, jako rezerwuarów wody pitnej. Dotyczy to też łąk wilgotnych i pastwisk, będących siedliskiem dla wielu roślin łąkowych, które zostały w ostatnich dekadach wytrzebione na rzecz monokultur trawy oraz będących ważną bazą pokarmową dla licznych gatunków zwierząt. Grupy wrzosowisk i zarośli oraz naturalnych i półnaturalnych formacji łąkowych i muraw także są zagrożone przez obniżenie poziomu wód gruntowych i częste susze. Zjawiska te będą powodować ich stopniowe przechodzenie od postaci wilgotnych i świeżych do bardziej termofilnych.

Energetyka (podsystem gazowy i ciepłowniczy)

Wzrost temperatury jest korzystny z punktu widzenia zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepło. Zmniejsza się zapotrzebowanie na ogrzewanie pomieszczeń, a także wyrównaniu ulegają zmiany obciążenia w wyniku zmniejszenia różnic między zapotrzebowaniem minimalnym i maksymalnym, co dotyczy zarówno energii elektrycznej i ciepła. Wzrost temperatury może jednak wpływać na zwiększenie zapotrzebowania na chłód, a tym samym energię elektryczną. W przypadku zapotrzebowania nie można zatem wskazać prawdopodobnych zagrożeń i strat. Najczulszą, z punktu widzenia zmian klimatu, składową sektora energetyki jest infrastruktura wykorzystywana do dystrybucji energii elektrycznej. Nagłe obfite opady śniegu połączone z przechodzeniem temperatury przez wartość 0°C powodują masowe awarie sieci niskiego napięcia i nawet kilkudniowe braki zasilania, głównie na obszarach wiejskich. Wzrastać będą zatem straty spowodowane brakiem zasilania w energię elektryczną. Istotnym problemem w elektrowniach ciepłych jest dostępność wody dla potrzeb chłodzenia i uzupełniania obiegu.

Rozwój technologiczny zmniejszy energochłonność poszczególnych sektorów gospodarki. Energooszczędność struktur budowlanych, odpowiednie materiały, inteligentna obudowa budynku, systemy odpowiednio zarządzane i sterowane spowodują, że budynki będą zero energetyczne w odniesieniu do ciepła na potrzeby ogrzewania pomieszczeń. Natomiast będą produkować energię elektryczną i ciepło, co zostanie wykorzystane do zaopatrywania budynków, zaś nadmiar energii będzie magazynowany albo oddawany do sieci elektroenergetycznej lub ciepłowniczej. Wraz ze wzrostem średniej temperatury wzrośnie efektywność działania ciepłych systemów słonecznych. Zmiany klimatu będą więc miały korzystny wpływ w tym zakresie. Ponadto przyszłe technologie energetyczne OZE będą mniej wrażliwe na zmiany klimatu, co zapewni odpowiedni rozwój poszczególnych technologii i ich adaptację do nowych warunków.

Budownictwo.

Konstrukcja nośna obiektów budownictwa mieszkaniowego na terenach zurbanizowanych jest wrażliwa na czynniki klimatyczne. Przy zmieniających się warunkach klimatycznych stosowane obecnie normy i

wskaźniki trzeba będzie dostosować do tych zmian. Budownictwo usługowe i produkcyjne na terenach wiejskich, takie jak: magazyny, szklarnie oraz naziemne stalowe zbiorniki na gnojowicę wrażliwe są na silne podmuchy wiatru lub na intensywne opady śniegu. Wyjątkową wrażliwością na podwyższoną temperaturę charakteryzują się: szpitale, hospicja, domy opieki i przedszkola, które w okresie lata muszą być wyposażone w klimatyzację ze względu na stres termiczny.

Transport.

Infrastruktura transportu drogowego i kolejowego jest najbardziej wrażliwa na czynniki klimatyczne, przede wszystkim na: silne wiatry, opady śniegu, oblodzenie, deszcz i mróz. Ze względu na prognozowane zmiany struktury opadów większego znaczenia nabierze m.in. poprawne określenie światła mostów i przepustów, projektowanie drogi na dojazdach do mostów, problem osuwisk i zagadnienia związane z odwodnieniem powierzchni transportowych oraz kwestie przejść podziemnych, tuneli itp. Równie niekorzystne jest oddziaływanie wysokich temperatur (upałów) – szczególnie długotrwałych – na infrastrukturę drogową i kolejową. Istotny jest problem wpływu wysokich temperatur na nawierzchnie powierzchni komunikacyjnych.

Gospodarka przestrzenna

Wysokie temperatury powietrza w miastach zwiększają efekt miejskiej wyspy ciepła (MWC). Prognozowane zwiększenie częstotliwości i intensywności fal upałów może pogłębiać zjawiska związane z MWC i jej skutkami dla warunków życia oraz zdrowia ludzi. W obliczu zmian klimatu można oczekiwać coraz częstszych powodzi miejskich generowanych głównie przez nawalne opady deszczu. Zagrożenie tym rodzajem powodzi zwiększa niewydolność systemu odwadniającego oraz uszczelnienie powierzchni terenu ograniczającego możliwości retencji wodnej.

Zdrowie

Wzrost ryzyka zgonu lub choroby podczas fal gorąca jest związany nie tylko z wysoką temperaturą powietrza, ale także dużym natężeniem promieniowania słonecznego oraz wysoką wilgotnością powietrza. Grupami szczególnie wrażliwymi na wpływ wysokiej temperatury są osoby starsze i małe dzieci, u których łatwo dochodzi do zaburzeń gospodarki cieplnej organizmu, oraz osoby ze specyficznymi schorzeniami. W okresie zimowym najbardziej niebezpieczne dla organizmu są duże, gwałtowne spadki temperatury powietrza, które mogą stać się przyczyną nagłych zgonów, zwłaszcza osób starszych z chorobami tętnic czy z chorobą niedokrwinną serca. Pozytywnym skutkiem postępującego ocieplenia okresów zimowych jest wyraźne zmniejszenie liczby zgonów z wychłodzenia organizmu. Ze wzrostem temperatury powietrza wiąże się także inwazja chorób odkleszczowych (borelioza i kleszczowe zapalenie mózgu). Pod wpływem zmian klimatu, a zwłaszcza wzrostu temperatury obserwuje się m.in.: coraz wcześniejszy początek sezonów pyłkowych, zwłaszcza na wiosnę (drzewa wczesnowiosenne) – średnio o 6 dni, wydłużenie sezonu pyłkowego o 10–11 dni.

Turystyka i rekreacja

Turystyce sprzyjać będzie wydłużenie sezonu letniego, co umożliwi poszerzenie oferty wypoczynku. Jednocześnie należy oczekiwać zmniejszenia atrakcyjności turystycznej rejonów o wysokim ryzyku wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków oraz o słabym systemie ostrzeżeń. Także utrata lub obniżenie wartości zasobów przyrodniczych w wyniku zmian klimatu (np. zanikanie jezior) będzie powodować spadek atrakcyjności turystycznej.

Wdrożenie działań adaptacyjnych przyczyni się do ograniczenia wpływu negatywnych konsekwencji zmian klimatu na działalność człowieka, głównie poprzez zmniejszenie strat finansowych związanych z usuwaniem skutków wywołanych zmianami klimatu, a także konsekwencji społecznych. Korzyścią z wdrożenia działań jest tworzenie dodatkowego dobra publicznego, z którego mogą korzystać wszyscy ludzie. Korzyścią gospodarczą są również pozytywne efekty zewnętrzne działań adaptacyjnych.

Zmniejszenie poboru wód przez różne gałęzie gospodarki przyczyni się do uzyskania wymiernych oszczędności finansowych i ochrony środowiska. Dostosowanie procesów społeczno-gospodarczych do warunków klimatycznych pomoże zmniejszyć i korzystnie przełoży się na jakość życia i poprawę warunków funkcjonowania ludności poprzez poprawę dostępu do niezbędnych zasobów i ich lepszą jakość.

Warunkiem powodzenia realizacji strategii adaptacyjnej jest włączenie zidentyfikowanych kierunków działań adaptacyjnych do zmian klimatu do polityk i strategii rozwoju na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, przy zastosowaniu zasady integracji działań szczególnie w sektorze gospodarki, środowiska, zdrowia czy rolnictwa.

Zadaniami w skali lokalnej wynikającymi ze Strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu są:

- Tworzenie lokalnych i regionalnych planów zapobiegania zjawiskom ekstremalnym w ramach planów zarządzania kryzysowego.
- Podjęcie działań adaptacyjnych na wszystkich poziomach – lokalnym, regionalnym i krajowym.

Rekomendowane kierunki działań adaptacyjnych dla powiatu tucholskiego:

- ochrona przed powodzią obszarów zidentyfikowanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego oraz obszarów wyznaczonych na mapach zagrożenia powodziowego,
- wdrożenie systemów ochrony terenów rolniczych przed suszą poprzez ochronę gleb przed przesuszaniem i mała retencja wodna,
- ochrona terenów zurbanizowanych przed wprowadzaniem dużych powierzchni utwardzonych i zmiana ich na powierzchnie biologicznie czynne umożliwiające przyjmowanie większych ilości opadów atmosferycznych oraz chroniące przed nadmiernym nagrzewaniem i parowaniem.

5.13. Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74) jak i sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, w Ustawie o ochronie przyrody, w Ustawie o systemie oświaty.

Ustawa o ochronie przyrody mówi, iż „Popularyzowanie, informowanie i promocja ochrony przyrody są obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu”.

Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych przede wszystkim Agendy 21. Ponadto wartość mają inne międzynarodowe konwencje, których Polska jest sygnatariuszem takie jak:

- Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej sporządzona w dniu 5 czerwca 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro, ratyfikowana przez Polskę w 1996 r.,
- Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzona w dniu 9 maja 1992 r. w Nowym Jorku, ratyfikowana przez Polskę w 1994 r.
- Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach ochrony środowiska sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r., ratyfikowana przez Polskę w 2001 r.

Umieszczanie zapisów dotyczących edukacji w międzynarodowych konwencjach i zapisach świadczy o dużej roli jaką promocja edukacji ekologicznej powinna pełnić w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Celem edukacji ekologicznej powinna być zmiana stosunku do przyrody, zaprzestanie niszczenia jej i zadbanie o jej kurczące się zasoby dla dobra przyszłych pokoleń.

5.13.1. Realizacja edukacji ekologicznej na terenie powiatu

Istotną rolę w szerzeniu wiedzy ekologicznej na terenie powiatu tucholskiego odgrywają m.in.:

- jednostki samorządowe: Starostwo Powiatowe, Urzędy Miast i Gmin,
- Nadleśnictwa,
- Parki krajobrazowe,
- pozarządowe organizacje ekologiczne,
- jednostki oświaty: szkoły, przedszkola.

Edukacja ekologiczna prowadzona jest na wszystkich szczeblach od przedszkola do szkoły, z naciskiem na szkoły ponadpodstawowe, dla których powiat jest organem prowadzącym. W ubiegłych latach Powiat był organizatorem lub pomagał w organizacji różnego rodzaju akcji mających na celu podniesieni świadomości ekologicznej mieszkańców.

W 2019 r. Powiat Tucholskie po raz pierwszy zorganizował Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu (ETZT). W kolejnych latach akcja była kontynuowana. W 2020 r. ETZT zainaugurowano ekologicznym spacerem z przewodnikiem po Tucholi, w czasie którego zwiedzano pieszo miasto poznając szczegóły i historie, które umykają osobom zmotoryzowanym, promowano „slow life” i powrót do dobrych zwyczajów. Na zakończenie kampanii, w dniu 22 września 2020 r. nastąpiło otwarcie ścieżki Tuchola-Cekcyn w miejscowości Cekcyn, współfinansowanej ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Oprócz tego w powiecie zrealizowano szereg Działań Trwałych.

W 2021 r. obchody ETZT rozpoczęło ogłoszeniem konkursu plastycznego pn. „Bezpiecznie i zdrowo dzięki zrównoważonej mobilności. Dbaj o zdrowie.” Młodzież szkolna wzięła udział w zajęciach, na których prezentowany był samochód elektryczny oraz hybrydowy, a policja przybliżyła uczniom zasady bezpiecznej jazdy. Kulminacją obchodów był otwarty dla mieszkańców piknik ekologiczny, w ramach którego zachęcano do poruszania się na piechotę (zorganizowano spacer z przewodnikiem), prezentowano proekologiczne samochody (elektryczny i hybrydowy), udostępniono symulator dachowania, a swoje stoiska zaprezentowała Policja, Centrum Szkolenia Strzeleckiego Lasów Państwowych, Jednostka Strzelecka 3320 oraz Wojsko Polskie. Powiat wybudował zadaszony parking dla rowerów przy siedzibie Starostwa.

W 2022 r. Powiat Tucholski w ramach ETZT zorganizował Piknik Zrównoważonego Transportu i rozstrzygnięto konkurs dla dzieci i młodzieży „Lepsze przejazdy”.

Powiat Tucholski ze względu na wysokie walory przyrodnicze regionu dużą wagę przykładą do zrównoważonego rozwoju turystyki. Istotną częścią działań jest zachęcanie ludzi (miejscowych i turystów) do tego, aby przesiedli się z samochodu na rower, ponieważ jest to nie tylko zdrowa i przyjemna forma pokonywania odległości, ale także przyjazna dla środowiska. W 2023 r. w ramach lokalnej akcji ETM

zaplanowano wycieczkę rowerową z przewodnikiem, otwartą dla mieszkańców. Akcja miała na celu propagowanie bezpiecznej i przyjaznej dla środowiska turystyki na obszarze Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie (UNESCO).

Walory przyrodnicze powiatu tucholskiego prezentowane są w sposób ciągły na powiatowej stronie portal.tucholski.pl, na której umieszczone one są obok atrakcji turystycznych. W lokalnych gazetach prezentowane były informacje o bieżących projektach i działaniach powiatu.

Promocja walorów przyrodniczych prowadzona była za pośrednictwem Rady Koordynacyjnej Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie, w której Starosta Tucholski pełnił funkcję wiceprzewodniczącego (promocja ta skierowana była przede wszystkim do środowisk uniwersyteckich, zachęcając je do badań i studiów przyrodniczych), jak też poprzez Kujawsko-Pomorską Organizację Turystyczną, której Powiat Tucholski jest członkiem. Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie poświęcony jest budowaniu i prezentacji optymalnego modelu współistnienia człowieka i przyrody, w harmonii i przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych. Walory przyrodnicze stanowiły część „Paszportu Turystycznego” przygotowanego przez K-POT, zachęcającego do odwiedzenia Borów Tucholskich. W 2022 roku Powiat Tucholski wspólnie z Powiatem Świeckim oraz z K-POT wypracował w sposób partycypacyjny Strategię rozwoju marki „Bory Tucholskie”, która wytycza dla Borów Tucholskich kierunek „turystyki naturalnej”, tj. przyjaznej środowisku turystyki bazującej na walorach przyrodniczych i kulturowych, doceniającej przyrodę i tworzącej ofertę dla turystów wykorzystującą ją w optymalny i zrównoważony sposób. Oprócz tego, Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”, której Powiat Tucholski jest członkiem, przy wsparciu finansowym Powiatu Tucholskiego zorganizowała w 2021 r. spotkanie branży turystyki wodnej, co doprowadziło do publikacji ulotki promocyjnej dotyczącej walorów przyrodniczych akwenów Borów Tucholskich. Ta sama organizacja przeprowadziła w 2023 r. (także przy wsparciu finansowym Powiatu Tucholskiego) kurs na przewodników rowerowych po Borach Tucholskich, z uwzględnieniem walorów przyrodniczych powiatu. W 2024 roku LGD „Bory Tucholskie” przy wsparciu finansowym K-POT oraz Powiatu Tucholskiego zrealizowała „Święto Turystyki Naturalnej” promujące zrównoważoną turystykę w powiecie tucholskim opartą na naturalnych walorach przyrodniczych powiatu. Wszystkie te działania były prezentowane w lokalnej prasie oraz w mediach społecznościowych organizacji.

W latach 2022- 2023 utworzono ogród deszczowy w ramach edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju

Działania podejmowane w poszczególnych gminach są różnorodne i koncentrują się głównie na wspieraniu edukacji ekologicznej w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami i ochrony powietrza, w tym:

Gmina Cekcyn:

- Edukacja ekologiczna dotycząca prawidłowej segregacji odpadów komunalnych – dostarczono ulotki do każdego gospodarstwa domowego na temat prawidłowej segregacji odpadów oraz szkodliwości spalania śmieci w piecach,
- Aplikacja „Kiedy śmieci” – mieszkańcy mają dostęp do informacji o terminach odbioru odpadów, o funkcjonowaniu PSZOKu oraz o segregacji odpadów,
- Propagowanie kompostowania odpadów zielonych i innych bioodpadów w kompostownikach przydomowych poprzez zróżnicowanie stawki za gospodarowanie odpadami komunalnymi w związku z posiadaniem i kompostowaniem odpadów w przydomowym kompostowniku.

Gmina Gostycyn:

- Gmina Gostycyn współpracuje ze Szkołami Podstawowymi i przedszkolami z terenu gminy oraz sołectwami w ramach podnoszenia świadomości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz mieszkańców przeprowadzając coroczne akcje m.in.: Wspólne sprzątnięcie sołectwa: Pruszcz, Kamienica, Piła,
- zamieszcza informacje promujące segregację śmieci na stronach internetowych gminy;
- propaguje informacje: jak można samemu chronić środowisko,
- konkurs dla przedszkolaków "Mały ekolog w akcji", Dzień Ziemi, Wielkie bio-porządki w gostycyńskim parku, ulotka: jak oszczędzać wodę - 11 sposobów, ulotki w związku z kampanią Ministerstwa Klimatu - Piątka Za Segregację, Ekologiczny korowód, Sprzątnięcie świata, Dzień ziemi.

Gmina Kęsowo:

- 2022 r.: „Ekopiknik ze smakiem dwóch kultur”,
- 2023 r.: „Eko Dzień Dziecka”, „Żalno powitało lato w EKOstylu”, „Eko Piastoszyn z „eko POZYTYWNAJ energią”, „Eko Gmina Kęsowo – EkoWieszczyce”, „Eko Drożdzienica”, „Mogę wszystko – dbam o środowisko”. Imprezy współfinansowane były ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, którego motywem przewodnim była ochrona przyrody i promocja postaw ekologicznych. Podczas imprezy rozdawane były sadzonki drzew i krzewów w zamian za plastikowe nakrętki czy zużyte baterie. Nakrętki przekazane zostały na cele charytatywne, a baterie trafiły do Przedsiębiorstwa Komunalnego w Tucholi.

Gmina Lubiewo:

- W 2022 r. zorganizowany został gminny konkurs plastyczny dla szkół podstawowych „Przyroda wokół nas – dobro, które należy chronić” dofinansowany z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w ramach Regionalnego Programu Priorytetowego Edukacja Ekologiczna 2022 zadania pn. miał na celu zwiększenie wiedzy na temat ochrony środowiska wśród uczniów szkół podstawowych klas 1-3, zachęcenie do aktywnego wspierania działań związanych z ochroną środowiska, integracja dzieci działających na rzecz ochrony środowiska oraz rozwinięcie umiejętności plastycznych wśród dzieci biorących udział w konkursie plastycznym. Uczniowie mieli za zadanie stworzyć plakat promujący ochronę środowiska.
- W 2023 r. zorganizowany został gminny Konkurs fotograficzny „Przyroda Gminy Lubiewo w obiektywie”, dofinansowany Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w ramach Regionalnego Programu Priorytetowego Edukacja Ekologiczna 2023. W konkursie wzięła udział Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Bysławiu. Gminny Konkurs plastyczny „Projektujemy Logo Gminy Lubiewo” miał na celu zwiększenie wiedzy na temat ochrony środowiska wśród uczniów szkół podstawowych klas 4-8, zachęcenie do aktywnego wspierania działań związanych z ochroną środowiska, integracja dzieci działających na rzecz ochrony środowiska oraz rozwinięcie umiejętności plastycznych wśród dzieci biorących udział w konkursie plastycznym.
- W 2023 r. zorganizowany został Gminny Konkurs plastyczny „Chrońmy naszą przyrodę”, które został sfinansowany z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w ramach Regionalnego Programu Priorytetowego Edukacja Ekologiczna 2023. W konkursie wzięły udział trzy szkoły podstawowe. Gminny Konkurs plastyczny „Chrońmy naszą przyrodę” miał na celu zwiększenie wiedzy na temat ochrony środowiska wśród uczniów szkół podstawowych klas 1-3, zachęcenie do aktywnego wspierania działań związanych z ochroną środowiska, integracja dzieci działających na rzecz ochrony środowiska oraz rozwinięcie umiejętności plastycznych wśród dzieci biorących udział w konkursie plastycznym.
- „Czym skorupka za młodu....sprzątam i segregujemy” – przedsięwzięcie ekologiczne skierowane do uczniów trzech szkół podstawowych znajdujących się na terenie gminy, w ramach projektu dofinansowanego ze środków NFOŚiGW z Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej Część 2) Fundusz Ekologii. Przedsięwzięcie promowało walory przyrodnicze Borów Tucholskich, propagowało ideę zrównoważonego rozwoju, rozbudzało i pogłębiało zamiłowanie oraz szacunek dla przyrody, kształtowało poczucie jedności ze środowiskiem naturalnym.
- „Ekopracownia w Szkole Podstawowej im. Wojska Polskiego w Lubiewie” – stworzona w ramach projektu Ekopracownie. Dzięki pozyskanym przez dyrekcję i dwie nauczycielki w konkursie Ekopracownia – zielone serce szkoły funduszom zorganizowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, powstała zmodernizowana pracownia, wyposażona w nowoczesny sprzęt i inne pomoce dydaktyczne.
- Klasa z drewna – powstała na terenie Szkoły Podstawowej w Bysławiu w ramach projektu współfinansowanego z budżetu Lasów Państwowych pt. „Eko zakątek zaprasza od nasionka do drewna”. Klasa z drewna to edukacyjna wiata w formie ścieżki dydaktycznej w ławkami, tablicami edukacyjnymi, tablicami do gier terenowych, wszystko na świeżym powietrzu. Z zaplecza „Klasy z drewna” będą mogły korzystać m.in. szkoły, przedszkola, stowarzyszenia.
- Ogólnopolski Ekologiczny Bieg Krainy Trzech Wież Nad Borami - Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Lubiewo „BORY” wraz z Gminą Lubiewo zorganizowało Bieg, który odbył się tradycyjną, malowniczą trasą prowadzącą ulicami Lubiewa, przez Bysław i Bysławek, z metą w Lubiewie.
- Gmina Lubiewo zorganizowała piknik ekologiczny dla uczniów Szkół Podstawowych znajdujących się na jej terenie. Na specjalnie zorganizowane stoisko edukacyjne uczniowie mieli za zadanie przynieść ze sobą zużyte baterie, nakrętki plastikowe, elektrośmieci. W ramach pikniku przeprowadzono bieg uliczny dla dzieci i młodzieży, który promował walory przyrodnicze Borów Tucholskich, propagował ideę zrównoważonego rozwoju, rozbudzał i pogłębiał zamiłowanie oraz szacunek dla przyrody Borów Tucholskich, kształtował poczucie jedności ze środowiskiem naturalnym. Podczas pikniku uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z rządowym programem „Czyste powietrze”, odwiedzając plenerowe stoisko gminnego punktu konsultacyjno-informacyjnego.

Gmina Śliwice:

- doręczanie ulotki wraz z broszurą każdemu gospodarstwu oraz udzielenie niezbędnych informacji w zakresie prawidłowego segregowania odpadów,
- pomoc w wypełnianiu deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- informacji w zakresie gospodarki odpadami i prawidłowego ich segregowania celem zmniejszenia ilości odpadów zmieszanych i osiągnięcia wskazanego poziomu recyklingu podczas corocznych zebrań wiejskich we wszystkich 17 sołectwach gminy Śliwice,
- organizowanie wspólnie z dyrektorami szkół podstawowych konkursów, pogadanek nt. odpadów oraz ochrony środowiska,
- akcja sadzenia drzew przez uczniów szkoły podstawowej w Śliwiczkach w 2023 r.,

- Zachęcanie mieszkańców do tworzenia kompostowników w celu powtórnego wykorzystania odpadów oraz promowanie ponownego wykorzystania opakowań szklanych oraz papierowych,
- w przypadku błędnej segregacji odpadów firma odbierająca mieszkańcom odpady nakleja naklejkę „zła segregacja” na pojemnik.

Gmina Tuchola:

- ulotki informacyjne dotyczące zasad prawidłowej segregacji odpadów komunalnych,
- spektakl teatralny dla dzieci szkół podstawowych pt.: „Zielona afera, czyli ostatnie śledztwo inspektora Zgrozy”, który odbył się w 2022 r. w Tucholskim Ośrodku Kultury w Tucholi,
- aplikacja EcoHarmonogram, z której mogą bezpłatnie korzystać mieszkańcy. W aplikacji można znaleźć informacje o terminach odbioru odpadów, terminie płatności, a także sposobach segregacji odpadów (szybkie podpowiedzi, do jakiego worka lub pojemnika wrzucić dany odpad) oraz edukację (szczegółowy opis systemu segregacji odpadów) oraz informację o PSZOK-u.

W latach 2021 - 2024 w Nadleśnictwie Tuchola była prowadzona edukacja ekologiczna podczas następujących akcji:

- Dni Borów Tucholskich: cyklicznie organizowane przedsięwzięcie dla mieszkańców powiatu tucholskiego oraz turystów odwiedzających ten teren. Podczas tej imprezy Nadleśnictwo Tuchola prowadzi edukację oraz promocje w formie stoiska wraz z Nadleśnictwami Leśnego Kompleksu Promocyjnego Bory Tucholskie.
- konkurs przyrodniczy „Przyroda wokół nas”: corocznie organizowany we współpracy z Tucholskim Parkiem Krajobrazowym oraz Gminą Tuchola konkurs wiedzy przyrodniczej i ekologicznej dla szkół podstawowych i gimnazjalnych.
- „Wystrzałowa sobota”: cyklicznie organizowane przedsięwzięcie przez Centrum Szkolenia Strzeleckiego im. Jana Wendy w Płaskoszu dla mieszkańców powiatu tucholskiego oraz turystów odwiedzających ten teren. Podczas tej imprezy Nadleśnictwo Tuchola prowadzi edukację oraz promocje w formie stoiska wraz z Nadleśnictwami Leśnego Kompleksu Promocyjnego Bory Tucholskie.

Nadleśnictwo Tuchola wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego Bory Tucholskie w związku z tym nacisk na edukację społeczeństwa jest szczególny. Jest ona prowadzona w formie zajęć dydaktycznych na ścieżce edukacyjnej, w szkołach podczas spotkania z pracownikiem, poprzez konkursy m.in. we współpracy z Tucholskim Parkiem krajobrazowym. Głównymi odbiorcami edukacji są dzieci oraz młodzież szkolna.

Nadleśnictwo Woziwoda prowadziło wiele akcji związanych z edukacją ekologiczną: były to m. in.: organizacje imprez dla mieszkańców regionu oraz turystów (w tym na terenie powiatu tucholskiego) np. Drzwi otwarte w Nadleśnictwie Woziwoda. Organizacje stoisk edukacyjno-promocyjnych na terenie powiatu np. w ramach Dni Borów Tucholskich. Organizacja konkursów i akcji edukacyjnych z udziałem szkół z terenu powiatu. Edukacja w formie działań dla społeczności powiatu. Uczestnictwo w zajęciach prowadzonych w szkołach gmin powiatu tucholskiego.

Zajęcia edukacyjne w Nadleśnictwie Trzebciny odbywają się na ścieżce przyrodniczo-leśnej Jezioro Wypalanki w Trzebcinach. Zajęcia skierowane są do różnych grup wiekowych, w zależności od potrzeb. Oprócz zajęć organizowane są konkursy wiedzy, fotografii oraz plastyczne, a także Dzień z leśnikiem – w formie pikniku ogólnodostępnego.

Krajeński Park Krajobrazowy przeprowadził zajęcia dydaktyczne w szkołach i przedszkolach na terenie gminy Kęsowo. Zajęcia przyrodnicze m.in. dotyczące zachowania się w lesie, poznawania śladów i tropów zwierząt leśnych, poznawanie gatunków ptaków śpiewających oraz mądre dokarmianie zimą. Park współorganizuje z Gminą Kęsowo oraz Ośrodkiem Kultury corocznego festynu EKO-Piknik w Kęsowie. Ponadto w ostatnich latach miały miejsce akcje:

- akcje sadzenia drzew w gminie Kęsowo,
- „Aktywnie przez las” z Gminą Kęsowo (Żalno) – udział w warsztatach promujących zdrowy tryb życia – stoisko, konkursy.
- Dzień Krajobrazu z Krajeńskim Parkiem Krajobrazowym – organizacja spaceru krajobrazowego w miejscowości Pamiętowo – Wzgórze Wilhelma (gm. Kęsowo).
- Festyn „Dziecięce przygody z bocianiego gniazda” w Kęsowie – współorganizacja festynu.

Tucholski Park Krajobrazowy w sali edukacyjnej przy siedzibie parku w Tucholi, w edukacyjnym ogrodzie przy siedzibie parku, w Terenowym ośrodku edukacji przyrodniczej i promocji Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie w Pile oraz w remizie dla dzikich zapylaczy w Pile realizuje zajęcia terenowe, warsztaty, wykłady, happeningi, dzień otwarty TPK, konkursy. Ponadto uczestniczy w piknikach, jarmarkach, festynach itp. Tucholski Park Krajobrazowy organizuje wycieczki krajoznawcze np.: ESKAPADA. Poznaj swój region z przewodnikiem, Dzień Krajobrazu oraz zajęcia terenowe. Ponadto promuje walory przyrodnicze parku na stronie internetowej www.tuchpark.pl, na fanpageu parku, w lokalnych mediach: Gazeta Pomorska, Tygodnik Tucholski, Radio PIK, Radio Weekend FM, TVP Bydgoszcz.

Wdecki Park krajobrazowy również realizuje edukację ekologiczną - przyrodnicze zajęcia edukacyjne realizowane dla dzieci i dorosłych w okresie ferii zimowych i wakacji letnich w Gminnym Ośrodku Kultury w Cekcynie. Zajęcia edukacyjne realizowane są w placówkach oświatowych i świetlicach wiejskich. Zajęcia

edukacyjne w formie jednodniowych i dwudniowych wycieczek szkolnych w Tleniu dla dzieci i młodzieży organizowane są dla placówek oświatowych w Cekcynie, Śliwicach, Śliwiczkach, Lińsku i Tucholi.

6. Efekty realizacji dotychczasowego programu ochrony środowiska

Jednym z elementów opracowania niniejszego Programu powinno być uwzględnienie oceny osiągnięcia celów ekologicznych wskazanych w poprzednim dokumencie - Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028”, który został przyjęty uchwałą Nr XXVI/189/2021 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 28 stycznia 2021 r.

Program w swoim zasięgu czasowym obejmował lata 2021-2024. Dotyczył zadań własnych Powiatu oraz zadań koordynowanych – realizowanych przez inne instytucje i jednostki. Wiele zaproponowanych działań miało charakter ciągły, tzn. ich realizacja pomimo upływu czasu i zmian przepisów prawnych jest nadal bieżąca.

Poniżej przedstawiono ocenę realizacji zaproponowanych działań obejmujących lata 2021-2024. Wymienione działania miały charakter inwestycyjny i nie inwestycyjny.

Do podsumowania efektów realizacji Programu wykorzystano również informacje o zrealizowanych działaniach przez inne organy, których realizacja nie zależy bezpośrednio od organu wykonawczego powiatu, lecz do innych jednostek administracyjnych, w szczególności Gmin, na realizację których Powiat Tucholski nie miał wpływu. W podsumowaniu odniesiono się również do niektórych działań podjętych przez inne jednostki, które realizowały swoje zadania na terenie powiatu.

W poniższej tabeli przedstawiono efekty realizacji POŚ dla Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028.

Tabela 51 Efekty realizacji „Programu ochrony środowiska Powiatu Tucholskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028”

Kierunki interwencji	Opis podjętych działań	Jednostki odpowiedzialne	Osiągnięty efekt / wskaźniki
Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego			
Likwidacja wysokoemisyjnych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiana pieców na nowe bardziej ekologiczne (Muzeum, Poradnia-Psychologiczno-Pedagogiczna, Wydz. Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody), • Wymiana kotłów na paliwo stałe na proekologiczne kotły na pellet drzewny w budynkach świetlic wiejskich w m. Zielonka, Małe Gacno, Wielkie Budziska, Krzywogoniec (Gm. Cekcyn), • Wymiana kotłów na paliwo stałe w: budynku świetlicy wiejskiej, siedzibie OSP w Węlpinie, budynku świetlicy wiejskiej i siedzibie OSP w Bysławiu, modernizacja źródła ciepła w Ośrodku Zdrowia w Bysławiu (Gm. Lubiewo), • Przebudowa źródeł energii cieplnej wraz z automatyką czasowo-pogodową w budynkach i obiektach użyteczności publicznej: Budynek Urzędu Gminy, Budynek GOPS, OSP Śliwice (Gm. Śliwice), • Programy dofinansowania do wymiany nieekologicznych źródeł ciepła niskoemisyjne źródła ciepła najnowszej generacji (Gm. Tuchola), • Termomodernizacja wraz z robotami budowlanymi obiektów użyteczności publicznej w gminie Gostycyn (Rodzinny Dom Pomocy Wielki Mędromierz, remiza OSP Gostycyn, SP Gostycyn, Wiejski Dom Kultury w Kloni, wymiana dachu w m. Kamienica, ocieplenie budynku szkoły w Kloni), • Termomodernizacja budynków socjalnych w miejscowości Klonowo, Bruchniewo, Szkoły Podstawowej w Lubiewie i Bysławiu (Gm. Lubiewo), • Kompleksowa termomodernizacja budynków: Urzędu Gminy, Budynek GOPS, Świetlica Byłyczek, Świetlica Brzeźno, OSP Śliwiczki (Gm. Śliwice), • Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: budynku dworca kolejowego w Tucholi, hotelu sportowego Olimpia, Tucholskiego Ośrodka Kultury (Gm. Tuchola), • Dostawa i montaż 41 instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Śliwice o łącznej mocy 434,75 w tym: 28 dla domów mieszkalnych i 13 na obiektach użyteczności publicznej (Gm. Śliwice), • Wymiana kotłów węglowych w ramach programu „Czyste Powietrze”, • Spotkania z mieszkańcami w ramach programu „Czyste Powietrze”, • Utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego Programu Czyste Powietrze (Gm. Gostycyn, Gm. Śliwice) • Budowa sieci gazowej w m. Stary Sumin i Nowy Sumin (Gm. Cekcyn), • Sukcesywna wymiana oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej (Powiat), • Wymiana oświetlenia ulicznego w gminach, 	Powiat, Gminy,	<p>Efekt: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz podniesienie efektywności energetycznej budynków</p> <p>Wskaźniki: Wymienione stare piece na nowe w budynkach użyteczności publicznej: Powiat: 3 szt. Gm. Cekcyn: 4 szt., Gm. Gostycyn: 1 szt., Gm. Kęsowo: 1 szt., Gm. Lubiewo: 8 szt., Gm. Śliwice: 4 szt.,</p> <p>Liczba udzielonych dotacji gminnych dla mieszkańców na wymianę źródeł ciepła: Gm. Tuchola: 123 szt.</p> <p>Liczba podpisanych umów z WFOŚiGW w latach 2020-2023 w ramach programu priorytetowego „Czyste Powietrze”: Gmina Cekcyn – 99 Gmina Gostycyn – 86 Gmina Kęsowo – 86 Gmina Lubiewo – 0 Gmina Śliwice – 146 Gmina Tuchola - 240</p> <p>Przeprowadzone termomodernizacje w budynkach użyteczności publicznej: Gm. Gostycyn: 4 szt.,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej powiatu tucholskiego w 2023 r. o łącznej mocy 167,28 kWp (Powiat), • Montaż kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznej o mocy 49-50 kW wspomagającą zasilanie sortowni w energię elektryczną (PK sp. z o.o. w Tucholi) • Zakup i montaż pięciu czujników bez abonamentowych SmogTok (Gm. Tuchola), • Kontrola stacji diagnostycznych pojazdów (Powiat), • Promowanie pojazdów elektrycznych podczas Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu (Powiat), • Ograniczenie emisyjności spalin poprzez budowę stacji ładowania pojazdów elektrycznych w m. Gostycyn, • Kontrola posesji pod względem spalania odpadów, 		<p>Gm. Lubiewo: 4 szt., Gm. Śliwice: 5 szt., Gm. Tuchola: 3 szt.,</p> <p>Odnawialne źródła energii na budynkach samorządowych: Powiat: 6 szt., 167,28 kWp, Gm. Cekcyn: 7 szt., 133,44 kWp (+252, kWp w 2024), Gm. Gostycyn: 1 szt., 903 kWp, Gm. Kęsowo: 16 szt., 231 kWp, Gm. Śliwice: 13 szt., 551,3 kWp, Gm. Tuchola: 4 szt., 51,84 kWp,</p> <p>Zamontowane ładowarki do pojazdów elektrycznych: Gm. Gostycyn: 1 szt., Gm. Kęsowo: 1 szt.,</p> <p>Wymiana oświetlenia sodowego na energooszczędne LED: Powiat: 74 szt., Gm. Cekcyn: 499 szt. +90 nowych punktów, Gm. Gostycyn: 525 szt., Gm. Kęsowo: 84 szt., Gm. Lubiewo: 563 szt., Gm. Śliwice: 459 szt., Gm. Tuchola: 155 szt.</p> <p>Skontrolowane posesje pod kątem spalania odpadów: Gm. Cekcyn: 12 kontroli, Gm. Kęsowo: 30 kontroli, Gm. Lubiewo: 22 kontrole, Gm. Śliwice: 7 kontroli,</p>
<p>Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla mieszkańców i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie dotacji na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków: • Kontrola zbiorników bezodpływowych, • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (Gminy), • Przebudowa stacji uzdatniania wody w m. Piła (Gm. Gostycyn), • Rozbudowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Bysław i Lubiewie (Gm. Lubiewo), • Modernizacja SUW Śliwice, 	<p>Gminy, Zarząd Zlewni w Chojnicach, Nadzór Wodny w Tucholi</p>	<p>Efekt: Zmniejszenie ilości zanieczyszczeń trafiających bezpośrednio do ziemi i wód.</p> <p>Wskaźniki:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Konserwacja rowów melioracyjnych (Gminy, spółki wodne), • Utrzymanie cieków i kanałów (ZZ-Chojnice, NW Tuchola), • Prace remontowo-konserwacyjne budowli hydrotechnicznych (ZZ-Chojnice, NW Tuchola), • Dotacje na budowę instalacji do zatrzymywania i wykorzystania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania w ramach programu „Moja Woda” (WFOŚiGW), • Budowa zbiornika wód deszczowych wraz z układem technologicznym zebrania, przekierowania, podczyszczenia wód, w celu nawadniania terenów zielonych w Gostycynie, • Modernizacja pomostów na akwenach i ciekach wodnych zlokalizowanych na terenie Gminy Gostycyn, 		<p>Udzielone dotacje do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków: Gm. Cekcyn: 5 szt.,</p> <p>Przeprowadzone kontrole szczelności zbiorników: Gm. Cekcyn: 539 szt., Gm. Kęsowo: 281 szt., Gm. Lubiewo: 752 szt., Gm. Śliwice: 51 szt., Gm. Tuchola: 799 kontroli</p> <p>Efekt: Minimalizacja zjawiska suszy poprzez zwiększenie poziomu retencji na terenie nieruchomości, rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury</p> <p>Wskaźniki: Liczba podpisanych z mieszkańcami umów w latach 2020-2023 w ramach programu priorytetowego „Moja Woda”: Gmina Cekcyn – 27 Gmina Gostycyn – 9 Gmina Kęsowo – 12 Gmina Lubiewo – 0 Gmina Śliwice – 16 Gmina Tuchola - 37</p>
<p>Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zrealizowane inwestycje drogowe na drogach powiatowych: <ul style="list-style-type: none"> ○ Przebudowa drogi powiatowej nr 1005C relacji Czernik – Tleń oraz 1007C relacji Byłyczek – Śliwice, ○ Remont drogi powiatowej nr 1043C Kamienica – Wielka Klonia na odcinku Kamienica-Bagienica, ○ Przebudowa drogi powiatowej nr 1003C na odcinku Rytel - Piastoszyn, ○ Remont drogi powiatowej nr 1010C na odcinku Kęsowo - Drozdzienica, ○ Remont drogi powiatowej nr 1005C Czernik – Tleń na odcinku Śliwice – Łąski Piec z wyłączeniem odcinka kolejowego, ○ Przebudowa i remont dróg powiatowych na terenie Gminy Kęsowo, Gostycyn i Lubiewo, ○ Modernizacja drogi powiatowej na terenie Gminy Cekcyn, 	<p>Powiat, Gminy, ZDW w Bydgoszczy</p>	<p>Efekty: Ograniczenie hałasu komunikacyjnego oraz zmniejszenie pylenia z dróg i powierzchni nieutwardzonych, poprawa komfortu życia mieszkańców</p> <p>Wskaźniki: Długość zmodernizowanych dróg: Powiat: 56,803 km</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Remont drogi powiatowej nr 1045C relacji Klonowo – Lubiewo, ○ Remont drogi powiatowej nr 1031C relacji Cekcyn- droga wojewódzka 240, ○ Remont drogi powiatowej nr 1045C Klonowo – Lubiewo, ○ Remont drogi powiatowej nr 1024C Łosiny – Zalesie – Stary Sumin, ○ Modernizacja dróg powiatowych na terenie Gminy Cekcyn i Tuchola, ○ Przebudowa drogi powiatowej nr 1026C w miejscowości Cekcyn, ○ Remont drogi powiatowej nr 1016C Okoniny Nadjeziorne – Lińsk etap II, ○ Przebudowa drogi powiatowej nr 1014C na odcinku 203mb, ○ Modernizacja dróg powiatowych na terenie Gmin Gostycyn, Kęsowo, Śliwice i Tuchola, ○ Przebudowa drogi powiatowej nr 1005C na odcinku Śliwice – Śliwiczki wraz ze skrzyżowaniem z droga powiatową nr 1017C w Śliwicach – Etap I, ○ Modernizacja dróg powiatowych na terenie gmin Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo i Śliwice, ○ Modernizacja dróg powiatowych na terenie Gminy Cekcyn i Gostycyn, ○ Rozbudowa drogi powiatowej nr 1030C relacji Cekcyn – Sokole Kuźnica w miejscowości Sucha (Etap I), ○ Rozbudowa drogi powiatowej nr 1026C relacji Wielkie Gacno - Rudzki Most na odcinku Cekcyn - Rudzki Most, ○ Przebudowa odcinka drogi powiatowej nr 1015C Tuchola – Tleń, ○ Rozbudowa drogi powiatowej nr 1030C relacji Cekcyn – Sokole Kuźnica na odcinku Cekcyn – Bysław – etap I, ● Remonty, przebudowy dróg gminnych i chodników (Gminy), ● Budowa ścieżek rowerowych w gminach: Budowa ścieżki pieszo-rowerowej przy ulicy Tucholskiej w Gostycynie (Powiat), ● Wykonanie pomiarów hałasu przy DW 240 w Tucholi (ZDW), ● Budowa obwodnicy Miasta Tuchola – etap projektowy (ZDW), 		<p>Gm. Cekcyn: 9,190 km, Gm. Gostycyn: 17,5 km, Gm. Kęsowo: 5,061 km, Gm. Lubiewo: 5,29 km, Gm. Śliwice: 60,191 km, Gm. Tuchola: 7,88 km</p> <p>Długość zbudowanych/ zmodernizowanych ścieżek rowerowych: Gm. Tuchola: 2,404 km</p>
<p>Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Prowadzenie badań gleby i ziemi oraz monitorowanie ich stanu na podstawie dostępnych wyników (rolnicy, OSChR) 	<p>OSChR, rolnicy</p>	<p>Efekt: Zmniejszenie zakwaszenia gleb w wyniku oddziaływania czynników antropogenicznych.</p> <p>Wskaźnik: Liczba podpisanych umów z rolnikami z WFOŚiGW w latach 2020-2023 w ramach programu „Wapnowanie gleb”: Gm. Cekcyn – 43 Gm. Gostycyn – 57 Gm. Kęsowo – 29 Gm. Lubiewo – 83</p>

			Gm. Śliwice – 21 Gm. Tuchola – 26;
Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska			
Zarządzanie zasobami geologicznymi	<ul style="list-style-type: none"> Eksploracja kopalni na podstawie obowiązujących koncesji (Powiat, Marszałek) 	Powiat, Marszałek	<p>Efekt: Ochrona powierzchni ziemi przed nielegalną eksploatacją kopalni</p> <p>Wskaźnik: Liczba obowiązujących koncesji na eksploatację kopalni: 3 – wydane przez Marszałka, 7 – wydanych przez Starostę</p>
Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	<ul style="list-style-type: none"> Budowa kompleksowego PSZOK wraz z infrastrukturą i wyposażeniem w m. Cekcyn, Doposażenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Bystawiu przez zakup koparko-ładowarki (Gm. Lubiewo), Zakup sprzętu: spycharki gąsienicowej do przemieszczania i plantowania odpadów poddawanych składowaniu na kwaterze oraz ładowarki teleskopowej objętościowych w celu usprawnienia prac załadunkowych (PK sp. z o.o. w Tucholi) i przeładunkowych związanych z gospodarowaniem odpadami na terenie instalacji Kontynuacja działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi: dystrybucja ulotek odnośnie hierarchii postępowania z odpadami, Organizacja akcji Sprzątania Świata, Dnia Ziemi, zapewnienie niezbędnego wyposażenia do sprzątania (Gm. Cekcyn), Kontrole w zakresie przestrzegania regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminach (Gminy) Pomoc w usuwaniu wyrobów azbestowych (Gminy) 	Gminy, PK sp. z o.o. w Tucholi	<p>Efekt: Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami</p> <p>Wskaźniki: Liczba kontroli w zakresie utrzymania czystości i porządku w gminach: Gm. Cekcyn: 8 szt., Gm. Kęsowo: 270 szt., Gm. Lubiewo: 52 szt., Gm. Tuchola: 799 szt.</p> <p>Liczba usuniętych dzikich wysypisk odpadów: Gm. Tuchola: 4 szt., 0,302 Mg,</p> <p>Efekt: Zmniejszenie negatywnego oddziaływania wyrobów azbestowych na środowisko i człowieka, bezpieczne usunięcie odpadów azbestowych z terenu powiatu.</p> <p>Ilość usuniętych wyrobów azbestowych:</p>

			Gm. Cekcyn: 349,66 Mg, Gm. Gostycyn: 275,03 Mg, Gm. Kęsowo: 150,37 Mg, Gm. Lubiewo: 343,25 Mg, Gm. Śliwice: 293,91 Mg, Gm. Tuchola: 334,32 Mg
Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> Budowa ogrodu deszczowego (Powiat), Wykonanie ekspertyzy dendrologicznej pomnika przyrody w m. Świt -1 dąb (Gm. Cekcyn), Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych na 4 pomnikach przyrody zlokalizowanych w m. Świt - 3 dęby i 1 lipa oraz Plaskosz - 1 dąb (Gm. Cekcyn), Inwentaryzacja pomników przyrody (Gm. Tuchola), Inwentaryzacja form ochrony przyrody (Nadleśnictwa, Parki Krajobrazowe) Nasadzenie drzew miódodajnych na terenie gminy Gostycyn, Dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na przedsięwzięcie: Wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień w gminie Lubiewo w 2022 roku i 2023 roku (Gm. Lubiewo), Organizacja gminnych konkursów plastycznego i fotograficznego mających na celu zwiększanie wiedzy na temat ochrony środowiska i walorów przyrodniczych (Gm. Lubiewo), Przeprowadzenie akcji inwentaryzacji gniazd i liczenia bociana białego w gminie Kęsowo w ramach VIII Międzynarodowego Spisu Bociana Białego (Krajeński Park Krajobrazowy), Analizy wpływających do Krajeńskiego Parku Krajobrazowego projektów zagospodarowania przestrzennego oraz indywidualnych zamierzeń inwestycyjnych z terenu gminy Kęsowo pod kątem ich wpływu na przyrodę z uwzględnieniem zakazów obowiązujących w KPK. Efektem działań są opinie pozwalające wykluczyć i wyeliminować potencjalne zagrożenia dla ochrony przyrody Parku np. hodowlę bezściółkową (Krajeński Park Krajobrazowy), 	Powiat, Gminy	<p>Efekt: Ochrona obszarów cennych przyrodniczo</p> <p>Zwiększenie powierzchni obszarów zielonych w miejscach publicznych, zwiększenie różnorodności biologicznej</p>
Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	<ul style="list-style-type: none"> Odnawianie powierzchni pohuraganowych gatunkami drzew zgodnymi z siedliskiem leśnym. W latach 2021 – 2024 odnowiono powierzchnię 72,50 ha (Nadl. Tuchola), „Dolina rzeki Brdy” – ok. 100 ha, Rezerwat Bagno Grzybna – 6,26 ha (Nadl. Woziwoda), prace gospodarcze związane z uprzątnięciem i odnawianiem powierzchni zniszczonych przez nawałnicę (Nadl. Rytel), Ochrona Cennych Ekosystemów Borów Tucholskich – projekt dofinansowany z funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego – przywrócenie właściwego składu gatunkowego zbiorowisk leśnych, usuwanie gatunków obcych, remont infrastruktury turystycznej w rezerwach przyrody (Nadl. Tuchola), 	Nadleśnictwa	<p>Efekt: Zachowanie trwałości lasów, polegające na użytkowaniu i odtwarzaniu zasobów leśnych</p> <p>Wzrost atrakcyjności przyrodniczej i turystycznej obszarów leśnych</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Mała retencja leśna – 11 zastawek wodnych drewniano-kamiennych (Nadl. Woziwoda), • Mała retencja wodna: 10 zastawek, 10 progów wodnych, 1 przepust wodny (Nadl. Zamrzenica), • Projektowanie nowych rezerwatów przyrody na terenie Nadleśnictwa Woziwoda (Rezerwat „Torfowisko Rytki” oraz Rezerwat „Torfowisko Jezierzba”), • Przebudowa dojazdów pożarowych (Nadl. Woziwoda, Nadl. Trzebciny), • Wykonywanie zadań określonych w Planie Urządzenia Lasu (Nadleśnictwa), • Budowa i prowadzenie Ośrodka rehabilitacji zwierząt dzikich Jeleniagóra (Nadl. Zamrzenica), • Przegląd tablic granicznych, tablic informacyjno-edukacyjnych i ich naprawa (Krajeński Park Krajobrazowy), 		
Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych			
Przeciwdziałanie zmianom klimatu i adaptacja do nich	Zakup nowych samochodów specjalnych ratowniczo-gaśniczych. Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt służący ograniczeniu lub likwidacji zagrożeń dla środowiska oraz ubrań specjalnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa podczas akcji ratowniczych (Gminy)	Gminy	<p>Efekt: Wzrost bezpieczeństwa publicznego</p> <p>Wskaźnik: Liczba podpisanych umów z WFOŚiGW w latach 2020-2023 w ramach Program wsparcia jednostek OSP: Gm. Cekcyn – 0 Gm. Gostycyn – 4 Gm. Kęsowo – 7 Gm. Lubiewo – 5 Gm. Śliwice – 6 Gm. Tuchola – 3;</p>
Cel horyzontalny: Środowisko i edukacja. Rozwijanie postaw ekologicznych mieszkańców			
Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja walorów przyrodniczych powiatu na stronach Powiatu i Gmin, w lokalnych czasopismach, • Promocja walorów przyrodniczych prowadzona była za pośrednictwem Rady Koordynacyjnej Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie, w której Starosta Tucholski pełnił funkcję wiceprzewodniczącego (Powiat), • Udostępnianie danych o środowisku poprzez strony internetowe Gmin i Powiatu, EKOPORTAL, platformę si2pem, 	Powiat, Gminy	<p>Efekt: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców</p>

	<ul style="list-style-type: none">• Festyny i imprezy tematyczne organizowane przez Sołectwa Gminy Cekcyn i organizacje pozarządowe (Gm. Cekcyn),• Przekazywanie informacji o środowisku podczas zebrań wiejskich,• Organizowanie spotkań edukacyjnych poruszających aspekty ochrony środowiska, także z aktywnym udziałem społeczeństwa (Gminy),• Edukacja ekologiczna i promocja walorów przyrodniczych (Nadleśnictwa, Parki Krajobrazowe),• Zamieszczanie na stronach internetowych parków krajobrazowych i w mediach społecznościowych informacje z akcji i wydarzeń prowadzonych przez Parki Krajobrazowe wraz z obszerną dokumentacją zdjęciową (Parki Krajobrazowe)		
--	--	--	--

7. Analiza SWOT

W celu uporządkowania informacji zebranych m.in. w wyniku dokonanej analizy aktualnego stanu środowiska naturalnego na terenie powiatu tucholskiego oraz innych zebranych w trakcie prac danych i informacji posłużono się analizą SWOT. Analiza SWOT jest narzędziem, dzięki któremu można zanalizować i rozpoznać silne i słabe strony, a także istniejące i potencjalne szanse, i zagrożenia płynące z szerokiej gamy czynników. W poniższej tabeli przedstawiono strategiczne czynniki, istotnie wpływające w dalszych rozdziałach Programu na formułowanie celów, kierunków i zadań zmierzających do poprawy stanu środowiska na terenie powiatu tucholskiego. W wyniku analizy określono mocne i słabe strony Powiatu (czynniki wewnętrzne), a na tej podstawie wyznaczono szanse i zagrożenia (czynniki zewnętrzne), rozpatrując je nie tylko pod kątem ochrony środowiska, lecz także w kontekście czynników społeczno – gospodarczych związanych pośrednio lub bezpośrednio ze środowiskiem, kierując się nadrzędną zasadą zrównoważonego rozwoju, na której założeniach opiera się niniejszy Program.

Tabela 52 Obszar interwencji: ochrona klimatu i jakość powietrza

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • brak przemysłu wybitnie zanieczyszczającego powietrze; • poprawa jakości powietrza atmosferycznego (brak przekroczeń dla PM10 i PM2,5 • korzystne warunki dla rozwoju mikro instalacji OZE oraz wzrost wykorzystania energii z OZE; • zrealizowane przedsięwzięcia termomodernizacyjne w budynkach oraz stopniowa wymiana i modernizacja systemów grzewczych; • wzrost wykorzystania gazu do celów grzewczych; • punkt monitoringu powietrza w m. Zielonka; • wzrost liczby czujników monitorujących stan powietrza w powiecie, • funkcjonujące połączenia kolejowe; 	<ul style="list-style-type: none"> • przekroczenia poziomu docelowego dla B(a)P; • spalanie paliw stałych w kotłach o niskiej efektywności; • słabe wyposażenie w infrastrukturę gazowniczą; • rosnąca emisja zanieczyszczeń z ruchu komunikacyjnego; • niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca popularność i dostępność nowych technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii; • wsparcie finansowe dla działań związanych z likwidacją „niskiej emisji”; • realizacja założeń Programu ochrony powietrza dla strefy kujawsko-pomorskiej; • przystosowanie lokalnych kotłowni do wykorzystywania paliw ze źródeł odnawialnych; • poprawa stanu technicznego dróg, budowa obwodnic miejscowości; • wzrost udziału pojazdów elektrycznych i hybrydowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca natężenie ruchu pojazdów na drogach; • pogarszający się stan techniczny dróg niższej kategorii; • wysoki koszt inwestycji w OZE; • długie procedury administracyjne dotyczące inwestycji OZE; • stosowanie paliw niskiej jakości, spalanie odpadów w piecach domowych, ubóstwo energetyczne; • ograniczona infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych;

Tabela 53 Obszar interwencji: ochrona przed hałasem

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • planowana budowa obwodnicy Tucholi w ciągu DW240, • systematyczna poprawa stanu technicznego dróg; • wykonane pomiary emisji hałasu przy głównych trasach komunikacyjnych; • pasy zadrzewień przy drogach; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastający ruch pojazdów; • zły stan nawierzchni dróg niższej kategorii potęgujący hałas drogowy; • występujące przekroczenia poziomu hałasu; • niewystraczające inwestycje w rozwój ścieżek rowerowych;

<ul style="list-style-type: none"> • prowadzone w zakładach kontrole poziomu emisji hałasu; 	
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • podjęcie działań zmniejszających hałas drogowy (stosowanie cichych nawierzchni, dźwiękoszczelnych okien, wprowadzanie zadrzewień przydrożnych, działania organizacyjne itp.); • budowa obwodnic miejscowości, • modernizowanie i unowocześnianie taboru kolejowego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastający ruch pojazdów; • zły stan techniczny pojazdów oraz wzrost liczby rejestrowanych starych pojazdów; • zwiększenie zasięgu narażenia na hałas komunikacyjny i przemysłowy;

Tabela 54 Obszar interwencji: pola elektromagnetyczne

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzone pomiary natężenie pola elektromagnetycznego; • brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów natężenia pola elektromagnetycznego; • prowadzenie przez Starostę wykazu stacji bazowych wraz z wynikami z pomiarów pól elektromagnetycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • stan techniczny linii napowietrznych, ryzyko powstania awarii w wyniku ekstremalnych warunków pogodowych; • lokalizacja nowych stacji bazowych telefonii komórkowych i duża koncentracja źródeł promieniowania elektromagnetycznego w miastach;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • monitoring pozwalający wykryć ponadnormatywne stężenie promieniowania; • postęp technologiczny; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca ilość urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne, które może spowodować przekroczenia dopuszczalnych poziomów;

Tabela 55 Obszar interwencji: gospodarowanie wodami

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • istniejące punkty monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych; • jcwpd niezagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych; • opracowane mapy zagrożenia powodziowego do wykorzystania przy opracowywaniu planistycznych; • duży potencjał wód powierzchniowych dla rozwoju turystyki i rekreacji; • wyznaczone kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli spełniające wymagania prawne; 	<ul style="list-style-type: none"> • jcwp zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych; • występowanie obszarów zagrożonych powodzią i suszą; • dekapitalizacja urządzeń melioracyjnych;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie nowych rozwiązań w budowie urządzeń wodnych; • utrzymanie urządzeń melioracyjnych w dobrym stanie; • zintensyfikowanie prac nad poprawą jakości wód powierzchniowych; • utrzymanie dobrej jakości wód w kąpieliskach i miejscach wyznaczonych do kąpieli; • zwiększenie ilości punktów monitoringowych wód; 	<ul style="list-style-type: none"> • niebezpieczeństwo obniżenia poziomu wód i zakłócenia stosunków hydrologicznych; • zmiany klimatu powodujące wzrost parowania wody i występowanie suszy; • niewielkie sumy opadów atmosferycznych; • częstsze występowanie powodzi błyskawicznych na terenach zurbanizowanych;

<ul style="list-style-type: none"> • budowa małych zbiorników retencyjnych i podjęcie działań zmierzających do zatrzymywania wody w glebie; 	
--	--

Tabela 56 Obszar interwencji: gospodarka wodno-ściekowa

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dobre wyposażenie w infrastrukturę wodociągową (94,5%) oraz wzrost stopnia skanalizowania powiatu do 73,4%; • dalsza rozbudowa infrastruktury ściekowej; • prowadzona ewidencja przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych oraz kontrola nieszczelnych zbiorników bezodpływowych; • utworzone aglomeracje w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający stopień skanalizowania obszarów wiejskich oraz ryzyko nieszczelności istniejących zbiorników bezodpływowych; • dysproporcja między stopniem zwodociągowania a skanalizowania powiatu; • odprowadzanie bezpośrednio do gruntu wód opadowych i roztopowych; • niepełna ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków; • występowanie rur cementowo-azbestowych do wymiany;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z innymi jednostkami samorządowymi w celu poprawy stanu i jakości wód; • likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych; • rozbudowa systemu odprowadzania ścieków na terenie gmin; • realizacja założeń KPOŚK; 	<ul style="list-style-type: none"> • nieszczelne zbiorniki bezodpływowe powodujące skażenie wód podziemnych; • niepodjęcie działań inwestycyjnych w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej skutkować będzie trwałym zanieczyszczeniem wód i gleb; • silny rozwój osadniczy powodujący zwiększony pobór wód i większą produkcję ścieków;

Tabela 57 Obszar interwencji: zasoby geologiczne

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • nieznaczna skala przekształceń terenu związana z eksploatacją kopalni; • eksploatacja kopalni oparta na wydanych koncesjach; • obowiązek ciągłego prowadzenia rekultywacji terenów po eksploatacji złóż; • brak terenów osuwiskowych i obszarów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • możliwość podejmowania nielegalnej eksploatacji surowców w ramach prowadzenia inwestycji budowlanej;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie pomp ciepła do ogrzewania budynków, 	<ul style="list-style-type: none"> • nielegalna eksploatacja zasobów naturalnych;

Tabela 58 Obszar interwencji: gleby

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • występowanie dobrych klas gleb dających potencjał dla produkcji żywności wysokiej jakości; 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki udział gleb niższych klas bonitacyjnych; • kwaśne gleby rolnicze wymagające wapnowania; • przeobrażanie gleb na cele budowlane; • powstawanie dzikich wysypisk odpadów, zaśmiecanie lasów i rowów przydrożnych; • występujące jedno potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój rolnictwa ekologicznego; • wapnowanie gleb zakwaszonych; 	<ul style="list-style-type: none"> • niewłaściwe stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w rolnictwie;

<ul style="list-style-type: none"> • systematyczna kontrola jakości gleb; • likwidacja istniejących dzikich wysypisk odpadów i zapobieganie powstawaniu nowych; • wzrost sum opadów atmosferycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie dzikich wysypisk odpadów, dalsze zaśmiecanie lasów i rowów przydrożnych; • wzrost ewapotranspiracji wskutek zmian klimatu (wiatr); • występowanie długich okresów suszy;
---	--

Tabela 59 Obszar interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • objęcie wszystkich mieszkańców systemem odbioru odpadów oraz selektywną zbiórką; • osiągnięcie zakładanego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych w większości gmin; • sprawne funkcjonowanie instalacji komunalnej w Bładowie; • funkcjonujące PSZOKI w gminach; • pomoc mieszkańcom w usuwaniu wyrobów azbestowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • występujące problemy z prawidłową selektywną zbiórką odpadów zwłaszcza przy osiedlach i budynkach wielorodzinnych; • trudności w identyfikacji mieszkańców niewypełniających obowiązku selektywnego zbierania odpadów (szczególnie w nieruchomościach wielorodzinnych); • problem nielegalnych składowisk odpadów; • ilości wyrobów azbestowych pozostających w użyciu;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • uzyskanie odpowiednich poziomów odzysku i recyklingu założonych w KPGO; • dalsza edukacja ekologiczna w zakresie właściwego postępowania z różnego rodzaju odpadami oraz system motywowania względami ekonomicznymi; • pozyskiwanie środków finansowych na usuwanie azbestu; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost konsumpcjonizmu przejawiający się wzrostem ilości wytwarzanych odpadów; • problem z dalszym uzyskaniem zakładanych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych oraz poziomów składowania odpadów komunalnych; • wysokie koszty zakładania nowych pokryć dachowych – główny czynnik wolnego tempa usuwania wyrobów zawierających azbest; • nielegalne wysypiska odpadów; • nielegalne pozbywanie się wyrobów azbestowych;

Tabela 60 Obszar interwencji: zasoby przyrodnicze

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory przyrodnicze powiatu; • wysoki udział obszarów objętych ochroną prawną – 63,4%; • występowanie obszarów Natura 2000; • wysoka lesistość powiatu – 48,7%; • prawidłowa gospodarka leśna w Lasach Państwowych prowadzona zgodnie z Planem Urządzenia Lasu; • gospodarka leśna w lasach niestanowiących własności skarbu państwa prowadzona na podstawie uproszczonych planów urządzenia lasu sporządzanych przez Starostę Tucholskiego; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zalesień; • antropopresja, rozwój zabudowy; • nieuzasadniona wycinka drzew i krzewów zwłaszcza na obszarach zabudowanych; • betonowanie i zabudowa powierzchni biologicznie czynnych; • nielegalne wypalanie suchych traw; • dzikie wysypiska śmieci na terenach leśnych; • słaba jakość wód powierzchniowych (zanieczyszczenie ekosystemów wodnych);
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • promowanie rozwoju turystyki i agroturystyki; • rozwój bezpiecznego zaplecza dla rekreacji i turystyki (kontenery na śmieci, ubikacje, wydzielone pola biwakowe, wydzielone łowiska, parkingi itp.); • prowadzenie zalesień na gruntach prywatnych i państwowych; • wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców; 	<ul style="list-style-type: none"> • zagrożenie dla funkcjonowania obszarów objętych ochroną prawną nieposiadających opracowanych planów ochronnych; • zaniechanie dotychczasowego użytkowania rolnego; • zaśmiecanie, silna penetracja lasów przez człowieka, kłusownictwo;

<ul style="list-style-type: none"> • zalesianie gruntów rolnych o najniższej wartości użytkowej dla rolnictwa; • sporządzanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000; 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej w bezpośrednim sąsiedztwie jezior; • zagrożenie dla rodzimych gatunków flory i fauny przez napływ gatunków inwazyjnych; • niska świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony zasobów przyrody;
---	--

Tabela 61 Obszar interwencji: nadzwyczajne zagrożenia środowiska i adaptacja do zmian klimatu

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • brak zakładów przemysłowych stwarzających zagrożenie dla środowiska; • brak wydarzeń o znamionach poważnej awarii; • sporządzone mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego; 	<ul style="list-style-type: none"> • występujące zagrożenie powodzią i suszą; • przeważające monokultury sosnowe, które są mniej odporne na zmiany klimatu; • niewystarczające środki finansowe na realizację działań adaptacyjnych do zmian klimatu;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój systemów powiadamiania o zagrożeniach i ekstremalnych zjawiskach pogodowych • wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii uwzględniający pogorszenie warunków wiatrowych, wzrost suszy, anomalii pogodowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie możliwości wystąpienia awarii w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej; • wzrost częstości i intensywności ekstremalnych stanów pogodowych; • niewystarczająca świadomość społeczna w zakresie ochrony klimatu; • zanik małych powierzchniowych zbiorników wodnych (bagien, stawów, oczek wodnych, małych płytkich jezior) w wyniku ocieplania klimatu; • wzrost zapotrzebowania na wodę do nawodnień w okresach suszy oraz wzrost częstości występowania intensywnych opadów w okresie letnim i zwiększenia potrzeb odwadniania;

Tabela 62 Obszar interwencji: edukacja i świadomość ekologiczna mieszkańców

MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja edukacji ekologicznej przez Powiat i Gminy; • wzrost roli i znaczenia edukacji ekologicznej w różnych obszarach życia społeczno – gospodarczego; • współpraca między placówkami, instytucjami i gminami przy organizacji imprez, uroczystości, akcji ekologicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca edukacja ekologiczna ze względu na niewystarczające nakłady finansowe na edukację ekologiczną w stosunku do potrzeb; • bagatelizowanie potrzeb ochrony środowiska; • dzikie wysypiska, zaśmiecanie lasów, terenów zielonych; • wzrost konsumpcjonizmu przy jednoczesnym braku odpowiedzialności za wytwarzane odpady; • negatywne nawyki u niektórych osób;
SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)

<ul style="list-style-type: none"> • systematyczne podnoszenie kompetencji z zakresu edukacji ekologicznej nauczycieli; • wdrożenie Programu Ochrony Środowiska; • współpraca pomiędzy samorządami i organizacjami w przygotowywaniu akcji ekologicznych; • spójna strategia polityk krajowych, regionalnych, lokalnych harmonijnie uwzględniająca rozwój zrównoważony i edukację ekologiczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • niska świadomość ekologiczna społeczeństwa; • niski poziom zrozumienia mieszkańców dla przepisów ochrony środowiska; • konsumpcyjny styl życia i utrwalające się negatywne nawyki np. dzikie wysypiska, spalanie odpadów;
--	---

8. Cele programu ochrony środowiska i wskaźniki realizacji

Nadrzędnym celem Programu ochrony środowiska jest dalszy, zrównoważony rozwój oraz stworzenie spójnej polityki środowiskowej. Opracowanie oraz uchwalenie dokumentu przez Radę Powiatu pozwoli na wypełnienie ustawowego obowiązku oraz przyczyni się do poprawy i uporządkowania zarządzania środowiskiem na terenie powiatu. Podjęte działania wpłyną na długotrwałą poprawę, jakości środowiska naturalnego i podniesienie, jakości życia jego mieszkańców.

Aktualny stan środowiska i przewidywane jego zmiany w aspekcie planowanego dalszego rozwoju wymuszają konieczność zrównoważonego rozwoju poprzez realizację przedsięwzięć proekologicznych. Istotnym problemem jest dokonanie zobiektywizowanego wyboru celów oraz kierunków interwencji.

Zadania i cele w zakresie ochrony środowiska wyznaczone w Programie ochrony środowiska pozostają w ścisłej korelacji z zadaniami wyznaczonymi w programach ochrony środowiska na szczeblu wyższym oraz uwzględniają cele zawarte w innych strategiach, programach i dokumentach programowych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cele wyznaczone w Programie są identyfikowane na podstawie analizy stanu środowiska oraz problemów występujących na terenie powiatu. Cele powinny być mierzalne, realistyczne i terminowe.

Realizacja założeń Programu ochrony środowiska dla Powiatu Tucholskiego to poprawa stanu środowiska i zapewnienie jego prawidłowego i stabilnego funkcjonowania. Zmiany wartości wskaźników i mierników charakteryzujących elementy środowiska będą stanowiły wymierny efekt realizacji założeń Programu.

W poniższej tabeli przedstawiono cele i kierunki interwencji wyznaczone w Programie ochrony środowiska dla Powiatu Tucholskiego.

Tabela 63 Cele ekologiczne i wskaźniki monitorowania Programu

Obszar interwencji	Cele	Wskaźnik	Wartość bazowa 2023/2024	Wartość docelowa do 2030 r. lub tendencja zmian	Kierunek interwencji	Źródło danych
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	Cel: Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu	Klasyfikacja strefy pod względem kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin (klasa)	Klasa C – B(a)P [2023]	Klasa A dla wszystkich parametrów	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji Zmniejszenie powierzchniowej emisji zanieczyszczeń Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych Zmniejszenie punktowej emisji zanieczyszczeń Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii 	GIOŚ
		Liczba sensorów do pomiaru stanu jakości powietrza zamontowanych na terenie powiatu	9 szt. [2024]	w zależności od potrzeb		Airly, Syngeos itp.
		Liczba budynków użyteczności publicznej i komunalnych, w których przeprowadzono termomodernizację	14 szt. [2021-2024]	w zależności od potrzeb		Powiat, Gminy
		Liczba instalacji OZE powstałych w obiektach użyteczności publicznej, moc zainstalowana	47 szt. 2 MW [2021-2024]	zależności od potrzeb i możliwości		Powiat, Gminy
		Liczba mikroinstalacji OZE z dofinansowaniem gminnym	74 szt. (Gm. Śliwice) [2021-2024]	zależności od potrzeb i możliwości		Gminy
		Liczba usuniętych źródeł niskiej emisji (z budynków publicznych i z udzielonych dotacji)	b.u.p.: 21 szt., dotacja Gm. Tuchola: 123 szt. Program „Czyste Powietrze”: 657 szt. [2021-2024]	wzrost		Powiat, Gminy, WFOŚiGW
		Długość istniejącej sieci gazowniczej	160,877 km [2022]	wzrost		GUS
		Liczba i % mieszkańców podłączonych do sieci gazowniczej	13 559 os. 28,8% [2022]	wzrost		GUS
		Długość funkcjonującej sieci ciepłowniczej	8,4 km [2023]	wzrost		GUS
		Liczba zainstalowanych nowych energooszczędnych opraw świetlnych	2 449 szt. [2021-2024]	wzrost		Powiat, Gminy
		Liczba rekordów wpisanych do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (szt.)	12 296 szt. [2024]	wzrost		Gminy

		Liczba skontrolowanych posesji pod względem spalania odpadów	71 szt. [2021-2024]	wzrost		Gminy
		Liczba przeprowadzonych kontroli zakładów przemysłowych pod kątem ochrony powietrza	23 kontrole [2022-2023]	w zależności od potrzeb		WIOŚ
		Liczba przeprowadzonych kontroli na stacjach diagnostycznych	8 kontroli/rok	na podobnym poziomie		Powiat
		Długość oczyszczonych na mokro dróg	243,332 km (2021-2024) 60,833 km/rok	na podobnym poziomie		Powiat
		Liczba zamontowanych stacji ładowania pojazdów elektrycznych	2 szt.	>5		Gminy
ZAGROŻENIA HAŁASEM	Cel: Dobry stan klimatu akustycznego bez przekroczeń dopuszczalnych norm	Długość zmodernizowanych i wybudowanych dróg (km)	0 km ZDW 56,8 km powiatowe 105,091 km gminne [2021-2024]	na podobnym poziomie	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie emisji hałasu komunikacyjnego • Działania administracyjno-kontrolne w zakresie ochrony przed hałasem 	Powiat, Gminy, zarządcy dróg
		Długość istniejących ścieżek rowerowych (km)	54,4 km [2023]	wzrost		GUS
		Długość przebudowanych/wybudowanych chodników	5,332 km [2021-2024]	wzrost		Powiat, Gminy, zarządcy dróg
		Liczba wydanych decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu dla podmiotów działających na terenie powiatu.	1 decyzja [2021-2024]	w zależności od potrzeb		Powiat
		Liczba przeprowadzonych kontroli zakładów w zakresie hałasu przemysłowego	1 szt. [2022-2023]	w zależności od potrzeb		WIOŚ
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	Cel: utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych na poziomach nieprzekraczających wartości dopuszczalnych	Liczba punktów do pomiaru poziomu pól elektromagnetycznych	1 punkt monitoring stały 3 punkty monitoring badawczy (2021,2023)	na podobnym poziomie	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona przed ponadnormatywną emisją promieniowania elektromagnetycznego 	GIOŚ
		Liczba punktów pomiarowych z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	0	0		GIOŚ

GOSPODAROWANIE WODAMI	Cel: Osiągnięcie i utrzymanie co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.	Udział jednolitych części wód powierzchniowych, dla których wykazano wody dobrej jakości	10% (zgodnie z II APGW 2023)	>50%	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie poboru i strat wody; Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń; 	GIOŚ	
		Udział punktów pomiarowych wód podziemnych, dla których wykazano wody dobrej jakości	100% [2022]	utrzymanie parametrów w punktach kontrolnych		GIOŚ	
		Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	3 628,3 tys. m ³	na podobnym poziomie		GUS	
		Wskaźnik zużycia wody w m ³ na 1 mieszkańca	77,2 m ³ /os.	na podobnym poziomie		GUS	
		Liczba zmodernizowanych/ zbudowanych ujęć wody i SUW	5 szt. [2021-2024]	w zależności od potrzeb		Gminy	
	Cel: Ochrona przed skutkami zjawisk ekstremalnych.	Powierzchnia terenów zmeliorowanych i zdrenowanych	10 802,46 ha	na podobnym poziomie		<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie zasięgu i skutków podtopień, powodzi oraz suszy; Zwiększenie retencji wodnej; 	ZZ Chojnice
		Długość rowów melioracyjnych	838,9 km	na podobnym poziomie			ZZ Chojnice
		Liczba dofinansowanych instalacji do retencjonowania wody deszczowej w ramach Programu „Moja Woda”	101 szt. [2021-2024]	>10 /rok			WFOŚiGW
	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	Cel: Powszechny dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.	Długość sieci wodociągowej	875,7 km [2023]		wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy; Rozbudowa infrastruktury oczyszczania ścieków, w tym realizacja programów sanitacji w zabudowie rozproszonej;
Liczba przyłączy wodociągowych			11 571 szt. [2023]	wzrost	GUS		
Liczba ujęć wody			16 szt. [2024]	na podobnym poziomie	Gminy		
Liczba mieszkańców korzystająca z sieci wodociągowej			44 511 os. [2022]	na podobnym poziomie	GUS		
Stopień zwodociągowania			94,5%	na podobnym poziomie	GUS		

		Liczba zlikwidowanych nieczynnych ujęć wody szt.	0 szt.	w zależności od potrzeb		Gminy
		Długość sieci wodociągowej z rur azbestowo-cementowych	17,41 km	spadek		Gminy
		Ilość ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną w ciągu roku	1 050 tys. m ³ [2023]	wzrost		GUS
		Długość sieci kanalizacyjnej	480,3 km [2023]	wzrost		GUS
		Liczba przyłączy kanalizacyjnych	8 018 szt. [2023]	wzrost		GUS
		Liczba mieszkańców korzystająca z sieci kanalizacyjnej	34 573 os. [2022]	wzrost		GUS
		Stopień skanalizowania	73,4%	wzrost		GUS
		Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	1 077 szt.	na podobnym poziomie		Gminy
		Liczba zbiorników bezodpływowych	2 707 szt.	spadek		Gminy
		Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków	5 szt.	na podobnym poziomie		GUS
ZASOBY GEOLOGICZNE	Cel: Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów geologicznych.	Liczba obowiązujących koncesji na wydobycie kopalin	10 szt.: 7 – Starosty 3 – Marszałka [2024]	na podobnym poziomie	• Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin.	Starosta Marszałek
		Liczba wydanych koncesji	1 – Starosta 1 – Marszałek [2021-2024]	Na podobnym poziomie		Starosta Marszałek
		Powierzchnia terenów zrehabilitowanych	5,3294 ha [2021-2024]	Na podobnym poziomie		Starosta
		Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji	3,0393 ha [2021-2024]	3,1 ha		Starosta
GLEBY	Cel: Ochrona i racjonalne wykorzystanie gleb.	Powierzchnia gruntów ornych	36 203 ha	spadek	• Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym	Powiat
		Liczba obszarów wpisanych do rejestru zanieczyszczeń historycznych	4	na podobnym poziomie		Powiat
		Liczba opracowanych kart rejestracyjnych osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi	0	0		Powiat
		Monitorowanie zasobności gleb w makro i mikroskładniki, przebadana powierzchnia użytków rolnych i ilość pobranych próbek /OSCh-R	12 362 ha 5 011 próbek	na podobnym poziomie		OSChR

GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	Celi: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym polegająca na zapobieganiu powstawania odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia, recyklingu i innych metodach odzysku oraz zmniejszenia poziomu składowania masy odpadów komunalnych.	Czynne składowiska odpadów komunalnych, szt./Gminy	1 szt.	na podobnym poziomie	<ul style="list-style-type: none"> • Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi; • Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne; 	Gminy
		Odpady komunalne zebrane ogółem:	14 534,7709 Mg [2023]	wzrost		Gminy
		- ulegające biodegradacji	2 169,18 Mg	wzrost		Gminy
		- opakowaniowe	2 357,77 Mg	wzrost		Gminy
		- budowlane i rozbiórkowe	354,4 Mg	wzrost		Gminy
		- wielkogabarytowe	521,58 Mg	wzrost		Gminy
		- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	15,58 Mg	wzrost		Gminy
		- odpady niebezpieczne	29,428 Mg	wzrost		Gminy
		- zmieszane (20 03 01)	7 271,26 Mg	spadek		Gminy
		Uśredniony poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w gminach	40,18%	57% w 2027 r.		Gminy
		Liczba punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK)	6 szt.	na podobnym poziomie		Gminy
		Mieszkańcy objęci systemem odbioru odpadów komunalnych i prowadzący selektywną zbiórkę odpadów komunalnych	100%	100%		Gminy
		Liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminach	1 129 szt. [2021-2024]	w razie potrzeby		Gminy
		Liczba wydanych decyzji w sprawie likwidacji nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	1 szt. [2021-2024]	w razie potrzeby		Gminy
Masa odpadów azbestowych pozostałych do usunięcia wg bazy azbestowej	21 222,76 Mg [stan 28.08.2024]	7 171,546 Mg	Baza azbestowa			
Masa usuniętych wyrobów azbestowych	1 679,65 Mg	Wzrost	Gminy			

			[2021-2024]			
ZASOBY PRZYRODNICZE	Cel: Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych.	Liczba pomników przyrody	170 szt.	wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona obszarów i gatunków cennych pod względem przyrodniczym; Ochrona zasobów leśnych. 	CRFOP
		Powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej (ha i % ogólnej powierzchni powiatu)	68 165,67 ha 63,4%	Na podobnym poziomie		GUS
		Liczba /długość korytarzy ekologicznych na terenie powiatu	3 korytarze	Na podobnym poziomie		ZBS PAN
		Powierzchnia obszarów zieleni urządzonej	67,63 ha	wzrost		GUS
		Lesistość powiatu %	48,7%	Na podobnym poziomie		GUS
ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI I ADAPTACJA DO ZMIAN	Cel: Ochrona przed poważnymi awariami i zagrożeniami	Liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii (odpowiadających definicji zawartej w art. 3 pkt. 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska	0 [2021-2024]	0	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych; 	WIOŚ, KPPSP
EDUKACJA EKOLOGICZNA	Cel: Świadome społeczeństwo w zakresie ochrony środowisk	Olimpiady, konkursy (ilość/rok)	1	>1 /rok	<ul style="list-style-type: none"> Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i zmiana ich zachowań na proekologiczne. 	Powiat
		Wycieczki, pikniki, akcje w plenerze (ilość/rok)	1	>1 /rok		Powiat
		Akcje sprzątnięcia (ilość/rok)	0	>1 /rok		Powiat

9. Harmonogram realizacji Programu

Osiągnięcie zakładanych celów możliwe będzie dzięki realizacji przedsięwzięć zaplanowanych przez Powiat Tucholski, Gminy oraz inne jednostki realizujące działania na terenie powiatu. Wyznaczone terminy realizacji poszczególnych zadań ekologicznych ujętych w harmonogramie mogą zostać przesunięte ze względów budżetowych.

W Programie zostały uwzględnione:

- zadania własne powiatu (W), które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu;
- zadania koordynowane - monitorowane (M) - pozostałe zadania, związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla gminnego, wojewódzkiego i centralnego).

W poniższych tabelach przedstawiono szczegółowy harmonogram realizacji zadań: własnych Powiatu (W) oraz zadań monitorowanych przez Powiat (M) na lata 2025-2029.

Tabela 64 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań własnych Powiatu (W) wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania WŁASNE Powiatu	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	1.	Poprawa efektywności energetycznej budynków	W – Powiat	2025-2029	w zależności od potrzeb	środki własne, środki zewnętrzne
	1.1.	Termomodernizacja budynku Tucholskiego Centrum Edukacji Zawodowej	W – Powiat	2025-2029	w zależności od dostępnych środków i możliwości dofinansowania	środki własne, środki zewnętrzne
	2.	Likwidacja źródeł niskiej emisji w obiektach będących własnością Powiatu	W – Powiat	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków i możliwości dofinansowania	środki własne, środki zewnętrzne
	3.	Wymiana oświetlenia na mniej energochłonne i budowa nowego energooszczędnego oświetlenia	W – Powiat	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	4.	Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych odnośnie przestrzegania obowiązków nałożonych pozwoleniami na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	5.	Przyjmowanie zgłoszeń i wydawanie pozwoleń dla instalacji wymagających pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	6.	Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony powietrza oraz upowszechnienie informacji w zakresie zmian klimatu oraz metod zapobiegania i ograniczania ich skutków. Promocja i propagowanie działań zmierzających do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.	W – Powiat	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	Środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW, jednostki oświatowe
	7.	Montaż małych instalacji OZE na budynkach administracji publicznej	W – Powiat	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	8.	Wsparcie rozwoju budownictwa pasywnego i energooszczędnego	W – Powiat	2025-2029	w zależności od zaplanowanych środków finansowych	środki własne, środki zewnętrzne
	9.	Czyszczenie dróg w celu usunięcia nagromadzonych pyłów i zanieczyszczeń komunikacyjnych na asfalcie	W – Powiat	w razie potrzeb	w zależności od potrzeb i zaplanowanych środków	środki własne

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania WŁASNE Powiatu	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	10.	Wzmocnienie kontroli na stacjach diagnostycznych	W - Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	11.	Promowanie ecodrivingu, korzystania z komunikacji zbiorowej, rowerów i środków transportu wykorzystujących napędy przyjazne środowisku oraz zakup pojazdów niskoemisyjnych (elektrycznych, hybrydowych, zasilanych wodorem)	W – Powiat	działanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
ZAGROŻENIE HAŁASEM	1.	Budowa i modernizacja dróg powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą zgodnie z przyjętym planem	W – Powiat	2025-2029	3 000 000,00	środki własne, środki zewnętrzne
	2.	Modernizacja i rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie powiatu	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach zaplanowanych inwestycji	środki własne, środki zewnętrzne
	2.1.	Realizacja ostatniego etapu budowy ścieżki rowerowej Tuchola - Cekcyn	W – Powiat	01.09.2024 – 31.12.2025	5 513 058,81	Środki własne, środki UE
	2.2.	Budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie powiatu Tucholskiego w celu kanalizacji ruchu turystycznego – etap I	W – Powiat	01.09.2024 – 31.12.2025	1 313 405,46	Środki własne, środki UE
	2.3.	Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Gostycyn – Piła	W Powiat	do 2029	2 265 580,51	Środki UE, środki własne
	3.	Wprowadzanie nasadzeń ochronnych wzdłuż ciągów komunikacyjnych	W - Powiat	zadanie ciągłe	w ramach zaplanowanych inwestycji	środki własne
	4.	Wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu	W - Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	5.	Edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie negatywnego wpływu hałasu na człowieka	W - Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	6.	Utrzymanie i wzmocnienie transportu publicznego na terenie powiatu	W - Powiat	2025-2029	154 000,00/ rok	środki własne, środki województwa
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	1.	Weryfikacja składanych zgłoszeń instalacji wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne oraz udostępnianie informacji o instalacjach wytwarzających pole elektromagnetyczne	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
GOSPODAROWANIE WODAMI	1.	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, zwiększanie retencji opadowej i udziału powierzchni biologicznie czynnej, w tym:	W – Powiat	2025-2029	w ramach zaplanowanych środków	środki własne

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania WŁASNE Powiatu	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	1.1.	Budowa zbiorników na deszczówkę przy budynkach użyteczności publicznej oraz edukacyjnych ekoogródków przy szkołach powiatu tucholskiego	W - Powiat	2025	1 475 462,93	środki własne
	1.2.	Wymiana szczelnych powierzchni gruntu na przepuszczalne poprzez budowę boiska przy ZSLiT w Tucholi	W - Powiat	2025	2 671 423,62	Środki własne, dofinansowanie
	2.	Pomoc spółkom wodnym w utrzymaniu we właściwym stanie rowów melioracyjnych	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach zaplanowanych środków	środki własne
	3.	Działania edukacyjne, promocyjne i upowszechniające wiedzę o konieczności, zasadach i sposobach ochrony wód oraz ochrony przed powodzią i suszą	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
ZASOBY GEOLOGICZNE	1.	Wydawanie koncesji na wydobycie kopalin ze złóż oraz ich kontrola	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
GLEBY	1.	Identyfikacja i prowadzenie rejestru historycznych zanieczyszczeń	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	1.	Uwzględnianie w przetargach publicznych, poprzez zapisy w SIWZ zakupów wyrobów zawierających materiały lub substancje pochodzące z recyklingu odpadów; włączanie do procedur zamówień publicznych kryteriów związanych z ochroną środowiska	W – Powiat	w zależności od potrzeb	w ramach działalności	środki własne
	2.	Kontrola w zakresie przestrzegania warunków wydanych pozwoleń na zbieranie, przetwarzanie wytwarzanie odpadów	W – Powiat	w zależności od potrzeb	w ramach działalności	środki własne
ZASOBY PRZYRODNICZE	1.	Utrzymanie, pielęgnacja i zakładanie terenów zieleni, w tym nasadzenia drzew miododajnych przy drogach powiatowych	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne, środki zewnętrzne
	2.	Promocja regionu i realizacja zadań z zakresu rozwoju bezpiecznej dla środowiska, nowoczesnej infrastruktury rekreacyjnej zapewniającej wzrost potencjału turystycznego regionu	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach planów rozwoju	środki własne, środki zewnętrzne
	3.	Uaktualnienie lub opracowanie planów urządzania lasów i uproszczonych planów urzędzenia lasów	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach planów rozwoju	środki własne, środki zewnętrzne
ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI	1.	Wprowadzenie systemu alarmowania i ostrzegania mieszkańców o nadzwyczajnych zagrożeniach	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach zarządzania kryzysowego	środki własne

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania WŁASNE Powiatu	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	2.	Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia awarii	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach zarządzania kryzysowego	środki własne
	3.	Doposażenie jednostek PSP	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne, środki zewnętrzne
EDUKACJA EKOLOGICZNA	1.	Prowadzenie publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach objętych obowiązkiem udostępniania jako informacje o środowisku i jego ochronie	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	2.	Organizowanie imprez pobudzających aktywność dzieci i młodzieży w dziedzinie ochrony przyrody i środowiska naturalnego (kontynuacja dotychczasowych programów i wdrażanie programów zastępczych lub nowych)	W – Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne

Tabela 65 Harmonogram rzeczowo-finansowy zadań monitorowanych (M) wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	1.	Prowadzenie monitoringu powietrza	M - GIOŚ	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	2.	Wsparcie projektów dotyczących zakupu sensorów do pomiarów jakości powietrza	M – Gminy W – Powiat	w razie potrzeb	w ramach zaplanowanych środków	środki własne, pomoc zewnętrzna
	3.	Opracowanie aktualizacji planów gospodarki niskoemisyjnej (PGN)	M - Gminy	w razie potrzeb	Ok. 30 000,00 /za dokument	środki własne
	4.	Działania promujące likwidację „niskiej emisji”, ograniczenie zanieczyszczenia powietrza oraz promocja budownictwa energooszczędnego, pasywnego oraz „zielonej architektury”	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	budżety gmin
	5.	Modernizacja i wymiana przestarzałych źródeł ciepła na niskoemisyjne, w tym m.in. na pompy ciepła, kolektory na ciepłą wodę, panele fotowoltaiczne oraz modernizację istniejących kotłowni	M – Gminy, mieszkańcy	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	6.	Udzielanie dotacji oraz wsparcie wnioskodawców na przedsięwzięcia związane z wykorzystaniem instalacji do pozyskiwania OZE oraz modernizacji lub wymiany indywidualnych źródeł ciepła	M - Gminy	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	środki własne, środki zewnętrzne

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania	
	7.	Kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w piecach domowych	M – Gminy,	w razie potrzeb	w ramach działalności	środki własne	
	8.	Rozbudowa infrastruktury ciepłowniczej poprzez montaż agregatu kogeneracyjnego o mocy 1 MW oraz powietrzne/gruntowe pompy ciepła.	M – PK w Tucholi sp. z o.o.	2025-2027	30 000,00	środki własne, środki zewnętrzne	
	9.	Rozwój i modernizacja sieci gazowej	M – operator sieci	zadanie ciągłe	w ramach zaplanowanych środków	środki własne	
	10.	Poprawa efektywności energetycznej budynków	M - Gminy, mieszkańcy	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	środki własne, środki zewnętrzne NFOŚiGW	
	11.	Wymiana oświetlenia na mniej energochłonne i budowa nowego energooszczędnego oświetlenia	W – Powiat M – Gminy, Zarządcy dróg	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne	
	12.	Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych odnośnie przestrzegania obowiązków nałożonych pozwoleniami na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza	W – Powiat M - WIOŚ	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne	
	13.	Promocja w zakresie wykorzystania OZE (kolektorów słonecznych, pomp ciepła, geotermii, biomasy, elektrowni wiatrowych)	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne	
	14.	Montaż małych instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej	M – Gminy M – Gminy, zakłady komunalne	zadanie ciągłe	w zależności od dostępnych środków	środki własne, środki zewnętrzne	
	15.	Czyszczenie dróg w celu usunięcia nagromadzonych pyłów i zanieczyszczeń komunikacyjnych na asfalcie	M – Gminy, Zarządcy dróg	w razie potrzeb	w zależności od potrzeb i zaplanowanych środków	środki własne	
	ZAGROŻENIE HAŁASEM	1.	Budowa i rozbudowa głównych dróg przebiegających przez powiat, w tym:	M – zarządcy dróg	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
		1.1.	Budowa obwodnicy miasta Tuchola w ciągu DW 240	M – ZDW	2025-2027	126 000 000,00	Środki własne, dofinansowanie z RFRD
		1.2.	Budowa ronda na skrzyżowaniu DW 237 i DW 240 w m. Tuchola (ul. Czerska i ul. Chojnicka)	M – ZDW	2025-2029	w zależności od zaplanowanych środków	Środki własne

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	1.3.	Budowa dróg rowerowych w ciągu dróg DW 237, 240 i 241	M - ZDW	2025-2029	w zależności od zaplanowanych środków	Środki własne
	2.	Budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych oraz chodników i miejsc postojowych	W – Powiat, M - Gminy	zadanie ciągle	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	3.	Modernizacja i rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie powiatu	M, W – zarządcy dróg	zadanie ciągle	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	4.	Promowanie ecodrivingu, wspieranie korzystania z komunikacji zbiorowej, rowerów i środków transportu wykorzystujących napędy przyjazne środowisku oraz zakup pojazdów niskoemisyjnych, rozwój infrastruktury obsługującej samochody elektryczne	M - Gminy	działanie ciągle	w ramach działalności	budżety gmin
	5.	Wprowadzanie zabezpieczeń akustycznych oraz stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas	M – Gminy, Zarządcy dróg	w razie potrzeb	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	6.	Prowadzenie badań monitorujących poziom hałasu drogowego	M – GIOŚ, zarządcy dróg	w razie potrzeb	w ramach działalności	środki własne,
	7.	Prowadzenie kontroli emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej	M - WIOŚ	w razie potrzeb	w ramach działalności	środki własne,
	8.	Edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie negatywnego wpływu hałasu na człowieka	W – Powiat M - Gminy	zadanie ciągle	w ramach działalności	środki własne,
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	1.	Weryfikacja składanych zgłoszeń instalacji wytwarzających pole elektromagnetyczne	W – Powiat M – Marszałek, RDOŚ	zadanie ciągle	w ramach działalności	środki własne
	2.	Wprowadzanie do dokumentów planistycznych zapisów uwzględniających ochronę przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	M - Gminy	zadanie ciągle	w ramach działalności	środki własne,
	3.	Monitoring promieniowania elektromagnetycznego	M - GIOŚ	zadanie ciągle	w ramach działalności	środki własne,
GOSPODAROWANIE WODAMI	1.	Monitoring wód powierzchniowych i podziemnych	M - GIOŚ	zadanie ciągle	w ramach działalności	środki własne,
	2.	Modernizacja ujęć wody i stacji uzdatniania wody	M – Gminy, spółki wodno-kanalizacyjne	w razie potrzeb	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne,
	3.	Zachęcanie mieszkańców do montażu instalacji retencjonujących wodę deszczową	M – Gminy, spółki wodno-kanalizacyjne	zadanie ciągle	w ramach działalności	budżet gminy

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	4.	Wprowadzenie dotacji na budowę instalacji do zatrzymywania i wykorzystania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania, w tym realizacja programu "Moja Woda"	M – Gminy, WFOŚiGW	zadanie ciągłe	w ramach zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	5.	Budowa urządzeń wodnych zwiększających zdolności retencyjne, w tym:	M – Wody Polskie	Zgodnie z planem	-	-
	5.1.	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni oraz zachowanie istniejącego ekosystemu poprzez retencję korytową ciekłu Struga Stobno – odbudowa budowli piętrzącej z uzyskaniem pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie w km 1+110	M – Wody polskie	2025-2027	b.d.	b.d.
	5.2.	Zwiększenie zdolności retencyjnych jeziora Stobno poprzez budowę budowli piętrzącej w celu zapobiegania skutkom suszy	M – Wody Polskie	2025-2027	b.d.	b.d.
	6.	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, zwiększanie retencji opadowej i udziału powierzchni biologicznie czynnej	M – Gminy, Wody Polskie	2025-2029	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	7.	Działania mające na celu renaturyzację cieków	M – Wody Polskie, zarządy zlewni	2025-2029	w ramach zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	8.	Utrzymanie cieków, jezior i urządzeń wodnych	M – Wody Polskie	2025-2029	w ramach działalności	środki własne
	9.	Utrzymanie, okresowa konserwacja i modernizacja urządzeń melioracyjnych	M – spółki wodne, Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	10.	Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty posiadające pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	M – WIOŚ	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	11.	Uwzględnianie w dokumentach planistycznych na poziomie map ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego oraz obszarów szczególnego zagrożenia powodzią	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	12.	Budowa i udoskonalanie systemów ostrzegawczych oraz tworzenie programów edukacyjnych poprawiających świadomość i wiedzę na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego	W – Powiat, M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	1.	Bieżąca modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej w tym stopniowe wyłączenie (do 2032 r.) z eksploatacji odcinków sieci wykonanej z rur cementowo-azbestowych	M – Gminy, zakłady wodno-kanalizacyjne	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	2.	Kontrola jakości wody przeznaczonej do spożycia	M – PSSE	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	3.	Kontrola zużycia wody - uzupełnienie wodomierzy u wszystkich użytkowników sieci	M – Gminy, spółki wodno-kanalizacyjne	w razie potrzeby	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne
	4.	Rozbudowa, modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej	M – Gminy, spółki wodno-kanalizacyjne	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	5.	Budowa, rozbudowa oraz modernizacja oczyszczalni ścieków	M - Gminy, spółki wodno-kanalizacyjne	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	6.	Dotacje do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, gdzie brak możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej	M – Gminy	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	budżet powiatu, budżety gmin
	7.	Bieżąca ewidencja i kontrola zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz likwidacja zbiorników na obszarach nowo skanalizowanych	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	ZASOBY GEOLOGICZNE	1.	Wydawanie koncesji na wydobycie kopalin ze złóż oraz ich kontrola	M – Marszałek, Urząd Górniczy, W - Starosta	zadanie ciągłe	w ramach działalności
2.		Tworzenie dokumentów planistycznych z uwzględnieniem kopalin i ich ochroną przed trwałym zainwestowaniem nie górniczym	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
GLEBY	1.	Ochrona gleb najlepszych kompleksów w dokumentach planistycznych przed zainwestowaniem	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	2.	Prowadzenie badań gleby i ziemi oraz monitorowanie ich stanu na podstawie dostępnych wyników	M – OSCh-R, IUNG w Puławach	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	3.	Rekultywacja terenów zdegradowanych	M – Osoba powodująca utratę lub ograniczenie wartości użytkowej	w razie potrzeby	w zależności od potrzeb	środki własne
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	1.	Składanie rocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i przekazywanie ich marszałkowi województwa	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	2.	Działania edukacyjno-informacyjne dotyczące właściwego postępowania z odpadami w tym zwiększenia efektywności selektywnego zbierania u	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
		„źródła” oraz edukacja w zakresie minimalizacji produkcji odpadów.				
	3.	Uwzględnianie w przetargach publicznych, poprzez zapisy w SIWZ zakupów wyrobów zawierających materiały lub substancje pochodzące z recyklingu odpadów; włączanie do procedur zamówień publicznych kryteriów związanych z ochroną środowiska	M – Gminy W - Powiat	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	4.	Wsparcie finansowe organizacji akcji „Sprzątanie Świata”	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	5.	Promowanie budowy przydomowych kompostowników	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	6.	Rozwój i rozbudowa punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) w gminach	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	7.	Kontrola podmiotów prowadzących działalność w zakresie odbierania, zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów	M – Gminy, WIOŚ	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	8.	Likwidacja dzikich wysypisk odpadów	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	9.	Ewidencjonowanie ilości usuniętego azbestu na potrzeby portalu baza azbestowa.gov.pl	M – Gminy,	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	10.	Pomoc w usuwaniu azbestu	M - właściciele budynków, Gminy,	2025-2032	ok. 12 500 000,00	środki własne, środki WFOŚiGW
	ZASOBY PRZYRODNICZE	1.	Bieżąca inwentaryzacja form ochrony przyrody, zachowanie różnorodności biologicznej i jej racjonalne użytkowanie oraz tworzenie nowych form ochrony przyrody na podstawie wyników inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej	M – Gminy, Nadleśnictwa	zadanie ciągłe	w ramach działalności
2.		Inwentaryzacja i bieżąca ochrona istniejących pomników przyrody oraz ustanawianie nowych pomników przyrody	M- Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
3.		Realizacja edukacji ekologicznej i szkoleń w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, w tym:	M – Gminy, Nadleśnictwa	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
3.1.		Realizacja funkcji Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie przez Województwo Kujawsko-Pomorskie	M – Tucholski Park Krajobrazowy	do 2026	9 114 050,00	Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza, Województwo Kujawsko-Pomorskie

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	4.	Utrzymanie, pielęgnacja i zakładanie terenów zieleni	M – Gminy W - Powiat	w zależności od potrzeb	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne
	5.	Wprowadzanie zieleni do przestrzeni zurbanizowanej w postaci niewielkich zieleńców, dachowych ogrodów, ogrodów deszczowych, pokrytych roślinnością ścian i innych elementów architektury oraz nasadzeń drzew i krzewów miododajnych	M – Gminy	zadania ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne
	6.	Tworzenia łąk kwietnych, ogrodów społecznych, domków dla dzikich zwierząt i owadów	M - Gminy	zadanie ciągłe	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne
	7.	Identyfikacja miejsc występowania oraz eliminacja gatunków inwazyjnych gatunków obcych	M – Gminy, Nadleśnictwa, Wody Polskie	w zależności od potrzeb	w zależności od zaplanowanych środków	środki własne
	8.	Zachowanie alei drzew w krajobrazie jako cennych siedlisk i korytarzy ekologicznych	M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	9.	Ograniczenie do minimum wycinki drzew celem zmiany użytkowania gruntu	M – Gminy	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	10.	Promocja regionu i realizacja zadań z zakresu rozwoju bezpiecznej dla środowiska nowoczesnej infrastruktury rekreacyjnej zapewniającej wzrost potencjału turystycznego regionu	W – Powiat M - Gminy	zadanie ciągłe	w ramach planów rozwoju	środki własne, środki zewnętrzne
	11.	Zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej oraz nieużytków i terenów zdegradowanych i przekształconych gatunkami rodzimymi	M - Nadleśnictwa, Gminy	zadanie ciągłe	zgodnie z zaplanowanymi wydatkami	środki własne
	12.	Rozbudowa i przebudowa drzewostanów	M – Nadleśnictwa	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne, środki zewnętrzne
	13.	Opracowanie nowych planów urządzenia lasów (PUL)	M - Nadleśnictwa	2027-2028	W ramach zaplanowanych środków	Środki własne, Fundusz Leśny
	14.	Stosowanie zabiegów ochronnych w lasach ograniczające populację szkodliwych owadów	M – Nadleśnictwa	2025-2029	w ramach zaplanowanych środków	środki własne, środki zewnętrzne
	15.	Realizacja projektu: „Lasy dla mokradeł – ochrona siedlisk hydrogenicznych na obszarach cennych przyrodniczo”	M – Nadleśnictwo Tuchola	2027	35 685,00	Fundusze Europejskie
ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI	1.	Prowadzenie i aktualizowanie rejestru występujących poważnych awarii oraz zakładów mogących powodować poważne awarie	M – WIOŚ, KPPSP	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tucholskiego na lata 2025-2029

Obszar interwencji	Lp.	Działania/Zadania MONITOROWANE przez Powiat	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Termin realizacji	Koszty realizacji PLN	Źródło finansowania
	2.	Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w specjalistyczny sprzęt do wykrywania i likwidacji awarii i zagrożeń oraz przygotowanie taktyczne do działań	W – Powiat M – Gminy, KPPSP	zadanie ciągłe	w zależności od posiadanych środków	środki własne
EDUKACJA EKOLOGICZNA	1.	Promocja walorów przyrodniczych powiatu poprzez zamieszczanie informacji na stronach internetowych, w mediach społecznościowych, w lokalnych gazetach, na targach turystycznych	W – Powiat M – Gminy,	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	2.	Prowadzenie publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach objętych obowiązkiem udostępniania jako informacje o środowisku i jego ochronie	W – Powiat M – Gminy,	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	3.	Organizowanie imprez pobudzających aktywność dzieci i młodzieży w dziedzinie ochrony przyrody i środowiska naturalnego (kontynuacja dotychczasowych programów i wdrażanie programów zastępczych lub nowych)	W – Powiat M – Gminy,	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	4.	Wyeliminowanie negatywnych zachowań (np. wypalanie traw, porzucanie odpadów w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych, wylwanie nieoczyszczonych ścieków bezpośrednio do wód i gleby, spalanie odpadów w paleniskach domowych, dewastacja zieleni publicznej)	W – Powiat M – Gminy,	zadanie ciągłe	w ramach działalności	środki własne
	5.	Prowadzenie doradztwa w zakresie programów m.in. „Mój Prąd”, „Moja Woda”, „Czyste Powietrze”, itp.	M – Gminy	2022-2030	b.d.	budżety gmin, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Wody Polskie

10. Źródła finansowania i nakłady na realizację działań w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Tucholskiego

Poszczególne działania Programu ochrony środowiska Powiatu Tucholskiego mogą być realizowane w oparciu o:

- a) środki własne;
- b) kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych;
- c) kredyty i pożyczki preferencyjne udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin;
- d) dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

Do krajowych źródeł finansowania zaliczamy:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW);
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW);
- Bank Ochrony Środowiska;
- Samorządowy Program Pożyczkowy.

Do zagranicznych źródeł finansowania należeć będą nowe fundusze unijne na lata 2021-2027.

11. System instytucji zaangażowanych w realizację programu ochrony środowiska.

Nadrzędną zasadą realizacji niniejszego Programu powinna być realizacja wyznaczonych zadań przez określone jednostki. Z punktu widzenia Programu w realizacji poszczególnych zadań będą uczestniczyć:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem (Powiat, Gminy);
- podmioty realizujące zadania Programu (Powiat, Gminy, inne jednostki działające na danym terenie, realizujące swoje zadania);
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu (WIOŚ, PWIS, Urząd Marszałkowski itp.);
- społeczność powiatu jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu.

Koordynatorem realizacji Programu ochrony środowiska dla Powiatu Tucholskiego jest Wydział Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody przy Starostwie Powiatowym w Tucholi.

12. Procedury monitoringu, przeglądu stopnia realizacji programu ochrony środowiska oraz jego aktualizacji.

Zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.), organ wykonawczy powiatu jest zobowiązany sporządzać, co dwa lata raporty z wykonania programów ochrony środowiska, które następnie przedstawia radzie powiatu i przekazuje organowi wykonawczemu województwa.

Wdrażanie Programu ochrony środowiska powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- efektywności wykonania zadań;
- aktualności zidentyfikowanych problemów ekologicznych oraz adekwatności podjętych działań;
- stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań i przyjętych celów;
- rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- przyczyn ewentualnych rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- niezbędnych modyfikacji Programu.

Dla prawidłowego przebiegu monitoringu realizacji celów i zadań Programu ochrony środowiska dla powiatu tucholskiego niezbędna jest okresowa wymiana informacji z gminami i pozostałymi jednostkami organizacyjnymi, w zakresie stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań.

Monitoring obejmuje dwa podstawowe rodzaje kontrolowania zmian, które najogólniej można określić jako:

- monitoring ilościowy,
- monitoring jakościowy.

Ujęcie ilościowe – obrazuje prognozę zmian konkretnych wielkości (wskaźników). Nie do wszystkich elementów środowiska da się przypisać wskaźniki (nie wszystkie dane są dostępne), aby dokonać prognozy ilościowej w niektórych elementach środowiska. Do prognozowania zmian wskaźników w przyszłości wykorzystano informacje o dynamice zmian tych wskaźników w przeszłości, nakładów finansowych w okresach poprzednich i planowanych do poniesienia oraz wymogi UE.

Ujęcie jakościowe – dla zadań, dla których nie można prognozować określonych wskaźników lub jest to utrudnione, wykorzystano ocenę jakościową, która stanowi jednocześnie uzupełnienie do oceny ilościowej. Listę tę można ewentualnie w przyszłości uzupełnić o pojedyncze nowe wskaźniki dotyczące jakości środowiska. Wskazane byłoby także podanie, które wskaźniki służą do monitorowania konkretnych celów Programu.

13. Wykaz interesariuszy zaangażowanych w prace nad programem ochrony środowiska

Interesariusze Programu to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które uczestniczą w tworzeniu projektu Programu lub są bezpośrednio zainteresowane wynikami jego realizacji i eksploatacji. Interesariuszy można podzielić na wewnętrznych i zewnętrznych:

Interesariuszami wewnętrznymi są:

- Starostwo Powiatowe w Tucholi (Zarząd Powiatu, Rada Powiatu, Wydział Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody przy Starostwie Powiatowym w Tucholi),

Interesariusze zewnętrznymi:

- Urzędy Gmin;
- Mieszkańcy Powiatu;
- Przedsiębiorstwa z terenu Powiatu;
- Instytucje publiczne działające na terenie powiatu tucholskiego zwłaszcza te o powiatowym zasięgu działania, np. nadleśnictwa, WIOŚ, Zarządy Zlewni;
- Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

14. Dokumenty środowiskowe

Polityka ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)

Projekt Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP) przyjęty został w dniu 16 lipca 2019 r. przez Radę Ministrów w trybie obiegowym w sprawie przyjęcia „Polityki ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030) – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej”.

Polityka ekologiczna państwa 2030 (PEP) integruje zakres tematyczny dokumentów:

- Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” (BEiŚ) w części środowiskowej,
- Strategicznego planu adaptacji dla sektorów obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA2020),
- oraz Polityki klimatycznej Polski. Strategii redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020 (uchylona uchwałą Rady Ministrów w dniu 1 września 2015 r.).

PEP obejmuje następującą tematykę:

- bezpieczeństwo biologiczne, w tym organizmy genetycznie zmodyfikowane,
- klimat akustyczny,
- najlepsze dostępne techniki BAT,
- odpady,
- pola elektromagnetyczne,
- powierzchnia ziemi,
- powietrze,
- promieniowanie jonizujące,
- służby ochrony środowiska i podmioty biorące udział w zarządzaniu środowiskiem,
- system finansowania ochrony środowiska,
- system ocen oddziaływania na środowisko,
- technologie środowiskowe,
- wzorce zrównoważonej konsumpcji i edukacja ekologiczna, w tym dostęp do informacji,
- zasoby geologiczne,
- zasoby przyrodnicze, w tym krajobraz, leśnictwo i różnorodność biologiczna,

- zasoby wodne, w tym jakość wód,
- zmiany klimatu (mitygacja i adaptacja).

Cel główny PEP, tj. *Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców*, został przeniesiony wprost ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) - SOR. Cele szczegółowe PEP zostały określone w odpowiedzi na zidentyfikowane w diagnozie najważniejsze trendy w obszarze środowiska, w sposób umożliwiający zharmonizowanie kwestii związanych z ochroną środowiska z potrzebami gospodarczymi i społecznymi. Realizacja celów środowiskowych będzie wspierana przez cele horyzontalne.

Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
Kierunki interwencji:

- Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki.
- Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania
- Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb.
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej.

Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska
Kierunki interwencji:

- Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu.
- Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej.
- Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie Polityki Surowcowej Państwa Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT.

Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych.

Kierunki interwencji:

- Przeciwdziałanie zmianom klimatu i adaptacja do nich.

Cel horyzontalny: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa.

Kierunek interwencji:

- Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji.

Cel horyzontalny: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Kierunek interwencji:

- Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Polityka energetyczna Polski do 2040 roku

Cele te mają zostać zapewnione m.in. przez racjonalne efektywne gospodarowanie krajowymi złożami węgla oraz dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego. Dokument postuluje również przygotowanie infrastruktury dla energetyki jądrowej i zapewnienie warunków inwestorom dla wybudowania i uruchomienia elektrowni jądrowych opartych na bezpiecznych technologiach.

Zgodnie z Polityką energetyczną Polski do 2040 roku udział odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii w Polsce ma wzrosnąć do 27% w roku 2030.

Zadania wynikające z Polityki energetycznej Polski to m.in.:

- modernizacja sieci przesyłowych i sieci rozdzielczych pozwalająca obniżyć poziom awaryjności o 50%;
- rozwój lokalnej mini i mikro kogeneracji pozwalający na dostarczenie do roku 2020 z tych źródeł co najmniej 10% energii elektrycznej zużywanej w kraju;
- ochrona lasów przed nadmiernym eksploataowaniem w celu pozyskiwania biomasy;
- zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, tak aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem;
- wdrożenie Programu budowy biogazowni rolniczych przy założeniu powstania do roku 2020 co najmniej jednej biogazowni w każdej gminie;

- ograniczenie emisji CO₂ w wielkości możliwej technicznie do osiągnięcia bez naruszania bezpieczeństwa energetycznego;
- ograniczenie emisji SO₂ do poziomu ustalonego w Traktacie Akcesyjnym;
- ograniczenie emisji NO_x poczynając od 2016 roku zgodnie ze zobowiązaniami przyjętymi przy akcesji do Unii Europejskiej;
- likwidacja emisji z tytułu samozapłonu i palenia się hałd poprzez pozyskanie węgla z odpadów pogórnictwa zalegających na składowiskach;
- rozszerzenie zakresu założeń i planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe o planowanie i organizację działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promowanie rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze gminy;
- wsparcie inwestycji w zakresie stosowania najlepszych dostępnych technologii w przemyśle, wysokosprawnej kogeneracji, ograniczenia strat w sieciach elektroenergetycznych i ciepłowniczych oraz termomodernizacji budynków;
- obowiązek przygotowania planów zaopatrzenia gmin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w celu zastąpienia wyeksploatowanych rozdzielonych źródeł wytwarzania ciepła jednostkami kogeneracyjnymi.

Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (AKPOŚK)

Przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku, dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Szósta aktualizacja KPOŚK 2022 ogłoszona została 5 maja 2022 r.

Głównym celem AKPOŚK 2022 jest określenie nakładów inwestycyjnych w obszarze gospodarki ściekowej niezbędnych do uzyskania przez aglomeracje o RLM $\geq 2\ 000$ zgodności z warunkami dyrektywy 91/271/EWG. W ramach AKPOŚK 2022 zaplanowano inwestycje w zakresie: budowy sieci kanalizacyjnej (pod warunkiem podłączenia wszystkich deklarowanych mieszkańców również do końca 2027 r.), modernizacji sieci kanalizacyjnej, likwidacji oczyszczalni ścieków, modernizacji gospodarki osadowej na oczyszczalni ścieków.

Planowane inwestycje powinny zostać zrealizowane w perspektywie do 2027 r.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028 (KPGO 2028)

Krajowy plan gospodarki odpadami jest nadrzędnym dokumentem w zakresie gospodarki odpadami. KPGO 2028 został sporządzony zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 35 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. KPGO 2028 odnosi się do odpadów, które powstały w Polsce, a przede wszystkim do odpadów komunalnych, odpadów niebezpiecznych, odpadów opakowaniowych, a także komunalne odpady ściekowe oraz do odpadów będących przedmiotem transgranicznego ich przemieszczania. Celem KPGO 2028 jest m.in.:

- dążenie do poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumieni odpadów komunalnych w wys. 55 proc. dla 2025 r. i 65 proc. dla 2035 r.,
- minimalizacja składowanych odpadów do poziomu 30 proc. w 2025 r. i 10 proc. w 2035 r.,
- wspieranie działań w zakresie ponownego użycia produktu, szeroko pojęte ZPO (zapobieganie powstawaniu odpadów), ze szczególnym uwzględnieniem ZPO żywności,
- zapewnienie utrzymania poziomów wydajności recyklingu zużytych baterii i akumulatorów,
- osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów powstających z produktów, m.in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych.

Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do roku 2025 z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.

Celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza (KPOP) jest poprawa jakości powietrza na terenie całej Polski. Dotyczy to w szczególności obszarów o najwyższych stężeniach zanieczyszczeń powietrza oraz obszarów, na których występują duże skupiska ludności. Poprawa jakości powietrza powinna nastąpić co najmniej do stanu niezagrażającego zdrowiu ludzi, zgodnie z wymogami prawodawstwa Unii Europejskiej, transponowanego do polskiego porządku prawnego, a w perspektywie do roku 2030 do celów wyznaczonych przez Światową Organizację Zdrowia.

Celami szczegółowymi Krajowego Programu Ochrony Powietrza są:

- osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE, oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia,

- osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

Program stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020. Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez m.in. obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym. Przyjęte cele i priorytety:

PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności

- Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
- Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
- Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR

- Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
- Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej
- Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)
- Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
- Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

POŚ nawiązuje również do dokumentu opracowywanego przez Ministerstwo Środowiska dotyczącego „Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”. Głównym celem Strategii jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Plan zakłada następujące kierunki działań w odniesieniu do poszczególnych sektorów (z zaznaczeniem uszczegółowienia ich i wdrożenia na poziomie regionalnym i lokalnym):

- Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska:
 - dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu;
 - dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu;
 - ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu;
 - adaptacja do zmian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie;
 - zapewnienie funkcjonowania skutecznego systemu ochrony zdrowia w warunkach zmian klimatu.
- Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich:
 - stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami;
 - organizacyjne i techniczne dostosowanie działalności rolniczej i rybackiej do zmian klimatu.
- Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu:
 - wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu;
 - zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu.
- Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu:
 - monitoring stanu środowiska i systemy wczesnego ostrzegania w kontekście zmian klimatu (miasta i obszary wiejskie);
 - miejska polityka przestrzenna uwzględniająca zmiany klimatu.
- Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:
 - promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu;

- budowa systemu wsparcia polskich innowacyjnych technologii sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.
6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:
- zwiększenie świadomości odnośnie ryzyka związanego ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu;
 - ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych.

Program Ochrony Środowiska dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2022-2030

W oparciu o diagnozę stanu środowiska województwa kujawsko-pomorskiego, zdefiniowane zagrożenia i problemy oraz mając na uwadze oczekiwane pozytywne zmiany w ochronie środowiska, zaproponowano następujące obszary interwencji, cele i kierunki interwencji:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

Cele: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz gazów cieplarnianych. Poprawa warunków aerosanitarnych mierzona osiągnięciem norm dla poziomów dopuszczalnych i docelowych PM10 i benzo(a)pirenu oraz poziomów celów długoterminowych ozonu.

Kierunki interwencji:

- Ograniczanie emisji niskiej,
- Ograniczanie emisyjności transportu zbiorowego,
- Zmniejszenie poziomu emisyjności i energochłonności w gospodarce,
- Wykorzystanie potencjału regionu do zrównoważonego rozwoju energetyki rozproszonej na bazie OZE.

Cel: Adaptacja do zmian klimatu

- Podniesienie potencjału adaptacyjnego obszaru województwa do zmian klimatu poprzez działania administracyjno – organizacyjne, edukacyjne i techniczno – inwestycyjne,

2. Zagrożenie hałasem

Cel: Ograniczenie presji hałasu na środowisko i mieszkańców. Poprawa klimatu akustycznego obszaru województwa

- Wykorzystanie narzędzi prawnych i administracyjnych do ochrony mieszkańców przed hałasem,
- Zastosowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych ograniczających oddziaływanie hałasu na środowisko i mieszkańców,

3. Obszar interwencji – pola elektromagnetyczne

Cel: Ochrona przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym (PEM)

- Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych na poziomach nieprzekraczających wartości dopuszczalnej,
- Zapobieganie niewłaściwej lokalizacji źródeł PEM,

4. Obszar interwencji – gospodarowanie wodami

Cel: Zapobieganie utracie zasobów wodnych

- Zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

Cel: Minimalizowanie występowania suszy

- Racjonalizacja zużycia wody,
- Zwiększenie możliwości retencyjnych

Cel: Ograniczenie ryzyka powodziowego

- Modernizacja infrastruktury przeciwpowodziowej,
- Zhamowanie wzrostu ryzyka powodziowego

Cel: Poprawa jakości wód

- Niedopuszczanie do zanieczyszczania wód

Cel: Sukcesywne zwiększanie retencji wodnej

- Zatrzymywanie wód opadowych i roztopowych w zlewniach

5. Obszar interwencji – gospodarka wodno-ściekowa

Cel: Zapewnienie wystarczającej ilości wody na cele komunalne dobrej jakości,

- Prawidłowe działanie sieci i urządzeń wodociągowych

Cel: Zapewnienie bezpiecznego dla środowiska unieszkodliwiania ścieków

- Prawidłowe działanie sieci i urządzeń kanalizacyjnych

6. Obszar interwencji – zasoby geologiczne

Cel: Racjonalne pozyskiwanie zasobów kopalin

- Wydawanie koncesji na eksploatację kopalin z poszanowaniem zasobów środowiska

Cel: Przywracanie środowisku terenów poeksploatacyjnych

- Rekultywacja terenów po zakończonej eksploatacji złóż,

Cel: Przeciwdziałanie rozwoju procesów osuwiskowych

- Zapewnienie właściwego ukształtowania powierzchni ziemi

7. Obszar interwencji – gleby

Cel: Ochrona zasobu gleb najwyższych klas bonitacyjnych (kluczowego zasobu rolniczej przestrzeni produkcyjnej)

- Ograniczenie przeznaczania gleb klas I-III na cele nierolnicze
- Zapewnienie właściwego użytkowania zasobów glebowych

Cel: Poprawa stanu i walorów użytkowych zasobów glebowych

- Dążenie do sprawnego funkcjonowania systemów melioracyjnych na terenach użytków rolnych
- Rekultywacja gleb zdegradowanych
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.

8. Obszar interwencji – gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Cel: Racjonalna gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami

- Zapobieganie powstawaniu odpadów
- Ograniczenie ilości odpadów przeznaczonych do składowania,
- Ograniczenie oddziaływania na środowisko.

•

9. Obszar interwencji – zasoby przyrodnicze

Cel: Prowadzenie zrównoważonej polityki przestrzennej uwzględniającej potrzeby zachowania walorów przyrodniczych obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym

- Zapewnienie kształtowania różnorodności biologicznej poprzez wzbogacanie zasobów leśnych, wodnych i mokradeł,

Cel: Zapewnienie ciągłości przestrzennej systemu przyrodniczego województwa

- Tworzenie nowych form ochrony przyrody

Cel: Ochrona korytarzy ekologicznych

- Zapobieganie defragmentacji ciągów migracji zwierząt, roślin i grzybów,

Cel: Zwiększenie zasobów zieleni leśnej

- Dalsze zwiększanie lesistości województwa.

10. Obszar interwencji – zagrożenia poważnymi awariami

Cel: Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców, zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku awarii

- Utrzymanie w pełnej gotowości organizacyjnej i technicznej systemu zapobiegawczo – interwencyjnego – ratunkowego na wypadek wystąpienia poważnej awarii, klęski żywiołowej lub katastrofy,
- Utrzymanie w sprawności i rozbudowa systemu alarmowania i ostrzegania o nadzwyczajnych zagrożeniach,
- Działania prewencyjne.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

Projekt Strategii przedstawia główne wyzwania stojące przed regionem, ale także wskazuje cele, działania oraz narzędzia ich realizacji. Dokument posłuży do przygotowania regionu m.in. do kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Ustanawia się następujący cel nadrzędny „Strategii Przyspieszenia 2030+”: „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich”. Cel ten zamierza się osiągnąć poprzez koncentrację działań w czterech obszarach tematycznych rozwoju:

1. Obszar Społeczeństwo,
2. Obszar Gospodarka,
3. Obszar Przestrzeń,
4. Obszar Spójność

W ramach strategii przyjęto cele operacyjne, które ściśle odnoszą się do ochrony środowiska:

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne:

- Infrastruktura rozwoju społecznego
- Środowisko przyrodnicze
- Przestrzeń kulturowa
- Przestrzeń dla gospodarki
- Infrastruktura transportu
- Infrastruktura techniczna
- Czysta energia i bezpieczeństwo energetyczne
- Potencjały endogeniczne.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Celem głównym Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych wzmacniających pozycję regionu oraz zapewniających wysoką jakość warunków życia jego mieszkańcom.

Pochodnymi powyższego celu głównego są następujące cele szczegółowe:

1. Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców,
2. Przestrzeń atrakcyjna dla gospodarki,
3. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne,
4. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska,
5. Bezpieczeństwo oraz zminimalizowanie zagrożenia i konflikty przestrzenne,
6. Wykorzystane potencjały w obszarach funkcjonalnych.

Fundusze europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027

Głównym celem programu jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie potencjału gospodarczego i społecznego regionu, sprzyjanie zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa kujawsko-pomorskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców. Zostanie to osiągnięte poprzez interwencje w ramach 10 priorytetów obejmujących 5 celów polityki. W Program ochrony środowiska wpisują się następujące cele:

Cel szczegółowy 2 (I): wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,

Cel szczegółowy 2(II) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Cel szczegółowy 2(IV) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,

Cel szczegółowy 2(V) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej,

Cel szczegółowy 2(VI) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej,

Cel szczegółowy 2(VII) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia,

Cel szczegółowy 2(VIII) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej,

Cel szczegółowy 3 (II) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do ten-t oraz mobilności transgranicznej,

Program ochrony powietrza

Obowiązek określania programów ochrony powietrza wynika z art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.). Programy określa się dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy. Programy mają na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów i poziomów docelowych substancji w powietrzu. Obecnie dla strefy kujawsko-pomorskiej obowiązuje:

- Program ochrony powietrza dla strefy kujawsko-pomorskiej w zakresie pyłu zawieszony PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu przyjęty Uchwałą Nr LIX/804/23 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2023 r

Strategia terytorialna obszaru prowadzenia polityki terytorialnej Tucholi

dokument strategii terytorialnej sporządzony został w celu realizacji IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) na Obszarze Prowadzenia Polityki Terytorialnej Tucholi (dalej OPPT Tucholi), na podstawie art. 36 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze

środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027. Zgodnie z przytoczonym artykułem, strategia terytorialna opracowywana jest przez gminę, powiat lub ich partnerstwo w wybranej formie współpracy jednostek samorządu terytorialnego. Na obszarze OPPT Tucholi zawiązany został związek podjęty uchwałą w sprawie utworzenia związku powiatowo-gminnego pod nazwą „Tucholski Związek Powiatowo-Gminny” pomiędzy przedstawicielami wszystkich gmin powiatu tucholskiego oraz samorządem powiatu. Dokument ten jest narzędziem do wspólnego realizowania polityki terytorialnej, na podstawie którego możliwe będzie uzyskanie wsparcia na projekty przewidziane do realizacji na okres perspektywy finansowej 2021-2027, przy współfinansowaniu ze środków UE.

Realizacja projektów w ramach zaproponowanych celów strategicznych na terenie OPPT Tucholi przyczyni się do podniesienia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, zwiększenia powiązań społeczno-gospodarczych wewnątrz obszaru oraz wesprze proces zielonej transformacji i rozwoju gospodarki zeroemisyjnej.

W Program ochrony środowiska wpisują się następujące cele:

- Cel szczegółowy: Zielona transformacja i gospodarka niskoemisyjna,
- Cel szczegółowy: Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.